Studyes
Studies
032:3.M79:12
F5

MUL
041969

Madras University Library.

Call Number 032:3M79:12 F5

Accession Number 41969

Available for loan from

This book should be returned on or before the date last marked below.

-2 FEB 1962

O. 61

ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾ.

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

ഷ്ണദ്ദത്, ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ, പ്രബന്ധഭൂഷണം, സാഹിത്യകൌസ്തുഭം,
മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരി, ഉർവ്വശി, പ്രാചീനഭാരതം മുതലായ
ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ കർത്താവായ)

ന്ധിതർ: കെ. വാസുദേവൻ മൂസ്സത.

Pandit K. Vasudevan Moosa

Approved by
Cochin and Madras Text-Book Committees as a Reader.

രണ്ടാം പതിപ്പ് 1000 പ്രതികൾ.

UNIVERSITY LIBRARY
18 NOV 1927
MADRAS

1100
1925

Published by
The Saraswathi Vilasam Book-Deopt
Trichur.

ുവകാശം)

(വില ഒരുപ്പിക.

ROCHOUSE & SONS,

PRINTED AT
THE MANGALODAYAM PRESS, TRICHUR.

41969
032.3177:12
15

UNIVERSITY LIBRARY
MADRAS

മുഖവുര

"ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾ" എന്ന ഈ പുതിയ പുസ്തകം ശ്രീമഹാഭാഗവതം ദശമസ്കന്ധത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണചരിതത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി എഴുതിയതാണ്. ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ദിവ്യകഥകളെല്ലാം ഇതിൽ സാമാന്യമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭാഗവതം കിളിപ്പാട്ട്, ദശമം കിളിപ്പാട്ട്, ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം മണിപ്രവാളം, കൃഷ്ണഗാഥ, സന്താനഗോപാലം പാന മുതലായി കേരളഭാഷയിൽ പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ ഇതെഴുതുന്നതിൽ ആധാരമായി എടുത്തിരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെയുള്ള ഒരു കഥാപുസ്തകത്തിന്റെ ആവശ്യം കേരളഭാഷയിൽ എത്രത്തോളമുണ്ടെന്നു ചിലർ സംശയിച്ചേക്കാം. എന്നാൽ ആ സംശയം അസ്ഥാനത്തിലാകുന്നു. ഒന്നാമതു, ശ്രീകൃഷ്ണകഥകൾ കേരളഭാഷയിൽ ധാരാളമുണ്ടെങ്കിലും അവ പദ്യരീതിയിൽ എഴുതിയവയാകയാൽ, ഗദ്യരീതിയിലുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ വായിപ്പാൻ അധികം ഉത്സാഹമുള്ള ആധുനികകേരളീയർക്ക് ഇങ്ങിനെ ഒരു ഗദ്യകാവ്യം ആവശ്യമാണ്. രണ്ടാമത്, കഥാപുസ്തകങ്ങൾ വായിക്കുവാനാണ് ഇക്കാലത്ത് ആളുകൾക്ക് അധികം താല്പര്യം. അതിനു പാകത്തിൽ വളരെ നോവലുകൾ ഉണ്ടെങ്കിലും അവയിൽ പലതും സദാചാരത്തിന്റെ അതിരുകളെ അതിലംഘിച്ചിട്ടുള്ളവയാകയാൽ, ഈശ്വരകഥാപ്രതിപാദകമായി ഇങ്ങിനെ ഒരു കഥാപുസ്തകം ആവശ്യമാണ്. മൂന്നാമത്, ശബ്ദഭംഗിയും അർത്ഥപുഷ്ടിയും ഉള്ളതായും, ആക്ഷം എളുപ്പത്തിൽ ഗ്രഹിക്കാവുന്നവിധം ലളിതമായും ഉള്ള ഭാഷയിൽ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഗദ്യപുസ്തകങ്ങൾ, പ്രവർദ്ധമാനമായ കേരളഭാഷക്ക് തുല്യം ശോഭാവഹമായ ഭൂഷണങ്ങളായിരിക്കയും ചെ

യും. നാലാമത്, ഇക്കാലത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ പുരാണകഥകളെപ്പറ്റിയ അറിവുസമ്പാദിക്കുവാൻ തക്ക പുസ്തകങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുന്നതിൽ മതിയായ നിഷ്കർഷചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. ഇതിൽ പാഠപുസ്തകം തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നവരെ തീരെ കുറ്റപ്പെടുത്തുവാനും തരമില്ല. പുതുതായുണ്ടാകുന്ന ഗദ്യപുസ്തകങ്ങളിൽ അധികവും വല്ല നോവലുകളോ മറ്റു കല്പിതകഥകളോ ആയിട്ടാണു കാണുന്നത്. പുരാണകഥകൾ തീരെ ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നതൊന്നു വേണം പറയുവാൻ. ആകയാൽ, വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഉപയോഗത്തിന്നായും ഇങ്ങിനെ ഒരു പുസ്തകത്തിന്റെ ആവശ്യമുണ്ട്.

മേൽപറഞ്ഞ കാരണങ്ങളാണ് ഇങ്ങിനെ ഒരു പുസ്തകത്തിന്റെ നിർമ്മാണത്തിൽ ഇയ്യുള്ളവരെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്. ഇതിൽ അടങ്ങിയ കഥകൾ അതാതു സന്ദർഭത്തിന്റെ അവസ്ഥപോലെ ചുരുക്കിയും വിസ്തരിച്ചും ആണെഴുതീട്ടുള്ളത്. കഥാസന്ദർഭം അറിയുന്നതിന്നും, ആ കഥയിൽ നിന്നു അതുപയിക്കുന്നവരുടെ ഉള്ളിൽ ഭക്തി സ്ഫുരിക്കുന്നതിന്നും എത്രത്തോളം ആവശ്യമുണ്ടോ അത്രത്തോളം സംക്ഷേപവിസ്താരങ്ങൾ ഓരോ കഥയിലും സ്വതന്ത്രമായി ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ചില കഥകൾ അല്പംകൂടി വിസ്തരിക്കാവുന്നതാണെന്ന് ആക്ഷേപമുണ്ടെങ്കിലും തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്നു ഹേതു ആ കഥയിൽ വായനക്കാർക്കുള്ള രുചിവിശേഷമാണ്. ഇയ്യുള്ളവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഇതിലടങ്ങിയ ഓരോ കഥകളും, ഏകദേശം ഈ പുസ്തകം മുഴുവൻകൂടിയ വലുപ്പത്തിൽ വിസ്തരിച്ചെഴുതിയാലും എറിപ്പോയി എന്നു വരുന്നതല്ല എന്നാണു തോന്നുന്നത്. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അമൃതചരിതങ്ങളായ കഥകളിൽ തൃപ്തിതോന്നുന്നതു ദുർല്ലഭമാണല്ലൊ.

ഈ പുസ്തകത്തിൽ അതാതു സന്ദർഭത്തിന്നനുസരിച്ച പദ്യങ്ങൾ പല പുസ്തകങ്ങളിൽനിന്നും എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം മണിപ്രവാളം, ദശമം കിളിപ്പാട്ട്,

കൃഷ്ണഗാഥ, സന്താനഗോപാലം എന്നിവയിൽ നിന്നാണ് പദ്യങ്ങൾ അധികവും എടുത്തിട്ടുള്ളത്. ദുർല്ലഭം ചിലതു ഓട്ടൻതുള്ളലിൽനിന്നും, ചിലതു കൈകൊട്ടിപ്പാട്ടുകളിൽ നിന്നും എടുത്തിട്ടുണ്ട്. ആദ്യത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ "നമസ്തേ നളിനാക്ഷ" എന്നുള്ള വിഷ്ണുസ്തുതി മാത്രം പുതുതായി എഴുതിയതാണ്. ഈ വക ഉദ്ധാരപദ്യങ്ങൾ, അതിവേഗത്തിൽ ഒഴുകുന്ന കഥാഗതിയിൽ വായനക്കാർക്ക് അല്പമായ ഒരു വിശ്രമംനൽകി അവരെ സഹായിക്കുമെന്നാണ് വിശ്വസിക്കുന്നത്. ചില ഘട്ടങ്ങളിൽ പദ്യങ്ങൾ കുറച്ചധികമായില്ലേ എന്നു ചിലർ ശങ്കിച്ചേക്കാം. ഉദാഹരണത്തിനു കുചേലവൃത്തം എടുക്കാം. അതിൽ ശ്രീകൃഷ്ണചരിതത്തിൽനിന്നു കുറെ അധികം പദ്യങ്ങൾ എടുത്തിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ആ പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങൾ ഗദ്യത്തിൽ എഴുതിയാൽ അതിനുള്ള ജീവൻ പോയേക്കുമെന്നു വിചാരിച്ച് സമാധാനിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. സന്താനഗോപാലത്തിൽ ശ്രീപാൽക്കടലിൻറേയും വൈകുണ്ഠത്തിൻറേയും വർണ്ണനകളും അതുപോലെ മറ്റു ചില വർണ്ണനകളും കൂടി എടുത്തു ചേർക്കുവാൻ തോന്നാതിരുന്നില്ല. പക്ഷെ ഗ്രന്ഥവിസ്തരഭയത്താൽ അതിനു സാധിച്ചില്ല.

ഈ പുസ്തകം ഒരു പുരാണത്തിൻറെയും കാവ്യത്തിൻറെയും നോവലിൻറെയും ഉദ്ദേശങ്ങളെ ഒരേസമയത്തു സാധിപ്പിക്കത്തക്കതാവേണമെന്ന് ഇതെഴുതുന്ന സമയത്തു മനസ്സിൽ ആഗ്രഹമുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ആ ആഗ്രഹം എത്രത്തോളം ഫലിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു നിർണ്ണയിക്കേണ്ട ഭാരം വായനക്കാർക്കുള്ളതാണ്. എന്നാൽ ഒന്നു നിശ്ചയമാണ്: പുതിയ വിദ്യാഭ്യാസമാതൃകകളുടെ ഫലമായി, പുരാണകഥകളിൽ അവിശ്വാസം തോന്നി, നിത്യനും പരിപൂർണ്ണനുമായ ശ്രീകൃഷ്ണപരമാത്മാവിൻറെ ഉള്ളിൽ ഒരു ശസ്ത്രക്രിയ കഴിച്ച് അവിടെ ലയിച്ചുകിടക്കുന്ന ആ ദിവ്യതത്ത്വത്തെ — ആ സാരവസ്തുവിനെ —

നീക്കംചെയ്ത് നിശ്ചേതനനായ ഒരു ജീവിയാക്കി കാണിക്കുന്ന ഉത്താനബുദ്ധികൾ നിമിത്തം ഉണ്ടായിത്തീരുന്ന തെറ്റിദ്ധാരണകളെ കളവാനെങ്കിലും ഈ പുസ്തകം ഉപകരിക്കാതിരിക്കയില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ സച്ചിദാനന്ദമൂർത്തിയായ പരമാത്മാവായി അറിയുവാൻ ഇത് അല്പമെങ്കിലും ഉപകരിക്കുമെങ്കിൽ ഈ ഉദ്യമം സഫലമാകുന്നതാണ്.

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ നിർമ്മാണത്തിൽ അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള ആദർശങ്ങളെ ഭാഷാസ്നേഹികളായ സഹൃദയന്മാരും, ജിജ്ഞാസുക്കളായ ഭക്തന്മാരും, മതപ്രതിപത്തിയുള്ള വിദ്യാർത്ഥികളും, വിദ്യാപ്രചാരണപരായണന്മാരായ വിദ്യാഭ്യാസാധികൃതന്മാരും ആദരിക്കുമാറാകട്ടെ എന്ന പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി ഇതിനെ സജ്ജനസമക്ഷം സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

എൻ. വെങ്കിടസുബ്രഹ്മണ്യയ്യർ.
പ്രസാധകൻ

രണ്ടാം പതിപ്പിന്റെ

മുഖവുര.

"ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾ" എന്ന ഈ പുസ്തകം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ഞങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്ന ആശംസയെ അനുസരിച്ച് കേരളത്തിലെ പൊതുവായനക്കാരും കൊച്ചി, ബ്രിട്ടീഷ് മലബാർ ഇവിടങ്ങളിലെ വിദ്യാഭ്യാസാധികൃതന്മാരും ഇതിനെ ആദരിച്ചതിന്റെ ഫലമായി, ഈ ചുരുങ്ങിയ കാലത്തിനിടയിൽത്തന്നെ ഇതിന്ന് 2-ാം പതിപ്പ് വേണ്ടിവന്നതിൽ ഞങ്ങൾക്ക് അളവറ്റ സന്തോഷവും കൃതാർത്ഥതയുമുണ്ട്. ഒന്നാം പതിപ്പ് വായിച്ച് ചില വിദ്വാന്മാരും പത്രാധിപന്മാരും പാഠശാലാദ്ധ്യാപകന്മാരും പുറപ്പെടുവിച്ച അഭിപ്രായങ്ങളനുസരിച്ച് ഈ പതിപ്പിൽ അല്പം ചില പരിഷ്കാരങ്ങൾ വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ആദ്യത്തെ പതിപ്പിൽ ഇല്ലാത്തതായ ചില കഥകൾ കൂട്ടിച്ചേർത്തതാണ് പ്രധാനമായ ഒരു പരിഷ്കാരം. സുഭദ്രാഹരണം, സാലവധം, ദന്തവക്രവധം, പാണ്ഡവസംരക്ഷണം, ഭാരതയുദ്ധവും ഗീതോപദേശവും എന്നീ കഥകൾ ഈ പതിപ്പിൽ പ്രത്യേകം ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഇതു കൂടാതേയും അവിടവിടെ അല്പം ചില ഭേദഗതികൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇതിന്റെ ഫലമായി ഈ പതിപ്പിൽ പുസ്തകം കുറേക്കൂടി വലുതായി എങ്കിലും മുമ്പത്തെ വിലയിൽ കൂടുതൽ ചെയ്തിട്ടുമില്ല.

തൃശ്ശിവപേരൂർ
5—10—110

പ്രസാധകൻ.

വിഷയാനുക്രമണിക.

ഒന്നാംഅദ്ധ്യായം 1—12 ഭാഗങ്ങൾ.

ഭൂമിദേവിയുടെ സങ്കടം (1) വിഷ്ണുസ്തുതി (3) വസുദേവന്റെ വിവാഹം (4) കംസന്റെ സാഹസോദ്യമം (6) ദേവകീപുത്രന്മാർ (8) ശ്രീകൃഷ്ണാവതാരം (10.)

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം 13—25 ഭാഗങ്ങൾ.

അവതാരവിശേഷം (13) വസുദേവസ്തുതി (13) ദേവകിയുടെ സ്തുതി (15) ആൽമാരാം (16) അത്ഭുതസംഭവം (18) അവതാരാനന്തരം (20) നന്ദഗോപരും വസുദേവരും (21) പൂതനാമോക്ഷം (22).

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം 25—40 ഭാഗങ്ങൾ.

ശകടാസുരവധം (25) തൃണാവർത്തവധം (26) മരത്തുതം (27) നാമകരണവും ബാലലീലയും (28) വത്സസ്നേയം (31) ഗോപിമാരുടെ ആവലാധി (33) മണ്ണു തിന്നതും വിശ്വരൂപവും (35) ഉലൂഖലബന്ധനം (37) നളകൂബരനും മണിഗ്രീവനും (38).

നാലാം അദ്ധ്യായം 40—60 ഭാഗങ്ങൾ.

വൃന്ദാവനയാത്ര (40) പശുപാലനം (42) വത്സകവധം (43) ബകവധം (44) അഘാസുരവധം (46) ബ്രഹ്മാവിന്റെ പരീക്ഷ (48) ബ്രഹ്മസ്തുതി (52) ധേനുകവധം (53) കാളിയൻ (55) കാളിയമർദ്ദനം (56) കാട്ടുതീയു (60)

അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം 61—77 ഭാഗങ്ങൾ.

ഗ്രീഷ്മകാലം (61) പ്രലംബവധം (61) വീണ്ടും കാട്ടുതീയ് (62) വർഷാകാലവും ശരല്ക്കാലവും (63) ഗോപിമാരുടെ അനുരാഗം (63) കാത്യായനീപൂജ (64) ഗോപീവസ്ത്രാപഹരണം (65) വിപ്രപത്നിമാരെ അനുഗ്രഹിച്ചത് (67) യാഗാരംഭം (68) ദേവേന്ദ്രന്റെ സംരംഭം (70) ഗോവർദ്ധനോദ്ധരണം (71) അനന്തരസംഭവം (72) നന്ദമോക്ഷം (74) രാസക്രീഡോദ്യമം (74).

ആറാം അദ്ധ്യായം 77—88 ഭാഗങ്ങൾ.

ഗോപീസമാഗമം (77) വിരഹം (57) ഗോപീവിലാപം (78) രാധാദർശനം (79) ഗോപികാഗീത (81) ശ്രീകൃഷ്ണദർശനം (81) രാസക്രീഡ (83) രാസക്രീഡയുടെ തത്ത്വം (84) സുദർശനമോക്ഷം (85) ശംഖചൂഡവധം (86) അരിഷ്ടവധം (87).

ഏഴാം അദ്ധ്യായം 88—112 ഭാഗങ്ങൾ.

വീണ്ടും നാരദമഹർഷി (88) കംസന്റെ സന്നാഹം—ധനുർയ്യാഗം (89) കുതിരയായ കേശി (90) വ്യോമാസുരൻ (91) അക്രൂരൻ (91) ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ യാത്ര (95) മഥുരാപുരീദർശനം (97) ചില നേരംപോക്കുകൾ (97) ധനുർഭംഗം (100) കംസന്റെ അവസ്ഥ (101) മല്ലരംഗം (102) ശ്രീകൃ

ഷ്ണന്റെ വരവ —കുവലയാപീഡം (103) മല്ലയുദ്ധം (105) കംസവധം (108) കംസവധാനന്തരം (109) നന്ദഗോപരുടെ വേർപാട് (110).

എട്ടാം അദ്ധ്യായം 112—140 ഭാഗങ്ങൾ.

ഉപനയനവും വിദ്യാഭ്യാസവും (112) ഗുരുദക്ഷിണ (113) ശ്രീകൃഷ്ണസന്ദേശം—ഉദ്ധവന്റെ യാത്ര (115) സൈരന്ധ്രീദർശനം—ഉപശ്ലോകോല്പത്തി (119) അക്രൂരദർശനം—പാണ്ഡവാന്വേഷണം (119) ജരാസന്ധന്റെ പുറപ്പാട് (121) യുദ്ധം (121) യവനൻ—ദ്വാരകാപുരി (122) യവനനും മുചുകുന്ദനും (123) വീണ്ടും ജരാസന്ധൻ (125) ബലഭദ്രന്റെ വിവാഹം (126) രുഗ്മിണിയുടെ ബാല്യം (127) യൌവനാരംഭം (127) അനുരാഗവും വിവാഹാലോചനയും (128) രുഗ്മിയുടെ സംരംഭം (129) രുഗ്മിണിയുടെ സന്ദേശം (129) രാജാക്കന്മാരുടെ വരവു (132) ബലഭദ്രന്റെ യാത്ര (133) രുഗ്മിണിയുടെ അവസ്ഥ (134) ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വരവ് (135) ഗൌരീദർശനം (136) ശ്രീകൃഷ്ണദർശനം—രുഗ്മിണീഹരണം (137) രാജാക്കന്മാരുടെ കോപവും യുദ്ധവും (138) രുഗ്മിണീപരിണയം (139)

ഒമ്പതാം അദ്ധ്യായം 140—159 ഭാഗങ്ങൾ.

രുഗ്മിണീപുത്രൻ (140) പ്രദ്യുമ്നനും രതിയും (143) സത്രാജിത്തും സ്യമന്തകമണിയും (144) പ്രസേനന്റെ നായാട്ടും മരണവും (145) ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പേരിൽ അപവാദം (145) അന്വേഷണം (147) ശ്രീകൃഷ്ണനും ജാംബവാനും (148) ചില വിശേഷങ്ങൾ (152) സുഭദ്രാഹരണം (153 കാളിന്ദിയുടേയും മറ്റും വിവാഹങ്ങൾ (158).

പത്താം അദ്ധ്യായം 159—171 ഭാഗങ്ങൾ.

നരകാസുരവധം (159) പതിനായിരം പെൺകിടാങ്ങൾ (162) രുഗ്മിണീപരീക്ഷ (164) ശ്രീകൃഷ്ണപുത്രന്മാർ (165) ബാണയുദ്ധം—ഉഷാപരിണയം (167).

പതിനൊന്നാം അദ്ധ്യായം 171—190 ഭാഗങ്ങൾ.

നൃഗമോക്ഷം (171) പൌണ്ഡ്രകവധം (173) സാംബന്റെ വിവാഹം (174) നാരദന്റെ പരീക്ഷ (176) രാജാക്കന്മാരുടെ അപേക്ഷ (178) ജരാസന്ധവധം (180) രാജസൂയവും ശിശുപാലവധവും (181) സാലവധം (183) ദന്തവക്രവധം (185) പാണ്ഡവസംരക്ഷണം (186) ഭാരതയുദ്ധവും ഗീതോപദേശവും (188).

പന്ത്രണ്ടാം അദ്ധ്യായം 190—206 ഭാഗങ്ങൾ.

ദരിദ്രനായ കുചേലൻ (190) കുചേലപത്നിയുടെ സങ്കടം (192) കുചേലന്റെ യാത്ര (194) ബ്രാഹ്മണന്റെ ബാലമരണം (198) അർജ്ജുനന്റെ ശപഥം (201) പത്താമത്തെ പുത്രൻ (202) അർജ്ജുനന്റെ അഗ്നിപ്രവേശം (204) വൈകുണ്ഠയാത്ര (205).

ശ്രീകൃഷ്ണലീലകഥ.

ഗദ്യകാവ്യം.

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം.

ഭൂമിദേവിയുടെ സങ്കടം.

പണ്ടൊരു കാലത്ത്, അസുരസംഹാരിയായ ശ്രീമഹാവിഷ്ണു, ദേവാസുരയുദ്ധത്തിൽ ദേവകളുടെ ഭാഗത്തു നിന്ന് അസുരന്മാരെ ഒരു വട്ടം നശിപ്പിച്ചു. അവരിൽ അനവധിപേർക്ക് ഭഗവത്സമ്പർക്കത്താൽ പുനർജ്ജന്മവർജ്ജിതമായ മോക്ഷവും ലഭിച്ചു. എന്നാൽ, തങ്ങളുടെ കർമ്മശേഷം നിമിത്തം കുറെപ്പേർക്ക് ആ ഭാഗ്യം സിദ്ധിക്കാതെ പോകയും, അവർ ദുഷ്ടരാജാക്കന്മാരായി ഭൂമിയിൽ പിന്നീ പല ദുർവൃത്തികളും തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. അത്യുഗ്രമൂർത്തികളായ ആ അസുരവർഗ്ഗക്കാരുടെ പ്രമാണി 'കംസൻ' എന്നു പ്രസിദ്ധനായ രാജാവായിരുന്നു. ഈ കംസനും ആയാളുടെ വരുതിയിൽപ്പെട്ട ഭടന്മാരും കൂടി പല അക്രമങ്ങളും നടത്തിക്കൊണ്ട് സകലസജ്ജനങ്ങളേയും ദ്രോഹിച്ചു തുടങ്ങി. ഇവിടെനിന്നാണ് 'ശ്രീകൃഷ്ണലീല'കളുടെ കഥ ആരംഭിക്കുന്നത്.

കംസന്റെ രാജ്യഭരണം ഏറ്റവും വൈശാചികമായ രീതിയിലായിരുന്നു. ശിഷ്ടന്മാരെ ശിക്ഷിക്കയും ദുഷ്ടന്മാരെ രക്ഷിക്കയുമായിരുന്നു ആയാളുടെ ഭരണനയം. ഈ നയത്തെ നാട്ടിൽ നടത്തുവാനായി കംസനാൽ നിയുക്തന്മാരാ

യ ഭടന്മാരെക്കൊണ്ടു ഭൂലോകം നിറയപ്പെട്ടു. അവർ ബ്രാഹ്മണരുടെ യാഗാദി സൽക്കർമ്മങ്ങൾ മുടക്കി; യാഗസാധനമായ പശുക്കളെ അപഹരിക്കയും ഹിംസിക്കയും ചെയ്തു; പതിവ്രതമാരായ കുലസ്ത്രീകളുടെ ചാരിത്രഭംഗം ചെയ്തു; ജനങ്ങൾ കൂടിപാർക്കുന്ന അഗ്രഹാരങ്ങൾ തീവെച്ചു നശിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ഭടന്മാരുടെ ഇടിമുഴക്കത്തോടൊത്ത അട്ടഹാസങ്ങളെക്കൊണ്ടും ദുസ്സഹങ്ങളായ ഭർത്സനവാക്കുകളെക്കൊണ്ടും ആകാശം മുഖരിതമായി. ക്രൂരകൃത്യങ്ങൾ നടത്തുവാനായി നാട്ടിലെല്ലാം നടക്കുന്ന ഭടന്മാരുടെ പെരുപ്പംകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടുന്ന പൊടിപടലത്തിൽ, സത്യമൂർത്തിയായ സൂര്യഭഗവാനെത്തന്നെ കാണ്മാൻ കഴിയാതെയായി. അവരുടെ പരാക്രമംകൊണ്ട് മനുഷ്യർ മാത്രമല്ലാ ദേവകൾപോലും പരവശരായിത്തീർന്നു.

ഇങ്ങിനെ ദുഷ്ടജനങ്ങളുടെ മർദ്ദനം സഹിക്കവഹിയാതായപ്പോൾ, ഭൂതധാത്രിയായ ഭൂമിദേവി ഗോരൂപം ധരിച്ച് സത്യലോകത്തുചെന്ന് ദേവമുനിസഭയിൽ എഴുന്നരുളുന്ന ബ്രഹ്മാവിനോടു മേൽപ്രകാരമുള്ള തന്റെ സങ്കടങ്ങൾ ഉണർത്തിച്ചു. സൃഷ്ടികർത്താവായ ആ ആദിപിതാമഹൻ ഭൂമിദേവിയുടെ സങ്കടങ്ങൾ കേട്ടു മനസ്സലിഞ്ഞ് അരുളിച്ചെയ്തു. — "വത്സേ ഭൂമി! ആശ്വസിക്കുക. നിന്റെ സങ്കടങ്ങൾ തീർക്കുന്നതിനു ശ്രീപാൽക്കടലിൽ പള്ളികൊള്ളുന്ന ഭഗവാൻ മഹാവിഷ്ണുവിനു മാത്രമേ കഴികയുള്ളൂ. ഞാനും പരമശിവനും വിഷ്ണുവിന്റെ ആരാധകരാണെന്നു മാത്രമേ ഉള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു നമുക്കു അവിടുത്തെ കാണ്മാനായി പോകാം. പാലാഴിയിൽ അനന്തശയനത്തിൽ യോഗനിദ്ര ചെയ്യുന്ന ഭഗവാൻ നിന്റെ സന്താപങ്ങൾക്കു നിവൃത്തിയുണ്ടാക്കിത്തരും." എന്നു പറഞ്ഞ് ബ്രഹ്മാവ് ഭൂമിയെ ആശ്വസിപ്പിച്ച്, പരമശിവനോടും ദേവേന്ദ്രനോടും, ദേവസമൂഹത്തോടും കൂടി മഹാവിഷ്ണുവിനെ കാണ്മാനായി യാത്ര ചെയ്തു.

വിഷ്ണുസ്തുതി.

അവർ ശ്രീമഹാവിഷ്ണു പള്ളിക്കുറുപ്പ് ചെയ്തരുളുന്ന ക്ഷീരാംബുരാശിയുടെ തീരത്തിൽ ചെന്നു താഴേ പറയുംപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു:—

(കിളിപ്പാട്ട്.)

നമസ്തേനളിനാക്ഷ! സമസ്തേശ്വര! ഹരേ!
നമസ്തേനരകാരേ! കരുണാപയോനിധേ!
നമസ്തേജഗൽപതേ! നമസ്തേസതാംപതേ!
നമസ്തേമേഘശ്യാമകോമളാകൃതേ, വിഭോ!
നീയല്ലോജഗൽസൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരകാരി,
നീയല്ലോജനപരിപാലനപരായണൻ,
നീയല്ലോജനിമൃതിഹീനമാംപരബ്രഹ്മം
നീയല്ലോസാധുലോകപാലനലീലാപരൻ.
സഗുണനഗുണനുമേകനായതുംനീയേ,
സകലചരാചരജീവനായതുംനീയേ,
സകളനാകുന്നതുംനിഷ്കളനാകുന്നതും
സകലപതേ! കമലാപതേ! ഭവാനല്ലോ.
മീനമായതുംനീയേ, കൂർമ്മമായതുംനീയേ,
പീനമാംവരാഹത്തിൻവടിവാർന്നതുംനീയേ,
ഘോരമാംനരസിംഹമൂർത്തിയായതുംനീയേ,
പാരളന്നൊരുദിവ്യവടുവായതുംനീയേ,
ആറാമതായിക്ഷത്രരക്തമാംതീർത്ഥത്തിങ്ക-
ലാറാടിത്തൃപ്തനായഭൃഗുനാമനായതും
വീറോടുദശകണ്ഠസംഹാരത്തിനായ്പിന്നെ
ശ്രീരാമദേവനായിത്തീർന്നതുംഭവാനല്ലോ.
ഇങ്ങിനെയിതിൻമുമ്പിലുണ്ടായസങ്കടങ്ങ-
ളെങ്ങുമേതീർത്തുകാത്തമംഗലമൂർത്തേ! ഹരേ!
തിങ്ങുന്നപരിതാപമിപ്പൊഴുമൊന്നുണ്ടതു-

മങ്ങുന്നപരിഹരിക്കേണമേകപാനിധേ!
ദുഷ്ടഭൂപാലന്മാർതൻഭാരത്താൽഭ്രതധാത്രി
നഷ്ടയായ്ത്തീരാറായീദുഷ്ടാലയൈവേത്താൽ
ആ മഹാപത്തുതീർത്തുലോകത്തെപ്പാലിക്കുവാൻ
കാമദനാകുംഭവാനേ! ഞങ്ങളിൽകൃപവേണം.

ഇങ്ങിനെ ഭക്തിഭരിതന്മാരായ ബ്രഹ്മാദികളുടെ സ്തുതികേട്ട ഭഗവാൻ സന്തുഷ്ടനാകയും, യോഗനിദ്രയാൽ മുദ്രിതനെങ്കിലും ലോകരക്ഷയിൽ ജാഗ്രുകനായിരിക്കുന്ന ആവിടുത്തെ അരുളപ്പാട് അശരീരിവാക്കായിട്ട ബ്രഹ്മാദികൾക്കു കേൾക്കുമാറാകയും ചെയ്തു. ആ അശരീരിവാക്കിന്റെ ആന്തരാർത്ഥം സമാധിമഗ്നനായ ബ്രഹ്മാവിനു മനസ്സിലാകയും, അവിടുന്ന് അത് ദേവകളെഗ്രഹരിപ്പിക്കയും ചെയ്തു:—
"ഭഗവാൻ പ്രസാദിച്ച് അരുളിച്ചെയ്തതിന്റെ സാരം കേൾക്കുവിൻ! അവിടുന്നു ഭൂമിഭാരം തീർപ്പാനായി ഭൂമിയിൽ വസുദേവപുത്രനായിട്ട അവതരിക്കുവാൻ പോകുന്നു. അവിടുത്തെ ജ്യേഷ്ഠനായി അനന്തനും അവതരിക്കും. അവിടേക്കു സഹായത്തിന്നായി ദേവന്മാർ യാദവന്മാരായും, ദേവസ്ത്രീകൾ യാദവസ്ത്രീകളായും ഭൂമിയിൽ ഉത്ഭവിക്കണം. ഇതാണ് കല്പനയുടെ താൽപര്യം."

ഈ അരുളപ്പാട് കേട്ടപ്പോൾ എല്ലാവരും സന്തുഷ്ടന്മാരായി. ഭൂമിദേവി കൃതാർത്ഥയായിട്ട് അവിടെ നിന്ന് അന്തർദ്ധാനവും ചെയ്തു. ബ്രഹ്മാവും ദേവസമൂഹവും സ്വസ്ഥാനങ്ങളിലേയ്ക്കു തന്നെ നടകൊണ്ടു.

വസുദേവന്റെ വിവാഹം.

അനന്തരം മഥുരാപുരിയിൽ ശൂരപുത്രനായ വസുദേവൻ എന്ന യാദവശ്രേഷ്ഠൻ ദേവകിയെ വിവാഹം ചെയ്തു. ഈ വിവാഹം വലിയ ആഡംബരത്തോടുകൂടിയാണുണ്ടായത്. ഇതിൽ വധുവായ ദേവകി ഭോജനാട്ടിലെ രാജാവും ഉ

ഗ്രസേനപുത്രനും ബലിയ പരാക്രമിയുമായ കംസന്റെ സ
ഹോദരിയും, വരനായ വസുദേവൻ യാദവവംശത്തിൽ ഒരു
ഭേദപ്പെട്ട ഗൃഹത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥനും സത്വഗുണം തിക
ഞ്ഞ ഒരു വിശിഷ്ടനുമാണ്. സൌന്ദര്യവതിയും സുശീലയു
മായ ദേവകിയ്ക്കു സുന്ദരനും സുശീലനുമായ വസുദേവൻ സർ
വ്വ ഥാ അനുരൂപനായ ഭർത്താവാണെന്ന് ഏവരും പ്രശംസിച്ചു.
വിവാഹത്തിന്റെ ക്രിയകൾ വളരെ ആഘോഷത്തോടും പ
ദവിയോടും കൂടി കഴിഞ്ഞു. സ്ത്രീധനമായി അനവധി ദ്ര
വ്യവും, വിശേഷിച്ച് ആന തേർ കുതിര മുതലായവയും വ
സുദേവന് നൽകുകയുണ്ടായി. രാജധാനിയിൽ എല്ലാവ
രും, പ്രത്യേകിച്ച് ശൌര്യനിധിയായ കംസനും ഏറ്റവും
സന്തോഷിച്ചു.

വിവാഹാനന്തരം, വസുദേവൻ ദേവകിയോടുകൂടി ര
ഥാരൂഢനായി, ആലവട്ടം കുട തഴ ചാമരം മുതലായ രാജ
ചിഹ്നങ്ങളോടും നാനാവാദ്യഘോഷത്തോടും കൂടി വധൂഗൃ
ഹത്തിൽ നിന്ന് സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ
അവരുടെ പേരിൽ ഏറ്റവും പ്രീതനായ കംസൻ, താൻത
ന്നെ അവർക്കു തേർ തെളിപ്പാനായി തേരിൽ കയറി പുറപ്പെ
ട്ടു. മഹദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ മഹത്വമുള്ളവർ ഒരാളുടെ പേരിൽ
പ്രീതരായാൽ ഇന്നവിധത്തിലേ ആദരിക്കൂ എന്നില്ലല്ലൊ.
ഇങ്ങിനെ, കംസൻ ദേവകിവസുദേവന്മാർക്ക് സാരത്ഥ്യകൃത്യം
നടത്തിയുംകൊണ്ട് യാത്രചെയ്യുമ്പോൾ അസാധാരണമാ
യ ഒരു സംഭവമുണ്ടായി. ആകാശത്തുനിന്ന് താഴേ പറയും
പ്രകാരം ഭയങ്കരമായ ഒരശരീരിവാക്കു കേൾക്കപ്പെട്ടു.—"എ
ടൊ കംസ! നിന്നാൽ ഏറ്റവും ആദരിക്കപ്പെടുന്ന ഈ ദേ
വകിയുടെ എട്ടാമത്തെ പുത്രൻ നിന്റെ അന്തകനാകുന്നു.
അവനെ കൈക്കൊണ്ട് നിനക്കു മരണം വരിക്കും. സൂക്ഷി
ച്ചുകൊള്ളുക!" ആകസ്മികമായുണ്ടായ ഈ അശരീരി
വാക്കു കേൾക്കേണ്ട താമസം, കംസന്റെ അതേവരെയുണ്ടാ

യിരുന്ന സ്നേഹം പെട്ടെന്ന് മാറി. അതേവരെ ആ ദമ്പതിമാരുടെ പേരിൽ കല്പകവൃക്ഷമായിരുന്ന കംസൻ ഇപ്പോൾ അസിപത്രവൃക്ഷമായിപ്പരിണമിച്ചു.

കംസന്റെ സാഹസോദ്യമം.

തന്റെ സോദരി നിമിത്തമായി തനിക്കു വരാനിരിക്കുന്ന ആപത്തിനെപ്പറ്റി കേട്ടപ്പോൾ കംസന്റെ ഞരമ്പുകളിൽക്കൂടെ കോപംകൊണ്ട് ഉഷ്ണമായ രക്തം പ്രവഹിച്ചു. "ഏതായാലും ഇവളെ വിട്ടയയ്ക്കുകയല്ല. ഇവൾ ജീവനോടുകൂടെ ഇരുന്നാലല്ലേ ഇവൾക്കു പുത്രന്മാരുണ്ടാകുവാൻതന്നെ സംഗതിയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഇവളുടെ കഥ കഴിച്ചുകളയാം" എന്നു വിചാരിച്ച് കംസൻ ദേവകിയുടെ നേരെ സാഹസത്തിനൊരുങ്ങി. അമർഷംകൊണ്ട് കണ്ണുചുവന്ന് ദേഹം വിറച്ച് അത്യുഗ്രമൂർത്തിയായിത്തീർന്ന ആ കോപിഷ്ഠൻ ദേവകിയുടെ തലമുടി കടന്നുപിടിച്ച് കരാളമായ കരവാൾ എടുത്ത് അവളെ വെട്ടുവാൻ ഓങ്ങി. ആയാളുടെ കയ്യിൽകിടന്ന് ഇളകുന്ന ഖഡ്ഗത്തിന്റെ കാന്തി സ്നിഗ്ധനീലമായ ദേവകിയുടെ കേശഭാരത്തിൽ പ്രതിബിംബിച്ച് കാർമേഘത്തിൽ മിന്നലെന്നപോലെ പ്രകാശിച്ചു. ആ അബല വേടന്റെ കയ്യിൽപെട്ട മാൻപേടയെപ്പോലെ ഭയവിഹ്വലയായിത്തീർന്നു. ഭയങ്കരമൂർത്തിയായ സോദരന്റെ മുഖത്ത് ദീനതരങ്ങളായ കണ്ണുകളെക്കൊണ്ട് അഭയമിരന്നുംകൊണ്ട് കുറെ നോക്കും. ഉടൻതന്നെ ഭയപ്പെട്ട് അപരിചിതഭാവമായ ഭർത്താവിന്റെ മുഖത്ത് കുറെ നോക്കും. ഇങ്ങിനെ ദേവകിയുടെ കണ്ണും മനസ്സും ഊഞ്ഞാലാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,—ആ നിർദ്ദയന്റെ വാൾ അവളുടെ കഴുത്തിൽ വീണു വീണില്ല എന്നായപ്പോൾ,—വസുദേവൻ വണക്കത്തോടുകൂടി അഭയം പ്രാർത്ഥിച്ചുംകൊണ്ടു കംസനോട് പറഞ്ഞു.

"ഹേ മഹാനുഭാവനായ കംസ! അങ്ങയ്ക്ക് ഈ ചാപല്യം തോന്നുന്നത് എന്താണ്? സ്ത്രീകളെ വധിക്കുന്നതു പുരുഷ

ന്മാക്ക് ചേർന്നതാണോ? ഇങ്ങിനെ സാഹസം ചെയ്താൽ ഘോരമായ മഹാപാപം അങ്ങയെ പിൻതുടരും. എന്നതന്നെയല്ലാ, ഇവർ എന്തൊരു കുറ്റമാണ് ചെയ്തത്? ഉദരനായ അങ്ങയ്ക്കു തീരെ ദയയില്ലാതായത് എന്താണ്? സ്വന്തം മരണത്തെപ്പറ്റി ഓർത്തു ഭയപ്പെട്ടിട്ടാണല്ലോ അങ്ങ് ഈ സാഹസത്തിനൊരുങ്ങിയത്! അഹോ കഷ്ടം! മരണം എന്നത് ആർക്കാണില്ലാത്തത്? അതു സകല ജീവികൾക്കും സഹജമാണല്ലൊ. ആകയാൽ, മഹാപ്രഭോ! അരുത്, സാഹസം ചെയ്യരുത്. ഇങ്ങോട്ടു മാറി നിൽക്കൂ."

വസുദേവന്റെ ഈ പ്രസംഗം കേട്തുകൊണ്ടൊന്നും കംസന്റെ ഹൃദയത്തിനു ലേശംപോലും ആർദ്രതയുണ്ടായില്ല. ചന്ദ്രകരങ്ങളുടെ സമ്പർക്കത്തിൽ ചന്ദ്രകാന്തക്കല്ലല്ലാതെ വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിലെ കഠിനമായ കരിങ്കല്ലുണ്ടോ അലിയുന്നു? അനുനയവാക്കുകളെക്കൊണ്ടു ഫലമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ വസുദേവൻ വേറെ ഒരു വിദ്യയെടുത്തു. അദ്ദേഹം തുടർന്നു പറഞ്ഞു: —

"അല്ലെങ്കിൽ എന്തിന്? ഇവളുടെ പുത്രന്മാരായിട്ടുണ്ടാകുന്ന എല്ലാ കുട്ടികളേയും പ്രസവാനന്തരം ഞാൻ അങ്ങയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കാം. എന്നാൽപ്പിന്നെ സംശയം വേണ്ടല്ലോ. ഏതായാലും മരശരീരിവാക്കു കേട്ടു ഭയപ്പെട്ട് ഒരു സ്ത്രീയെ, പോരാ സ്വന്തം പ്രിയസഹോദരിയെ, അതിലും വിശേഷിച്ചു വിവാഹം കഴിഞ്ഞു വിഷയസുഖങ്ങളനുഭവിക്കുവാനിച്ഛിക്കുന്ന രാജകുമാരിയെ, അകാരണമായി കൊലപ്പെടുത്തുന്നതു ശരിയല്ല."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ കംസനു സമാധാനമായി. ആയാളുടെ ക്രൂരമായ ഭ്രൂകുടി കുറെ താണു. മുഖത്തു മനഃപ്രസാദത്തിന്റെ ചിഹ്നമായ ഒരു പുഞ്ചിരി കാണപ്പെട്ടു. ആയാൾ

അവിടെവെച്ച് ആ ദമ്പതിമാരെ യാത്രയയച്ച് രാജധാനിയിലേക്കു മടങ്ങി. വസുദേവൻ ദേവകിയോടുംകൂടി സ്വഗൃഹത്തിലേക്കും പോയി.

ദേവകീപുത്രന്മാർ.

കംസമുക്തന്മാരായ ദേവകീവസുദേവന്മാർ ഗൃഹത്തിലെത്തി കുറേക്കാലം സുഖമായിപ്പാർത്തു. അസാരമായ സംസാരത്തെ സസാരമാക്കിത്തീർക്കുന്ന പരിശുദ്ധപ്രേമം അവർ പരസ്പരം ഗാഢമായി അവിർഭവിച്ചു. സരസമായ സമാഗമസൌഖ്യം അതിനെ ക്രമേണ ക്രമേണ അധികമാക്കിത്തീർക്കയും ചെയ്തു. അങ്ങിനെ കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ദേവകിക്കു ഗർഭമുണ്ടാകയും, പത്താംമാസത്തിൽ കമനീയകളേബരനായ ഒരുണ്ണിയെ പ്രസവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഉണ്ണിയുടെ ദർശനത്തിലുണ്ടായ ആനന്ദത്താൽ ആദ്യം കുറെനേരം അച്ഛനമ്മമാരുടെ മനസ്സിൽ അസാധാരണമായ ഒരു നിർവൃതി തോന്നി. പക്ഷേ, അത് നീലനിറമായ ശൂന്യാകാശത്തിൽ ചിലപ്പോൾ കാണുന്ന ധവളരേഖയെപ്പോലെ, അല്പനേരത്തേക്കു മാത്രമേ നിലനിന്നുള്ളൂ. പെട്ടെന്നു മുമ്പ് കംസനുമായി ചെയ്തിട്ടുള്ള കരാർ ഓർമ്മവരികയും അവർ ഇടിവെട്ടേറ്റപോലെ നടുങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു. സന്താനമുണ്ടാവാത്തിട്ടുള്ള ദുഃഖവും ഉണ്ടായിട്ടു നശിച്ചുപോകുന്നതിലുള്ള ദുഃഖവും കൂടിയാൽ രണ്ടാമത്തേതിനു ശക്തികൂടുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഏതായാലും കരാറുപ്രകാരം നടക്കാതിരുന്നാൽ വരാനിരിക്കുന്ന ഭയങ്കരമായ ആപത്തിനെ ഓർത്ത് ഒരുവിധം സമാധാനിച്ച്, ജാതമാത്രനായ ആ ശിശുവിനെ വസുദേവൻ കംസനു കൊണ്ടുപോയി കൊടുത്തു.

കംസൻ—വസുദേവരെ! ഇതു വേണ്ട. ഇവനെ ഞാൻ വധിക്കുന്നില്ല. ഇവനെ നിങ്ങൾതന്നെ കൊണ്ടുപോയി വളർത്തിക്കൊൾക. എട്ടാമത്തെ പുത്രനാണെന്റെ വിരോധി

എന്നല്ലേ കേട്ടത്? അവനെ മാത്രമേ ഞാൻ വധിക്കുന്നുള്ളൂ.

വസുദേവൻ—അങ്ങയുടെ ദയയ്ക്കു വന്ദനം! ദേവകിക്കുണ്ടാകുന്ന പുത്രന്മാരെ അതാതു സമയം അങ്ങയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കാമെന്നു ഞാൻ കരാറുചെയ്തതനുസരിച്ച് പ്രവർത്തിച്ചതാണ്. ഇതുപ്രകാരം മേലിലും നടന്നുകൊള്ളാം.

കംസൻ—ആട്ടെ, പൊയ്ക്കൊൾക. അനാവശ്യമായി ശിശുവധം ചെയ്യേണമെന്നിവിടെ ഉദ്ദേശമില്ല. കരാറുപ്രകാരം പ്രവർത്തിച്ചതിൽ സന്തോഷമായി.

ദുഷ്ടഹൃദയനായ കംസന്ന് ഇങ്ങിനെ ദയാബുദ്ധി തോന്നിയത് അത്ഭുതംതന്നെ. അഥവാ, ദുഷ്ടന്മാർക്കുകൂടി ചിലപ്പോൾ അകാരണമായ കാരുണ്യം ഉണ്ടാകുന്നതായി കാണുന്നുണ്ട്. ഈ ദയയ്ക്കു നിഗൂഢമായി വല്ല കാരണവും ഉണ്ടോ എന്നാരറിഞ്ഞു! കാരണം എന്തായാലും കാര്യം നല്ലതുതന്നെ എന്നു സമാധാനിച്ചു വസുദേവൻ ഉണ്ണിയേയുംകൊണ്ടു രഥത്തിലേക്കുതന്നെ പോയി. ദേവകിയ്ക്ക് ഏറ്റവും സന്തോഷമായി.

ഈ സംഭവത്തിനു ശേഷം ഒരിയ്ക്കൽ 'കലഹപ്രിയൻ' എന്നു പ്രസിദ്ധനായ നാരദമഹർഷി കംസനെ കാണുവാനായി മഥുരാപുരിയിൽ എഴുന്നള്ളി. കംസൻ മഹർഷിയെ ഉപചാരംചെയ്തു സൽക്കരിച്ചു.

നാരദൻ—പരാക്രമശാലിയായ കംസ! അങ്ങ് ദേവകീപുത്രനെ കൊല്ലാതെ വിട്ടുകൊടുത്തതായി അറിഞ്ഞു. ഇതെന്താണ്? അങ്ങയ്ക്ക് ഇങ്ങിനെ ദയതോന്നിയത് എന്തുകൊണ്ടാണ്?

കംസൻ—അശരീരിവാക്കിന്റെ കാര്യം ഇപ്പോൾ നന്നറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. ദേവകിയുടെ എട്ടാമത്തെ പുത്രൻ എന്നെ വധിക്കുമത്രേ. എന്നാൽ അവനെ വധിക്കുന്നതാണല്ലോ നല്ലത് എന്നു വിചാരിച്ച് പ്രഥമപുത്രനെ തിരികെ കൊടുത്തതാണ്.

നാര—അങ്ങിനെ വിചാരിക്കാനില്ല. ശത്രു ആരായാലും ശത്രുതന്നെയാണ്. "അഗ്നേശ്ശേഷമൃണാച്ഛേഷംശത്രോശ്ശേഷംനശേഷയേൽ", അതായതു അഗ്നിയുടേയും ഋണത്തിന്റെയും ശത്രുവിന്റെയും ശേഷത്തെ ശേഷിപ്പിക്കരുത് എന്നാണ് പ്രമാണം. ഇനി ഒന്നും നോക്കുക! അങ്ങയും കൂററുകാരും ആരാണ്? വസുദേവാദികളായ ഈ വൃഷ്ണിയാദവന്മാരും ആരാണ്?

കം—അരുളിച്ചെയ്തു കേട്ടാൽക്കൊള്ളാം.

നാ—ഞാൻ പറയാം. കംസാദികളായ നിങ്ങളെല്ലാം അസുരാംശജന്മാരാണ്. വൃഷ്ണിയാദവന്മാർ സുരാംശജാതന്മാരുമാണ്. ദേവാസുരന്മാർ തമ്മിലുള്ള 'മൈത്രി'യെപ്പററി ഞാനൊന്നും പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇതൊക്കെ ആലോചിക്കാതെ വല്ലതും പ്രവർത്തിച്ചാൽ ദോഷമാണ്.

എന്നുംപറഞ്ഞ് നാരദൻ അവിടെനിന്നു പോയി. അതോടുകൂടി കംസന്റെ ഭാവം ഒന്നു പകർന്നു. ആയാൾ ഒട്ടും താമസിക്കാതെ വസുദേവഗൃഹത്തിൽ പോയി; ആദ്യം താൻ കൊല്ലാതെ കൊടുത്ത ദേവകിയുടെ പ്രഥമപുത്രനെ നിർദ്ദയമായി നിഗ്രഹിച്ചു കൃതാർത്ഥനായിട്ടു മടങ്ങി. രണ്ടാമതും ദേവകിക്കു ഗർഭമുണ്ടായി അവൾ ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിക്കുകയും കംസൻ അവനേയും വധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ ക്രമത്തിൽ ആറു പുത്രന്മാർ കംസന്റെ ക്രൂരതയ്ക്കു ഇരയായി ബ്ഭവിച്ചു. അനന്തരം കംസൻ മേലിൽ ദേവകിയും വസുദേവരും തമ്മിൽ ചേരാതിരിക്കത്തക്കവിധം അവരെ രണ്ടു പേരേയും ബന്ധനത്തിൽ ഇടുകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണാവതാരം

ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്നകാലത്തു ശ്രീമഹാവിഷ്ണു ശ്രീകൃഷ്ണനായിട്ടവതരിപ്പാനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ഓരോന്നായി ചെയ്തുതുടങ്ങി. അവിടുത്തെ കല്പനപ്രകാരം സർപ്പരാജാവായ അനന്തന്റെ അംശത്തോടുകൂടിയ ഗർഭം ദേവകിക്കു ഏഴാമത് ഉല്പ

ന്നമായി. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ മായയോട് അരുളിച്ചെയ്തു: — "ഹേ മായാവ്യാപാരങ്ങളിൽ നിപുണയായ മായേ! യാദവവംശാലങ്കാരമായ ദേവകി ലോകത്തിനു മഹോപകാരം ചെയ്യാനുതകുന്നതായ ഒരു ബീജത്തെ തന്റെ ഗർഭത്തിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ട്. അത് അനന്തന്റെ തേജസ്സാണ്. നീ പോയി ആ ബീജത്തെ ആകർഷിച്ചു വസുദേവന്റെ പ്രഥമപത്നിയായ രോഹിണീദേവിയുടെ ഗർഭത്തിൽ ആക്കണം. ഇതുമയും കഴിഞ്ഞാൽ നീ ഗോപവംശമൊന്തികമായ നന്ദഗോപരുടെ പത്നിയായിട്ടുള്ള യശോദയുടെ ഗർഭത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു അവതരിക്കയും വേണം. ജനനമരണാദിരഹിതയും കുടിലകർമ്മങ്ങളിൽ നിപുണയുമായ നിനക്കു ഇതെല്ലാം നിഷ്പ്രയാസം സാധിക്കാവുന്നതാണ്."

ഇപ്രകാരം ഭഗവാന്റെ കല്പനയനുസരിച്ച് വിശ്വമോഹിനിയായ വിഷ്ണുമായ ദേവകീഗർഭസ്ഥനായ ശിശുവിനെ ആകർഷിച്ച് രോഹിണിയുടെ ഗർഭത്തിലാക്കുകയും, താൻ യശോദാഗർഭത്തിൽ ചെന്നിരുന്ന് ഭൂമിയിൽ അവതരിപ്പാനൊരുങ്ങുകയും ചെയ്തു. മായാകല്പിതമായ ദേവകിയുടെ ഗർഭാകർഷണം യാദവന്മാരുടെ ഇടയിൽ വലുതായ കോലാഹലമുണ്ടാക്കി. ദേവകിക്ക് ഗർഭം അലസിപ്പോയി എന്ന വർത്തമാനം എല്ലാടിക്കിലും പരന്നു. മഹാജനങ്ങൾ വല്ലാതെ വ്യസനിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഈ അവസരത്തിൽ, സർവ്വലോകനിയന്താവായി സർവ്വാന്തര്യാമിയായി ജനനമരണവിഹീനനായിരിക്കുന്ന മഹാവിഷ്ണു ദേവകാര്യത്തിന്നായി ദേവകിയുടെ ഗർഭത്തിൽ പ്രവേശിച്ച് ശ്രീകൃഷ്ണനായി അവതരിപ്പാൻ തുടങ്ങി.

അനന്തരം, യഥാകാലം ഗർഭിണിയായ രോഹിണീദേവി ഏറ്റവും സുന്ദരാകാരനായി കാണികളുടെ കണ്ണിനെ ബലാൽക്കാരേണ ആകർഷിക്കുന്നവനായ ഒരുണ്ണിയെ പ്രസവിച്ചു. ഈ ബാലന്റെ ദർശനത്തിൽ എവർക്കും അതിയായ

കൌതുകം തോന്നി. ബാലൻ കാലുംകയ്യുംകുടഞ്ഞു കരഞ്ഞും കൊണ്ട് ശോഭിച്ചു. ചിങ്ങമാസത്തിൽ അഷ്ടമിരോഹിണി ദിവസം. നേരം അർദ്ധരാത്രി സമീപിക്കാറായി. കറുത്തിരുണ്ട മേഘപടലങ്ങളാൽ ആകാശം നിബിഡമായി. ഉരകല്ലിൽ ഉരച്ച തങ്കത്തിന്റെ രേഖപോലെ മനോഹരമായി നീലമേഘഭിത്തിയിൽ മിന്നൽപ്പിണർ മിന്നിപ്രകാശിച്ചു. തുരുതുരെ ഉതിരുന്ന തുള്ളികളോടുകൂടിയ പെരുമഴ നിപതിച്ചുതുടങ്ങി. ക്രമത്തിൽ സമയം 'നിശീഥിനിയായി'. പെട്ടന്ന് ആ പെരുമഴ ഒന്നു തോരുകയും, മലിനമായിരുന്ന ആകാശം തെളിയുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴയ്ക്ക് സുധാമരീചിയായ ചന്ദ്രനും ഉദിച്ചു. സിദ്ധന്മാർ, ചാരണന്മാർ, ദേവകൾ മുതലായവർ ആനന്ദത്തോടുകൂടി സ്തുതികളെ മുഴക്കി. ഇങ്ങിനെ മണ്ണിലും വിണ്ണിലുമുള്ളവരെ ആനന്ദമഗ്നരാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന മംഗലസമയത്ത്, പൂർണ്ണഗർഭയായ ദേവകീദേവിയുടെ തിരുമകനായിട്ട്, നിഖിലലോകനിയാമകനായ ഭഗവാൻ, സകല ഭുവനങ്ങളിലേയും ശുഭകർമ്മങ്ങൾ ഏകീഭവിച്ച് മൂർത്തിമത്തായി പ്രകാശിക്കുന്നതുപോലെ മനോഹരനായി, കാളമേഘശ്യാമളകളേബരനായ ഒരു ബാലനായിട്ട് തിരുവവതാരം ചെയ്തു.

"കിരീടം പൊന്നിൻകിരീടം തരിവള കടകം
കാഞ്ചി പൂഞ്ചേല മാലാ-
ധന്യശ്രീവത്സസൽകൌസ്തുഭമിടകലരും
ചാരുഹാരാന്തരാളം

ശംഖം ചക്രം ഗദാ പങ്കജമിതിവിലസും
നാലു തൃക്കൈകളോടേ
സങ്കീർണ്ണശ്യാമവർണ്ണം ഹരിവപുരമലം
പൂരയേന്മംഗളംവഃ."

രണ്ടാമദ്ധ്യായം.

അവതാരവിശേഷം.

ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ തിരുവവതാരം ലോകത്തിന്നാകപ്പാടെ ഒരു നവചൈതന്യം ഉളവാക്കി. പ്രപഞ്ചത്തെ ആവരണംചെയ്തിരിക്കുന്ന രജസ്തമോഗുണങ്ങൾ ശുദ്ധസത്വസ്വരൂപനായ ദേവദേവന്റെ ഗുണവിശേഷത്താൽ അഭിഭൂതമാകയാലൊ എന്നു തോന്നുമാറ് സചരാചരമായ സകലഭൂതഗ്രാമങ്ങൾക്കും എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു തെളിവുണ്ടായി. ലോകത്തിന്റെ പ്രാണനായ വായു പൂവുപുഷ്പങ്ങളുടെ പരിമളധോരണിയെ എല്ലാ ദിക്കിലും പരത്തിക്കൊണ്ട് സവിലാസമായി വീയുവാൻ തുടങ്ങി. സജ്ജനങ്ങളുടേയും മനസ്സ് അദ്ഭുതപൂർവ്വമായ ഒരു പ്രസന്നതയെ പ്രാപിച്ചു. മരുപ്രായമായ ഭൂമിയിൽ നിന്ന് പൊങ്ങി സമൃദ്ധമായ സത്ത്വലോകത്തിലെത്തിയതുപോലേയും, അമൃതസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിയതുപോലെയും അസാധാരണമായ ഒരാനന്ദം അഖിലജനങ്ങൾക്കും തോന്നി. ദേവകൾ സന്തോഷാതിശയത്താൽ പുഷ്പവർഷം ചെയ്തു. എല്ലാ ജനങ്ങളും അരുന്തുദമായ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു മോചനം ലഭിച്ചതുപോലെ നിർവൃതിയെ പ്രാപിച്ചു. ശിശുവിന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാർക്കുണ്ടായ ആനന്ദം അനിർവ്വചനീയമായിരുന്നു. അതിലും വിശേഷിച്ച്, ഭഗവാന്റെ ജനനസമയത്ത്, ദുഷ്ടനായ കംസൻ അവരിൽ ഏല്പിച്ചിരുന്നതായ ബന്ധനശൃംഖലകൾ പെട്ടെന്നു പൊട്ടിവേറിടുകയും, അവർ സ്വതന്ത്രരാകയും ചെയ്തു.

വസുദേവസ്തുതി.

വസുദേവപുത്രനായി ദേവകിയിൽ അവതരിച്ച ഉണ്ണി ശംഖചക്രഗദാപത്മങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന നാലു തൃക്കൈകളോടും കിരീടകുണ്ഡലാദികളോടും മഞ്ജുളമായ മഞ്ഞപ്പട്ടോടും കൂടി സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ രൂപത്തി

ലാണ് കാണപ്പെട്ടത്. ഭഗവാന്റെ ഈ ദിവ്യരൂപം, അനവധി ജന്മങ്ങളിൽ അനേകം സുകൃതം ചെയ്തിട്ടുള്ളവർക്ക് മാത്രമേ കാണ്മാൻ സാധിക്കയുള്ളൂ. വസുദേവൻ ഈ പരബ്രഹ്മസ്വരൂപം കണ്ടിട്ട് പരമസന്തുഷ്ടനായി ഭക്തിരസത്തിൽ മുഴുകിക്കൊണ്ട് സ്തുതിച്ചു.

"നമോസ്തുതേമാധവശാർങ്ഗപാണേ!
നമോസ്തുതേകേശവദീനബന്ധോ!
നമോസ്തുതേലോകപതേമുരാരേ!
നമോസ്തുതേനാഥദയാപയോധേ!
അറിഞ്ഞുകൂടാത്തവനെങ്കിലുംതവാ-
മറിഞ്ഞുഞാൻനിൻകൃപകൊണ്ടിതാനീം
അറിഞ്ഞുപോകാത്തഗുണോഹവിശ്വം
നിറഞ്ഞുമേവംനിഖിലേശ്വരൻനീ.

* * * * *

കംസാദിദുഷ്ടണ്ഡകദുർജ്ജനാനാം
ഹിംസാത്മകനൃതവാവതാരം
സംസേവനംചെയ്തിയലുംജനാനാം
സംസാരസംബന്ധമകറ്റുവാനും.

തവൽപൂവ്വജന്മാരതികോമളന്മാ-
രുല്പന്നരായീമമനന്ദനന്മാർ
ഉപ്പേണകൊന്നാനവരെദ്ദുരാത്മാ
സപ്പാരിസപ്പങ്ങളെയെന്നപോലെ.

അക്കംസനുക്കേറിനസിംഹതുല്യൻ
ദിക്കൊക്കവേ ഹന്ത മുടിച്ച മൂഢൻ
ഇക്കാലമിത്തവജ്ജനാനം ഗ്രഹിച്ചാൽ
പക്കാണമിച്ഛിച്ചുവരും മുരാരേ!

ഇദംചതുർബ്ബാഹുകമായ രൂപം
മുദാ ചുരുക്കിട്ടുക ചക്രപാണേ!

ഉടനുമക്കംസടേൻഗ്രഹിച്ചും-
ലുടിണ്ണകോപേനസമാഗമിക്കും."

ദേവകിയുടെ സ്തുതി.

ഇപ്രകാരം വസുദേവൻ സ്തുതിച്ചതിനുശേഷം ദേവകിയും സ്തുതിച്ചു:—

"അഹോമടിയം സുകൃതം മുരാരേ!
മഹോടയം യാടവവംശജാനാം
മഹാനുഭാവൻമഹനീയശീലൻ
മഹീതലേ ചനു ഭവാൻപിറനു.

ഭവാൻഭവക്ലേശവിനാശകാരീ
ഭവാൻഭുജംഗാധിപതല്പശായീ
ഭവാനശേഷാഗമഗമ്യരൂപൻ
ഭവാൻ പ്രസാടിച്ചരുളേണമേമേ."

ഇങ്ങിനെ വസുദേവന്റെയും ദേവകിയുടേയും സ്തുതികൾ കേട്ട് സന്തുഷ്ടനായിട്ട് ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തു:—

"ഹേ പിതാവേ! ഹേ മാതാവേ! നിങ്ങൾ ഏറ്റവും ഭാഗ്യശാലികളാകുന്നു. എന്റെ ഈ പരമരൂപം ഇതേനിലയിൽ കാണ്മാൻ നിങ്ങൾക്കു സംഗതിയായത് നിങ്ങൾ മുജ്ജന്മങ്ങളിൽ ചെയ്ത സുകൃതം ഹേതുവായിട്ടാകുന്നു. പണ്ട് സ്വായംഭുവകല്പത്തിൽ നിങ്ങൾ പൃശ്നിയും സുതപസ്സുമായിരുന്നു. അന്നു നിങ്ങൾ ഘോരമായ തപസ്സ് ചെയ്ത് എന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി അപേക്ഷിച്ചപ്രകാരം ഞാൻ പൃശ്നിഗർഭൻ എന്ന പേരോടെ നിങ്ങളുടെ പുത്രനായി ജനിക്കുകയുണ്ടായി. പിന്നത്തെ ജന്മത്തിൽ നിങ്ങൾ അദിതിയും കശ്യപനുമായിരുന്നു. അന്നു ഞാൻ ഉപേന്ദ്രൻ അഥവാ വാമനൻ എന്ന പേരോടുകൂടി നിങ്ങളുടെ പുത്രനായി ജനിച്ചു. നിങ്ങളുടെ അനന്തരജന്മമാണിത്. ഈ ജന്മത്തിലും ഞാൻ നിങ്ങളുടെ പുത്രനായി പിറന്നിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്ക് എന്റെ പേരിലു

ള്ള ഭക്തിക്കനുഗുണമായ സന്തോഷം എനിക്കു നിങ്ങളുടെ പേരിലുമുണ്ട്. നിങ്ങൾ മനസ്സിലുള്ള വിഷാദംനീക്കി സമാധാനത്തോടെ ഇരിക്കുവിൻ! വിശേഷിച്ച് നിങ്ങൾ അടിയന്തരമായി ഒരു കാര്യം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. അമ്പാടിയിൽ നന്ദഗോപരുടെ പത്നിയായ യശോദ ഒരു പെൺകുട്ടിയെ പ്രസവിച്ചു കിടക്കുന്നുണ്ട്. എന്നെ എടുത്ത് ആ സ്ഥാനത്തു കൊണ്ടുപോയിക്കിടത്തി ആ കിടാവിനെ എടുത്ത് ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവന്ന് നിങ്ങൾ വളർത്തിക്കൊൾവിൻ. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് ചില വലിയ കാര്യങ്ങൾ സാധിക്കുവാനുണ്ട്. എല്ലാം ശുഭമായിരിക്കണം. കംസൻ അറിഞ്ഞുപോകരുത്."

ആൽമാറാട്ടം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു ഭഗവാൻ ശംഖചക്രാദിധാരിയായ തന്റെ യഥാർത്ഥവേഷം ഉപസംഹരിച്ച് ഒരു സാധാരണ ബാലനെപ്പോലെയായിച്ചമയുകയും "കയ്യും കാലും കുടഞ്ഞു കരഞ്ഞും" കൊണ്ടു ദേവകിയുടെ ഈറ്റില്ലത്തിൽ വിളങ്ങുകയും ചെയ്തു. അതോടുകൂടി ദേവകീവസുദേവന്മാർക്ക് ഭഗവാങ്കലുണ്ടായിരുന്ന ഭക്തി പുത്രവാത്സല്യമായിപ്പരിണമിക്കയും ചെയ്തു.

ഭഗവാന്റെ അരുളപ്പാടനുസരിച്ചു വസുദേവർ പുത്രനേയും എടുത്തുകൊണ്ടു അമ്പാടിയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ആ സമയം ദിക്കെങ്ങും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ക്രൂരരൂപികളും നിബിഡമായ കാടുകളെക്കൊണ്ടും തുലോം ഭയങ്കരമായിരുന്നു. മഴകൊണ്ടു പുതുന്ന മരങ്ങൾ പുഴങ്ങിവീണും, ജലാശയങ്ങളിൽ ചിറകൾ പൊട്ടി വെള്ളം വഴിഞ്ഞും വഴികൾ വളരെ ദുർഗ്ഗമമായിരുന്നു. എങ്കിലും ഭാഗ്യശാലിയായ വസുദേവനു ഭഗവത്സാന്നിദ്ധ്യം നിമിത്തം യാത്രയിൽ യാതൊരു വിഘ്നവും കഷ്ടപ്പാടും തോന്നിയില്ല. ധർമ്മമറിയാതെ ചൊരിയുന്ന പെരുമഴ കൊള്ളാതിരിപ്പാനായി സപ്പുഡിരാജനായ അന

ന്തൻ തന്നെ തന്റെ ഫണമണ്ഡലത്തെ കുടയായിപ്പിടിച്ചു. "കാളങ്ങൾ തള്ളിപ്പുളിനം തകർക്കു"ന്ന കാളിന്ദിയിൽ കവിഞ്ഞു വഴിയുന്ന പെരുവെള്ളം വസുദേവർക്കു കണംകാൽ കവിയുവാൻ പോലും ഉണ്ടായില്ല!

വസുദേവർ നിഷ്പ്രയാസമായി യഥാസ്ഥാനം ചെന്നു. അപ്പോൾ നന്ദഗോപരുടെ പത്നിയായ യശോദ പ്രസവത്തിങ്കലെ ആലസ്യംകൊണ്ടു ഉറങ്ങുകയായിരുന്നു. യശോദയുടെ അരികത്ത്, കണ്ടാൽ കൌതുകം തോന്നിക്കുന്ന ഒരു പെൺകുഞ്ഞു കിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. വസുദേവർ ആ കുഞ്ഞിന്റെ സ്ഥാനത്തു തന്റെ പുത്രനെ കിടത്തി ആ കുട്ടിയേയും എടുത്ത് ഒട്ടും താമസിക്കാതെ സപുരത്തിലേക്കു തിരിച്ചു. യശോദ ഉണർന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അതികമനീയാകൃതിയായ ആ ഉണ്ണിയെക്കണ്ടിട്ട് അളവറ്റതായ ആനന്ദലഹരിയിൽ മുഴുകി. വസുദേവൻ, താനെടുത്തുകൊണ്ടുപോന്ന പെൺകുഞ്ഞിനെ തന്റെ പത്നിയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം ദേവകീവസുദേവന്മാർ ഭഗവാന്റെ അവതാരസമയത്തു താനേ പോയിട്ടുപോയതായ ബന്ധനശൃംഖലകളെ മുമ്പത്തെപ്പോലെത്തന്നെ കാലിന്മേലും കയ്യിന്മേലും ധരിച്ചിട്ട് വിഷാദത്തോടുകൂടി ഇരുന്നു.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അവതാരം സജ്ജനങ്ങൾക്കെല്ലാം മനഃപ്രസാദത്തെ ഉളവാക്കി എന്നു പറകയുണ്ടായല്ലൊ. എന്നാൽ ദുർജ്ജനങ്ങൾക്ക് അതു വലുതായ വിഷാദത്തേയും തമോഗുണത്തിന്റെ ഫലമായ ആവരണത്തേയുമാണുണ്ടാക്കിയത്. തമോഗുണം മൂർത്തീഭവിച്ച ദേഹമായ കംസനും, ആയാളാൽ വസുദേവഗൃഹത്തിൽ നിയുക്തന്മാരായ കാവല്ക്കാരും ആ സമയത്ത് ഉറങ്ങുകയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് മേല്പറഞ്ഞ സംഭവങ്ങളൊന്നും അവരാരും അറിവാനിടയായില്ല. വസുദേവൻ യശോദാസമീപത്തു നിന്നു കൊണ്ടുവന്നു കിടത്തിയ പെൺകുഞ്ഞിന്റെ കരച്ചിൽ കേട്ടപ്പോഴാണ്

ദേവകി പ്രസവിച്ച വിവരം ഭടന്മാക്ക് മനസ്സിലായത്. അപ്പോൾ അവർ പിടഞ്ഞെഴുന്നേറ്റ് ഓടിച്ചെന്ന് കംസനോട് വിവരം അറിയിച്ചു.

അത്ഭുതസംഭവം.

"എന്നാലിനി അതിന്റെ കഥ കഴിച്ചിട്ട് മറ്റൊരു കാര്യം" എന്നു പറഞ്ഞ് കംസൻ ഖഡ്ഗവും എടുത്ത് ഏറ്റവും കോപത്തോടുകൂടി ദേവകിയുടെ അരികത്തുചെന്നു പാഞ്ഞു. ആ ദുഷ്ടൻ ശിശുഹിംസയ്ക്കായിക്കൊണ്ട് ഈറ്റില്ലത്തിലേയ്ക്കു കടന്നപ്പോൾ ദേവകി ഏറ്റവും വ്യസനത്തോടുകൂടി കണ്ണീർ വാർത്തുംകൊണ്ട് പറഞ്ഞു:—

"ഹേ സഹോദര! നിങ്ങൾ എന്റെ ഈ ഓമനമക്കളെ കൊന്നുകളയരുതേ! ഇതിനുമുമ്പ് ഉണ്ടായ ആറു കിടാങ്ങളേയും നിങ്ങൾ കൊന്നുവല്ലൊ! ഇതൊരു പെൺകുഞ്ഞാണ്. ഇവൾ നിങ്ങൾക്ക് എന്തു ദോഷമാണ് ചെയ്കു? അതുകൊണ്ട് ഇവളെ എനിക്കായിത്തരുവാൻ ദയ തോന്നണേ! വിശേഷിച്ച് ഇവളെ കൊന്നാൽ ഘോരമായ സ്ത്രീവധപാപവും നേരിട്ടും."

ദേവകിയുടെ ഈ ദീനവാക്കുകൾ കംസന്റെ ഹൃദയത്തിൽ യാതൊരു ചലനവും ഉണ്ടാക്കിയില്ല. അയാൾ ആ വാക്കുകളെ നിസ്സാരമായിത്തള്ളിക്കളഞ്ഞ് അവളുടെകയ്യിൽ നിന്ന് കുട്ടിയെ തട്ടിപ്പറിച്ചു. ആ മഹാപാപി കുട്ടിയുടെകാൽ പിടിച്ച് അതിനെ പാറപ്പുറത്ത് അടിയ്ക്കുവാനായി ഭാവിച്ചു. അപ്പോഴത്തെ അത്ഭുതം എന്തു പറയേണ്ടു! ആ പെൺകുഞ്ഞ് കംസന്റെ കയ്യിൽ നിന്ന് വഴുതിപ്പോയി ആകാശത്തേയ്ക്കുപൊങ്ങി പ്രളയകാലത്തുദിക്കുന്ന സൂര്യനെപ്പോലെ അത്യുജ്ജ്വലമായ കാന്തിയോടുകൂടിയും, ശൂലാദികളായ ആയുധങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിളങ്ങുന്ന "നാലെട്ടു തൃക്കൈ"കളോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന ആ കന്യക കാത്ത്യായിനീദേവിയുടെ രൂപത്തിൽ ആകാശമദ്ധ്യസ്ഥയായിട്ട് കംസനോടു പറഞ്ഞു:—

"എടാ മഹാപാപി! മഹാദുഷ്ടനായ കംസ! നിന്റെ പരാക്രമം സ്ത്രീജനങ്ങളിലല്ലാ പ്രയോഗിക്കേണ്ടത്. നിന്റെ അന്തകനായിട്ടൊരാൾ ഭൂമിയിൽ ജനിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് എവിടെയാണെന്നു തിരഞ്ഞുകൊൾക. എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളമാണെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്നെ കൊല്ലുന്നില്ല. എനിക്കതിനു പ്രയാസമുണ്ടായിട്ടല്ല. നീ അടിപ്പാനായിട്ടാണെങ്കിലും എന്റെ കാൽ പിടിച്ചുവല്ലോ. കാൽ പിടിച്ചവരെ ചവിട്ടുന്നതു ധർമ്മമല്ല."

എന്നും പറഞ്ഞ് ജഗന്മാതാവായ ആ മായാദേവതി പെട്ടന്ന് അപ്രത്യക്ഷയായി. കംസനാകട്ടെ ഏറ്റവും ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടുകൂടി സ്വഗൃഹത്തിലേക്കും പോയി. അനന്തരം കംസൻ ഭഗിനീസുതന്മാരെ കൊന്നതിൽ പശ്ചാത്താപത്തോടുകൂടി വസുദേവരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നിട്ട് കരഞ്ഞും കൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞു:—

"അഹോ കഷ്ടം! ഞാനൊരു മഹാപാപി തന്നെയാണ്! ഞാൻ എന്റെ സ്വന്തം സഹോദരിയുടെ അനവധി കുട്ടികളെ കൊന്നുകളഞ്ഞുവല്ലോ. ഇങ്ങോട്ടു സഹായിക്കേണ്ട ആളുകളെ അങ്ങോട്ടു ദ്രോഹിക്കുന്നവനായ എനിക്കു ഭാവിയിൽ വരുവാനിരിക്കുന്ന ആപത്സമയങ്ങളിൽ ആരാണൊരു സഹായമുള്ളത്? അതുകൊണ്ടു, അല്ലയോ ദേവകി! ഹേ വസുദേവരേ! എന്റെ തെറ്റുകൾ എല്ലാം നിങ്ങൾ ക്ഷമിക്കണം. വന്നതെല്ലാം വന്നു. അതൊക്കെയും ദൈവഗതിയാണെന്നേ കരുതാനുള്ളൂ. നിങ്ങളുടെ പുത്രന്മാർ നശിച്ചത് ഈശ്വരൻ "വിധിച്ചതു"കൊണ്ടാണ്. ഞാൻ "വധിച്ചതു" കൊണ്ടാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ട. ജനനമരണങ്ങൾ വിധികല്പിതങ്ങളാണല്ലോ. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ വ്യസനിക്കരുത്. മേലിൽ ഞാൻ ഇങ്ങിനെയൊന്നും പ്രവർത്തിക്കയില്ല."

ഇപ്രകാരം വളരെ വിനയത്തോടും സ്നേഹത്തോടുംകൂടി തത്വജ്ഞാനം പറഞ്ഞിട്ട് കംസൻ ദേവകിയേയും വസുദേ

വരേയും ബാധനത്തിൽനിന്നു മുക്തന്മാരാക്കി മനസ്സമാധാനത്തോടുകൂടി, സന്തുഷ്ടരായ അവരുടെ സമ്മതപ്രകാരം, സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി. ബന്ധമുക്തരായ അവർ വിഷ്ണുപാദസ്മരണയോടുകൂടി അവിടെ പാർക്കയുംചെയ്തു.

അവതാരാനന്തരം :—

പുത്രമുഖദർശനത്തിൽ യശോദയ്ക്ക് അത്യാനന്ദമുണ്ടാവായെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവല്ലോ. യശോദയ്ക്കു മാത്രമല്ല, കാണുന്നവർക്കെല്ലാം ആനന്ദദായകമായിരുന്ന ഉണ്ണിയുടെ രൂപം. കാർമുകിൽ മാലയോടും വണ്ടിൻചാർത്തിനോടും എതിരിടുന്ന സ്നിഗ്ധനീലമായ വാർകൂന്തലും കാതോളം തൂങ്ങിക്കിടക്കുന്ന സൌന്ദര്യസാരസർവ്വസ്വമായ ആ കിടാവിന്റെ ദർശനം അമ്പാടിയിലെ ജനങ്ങളുടെ കണ്ണിന്ന് അമൃതംതന്നെയായിത്തീർന്നു. ശരൽക്കാലചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ മുഖം, വിശാലമായ മാറിടം, എന്നുവേണ്ട "നഖനിരകളം മുതൽ പൂഞ്ചികുരുതിയറുതി" കാമകോമളമായ കുമാരരൂപം ഗോപന്മാരുടെയും ഗോപസ്ത്രീകളുടെയും ഹൃദയത്തെ ഏറ്റവും ആഹ്ലാദിപ്പിച്ചു. മുജ്ജന്മസുകൃതങ്ങളുടെ ഫലമായി ലഭിച്ച തന്റെ ഉണ്ണിയെക്കണ്ട് മതിമറന്നുപോയ യശോദ അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടി ഉണ്ണിയെ എടുത്തു മുലകൊടുത്തുംകൊണ്ട് എല്ലാവർക്കും കാണത്തക്കവിധം സ്ഥിതിചെയ്തു.

നന്ദഗോപത്തിയിൽ ആനന്ദമഗ്നനായ നന്ദഗോപർ ബ്രാഹ്മണർക്കു ഗോദാനം, ഭൂദാനം മുതലായ വിവിധദാനങ്ങൾ ചെയ്തു. അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടി കുളിച്ചു ജാതകർമ്മം ചെയ്തിട്ട്, അയൽവക്കക്കാരേയും ബന്ധുക്കളേയും വരുത്തി അവർക്കെല്ലാവർക്കും തന്റെ കാമനകളെ കാണിച്ചുകൊടുത്തു. ഗൃഹങ്ങൾ അലങ്കരിക്കുക, ചന്ദനം കർപ്പൂരം മുതലായ സുഗന്ധവസ്തുക്കളും ഫലപുഷ്പാദികളായ മംഗല്യപദാർത്ഥങ്ങളും ഒരുക്കുക എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള കൃത്യങ്ങളിൽ നന്ദ

ഗോപരുടെ കുടുംബക്കാർ വ്യാപൃതരായി. ഗൃഹഭിത്തികൾ ദീപാലങ്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു കമനീയമാക്കപ്പെട്ടു. രാജവീഥികൾ കുങ്കുമച്ചാറുകൊണ്ട് ആർദ്രമായി പരിമളധോരണിയെ പരത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഏതാനും ദിവസങ്ങളിൽ മറൊന്നിലും വ്യാപരിക്കാതെ ആനന്ദമഗ്നനായിത്താന്നെ നന്ദഗോപർ സ്വഗൃഹത്തിൽ താമസിച്ചു.

നന്ദഗോപരും വസുദേവരും.

പുത്രദർശനത്താൽ മതിമറന്നുപോയ നന്ദഗോപർ കംസനു കരംകൊടുപ്പാനുള്ള സമയമായ കഥ തത്സമയം വെച്ചേ ഓർത്തുള്ളൂ. അല്ലെങ്കിൽത്തന്നെ കംസൻ തന്നേയും ദേവകിയുടേയും പേരിൽ ഈർഷ്യയോടുകൂടിയിട്ടാണിരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു തെറ്റുകാരനായി വരുന്നപക്ഷം നന്ദഗോപക്ക് വലുതായ ആപത്തിനെ ഭയപ്പെടേണ്ടതായി വരും. കാര്യത്തിന്റെ സ്ഥിതി ഇങ്ങിനെയാകയാൽ ഈ സമയത്തു നന്ദഗോപർ ഭയവിഹ്വലനായിത്തീർന്നതിൽ അശേഷം ആശ്ചര്യമില്ല. അദ്ദേഹം വളരെ ഭയത്തോടുകൂടി, ഏതാനും ചില ഗോപന്മാരേയും കൂട്ടി, ഒട്ടും താമസിക്കാതെ മഥുരാപുരിയിൽച്ചെന്നു മഹാരാജാവിനെ "മുഖംകാണിക്ക" യും, അവിടെ അടയ്ക്കേണ്ടതായ ദ്രവ്യം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അവിടെനിന്നു മടങ്ങുന്നവഴിയ്ക്കു നന്ദഗോപർ വസുദേവന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പോകയുണ്ടായി. വസുദേവന്ന് ഈ സുഹൃദ്ദർശനം അളവറ്റ ആനന്ദത്തെ ഉളവാക്കി. തന്റെ ഭാര്യ രോഹിണിയും അവരുടെ പുത്രനും നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിലായിരുന്നതുകൊണ്ട് അവരുടെ ക്ഷേമവാർത്തകൾ അറിവാൻ വസുദേവൻ ഉത്സുകനായിരുന്നു. നന്ദഗോപന്റെ പുത്രനുണ്ടായതിൽ തനിക്കുള്ള സന്തോഷം അദ്ദേഹത്തെ അറിയിക്കുവാനും വസുദേവന്ന് കുതൽസൂക്യമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇതിലെല്ലാം വലുതായ ഒരു കാര്യവും വസുദേവന്നു നന്ദഗോപരോട് അടിയന്തരമായി പറ

യേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. അതു താൻ തല്ക്കാലം കേട്ടതായ ഒരു ഭയങ്കരവൃത്തമാനത്തെപ്പറ്റിയായിരുന്നു. പൂതന എന്നു പേരായ ഒരുത്തി വീടുകൾതോറും നടന്നു ചെറുകിടാങ്ങളെ കൊല്ലുവാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നും, ചെറിയ കുട്ടികളുള്ള കുടുംബികളെല്ലാം കിടുകിടെ വിറച്ചിട്ടാണിരിക്കുന്നതെന്നും ഒരു വൃത്തമാനം വസുദേവൻ കേൾക്കുകയുണ്ടായി. ഒരു പിഞ്ചുകുട്ടിയുടെ പിതാവും പുത്രവത്സലനുമായ ഒരു ഗൃഹസ്ഥനെ ഇതിലധികം അസ്വസ്ഥനാക്കുന്ന വൃത്തമാനം മറ്റെന്താണുള്ളത്? കുശലപ്രശ്നത്തിനുശേഷം വസുദേവൻ നന്ദഗോപരോട് പൂതനയുടെ വൃത്തമാനവും അറിയിച്ചു. അനന്തരം ഇങ്ങിനെ ഉപദേശിക്കയും ചെയ്തു:— "അതുകൊണ്ട് ഒട്ടും താമസിക്കാതെ താങ്കൾ സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു പോകണം. താമസിച്ചാൽ എന്തെല്ലാം അനർത്ഥങ്ങളാണ് വരിക എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. 'ബന്ധുക്കളില്ലെങ്കിലും ബലമേറിനശത്രുവുണ്ട്' എന്ന സ്ഥിതിയിലാണ് നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ ഇരിപ്പ്. ഈ സ്ഥിതിക്കു സ്ത്രീകളേയും കുട്ടികളേയും മാത്രമായി ഗൃഹത്തിൽ ഇരുത്തുന്നതു ശരിയല്ല." വസുദേവന്റെ ഈ ഉപദേശപ്രകാരം നന്ദഗോപർ അപ്പോൾത്തന്നെ സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോയി.

പൂതനാമോക്ഷം.

വസുദേവൻ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമായിരുന്നു. പൂതന എന്ന ദുഷ്ടസ്ത്രീ വീടുകൾതോറും നടന്നു ജാതമാത്രന്മാരായ ബാലന്മാരെ തിരയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കംസന്റെ സേവകന്മാരായ അക്രമികൾ അദ്ദേഹത്തെ പറഞ്ഞിളക്കി അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു പലതരത്തിലുള്ള ആളുകളേയും ദേവകീസുതാന്വേഷണത്തിനായി പലവഴിക്കും അയപ്പിയ്ക്കുകയുണ്ടായി. ദേവകീസുതനായിജ്ജനിച്ചിട്ടുള്ളതു വിഷ്ണുവാണ്. വിഷ്ണു ദേവകളുടെ മൂലമാണ്. ബ്രാഹ്മണർ, പശുക്കൾ മുതലായവരെ നശിപ്പിച്ചാൽ വിഷ്ണു നശിച്ചുപോകും" എന്നുകരുതി കംസൻ ബാല

ധത്തിനു പുറമേ പശുബ്രാഹ്മണരേയും കൊല്ലുവാൻ ഏ
ർപ്പാടുചെയ്തിരുന്നു. ചില ദുഷ്ടന്മാർ ബ്രാഹ്മണരെ ഹിംസിക്കാ
നായും, മറ്റു ചിലർ പശുക്കളെ കൊല്ലുവാനായും, വേറെ ചി
ലർ യജ്ഞാദികളായ സൽകർമ്മങ്ങൾ മുടക്കുവാനായും നി
യോഗിക്കപ്പെട്ടു. ആ കൂട്ടത്തിൽ ഒരുവളായിരുന്നു പൂതന. പ
ലേ മായാവിദ്യകളിലും കണ്ണതെളിഞ്ഞ ഈ പൂതന, ഒരു മോ
ഹനാംഗിയുടെ വേഷം ചമഞ്ഞു ഗ്രാമംതോറും നടന്നു ചെറി
യ കുട്ടികളെ എടുത്തു ലാളിക്കുകയും, തന്റെ വിഷലിപ്തമാ
യ മുലകുടം ബാലന്മാരുടെ വായിൽ അപ്പിച്ച് അവരെകൊ
ല്ലുകയുംചെയ്യാമെന്നായിരുന്നു നിശ്ചയം. ഈ വിധത്തിൽ
നാട്ടിലുള്ള ബാലന്മാരെയെല്ലാം നശിപ്പിച്ചാൽ കൂട്ടത്തിൽ
കംസവൈരിയായ ബാലനും നശിച്ചുപോകുമല്ലോ എന്നായി
രുന്നു അവളുടെ ഉദ്ദേശം.

നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ഇപ്പോൾ സ്ത്രീജനങ്ങൾ
അനവധി പേർ വരാറുണ്ട്. കാണികളുടെ കണ്ണിൽ അമൃത
വർഷം ചെയ്യുന്ന ആ കോമളബാലനെ വന്നു കാണുമാറും എ
ടുത്തു ലാളിപ്പാനും ആളുകൾക്കു ഒരു ക്ഷാമവുമില്ല. ഇങ്ങി
നെ അനേകം സ്ത്രീകൾ വരുന്ന കൂട്ടത്തിൽ ഒരു ദിവസം അ
തിസുന്ദരാംഗിയായ ഒരു 'ലളിത'യും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവൾ
ആരാണെന്ന് ആർക്കും മനസ്സിലായില്ലെങ്കിലും അവളുടെ
"ചഞ്ചൽച്ചില്ലീലത"യും "പൊലിയമണമെഴും പൂമുടിയും"
"അഞ്ചിക്കൊഞ്ചിക്കഴഞ്ഞിട്ടുമുത്തു പൊഴിയുന്ന" പുഞ്ചിരിയും
അവിടെ കൂടിയിരുന്ന സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു വളരെ കൌതുകമുള
വാക്കി. അവൾ ഉണ്ണിയെ എടുത്തു താലോലിച്ചു മുല കൊ
ടുക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ബാലൻ മുല കുടിക്കുംതോറും അവളുടെ
ഭാവം മാറുവാനും തുടങ്ങി. അവളുടെ ഭംഗിയേറിയ അവയ
വങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു ഭയങ്കരങ്ങളായ ആകൃതികൾ പ്രത്യ
ക്ഷീഭവിച്ചുതുടങ്ങി. ഹാ! ഇതാര്? പൂതനയോ? ബാലലോക
ത്തെ നശിപ്പിക്കുവാൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു പുറപ്പെട്ട പൂതന

യോ? ഇവളുടെ ദുർമ്മോഹം ബാലസാമ്രാജ്യത്തിലെ ചക്രവർത്തിയായ ഈ ദേവകീസുതനിലാണോ പ്രയോഗിക്കുന്നത്? അഥവാ ആ ദുർമ്മോഹം ഇവിടെ ഫലിക്കുമോ? എവിടെ ഫലിക്കുന്നു? മായാമാനുഷനായവതരിച്ച സർവ്വശക്തനായ ഭഗവാൻ പൂതനയുടെ മുലപ്പാലോടുകൂടി അവളുടെ പ്രാണവായുവിനേയുംകൂടെ വലിച്ചെടുക്കുകയും, ഭയങ്കരരൂപിണിയായ പൂതന അതിഭയങ്കരമായ ഒരട്ടഹാസത്തോടുകൂടി ചിറകറ്റ മലപോലെ മലച്ചു വീഴുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ,

"പാറപ്പുറംപോലെ വിശാലമസ്യാ
മാറത്തു ഗോപാലകബാലകൻതാൻ
കാറൊത്തവർണ്ണൻ കരവുംകുടഞ്ഞ-
ങ്ങേറെത്തെളിഞ്ഞാശു കളിച്ചുദേവൻ."

ഉണ്ണിയുടെ ഈ അത്ഭുതപരാക്രമം കണ്ടിട്ട് അമ്മയും മറ്റു ഗോപസ്ത്രീകളും ആശ്ചര്യപരതന്ത്രരായിത്തീർന്നു. അവർ പുത്രനെ മുകർന്നാലിംഗനംചെയ്ത് പരമാനന്ദം അനുഭവിച്ചു. ഗോപസ്ത്രീകൾ യശോദ, രോഹിണി മുതലായവരോടുകൂടി ഉണ്ണിയെ എടുത്ത് പരിശുദ്ധജലത്തിൽ കുളിപ്പിച്ച് ഭയപ്പാടിന്റെ പരിഹാരത്തിന്നായിട്ടും, കുട്ടികളെ ബാധിക്കുന്ന പൂതന മുതലായ ഗ്രഹങ്ങളുടെ ഉപദ്രവം ഫലിക്കാതിരിപ്പാനായിട്ടും വേണ്ടുന്ന രക്ഷാവിധികളും ചെയ്തു. അനന്തരം പൂതനയുടെ ശരീരം മഴുകൊണ്ടു വെട്ടി അഗ്നിയിൽ ദഹിപ്പിക്കപ്പെടുകയും ദുഷ്ടയായ പൂതനയ്ക്കു ഭഗവൽസ്പർശത്താൽ മോക്ഷം ലഭിക്കുകയും ചെയ്തു. പാപത്തിൽനിന്നു വേർപെട്ടവളായതുകൊണ്ട് പൂതനയുടെ ദേഹം ദഹിക്കുമ്പോൾ സുഗന്ധം ഉളവായി. അവൾ പരമദുഷ്ടയായ ഒരു രാക്ഷസിയാണെങ്കിലും, ഭഗവാനെ എടുത്ത് അമ്മയെപ്പോലെ മുലകൊടുത്തതുകൊണ്ടാണ് അവൾക്കു മോക്ഷം കിട്ടിയത്. കൊല്ലുവാനുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണെങ്കിലും അമ്മയുടെ കൃത്യമാണല്ലോ അവൾ ചെയ്തത്. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ശ്രദ്ധയോടെ

കൂടി ഭഗവാനെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നവർക്കുണ്ടാകുന്ന ഗതി എത്ര മഹത്തരമായിരിക്കും!

മൂന്നാമദ്ധ്യായം.

ശകടാസുരവധം.

മുമ്പത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം മായാമാനുഷനായി അവതരിച്ച ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപന്മാരെയെല്ലാം പരമാനന്ദസാഗരത്തിൽ നിമഗ്നരാക്കിക്കൊണ്ടു ക്രീഡിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ കംസന്റെ ആൾക്കാരായ ദുഷ്ടന്മാർ തങ്ങളുടെ കപടപ്രവൃത്തികളെ തുടർന്നുകൊണ്ടു തന്നെ വന്നു. മായാവികളിൽ അഗ്രഗണ്യനായി ശകടാസുരനെന്നൊരുവനുണ്ട്. അവൻ കംസന്റെ പ്രീതിക്കുവേണ്ടി ഒരു ശകട (വണ്ടി)ത്തിന്റെ വടിപെടുത്തു ശ്രീകൃഷ്ണനെ അരങ്ങിക്കളവാനായിക്കൊണ്ട് അടുത്തു. അന്ന് പുത്രന്റെ അഭ്യുദയത്തിനായി വ്രജവാസികൾ വളരെ വന്നിരുന്നു. അവരെ സൽക്കരിക്കുന്ന ധൃതിയിൽ ഉണ്ണിയുടെ അടുത്ത് അമ്മയും മറ്റും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആകയാൽ ശകടനു വളരെ സൌകര്യമുണ്ടായി. പക്ഷെ, ഉണ്ണിയുടെ കാൽകൊണ്ടുള്ള ചെറുതായൊരു പ്രഹരമേറ്റപ്പോൾ, അഹോ! ചിത്രം!, ആ ശകടം "അപ്പടി തകർന്നു നുറായിരം." ബാലന്റെ ഈ അത്ഭുതകൃത്യം കണ്ടു പരിഭ്രമിച്ച് പുത്രവത്സലയായ യശോദ കൂടിച്ചെന്നു. "ചാടായിവന്നാനദ്ദാനവനെങ്കിലും ചാടായി വന്നീലമേനിതന്നിൽ" എന്ന വാസുദേവോത്തപ്രകാരം ക്ഷണനേരം യശോദയ്ക്കു ശ്രീകൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ ശകുനായ ഈശ്വരൻ തന്നെയാണെന്ന ജ്ഞാനമുണ്ടായി; പക്ഷെ അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽ മായയുടെ ആവരണംകൊണ്ടു ആ ജ്ഞാനം അകന്നു അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു "തന്നുടെ പൈതലെന്നിങ്ങിനെയു

ള്ളോരു നിർണ്ണയം" വരികയും തൽഫലമായി ആ മാതാവ് ഉണ്ണിയെ എടുത്തു മുറുകേ പുണർന്നു പുറത്തു തലോടുകയും 'കണ്ണാപ്പൈട്ട'തിന്റെ പരിഹാരത്തിന്നായി 'ഹരിനാമം' ജപിക്കുകയും ചെയ്തു! ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ട് ജപം, ഹോമം മുതലായവ കഴിപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

തൃണാവർത്തവധം.

പിന്നെ വന്ന ദുഷ്ടൻ തൃണാവർത്തനെന്ന അസുരനായിരുന്നു. അവന്റെ പുറപ്പാട് ഭയങ്കരമായ ഒരു ചുഴലിക്കാറ്റിന്റെ ആകൃതിയിലായിരുന്നു. ഗോപന്മാരും ഗോപിമാരും നോക്കിനില്ക്കുവേതന്നെ അതിഭാരണമായ ഒരു ചുഴലിക്കാറ്റു കാണ്മാറായി. അത് അരിമാത്രമായ പൊടിപടലത്തെ പൊക്കിയെടുത്ത് ആകാശത്തെ ഭൂമിപോലെയാക്കിയും, വനങ്ങളേയും പർവ്വതങ്ങളേയും തേണുപൂരത്തിൽ മുക്കിയും, ദിക്കെല്ലാം ഇരുളടച്ച് കാണികളുടെ നേത്രേന്ദ്രിയംകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ലാതാക്കിയുംകൊണ്ട് ഗോപവാടത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. കടലിൽ ചുഴികൾ യാതൊരുപ്രകാരം മുകളിലുള്ള വസ്തുക്കളെ കീഴ്പോട്ടു താഴ്ത്തുന്നുവോ അതുപോലെ ഭൂമിയിലുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെയെല്ലാം മുകളിലേക്കാകർഷിക്കുന്നതായ ഈ ചക്രവാതത്തിൽപ്പെട്ടവക്കെല്ലാം തങ്ങൾ ഭൂമിയിൽനിന്നു പൊങ്ങുന്നുവോ എന്ന സംശയം തോന്നി. പക്ഷേ ആ സംശയം വെറും ഭ്രാന്തികൊണ്ടുള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ കൂട്ടത്തിൽ അവിടെ കിടന്നു കളിച്ചിരുന്ന യശോദയുടെ പിഞ്ചുകിടാവ് കാറ്റിന്റെ ആകർഷണത്തിൽപ്പെട്ട് മേല്പോട്ടു പൊങ്ങിപ്പോയി. മായയുടെ ആവരണത്തിൽ ജ്ഞാനം യാതൊരുപ്രകാരം അദൃശ്യമായിത്തീരുമോ അതുപ്രകാരം ഗോപിമാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നും ബാലൻ അന്തർഹിതനായി. പെട്ടെന്നു കുട്ടിയെ കാണാതായപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകളെല്ലാം അമ്പരന്നുപോയി. പക്ഷേ മായാമൂർത്തിയായ ആ ദിവ്യബാലനോടുണ്ടോ അസുരന്റെ മായ ഫലിക്കുന്നു? ബാലന്റെ ക

നം സഹിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ട്, ഊർദ്ധ്വമുഖമായിപ്പോയിരുന്ന ആ ചക്രവാതം കുറച്ചുനേരത്തിന്നിടയിൽ കീഴ്പോട്ടു തന്നെ വീഴുവാൻ തുടങ്ങി. ചീനവെടി പൊട്ടുമ്പോൾ അതിന്റെ അഗ്നിഗോളം വായുവിന്റെ ശക്തിയാൽ കുറെ മേല്പോട്ടു പോയതിന്നു ശേഷം കീഴ്പോട്ടുതന്നെ വീഴുകയും, അതു ക്രമത്തിൽ ക്രമത്തിൽ ചെറുതായിവന്ന് നിലത്തെത്തുമ്പോഴെയ്ക്കു തീരെ ഇല്ലാതാകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെയുള്ള ഒരവസ്ഥയാണ് ഈ ചക്രവാതത്തിന്നു സംഭവിച്ചത്. തൃണാവർത്തന്റെ പ്രാണവായുവിനെ ഭഗവാൻ വലിച്ചെടുത്തതുകൊണ്ടായിരിക്കാം, വായുരൂപനായ അവന്റെ വായുവാകുന്ന രൂപം നിലത്തു പതിച്ചപ്പോഴയ്ക്കു തീരെ അപ്രത്യക്ഷമായത്. അല്പസമയത്തിന്നുള്ളിൽ, അതാ ആ അസുരൻ ചിറകററു വീണ പർവ്വതംപോലെ ഒരു വിശാലമായ പാറപ്പുറത്തു 'പ്ധിം' എന്നു വീഴുന്നു. അപ്പോൾ,

"ആയാമമുള്ളോരചലേ വിളങ്ങും
കായാമ്പുതൻ കോരകമെന്നപോലെ
മായാകുമാരന്റെ മനോജ്ഞരൂപ-
മായാതുധാനോരസി ദൃഷ്ടമായി."

ഇതു കണ്ടപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകൾ ഓടിച്ചെന്നു ബാലനെ എടുത്ത് യശോദയുടെ കൈയിൽ കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. യശോദയാകട്ടെ, ഇതെല്ലാം "സ്വപ്നമോ മായയോ മന്മതിഭ്രാന്തിയോ" എന്നറിയാതെ ആകപ്പാടെ വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചുപോയി; എന്നാൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മന്ദസ്മിതസുന്ദരമായ മുഖാരവിന്ദം കണ്ടപ്പോൾ അവരുടെ മനസ്സ് ആവക ശങ്കകൾക്കൊന്നും ഇടമില്ലാത്തവിധം നിഷിഡമായ ആനന്ദത്താൽ പരിപൂർണ്ണമായി.

ഒരത്ഭുതം.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം യശോദ ഉണ്ണിയെ മടിയിൽക്കിടത്തി അതിയായ വാത്സല്യത്തോടുകൂടി മുലകൊടുക്കുമ്പോൾ

ഒരത്ഭുതമുണ്ടായി. ഉണ്ണിയുടെ മുഖമടി ഏകദേശം കഴിയാറായി. അമ്മ മകന്റെ ഇളംപുഞ്ചിരിയോടുകൂടിയ മുഖത്തെ സ്നേഹംവഴിയുന്ന കണ്ണുകളെക്കൊണ്ടു നോക്കുന്നു. ആ സമയത്ത് ഉണ്ണി ഒരു കോട്ടുവായിടുകയുണ്ടായി. അപ്പോൾ ബാലന്റെ വായിൽ ഭൂമിയും ആകാശവും സപ്തർഷികളും നക്ഷത്രങ്ങളും സൂര്യചന്ദ്രന്മാരും അഗ്നിയും വായുവും സമുദ്രങ്ങളും ദ്വീപങ്ങളും, പർവ്വതങ്ങളും, വനങ്ങളും എന്നിവയും എന്നുവേണ്ട ചരാചരങ്ങളായ സർവ്വഭൂതങ്ങളും കാണപ്പെട്ടു. ഇങ്ങിനെ ബാലന്റെ മുഖാന്തർഭാഗത്തു വിശ്വം മുഴുവൻ കണ്ടപ്പോൾ അമ്മ അത്ഭുതപരതന്ത്രയായിഭവിച്ചു.

നാമകരണവും ബാലലീലയും.

ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന കാലത്തൊരുദിവസം നന്ദഗോപരുടെ തറവാട്ടുവാദ്ധ്യാനും ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രകർത്താവുമായ ഗർഗ്ഗമഹർഷി വസുദേവർ പറഞ്ഞയച്ചപ്രകാരം നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ആഗതനായി. അദ്ദേഹം നന്ദഗോപരുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം, ശാസ്ത്രോക്തങ്ങളായ ചടങ്ങുകളനുസരിച്ച് ഉണ്ണികൾക്കു രണ്ടുപേർക്കും നാമകരണം ചെയ്തു. ധവളകാന്തി പൊഴിയുന്ന രോഹിണീപുത്രനു രാമനെന്നും, കാർമുകിൽവർണ്ണനായ ദേവകീപുത്രനു കൃഷ്ണനെന്നുമാണ് മഹർഷി നാമകരണം ചെയ്തത്. യാദവവംശത്തിലെ ആചാര്യനായതാൻ നാമകരണം ചെയ്യുന്നതു കംസൻ ധരിച്ചുപോയാൽ പല അനർത്ഥങ്ങൾക്കും ഇടയാകുമെന്നു ശങ്കിച്ച് വളരെ ഗൂഢമായിട്ടാണ് മഹർഷി ഈ കൃത്യം നടത്തിയത്.

നാമകരണം എന്നതു ബാലന്മാർക്കുള്ള ഒരു പ്രധാന സംസ്കാരമാണല്ലൊ. ഈ സംസ്കാരംകൊണ്ട് ഓമനക്കിടാങ്ങളായ രാമകൃഷ്ണന്മാർ "ചാണയ്ക്കുവെച്ചൊരു ചന്തംവരുത്തിയ" മുത്തുമണിയും ഇന്ദ്രനീലമണിയുമെന്നപോലെ പൂർവ്വാധികം ശോഭിച്ചു. അവർ കാണുന്നവരുടെ കണ്ണുകൾ കുളിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അമ്പാടിയിൽ നാൾക്കുനാൾ വളർന്നുതുടങ്ങി.

അവരുടെ വളർച്ചയുടെ തോതനുസരിച്ച് ദേവകളുടെ സന്തോഷവും വളർന്നുവന്നു. അമ്പാടിയിലുള്ളവരുടെ മനസ്സ് അമൃതദ്രവത്തിൽ കുളിച്ചാലെന്നപോലെ ആനന്ദിച്ചു. കംസന്റെ ഹൃദയം മാത്രം ഭയപരിഭ്രമങ്ങളെക്കൊണ്ടു ആവൃതമായിത്തീർന്നു. താൻ പണ്ടു കേട്ടതായ ആ അശരീരിവാക്കിലേയും, പിന്നീട മായാദേവി പറഞ്ഞതായ വാക്കിലേയും ഓരോ അക്ഷരങ്ങളും പുതിയ ശക്തിയോടുകൂടി കംസന്റെ ഹൃദയത്തിൽ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. തന്നിമിത്തം ആയാളുടെ മനസ്സ് സദാ പുകഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെയിരുന്നു. ശത്രുവിനെ തിരഞ്ഞുപിടിച്ച് കൊലപ്പെടുത്തുവാനായി താനയച്ച സമർത്ഥന്മാരായ അസുരന്മാർക്ക് സംഭവിച്ച അപ്രതീക്ഷിതമായ വിനാശം ആയാളുടെ മനസ്സിലുള്ള പരിഭ്രമത്തെ പതിന്മടങ്ങു വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

രാമകൃഷ്ണന്മാരാകട്ടെ, ഗോപീജനങ്ങളുടെ "കണ്ണിനുണ്ണി"കൊണ്ടു പ്രതിദിനം വളരുവാൻ തുടങ്ങി. കാമനിക്കുവാനായി വന്നെടുക്കുന്ന ഗോപസ്ത്രീകളിൽ കാളകളുടെ കൈയിൽനിന്നു മറ്റൊരാളുടെ കൈയിലേക്കു പകരുംകൊണ്ട് "പിരിഞ്ഞ പുഷ്പങ്ങളിലുമിങ്ങും പിരഞ്ഞു മണ്ടുന്നൊരു വണ്ടുപോലെ" ശ്രീകൃഷ്ണൻ ശോഭിച്ചു. നീലക്കല്ലിന്റെ നിറമുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണനും, സ്ഫടികവർണ്ണനായ ബലരാമനും കൂടി ഏതാനും ദിവസം നീന്തിക്കുളിച്ചുകൊണ്ടും, പിന്നെ മുട്ടുകുത്തി ഓടിനടന്നുകൊണ്ടും, അനന്തരം പിടിച്ചു "പിച്ചനിന്നു"കൊണ്ടും തങ്ങളുടെ കിശോരലീലകൾ കാണിച്ചതിനുശേഷം ഓടിച്ചാടി കളിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കാൽച്ചിലങ്കകളുടേയും അരയിലുള്ള കിങ്ങിണിയുടേയും മധുരധ്വനികൊണ്ടു ചുറ്റുപാടും ചെവികളിൽ അമൃതധാര പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ട് ഓടുകയും ചാടുകയും ചെയ്യുന്ന ആ ഉണ്ണികൾ അമ്പാടിയിലാകപ്പാടെ അദ്ഭുതപൂർവ്വമായ ഒരിമ്പം ഉളവാക്കി. വളരെക്കാലമായി കംസന്റെ മർദ്ദനനയംകൊണ്ടു

സുഖമെന്നതെന്തെന്നറിയാതെ പാർത്തിരുന്ന നാട്ടുകാർ ആ നന്ദമയമായ സുഖത്തിന്റെ സ്വാദ് അനുഭവിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എല്ലാവർക്കും മനസ്സിനു സമാധാനവും സന്തോഷവും തോന്നി. ദാരിദ്ര്യം, ഭയം മുതലായവ ഏവരേയും തീണ്ടിയില്ല. രാജാവിന്റെ ദുഷ്ടതകൊണ്ടു ഭവിക്കാവുന്നവയായ കഷ്ടതകളൊന്നും ജനങ്ങളെ ബാധിക്കാതെയായി. വത്സസ്നേഹം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ അമ്പാടിയിലുള്ളവർക്കെല്ലാം കണ്ണിലുണ്ണിയായിട്ടാണ് വളർന്നത്. കൃഷ്ണനെ ലാളിക്കുകയും ലാളിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ അച്ഛനമ്മമാരെപ്പോലെതന്നെ മറ്റുള്ളവരും സദാ ഉൽസുകരായിരുന്നു. ഉണ്ണിയുടെ "നീർകൊണ്ടവാർകൊണ്ടലിനിണ്ടലേകുന്ന" കാന്തിയും, സ്നിഗ്ധനീലമായ കേശപാശവും, മുന്നാളുകോളുമായ ഭുജങ്ങളും, പൂർണ്ണചന്ദ്രതുല്യമായ മുഖവും, മനോഹരമായ മന്ദസ്മിതവും, ബന്ധുകബന്ധുരമായ അധരവും, എന്നുവേണ്ട സകലതും കാണുന്നവരുടെ കണ്ണിനെ കളിപ്പിക്കുന്നതക്കവയായിരുന്നതുകൊണ്ട് ഏവരുടേയും മനസ്സ് ഉണ്ണിയുടെ നേർക്ക് തിരിഞ്ഞാകർഷിക്കപ്പെട്ടു. അച്ഛനമ്മമാരെക്കാണെങ്കിൽ ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ ഒരു വലിയ നിധിയായിട്ടാണ് തോന്നിയിരുന്നത്. ഉണ്ണിക്കു തിന്മാനായി എന്തെങ്കിലും കൊടുക്കുന്നതിൽ അമ്മയും അയൽവക്കക്കാരും കട്ടം അനാസ്ഥ കാണിച്ചിരുന്നില്ല. പശുക്കളെ വളർത്തി അവയുടെ പാൽ കറന്നു കാച്ചി തൈരും വെണ്ണയും വിറ്റു ദിവസവൃത്തി കഴിച്ചിരുന്ന ഇടയജാതിക്കാരായ അവർ പാലും വെണ്ണയും പതിവായി ഉണ്ണിക്കു കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഉണ്ണികൃഷ്ണന്റെ "ഉണ്ണിവയറ്" കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള സമയമില്ലെന്നായി. ഈ പരിചയം നിമിത്തം കൃഷ്ണൻ പാലും വെണ്ണയും കട്ടുതിന്നുകവഴി ഭുജിപ്പാനും പ്രേരിതനായി. ഈ കളവിന്റെ ഉൽപത്തി സ്ത്രീകളുടെ ആതിലാളനയിൽനിന്നും, വളർച്ച

"വെണ്ണയും പാലും തൊട്ടുള്ളോരു വൻകൊതി
തിണ്ണമെഴുന്നു തുടങ്ങുകയാൽ
അച്ചിമാരോരോ വേലയ്ക്കുപോകുമ്പോ-
ളോച്ചതുടങ്ങീതുമെല്ലെമെല്ലേ.
പാൽവെണ്ണ ചേർന്നുള്ള ഭാജനമോരോന്നിൽ
പാഞ്ഞുതുടങ്ങീതക്കണ്ണിണയും
കണ്ണിണചെല്ലുന്നനൽവഴി കണ്ടിട്ട
കൈകളും ചെന്നു തുടങ്ങീപിന്നെ
പാൽവെണ്ണതന്നിലേ കൈകഴിഞ്ഞുപോയ്ചെൽകയാൽ
നാവിനുമാനന്ദമായ്ത്തുടങ്ങി
ഉണ്ണിവയറിനു കിഞ്ചനപൊങ്ങുവാ-
നുള്ളൊരു ഹേതുവുമുണ്ടായ്വന്നു"

എന്ന ക്രമത്തിലും ആയിരുന്നു.

ഈ "ചേതസ്സേയം" ആദ്യം തുടങ്ങിയത് കൃഷ്ണന്റെ സ്വഗൃഹത്തിൽവെച്ചുതന്നെയാണ്. ഒരു ദിവസം അമ്മ കൂളിക്കുവാൻപോയ തക്കംനോക്കി ഉണ്ണി, വെണ്ണയും പാലും സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള മുറിയിൽ കടന്നുകൂടി, പാൽപ്പാത്രം വെച്ചിട്ടുള്ള ഉറിയുടെ ചുവട്ടിൽച്ചെന്നു കുറച്ചുനേരം നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. ഈ നില്പിനെ "ശബ്ദത്തിൽചേർന്നുള്ളൊരർത്ഥത്തെ കാണ്മാനായ് ശാബ്ദികനോക്കുന്നുനില്പുംപോലെ" എന്ന് ഒരു കവി വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഉണ്ണിക്ക് ഉറി കൈകൊണ്ടു തൊടുവാൻ തക്ക നീളമില്ലായ്കയാൽ അവിടെ കിടന്നിരുന്ന ഒരു ഉരൽ ഉരുട്ടി ഉറിയുടെ ചുവട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയിട്ടു. എന്നിട്ടും എകരം പോരെന്നു കണ്ടിട്ട് ഉരലിന്റെ മീതെ ഒരു പീഠവും വെച്ചു. പിന്നെ മുകളിൽ കയറി ഒരുവിധത്തിൽ ഉറിയിൽ ചാടിപ്പിടിച്ച് വെണ്ണയും പാലും തൃപ്തിയാവോളം ഭുജിച്ചു. ഈ വിദ്യ സാധാരണമായി കൃഷ്ണൻ പലപ്പോഴും പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്. ഒരിക്കൽ ഉറിയിൽ പിടികിട്ടിയപ്പോഴക്ക് പീഠം മറിഞ്ഞുവീണതുകൊണ്ട് ഉണ്ണി ഉറിയിൽ തൂങ്ങി

കൊണ്ടു നിലവിളിക്കയും, അതു കേട്ടു അമ്മ ഓടിവന്നപ്പോൾ താൻ പൂച്ചയെ ആട്ടുവാൻ വന്നതാണെന്നു കപടം പറഞ്ഞ് അതിനു സമ്മാനമായും പാൽ വെണ്ണ മുതലായതു വാങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ രസകരമായ പല കളവുകളും കൃഷ്ണൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ നടത്തീട്ടുണ്ട്. തന്റെ രാമനക്കിടാവിന്റെ ഈ ദുശ്ശീലം സഹിക്കാതെ പലപ്പോഴും അമ്മ മകനെ ശിക്ഷിക്കുവാൻ ഭാവിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ഉണ്ണിയുടെ പാൽപോലെയുള്ള മന്ദസ്മിതത്താൽ ആർദ്രമായ മുഖം കാണുകയും വെണ്ണപോലെ അലിയുന്ന മധുരവാക്കുകൾ കേൾക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോഴയ്ക്കു അമ്മയുടെ ഹൃദയം മാറിപ്പോകയാണ് പതിവ്.

സ്വഗൃഹങ്ങളിൽനിന്നു തുടങ്ങിയ ഈ "വത്സസ്തേയം" അധികം താമസിക്കാതെ അയൽവക്കത്തുള്ള ഗൃഹങ്ങളിലേക്കും വ്യാപിക്കയും, ക്രമേണ അതു പകർന്നു പടർന്ന് അമ്പാടിയിൽ ആകമാനം പരക്കുകയും ചെയ്തു. നേരം പുലർന്നാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ ചങ്ങാതിമാരോടുകൂടി ഗൃഹംതോറും നടന്നു തുടങ്ങും. ഗൃഹനായികയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെടാതെ എവിടെനിന്നെല്ലാം പാലും വെണ്ണയും മോഷ്ടിപ്പാൻ തരമുണ്ടോ അവിടെനിന്നെല്ലാം ആയത് എടുത്തു ഭക്ഷിക്കും. സ്ത്രീകൾ കളിക്കുവാനായിപ്പോയാൽ അകത്തുകടന്ന് പാത്രത്തിലുള്ളതെല്ലാം എടുത്തുകഴിക്കും. കൈകൊണ്ട് എത്താത്തവയായ ഉറികളിലെ പാൽക്കലങ്ങൾ കടകോൽകൊണ്ടു തുളച്ച് ചുവടെ മുഖംകൊട്ടി പാലെല്ലാം കുടിക്കും. വെണ്ണയാണെങ്കിൽ ഉണ്ണിക്കു ജീവനാണ്. അതു പെറ്റിട്ടുള്ള സ്ഥലങ്ങൾ തേടിപ്പിടിച്ച് എങ്ങിനെയെങ്കിലും വയറുനിറയ്ക്കാതിരിക്കയില്ല. ഈ വക സംരംഭങ്ങൾക്കിടയിൽ വല്ല സ്ത്രീകളുടേയും ദൃഷ്ടിയിൽ പെട്ടാൽ കിട്ടും താമസിക്കാതെ അവിടെനിന്ന് ഓടിക്കളയും. ഇങ്ങിനെ അമ്പാടിയിലുള്ള വീടായ വീട്ടിലെല്ലാം നടന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണൻ പാലും വെണ്ണയും കവർന്നു വന്നു.

ഗോപിമാരുടെ ആവലാധി.

ഇങ്ങിനെ കുറെ ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അമ്പാടിയിലുള്ള ഒരു കൂട്ടം ഗോപസ്ത്രീകൾ കൂടി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മോഷണം സഹിക്കാതായിട്ട്, യശോദയുടെ അരികെ ചെന്ന് ആവലാധി പറകയുണ്ടായി.

ഒരുവൾ — അല്ലയോ യശോദേ! നിന്റെ മകൻ കൃഷ്ണൻ വളരെ ദുസ്വഭാവക്കാരനായിട്ടാണ് വളരുന്നത്. അവൻ ഗൃഹംതോറും നടന്നു പാൽ, വെണ്ണ മുതലായ ഗോരസങ്ങൾ മോഷണംചെയ്യും പാത്രങ്ങൾ ഉടച്കളഞ്ഞും ഞങ്ങൾക്കെല്ലാം കഷ്ടനഷ്ടങ്ങൾക്കിടയാക്കുന്നു. പാലിന്നും വെണ്ണയ്ക്കും അവന്നുള്ള ആഗ്രഹം ചില്ലറയല്ല. അതു ഞങ്ങൾക്കറിവുള്ളതുകൊണ്ടു അവൻ എപ്പോൾ വന്നാലും ഞങ്ങൾ അവന്നു ധാരാളം സമ്മാനിക്കാറുണ്ട്. അതു പോരാഞ്ഞിട്ടു ഇങ്ങിനെ മോഷണവും തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇതു നല്ലതിന്നുള്ള പുറപ്പാടല്ല. ഇതുകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ പേരിന്നു വലുതായ ഹാനി നേരിടും. പശുക്കറവുകൊണ്ടാണ ഇയ്യുള്ളവരുടെ ഉപജീവനമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതിന്നു ഇത്തരം നഷ്ടങ്ങൾ വരുത്തിക്കൂട്ടുന്നതു വലിയ കഷ്ടമാണ്.

മറൊരുവൾ — ഇപ്പറഞ്ഞതു പരമാർത്ഥമാണ്; എനിക്കു നിങ്ങളുടെ ഉണ്ണി വരുത്തീട്ടുള്ള നഷ്ടകഷ്ടങ്ങൾ ചില്ലറയൊന്നുമല്ല. എന്റെ വൃദ്ധനായ അച്ഛന്നുവേണ്ടി കാച്ചി വെച്ചിരുന്ന പാൽ കൃഷ്ണൻ വന്നെടുത്തു കുടിച്ചു കിണ്ടിയിൽ വെള്ളം നിറച്ചുവെച്ചുപോയി. അച്ഛൻ പാലാണെന്നു വിചാരിച്ചു കിണ്ടിയെടുത്തു കുടിച്ചപ്പോൾ ശുദ്ധമേ പച്ചവെള്ളം! അതിന്നു അവരുടെ ശകാരം ഉണ്ടായതു പറഞ്ഞാലാവില്ല. അച്ഛൻ ശകാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ണിയുണ്ട് ഓടിക്കൊണ്ടുവരുന്നു. അവൻ എന്നോടു പറകയാണ് — "ഇന്നാളെനിക്കു പാൽതന്നില്ലല്ലോ. ഇപ്പോൾ

മതിയായില്ലേ? ഇങ്ങിനെയാണു എന്നോടു കളിച്ചാൽ"

വേറൊരുവൾ—എന്റെ കഥ ഇതിലും കഷ്ടമാണു്. ഒരു ദിവസം സന്ധ്യ മയങ്ങിയപ്പോൾ തൊഴുത്തിൽ മുളച്ചിട്ടുള്ള പശുക്കളേയും പശുക്കുട്ടിയേയും ഉണ്ണി തുറന്നുവിട്ടതെളിച്ചു പാടത്തിറക്കി പഞ്ച തീറിച്ചു. പുലരുവാൻ കാലത്തു ഞാൻ പശുക്കളെ കറപ്പാൻ ചെന്നപ്പോൾ തൊഴുത്തിൽ പശുക്കളൊന്നും ഇല്ല. അപ്പോഴണ്ടു് ഉണ്ണി ഓടിക്കൊണ്ടു വരുന്നു. അവൻ പറഞ്ഞതു ഇങ്ങിനെയാണു്. "പശുക്കളും കുട്ടികളും കൂടി അതാ പാടത്തു നിൽക്കുന്നു. കാണട്ടെ നിങ്ങളുടെ കറവു്." എന്താണിതിനൊരു നിവൃത്തി?

ഇനിയൊരുവൾ—എന്റെ സങ്കടം ഒന്നും പറയേണ്ട. ഒരു ദിവസം ഞാൻ പാൽ കാച്ചുവാനായി അടുപ്പത്തു വെച്ചപ്പോൾ വളരെ മയ്യാദക്കാരനായിട്ടു ഉണ്ണി അവിടെ വന്നിരുന്നു. അമ്പ! എന്തൊരുക്കം! ഞാനെന്തിനോ—അതെ വിറകിനുതന്നെ—പുറത്തേയ്ക്കു പോയ തരത്തിൽ ഇവൻ പാൽക്കുടങ്ങളെല്ലാം തല്ലിത്തകർത്തു് എങ്ങോട്ടോ പോയി. ഞാൻ വന്നപ്പോഴത്തെ കഥ പറവാനുണ്ടോ? എന്തിനേറെപ്പറയുന്നു. കൃഷ്ണന്റെ ദുശ്ശീലംകൊണ്ടു ഞങ്ങളെല്ലാം വശംകെട്ടു കഴിഞ്ഞു. ഇവിടെ ഇരുന്നു പൊറുപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതായി.

കടവിൽ ഒരുവൾ:—ഒന്നു നോക്കണം; നിങ്ങളൊക്കെ രാജതന്ത്രമുള്ളവരാണു്. ഞങ്ങളുടെ കഷ്ടതയിൽ സഹായിക്കേണ്ടവരാണു്. അങ്ങിനെയുള്ളവരുടെ കിടാങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ ചെയ്താൽ ഞങ്ങളെന്തു ചെയ്യട്ടെ? ഞങ്ങൾ വല്ല വഴിക്കും പോകയാണോ വേണ്ടതു്?

ഇപ്രകാരം ഗോപസ്ത്രീകൾ പറഞ്ഞ ആവലാധികളെല്ലാം കേട്ടതിന്നുശേഷം യശോദ പറഞ്ഞു:—"ഗോപസ്ത്രീഹരിമാരേ! നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. കുട്ടന്റെ ദുശ്ശീല

ത്തെപ്പററി എനിക്കുതന്നെ നല്ലവണ്ണം അറിവുണ്ട്. ഇവി ടെത്തന്നെ അവൻ പലതും കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ അവനെ ശിക്ഷിപ്പാൻ കഴികയില്ല. അവ ന്റെ പേരിൽ എനിക്കുള്ള വാത്സല്യാതിരേകം നിമിത്തം അ വനോട് കുറുത്ത ഒരു വാക്കു പറവാൻ പോലും എനിക്കു മന സ്സുവരുന്നില്ല. എന്നിട്ടവേണ്ടേ ശാസിപ്പാൻ! നിങ്ങൾക്കു ന ഷ്ടം വന്നതിനു കട്ടം വ്യസനിക്കേണ്ട. നിങ്ങളുടെ മൺപാത്ര ങ്ങൾ ഉടച്ചതിനു പകരമായി പൊൻപാത്രങ്ങൾ തന്നെ ഞാൻ തരാം. എല്ലാവരും സമാധാനപ്പെട്ട പൊയ്ക്കൊൾവിൻ!"

എന്നും പറഞ്ഞു യശോദ അവക്കെല്ലാം വേണ്ടത്തക്ക ധനങ്ങളും പാത്രങ്ങളും കൊടുത്ത് എല്ലാവരെയും പ്രീതിപ്പെ ടുത്തി. അവർ സന്തോഷിച്ചു യശോദ പറഞ്ഞതു വാസ്തവ മാണെന്നും, കൃഷ്ണനെ കണ്ണിനുനേരെ കണ്ടാൽ അവൻ ചെ യ്ത അനവധി കുറങ്ങൾപോലും തങ്ങൾതന്നെ വിസ്മരിക്കു പതിവാണെന്നും, അവനെ ശിക്ഷിക്കേണമെന്നു തങ്ങൾക്കു മോഹമില്ലെന്നും പറഞ്ഞു മടങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു.

മണ്ണു തിന്നതും വിശ്വരൂപവും.

ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ആവലാധി ഒരുവിധം തീർത്ത് അ വരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി അയച്ചപ്പോഴേയ്ക്കും കൃഷ്ണന്റെ പേരിൽ വേറെ ഒരാക്ഷേപം യശോദയുടെ ചെവിയിൽ എത്തി. അ തു മറെറാന്നുമല്ല. "ശ്രീകൃഷ്ണൻ മണ്ണു തിന്നു. ഇതൊരു ചീ ത്ത സ്വഭാവമാണ്" എന്ന ആക്ഷേപമായിരുന്നു. ഈ ആ ക്ഷേപം യശോദയെ വല്ലാതെ കോപിപ്പിച്ചു. അവർ ശ്രീകൃ ഷ്ണനെ അടുത്തു വിളിച്ച് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"മണ്ണുതിന്നു കയോ? വെണ്ണയും പാലും മതിയാകാഞ്ഞിട്ടാണോ ഇതു തു ടങ്ങിയത്? കാണട്ടെ, വായ് വിളംബ കാണിക്കു. നിന്റെ മണ്ണുതിന്!" ഇപ്രകാരം അമ്മയുടെ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ മാ യാമാനുഷനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വായ് വിളംബ അമ്മയ്ക്കു കാണി ച്ചു കൊടുത്തു.

അപ്പോൾ ഉണ്ടായ കഥ എങ്ങിനെ വർണ്ണിക്കട്ടേ. ബാലനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വായിൽ യശോദ കണ്ടതെന്താണ്? മണ്ണും വിണ്ണും പാതാളവും അവിടെ കാണപ്പെട്ടു. ഭൂതങ്ങൾ, പ്രേതങ്ങൾ, പിശാചുക്കൾ, മുതലായ വികൃതരൂപങ്ങൾ ഒരിടത്ത്; സപ്തസാഗരങ്ങൾ, സപ്തമഹാഗിരികൾ, വേറെ അനവധി കാടുകൾ തുടങ്ങിയവ മറെറാരിടത്ത്; മനുഷ്യർ, മൃഗങ്ങൾ, ദേവന്മാർ, ഉരഗങ്ങൾ, സിദ്ധന്മാർ, വിദ്യാധരന്മാർ മുതലായവർ വേറെ ഒരിടത്ത്; യക്ഷരാക്ഷസാദികളും പക്ഷിജാലങ്ങളും മറും മറെറാരേടത്ത്; — ഇങ്ങിനെ ലോകത്തിൽ കണ്ടും കേട്ടും അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള സകലവസ്തുക്കളും ഉണ്ണിയുടെ വായിൽ കാണപ്പെട്ടു. താമരപ്പൂവിൽ സരസ്വതീദേവിയോടുകൂടി ഇരുന്നരുളുന്ന ചതുർമുഖനായ ബ്രഹ്മാവിനേയും, പാലാഴിയിൽ അനന്തശയനത്തിൽ ശ്രീമഹാലക്ഷ്മിയോടുകൂടി യോഗനിദ്രയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീമഹാവിഷ്ണുവിനേയും, കൈലാസത്തിൽ ശ്രീപാർവ്വതിയോടുകൂടി ലീലാസുഖങ്ങളനുഭവിക്കുന്ന ശ്രീമഹേശ്വരനേയും യശോദ അവിടെ പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടു. ഗോപന്മാരേയും, ഗോപിമാരേയും, തന്റെ ഗൃഹത്തേയും, ഗൃഹജനങ്ങളേയും, എന്നു വേണ്ടാ മണ്ണ് തിന്നുംകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഉണ്ണികൃഷ്ണനെത്തന്നേയും യശോദ കൃഷ്ണന്റെ വായിൽ ദർശിച്ചു. അപ്രതീക്ഷിതവും അദ്ഭുതപൂർവ്വവുമായ ഈ ദർശനത്താൽ യശോദ പരിഭ്രമിച്ചുപോയി. അവരുടെ കണ്ണുകൾ ഭയം നിമിത്തം താനേ അടഞ്ഞു. അടുത്തക്ഷണത്തിൽ കണ്ണുമിഴിച്ചു നോക്കിയപ്പോഴോ ഇതൊന്നും കണ്ടതുമില്ല. ഒരു ഇന്ദ്രജാലക്കളിയിലെ കാഴ്ചകൾ പോലെ, അല്ലെങ്കിൽ "സ്വപ്നത്തിൽക്കണ്ട ദിവ്യഗന്ധർവ്വനഗരം" പോലെ, ആ ബ്രഹ്മാണ്ഡമണ്ഡലം തീരെ അപ്രത്യക്ഷമായി. ആ സ്ഥാനത്തു

"കാർമുകിൽനേരൊത്ത കാന്തിയുമായ് നിന്നു
തുമിന്നൽനേരൊത്ത ക്രൂരയുമായ്"

നില്ക്കുന്ന തന്റെ കാമനക്കുമാരനെ മാത്രമാണ് യശോദ സന്ദർശിച്ചത്. ആദിവ്യമംഗളവിഗ്രഹംകണ്ടപ്പോൾതൻകുഞ്ഞ് എന്നുള്ള മമതപം അമ്മയുടെ ഹൃദയത്തെ ആക്രമിക്കുകയാൽ അല്പനേരം മുമ്പുണ്ടായ അത്ഭുതസംഭവത്തെ യശോദ തീരെ വിസ്മരിച്ചു. അമ്മയുടെ മുലകളിൽ പാൽ ചുരന്നു. അവർ ഉണ്ണിയെ മാറോടണച്ച് ഗാഢമായി ആലിംഗനം ചെയ്തു.

ഉലൂഖലബന്ധനം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ യശോദയെ ശ്രുണിയെടുപ്പിക്കുന്ന പ്രവൃത്തികളിൽ നിന്നു പിന്നേയും വിരമിച്ചില്ല. അഥവാ അവിടുത്തെ മായാവിദ്യകളിൽ ചിലകൈകാര്യങ്ങൾകൂടി കളിക്കുവാൻ ബാക്കിയുണ്ടായിരിക്കാം. ഒരു ദിവസം യശോദ തയിർകടഞ്ഞും കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ണിയും അടുത്തു ചെന്നുകൂടി. തയിർക്കലത്തിൽ നിന്നു ചിതറിത്തെറിക്കുന്ന തയിർനീരത്തുള്ളികൾ കൃഷ്ണന്റെ നീലനിറമായ മൃദുമേനിയിൽ പതിഞ്ഞ് അപൂർവ്വമായ ഒരാഭരണമണിഞ്ഞാലുള്ള കാന്തിയെ ഉളവാക്കി. ഭഗവാൻ പാലാഴിയിൽ പള്ളികൊള്ളുമ്പോൾ ക്ഷീരോർമ്മികളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ശോഭയോടു ഈ ശോഭയെ ഉപമിക്കാം. പാലിനും തൈരിനുംവേണ്ടി പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യാൻ കൂടമടിക്കാത്തവനായ ബാലൻ ക്രമത്തിൽ ക്രമത്തിൽ തയിർക്കലത്തോടടുത്തുകൂടി കടകോലിന്റെ തലപ്പത്തു പതുക്കെ ഒന്നമർത്തുകയും കലം പൊട്ടിപ്പോകയും ചെയ്തു. കൃഷ്ണന്റെ വെറും വികൃതികൊണ്ടുണ്ടായ ഈ സംഭവം യശോദയെ വല്ലാതെ കോപിപ്പിച്ചു! "അമ്പടവിരുത! ഇതിനായിട്ടാണോ അടുത്തുവന്നത്? ആട്ടെ കാണിച്ചുതരാം, നിന്നെ ഞാൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ പിടിച്ചുകെട്ടുന്നുണ്ട്." എന്നുറക്കെപ്പറഞ്ഞും കൊണ്ട് യശോദ കൃഷ്ണനെ ബന്ധിക്കുവാനായി ഒരു കയറുമായി ഓടിയെത്തി. ആ കയറുകൊണ്ട് കൃഷ്ണനെ ഉരലോടു

ചേത്തു ബന്ധിക്കുവാൻ യശോദ ആരംഭിച്ചു. പക്ഷേ ആ ശ്രമം വിഫലമാകയാണുണ്ടായത്. കയറ് രണ്ടുവിരൽ നീളം പോരാതെ വന്നു. യശോദ പിന്നെ വേറൊരുകയറ് എടുത്തു കൊണ്ടുവന്നു. അതിനും നീളം മതിയായില്ല. ഇങ്ങിനെ പല വലുപ്പത്തിലുമുള്ള അനവധി കയറുകൾ കൊണ്ടുവന്നുവെങ്കിലും അവയൊന്നും കൃഷ്ണനെ കെട്ടുന്നതിനു മതിയാവാതെ പോയി. ലങ്കാമർദ്ദനത്തിൽ ഹനുമാന്റെ വാൽ വരിഞ്ഞുകെട്ടുവാൻ എത്ര വസ്ത്രങ്ങൾ കൊണ്ടുവന്നിട്ടും മതിയാവാതിരുന്നതുപോലെ ഒരു സ്ഥിതിയാണ് കൃഷ്ണനെ ബന്ധിക്കുന്ന കാര്യത്തിലും ഉണ്ടായത്. യശോദയുടെ സംഭ്രമംകണ്ട് ഗോപസ്ത്രീകൾ ചിരിച്ചു. ഒടുവിൽ യശോദ ഭഗ്നാശയായി എന്നു കണ്ടപ്പോൾ, ഭക്തജനങ്ങളുടെ ആഗ്രഹം സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ ജാഗ്രതകനായ കൃഷ്ണൻ തന്നെത്താൻ ബന്ധനത്തിനു വഴിപ്പെട്ടു. "ദാമോദരൻ" *ആയിത്തീർന്നു. യശോദ തന്റെ "വികൃതിക്കുട്ടിയെ" ഉരലിന്മേൽ പിടിച്ചുകെട്ടിയെന്നുള്ള സമാധാനത്തോടേ ഓരോ ഗൃഹകൃത്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

നളകൂബരനും മണിഗ്രീവനും.

ഉരലോടുചേത്തു കെട്ടപ്പെട്ട ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ ഉരലും വലിച്ചുകൊണ്ട് അവിടെനിന്നു നടന്നു. അല്പം അകലെയായി ഇണചേർന്നിട്ടുള്ള രണ്ടു നീർമരുതുമരങ്ങൾ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവയുടെ നടുവിൽക്കൂടെയാണ് കൃഷ്ണൻ ഉരലും വലിച്ചുകൊണ്ട് ചെന്നത്. ഉരൽ ആ മരങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽക്കൂടെ കടന്നപ്പോൾ, അത്യാശ്ചര്യമെന്നേ പറയേണ്ടൂ!, മരങ്ങൾ രണ്ടും പൊട്ടിത്തകർന്നു നിലത്തു വീണതും അവയിൽനിന്നു അതിസുന്ദരന്മാരായ രണ്ടു ദിവ്യയുവാക്കന്മാർ കൃഷ്ണന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടതും ഒന്നിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ആ യു

* ദാമം=കയർ. ദാമംകൊണ്ട് ഉദരത്തിൽ ബന്ധനം ഏല്പുകയാൽ ദാമോദരനെന്നു പേരുണ്ടായി.

വാക്കുകൾ ശ്രീകൃഷ്ണനെ പലപ്രകാരത്തിലും സ്തുതിച്ചതിനു ശേഷം ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "പ്രഭോ! ഞങ്ങൾക്കു നളകൂബരനെന്നും മണിഗ്രീവനെന്നുമാണ് പേർ. ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാരായ ഞങ്ങൾ അളകേശ്വരനായ വൈശ്രവണന്റെ പുത്രന്മാരാണ്. പണ്ടൊരു കാലത്തു ഞങ്ങൾ ഏറ്റവും സുഖസമൃദ്ധിയോടെ അച്ഛന്റെ രാജധാനിയിൽ പാർക്കുകയായിരുന്നു. അക്കാലത്തൊരു ദിവസം മദ്യപാനംകൊണ്ടു മതിമറന്നു സുന്ദരീജനങ്ങളുമായികൂടിച്ചേന്നു ഞങ്ങൾ ഗംഗാനദിയുടെ തീരത്തിൽ ശൃംഗാരവിനോദങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു. യാതൊരു നിയന്ത്രണവുംകൂടാതെ ഞങ്ങൾ അന്ധന്മാരായി ക്രീഡിക്കുന്നതിനിടയിൽ ആ വഴിയിൽകൂടെ നാരദമഹർഷി വന്നുചേന്നു. ഞങ്ങളുടെ അവസ്ഥകണ്ടു മഹർഷി കുപിതനായിട്ടു ഞങ്ങൾക്കു 'നിങ്ങൾ മരങ്ങളായിപ്പോട്ടേ' എന്നൊരു ശാപം തന്നു. ഭയങ്കരമായ ആ ശാപത്താൽ ഭീതന്മാരായിത്തീർന്ന ഞങ്ങൾ താണു വീണു 'സമസ്താപരാധം' പറഞ്ഞുപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ മഹർഷി ഞങ്ങൾക്കു ശാപമോക്ഷവും തന്നു. 'ശ്രീമഹാവിഷ്ണു ഭൂഭാരഹരണത്തിന്നായി നന്ദഗോപരുടെ പുത്രനായി അവതരിക്കും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അംഗസ്പർശം നിങ്ങൾക്കു ഏല്ക്കുവാനിടയാകും. അപ്പോൾ നിങ്ങൾ ശാപം തീർന്നു പൂർവ്വസ്ഥിതിയെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്യും' എന്നാണു ഞങ്ങളോടു നാരദൻ അരുളിച്ചെയ്ത ശാപമോക്ഷം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്ക് ഇതാ സത്യമായി. ഞങ്ങളുടെ പൂർവ്വസുകൃതം സഫലമായി. ഞങ്ങൾ ധന്യന്മാരായി. അല്ലയോ ഭഗവാനേ! നിന്തിരുവടി സർവ്വലോകനിയാമകനായ ഭഗവാൻ ശ്രീമഹാവിഷ്ണുതന്നെയാണ്. നിന്തിരുവടിയുടെ ദർശനം വളരെ പുണ്യം ചെയ്യുവർക്കല്ലാതെ സാധ്യമല്ല. ഇങ്ങിനെയുള്ള വലിയ ഭാഗ്യത്തിന്നിടവരുത്തിയ നാരദശാപത്തെ ഞങ്ങൾ കരുണഗ്രഹമായിട്ടാണ് വിചാരിക്കുന്നത്."

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു ഭക്തിഭരത്താൽ പുളകിതന്മാരായി

ത്തീന്ന് നളകൂബരനും മണിഗ്രീവനും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആശീർവ്വാദം വാങ്ങി അളകാപുരിയിലേക്കു പോയി. അനന്തരം,

"പൊട്ടിച്ചാടുന്ന വൃക്ഷദ്വനിചടചടിതം
കേട്ടഞ്ഞെട്ടിപ്പുറപ്പെ-
ട്ടോട്ടോടം ചെന്നു നന്ദാദികളവശതയാ
നിന്നു നോക്കുംദശായാം.
പുഷ്ടശ്രീകേളിരംഗസ്ഥലതനുവുടയോ-
നഷ്ടലോകാധിപന്മാ-
ക്കിഷ്ടം നൽകുന്ന മായാമയനരുളുമിഴ-
ച്ചെത്തിനാനത്തലോടേ."

പിന്നെ അച്ഛൻ പുത്രന്റെ കെട്ടഴിച്ച് ആനന്ദാതിരേകത്തോടുകൂടി ആലിംഗനംചെയ്തു മൂർദ്ധാവിൽ ചുംബിച്ചു.

നാലാം അദ്ധ്യായം.

വൃന്ദാവനയാത്ര.

മുന്നദ്ധ്യായങ്ങളിൽ പറഞ്ഞപ്രകാരം തുടരെത്തുടരെ ശ്രീകൃഷ്ണനുണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആപത്തുകൾ കണ്ടിട്ടു നന്ദഗോപർ വളരെ വിഷണ്ണനായിത്തീർന്നു. ഇത്രയെല്ലാം ദുർല്ലക്ഷണങ്ങൾ കാണുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഇനി മേലിൽ ഗോകുലത്തിൽ താമസിക്കുന്നത് അപായകരമാണെന്നും, അതുകൊണ്ടു വേറെ ഒരു നല്ല പ്രദേശം തിരഞ്ഞുപിടിച്ച് അങ്ങോട്ടു മാറിത്താമസിക്കേണമെന്നും നന്ദഗോപർ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായത്തോടു ഗോപന്മാർ യോജിക്കയും ചെയ്തു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്ന സമയത്ത് ഉപനന്ദൻ എന്നു പേരായ വൃദ്ധയാദവൻ അവിടെ വന്നുചേർന്നു. അദ്ദേഹവും നന്ദഗോപരുടെ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിച്ചു

പറഞ്ഞു. ഗോകുലം വിട്ടുപോയാൽ പിന്നെ എവിടെയാണ് പാപ്പറപ്പിക്കേണ്ടതെന്ന കാര്യത്തിൽ ഉപനന്ദൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഗോചന്മാരായ നമുക്ക് ഏറ്റവും യോജിച്ച പ്രദേശം വൃന്ദാവനമാണ്. അവിടെ സുലഭമായ ജലവും പശുക്കൾക്കു മേയുവാൻ തൃണസമൃദ്ധിയോടുകൂടിയ സ്ഥലങ്ങളും ഉണ്ട്. ഗോവർദ്ധനമെന്നു പ്രസിദ്ധവും അതിന്റെ പരിസരത്തിൽകൂടെ ഒഴുകുന്ന യമുനാ (കാളിന്ദി) നദിയും വൃന്ദാവനത്തിന്റെ രമണീയതയെ ദ്വിഗുണീകരിക്കുന്നവയാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഒട്ടും താമസിക്കാതെ അങ്ങോട്ടു പുറപ്പെടുകയാണ് നല്ലത്."

ഉപനന്ദന്റെ അഭിപ്രായം എല്ലാവർക്കും സമ്മതമാകയും, അതനുസരിച്ച് നന്ദഗോപാദികളായ യാദവന്മാർ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ പരിവാരസമേതം വൃന്ദാവനത്തിലേക്കു യാത്രപുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ആബാലവൃദ്ധമുള്ള സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ഒന്നുപോലെ അവരവരുടെ വക ധനധാന്യാദികളേയും പശുക്കളേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടാണ് യാത്രചെയ്തത്. രോഹിണി, യശോദ, ബലരാമൻ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവരെല്ലാം വണ്ടികളിൽ കയറിക്കൊണ്ടാണ് പോയത്. വണ്ടികളുടെ ശബ്ദവും, പശുക്കളുടെ 'ഉമ്പാരവവും' മംഗലാത്മകമായും ഉത്സാഹസൂചകമായും ഉള്ള പലതരം വാദ്യങ്ങളുടെ ഘോഷവും ഇടകലർന്നു അമ്പാടിയിൽനിന്നുള്ളതായ ഈ യാത്ര ഒരുപ്പാടെ ഒരു ഘോഷയാത്ര തന്നെയായിരുന്നു. വഴിയിൽ യാതൊരു വിഘ്നവും കൂടാതെ അവർ വൃന്ദാവനത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

പ്രകൃതിദേവിയാൽ പ്രത്യേകം അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ഒരു പ്രദേശമായ വൃന്ദാവനം എല്ലാവർക്കും വളരെ ബോധിച്ചു. പുഷ്പഫലങ്ങളുടെ സമൃദ്ധിയോടുകൂടിയ വൃക്ഷലതാദികളും, കണ്ണിനു കുളിർമയുണ്ടാക്കുന്ന രമണീയതകളായ ശാദ്വലപ്രദേശങ്ങളും, കാണികളെ ബലാൽ ആകർഷിക്കുന്നതായ ഗോ

വർദ്ധനപർവ്വതവും, അതിന്റെ അരികത്തുകൂടെ പ്രവഹിക്കുന്ന കാളിന്ദീനദിയും, അതിലെ "തരിമണലണിഞ്ഞ" പുളിനങ്ങളും ഗോപന്മാർക്ക് അത്യാനന്ദത്തെ ഉളവാക്കി. ബാലന്മാരായ രാമകൃഷ്ണന്മാർക്ക് വിശേഷിച്ചും വൃന്ദാവനം ആനന്ദപ്രദമായിത്തോന്നി. ഗോപന്മാർ ഈ വൃന്ദാവനത്തിൽ ഗൃഹങ്ങൾ പണിചെയ്ത് സകുടുംബം പാർപ്പുറപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

പശുപാലനം.

വൃന്ദാവനത്തിൽ ബലരാമനും ശ്രീകൃഷ്ണനും കൂട്ടുകാരും പശുക്കളെ മേച്ചുംകൊണ്ട് കളിക്കുവാനാരംഭിച്ചു. രാവിലെ നേരത്തെ എഴുനീററാൽ പിന്നെ രാമകൃഷ്ണന്മാർക്ക് വേറെ വിചാരമില്ല. പീലിക്കണ്ണുകൾ കോർത്തുകെട്ടിയ തിരുമുടിയും, ബാലചന്ദ്രനെ വെല്ലുന്നതും തിലകംകൊണ്ടു മനോഹരവുമായ നെററിത്തടവും, കങ്കണങ്ങളാൽ അലംകൃതങ്ങളായ തൃക്കൈകളും, കിങ്ങിണികൾ നിറച്ചു ചാർത്തിയ അരക്കെട്ടും, തൃക്കയ്യിൽ "കാലിമേയ്ക്കുന്ന കോലും" പൂണ്ട ശ്രീകൃഷ്ണൻ

"തളയും വളയും കിലുക്കിമെല്ലെ-
ക്കളവേണുസ്വനവും മുഴക്കി മന്ദം
കളിപുഞ്ചിരികൺവിലാസമോടെ"

വനത്തിലേക്കു നടക്കും. അപ്പോഴയ്ക്ക് സ്ഫടികധവളമായ ദേഹകാന്തിയോടും നീലദുകൂലത്തോടുംകൂടി ബലരാമനും പുറപ്പെടും. അവരുടെ സമപ്രായക്കാരായ അനവധി ഗോപബാലന്മാരും ഒരുമിച്ചു പുറപ്പെടും. എല്ലാവരുംകൂടി പശുക്കളേയും തെളിച്ച് കാട്ടിലേക്കു കയറി പലവിധത്തിലുള്ള കളികൾ തുടങ്ങും. അവരുടെ കളിയിൽ,

"കാളയായിട്ടു ശബ്ദിച്ചീടുന്നു ചിലരതിൽ
തോളിലങ്ങെടുത്തുകൊണ്ടോടുന്നു ചിലരെല്ലാം
ജന്തുക്കൾ കരയുമ്പോളങ്ങിനേതന്നെ ശബ്ദി-
ച്ചന്തർമ്മോദേന പിമ്പേ മണ്ടുന്നു ചിലരെല്ലാം"

എന്നു തുടങ്ങിയമട്ടിൽ പല വിനോദങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു.

പശുക്കളെല്ലാം പച്ചപ്പുല്ലുകൾ ധാരാളം തിന്നു വയറു നിറച്ചും, സ്വച്ഛജലം മതിയാംവണ്ണം കുടിച്ചു ദാഹം തീർത്തും അവരുടെ അരികെത്തന്നെ മേഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. പശുക്കൾ കൂട്ടംതെറ്റിപ്പോകാതിരിക്കുവാനായി ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് മനോഹരമായ ഓടക്കുഴൽ ഊതുകയും, ആ മധുര ഗാനം കേട്ടാൽ സകല ജീവജാലങ്ങളും ചെവി "വട്ടം പിടിച്ച്" ആനന്ദത്തിൽ ലയിച്ചുപോകയും ചെയ്യും. ഇങ്ങിനെയുള്ള വിനോദങ്ങളെക്കൊണ്ടു നേരം പോകുന്നതറിയാതെ സന്ധ്യയാവുന്നതുവരെ കഴിയും. സന്ധ്യയായാൽ കാലികളേയും തെളിച്ച് എല്ലാവരുംകൂടി ഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങുകയും ചെയ്യും. വൈകുന്നേരം,

"കോടക്കാർവർണ്ണനോടക്കുഴലൊടുകളിവി-
ട്ടോടിവന്നമ്മതന്നേറ
മാടൊക്കും പോർമുലപ്പാലമിതരുചിച്ചുഴി-
ച്ചാശ്വസിക്കും ശിശായാം
ഓടിക്രീഡിച്ചുചാടിടിനവനികലാ-
നാഥഘമ്മാമൃതത്തെ-
ക്കൂടക്കൂടെത്തുടയ്ക്കുംസുകൃതനിധി"

യായ യശോദയും പരമാനന്ദത്തിൽ മഗ്നയാകും. ഇങ്ങിനെ കുറെ ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു.

വത്സകവധം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോകുലത്തിൽനിന്നു പോയി എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേരെ കംസൻ തുടങ്ങിവെച്ചിട്ടുള്ള മായാപ്രയോഗങ്ങൾ ഇവിടേക്കും ബാധിക്കാതിരുന്നില്ല. കംസന്റെ സേവകന്മാരായ അസുരന്മാരിൽ ഒരുവനായ "വത്സകൻ" എന്നവനാണ് ഇത്തവണ കടന്നു രംഗപ്രവേശം ചെയ്തത്. അവൻ ഒരു പശുക്കിടാവിന്റെ ആകൃതി ധരിച്ചും കൊണ്ട് വൃന്ദാവനത്തിൽ ചെന്നു. ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലരാമനോടും സ്നേഹിതന്മാരായ ഗോപബാലന്മാരോടുംകൂ

ടി പശുക്കളേയുംകൊണ്ടു വനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. കാളിന്ദീ തീരത്തിലുള്ള വനത്തിൽ പശുക്കളെ നിറുത്തി, കാളിന്ദിയിലെ വെള്ളംകൊണ്ടു യാത്രയിക്കലുള്ള തളർച്ചയെല്ലാം തീർത്ത് ഭഗവാൻ സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ, വത്സകൻ ആരുമറിയാതെകണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണൻ പാലിച്ചുവരുന്ന പശുക്കളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചെന്നുകൂടി. ഈ മായ ആരും കണ്ടെത്തുകയില്ലെന്നാണ് അസുരൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ അത് ഒരൊറ നോട്ടത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാതിരുന്നില്ല. പശുക്കളുടെ കൂട്ടത്തിൽ കളിക്കുന്ന ആ മായാവിയായ കുട്ടിയെ "ഒന്നുമറിഞ്ഞതില്ലെന്നു ഭാവിച്ച്" ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലരാമനു കാട്ടിക്കൊടുത്തു. ഉടൻതന്നെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ പശുക്കിടാവിന്റെ പിന്നാലെ ചെന്ന് അതിന്റെ കാലു രണ്ടും പിടിച്ചു നിലത്ത് ഒന്നടിക്കുകയും, ആ അടിയേറ് അതു ചത്തുപോകയും ചെയ്തു. ചാവുന്ന സമയം പശുക്കുട്ടിയുടെ സ്ഥാനത്തു കാണപ്പെട്ടതു ഭയങ്കരാകൃതിയായ അസുരനായിരുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവനെക്കൊന്നതിൽ ഗോപന്മാർ ആശ്ചര്യസന്തോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു തന്നെത്താനറിയാതെ നിന്നുപോയി. അപ്പോൾ, ദേവകൾ തങ്ങളെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി മായകൊണ്ടു കല്പിതദേഹനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശിരസ്സിൽ "പാരിജാതപ്പൂതുമലർ" നിരയെ വർഷിക്കുകയും ചെയ്തു. നേരം അസ്തമിക്കാറായപ്പോൾ പശുക്കളേയും തെളിച്ചുകൊണ്ട് എല്ലാവരും ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. അനന്തരം,

"അങ്ങുചെന്നവയെല്ലാംഘോഷിച്ചുബാലന്മാരു-
മംഗനാജനങ്ങളുംവിസ്മയംപൂണ്ടിടിനാർ."

ബകവധം.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം ഇതുപോലെ ഒരു സംഭവംകൂടിയുണ്ടായി. അന്നു രാവിലെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വനത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായപ്പോൾ യശോദ വിളിച്ച് തിരുമുടി വേർപെടുത്തി ഭംഗിയായി മെടഞ്ഞുകെട്ടി സർവ്വാംഗവും ശോഭയുള്ള ആഭര

ണങ്ങൾ അണിയിച്ച് പൂവ്വാധികം മോടികൂട്ടുകയുണ്ടായി. ബലരാമനെയും വിശേഷരീതിയിൽ അണിയിക്കാതിരുന്നില്ല. ഒരു കയ്യിൽ ഓടക്കുഴലും മറേറ കയ്യിൽ ശൃംഗവും വഹിച്ചുംകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനും, സ്വതസ്സിദ്ധമായ ഘനഭാവത്തിൽ ബലരാമനും വനത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. ആ ദിവ്യപുരുഷന്മാർ കാട്ടിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ കാട്ടിന്നെല്ലാം അസാധാരണമായ ഒരു കാന്തിയുണ്ടാകയും, വനം ഉത്സവമയമായിത്തീരുകയുംചെയ്തു. പുഷ്പങ്ങളിൽ തേൻപൊഴിഞ്ഞു; വണ്ടുകൾ അതു ധാരാളം പാനംചെയ്തു മാറണ്ടു; വൃക്ഷലതാദികളും ഗിരിശഫാദികളും എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു കാന്തിവിശേഷത്തോടുകൂടി കാണപ്പെട്ടു. മയിൽ, കുയിൽ മുതലായവ ഉല്ലാസത്തോടുകൂടിയും കാണപ്പെട്ടു. എന്നുവേണ്ടാ,

"ഹരിയും കരിയും പെടിഞ്ഞു വൈരം
നരിയും പന്നിയുമൊന്നുപോലെയായി
ഉരഗം ബത കീരിയും നിനന്തു
നരകാരാതി വനേ വസിച്ചകാലം."

ഇങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോളാണ് കംസനിയുക്തനായ അസുരൻ തന്റെ ദുർമ്മോഹവുംകൊണ്ടു പ്രവേശിച്ചത്.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ പശുക്കളേയും മേച്ചുകൊണ്ടു നിർമ്മലജലപൂരിതമായ ഒരു പൊയ്കയുടെ തീരത്തിങ്കൽ ചെന്നു. പൊയ്കയിലിറക്കി പശുക്കിടാങ്ങൾക്ക "വെള്ളം കാട്ടി" ഗോപബാലന്മാരും വെള്ളം കുടിച്ചു തൃപ്തന്മാരായി. അപ്പോളാണ് അസുരൻ അവക്ക് പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചത്. പൊയ്കയുടെ തീരത്തിങ്കൽ ഒരു കൊറിയുണ്ട് ഇരിക്കുന്നു. അവനെ കണ്ടാൽ കൊറിയുടെ ആകൃതിയുള്ള ഒരു പർവ്വതമാണെന്നു തോന്നും. ക്രൂരനഖങ്ങളും, ഭയങ്കരമുഖവും, തുറിയൻകണ്ണുകളും എല്ലാംകൂടിയ ആ ബകത്തെ കണ്ടിട്ടു ബാലന്മാരെല്ലാം ഭയപ്പെട്ടപോയി. തൽക്ഷണം ആ പക്ഷി തന്റെ ആയതങ്ങളായ കൊക്കുകൾ വിടർത്തി ശ്രീകൃഷ്ണനെ വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞു. അതു

കണ്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വയസ്യന്മാരായ ബാലന്മാർ നിർജ്ജീവന്മാരെന്നപോലെ ആയിത്തീർന്നു. പക്ഷേ ശ്രീകൃഷ്ണനോട് അസുരന്റെ മായയൊന്നും ഫലിച്ചില്ല. കൃഷ്ണനെ വിഴുങ്ങിയപ്പോൾ അവന്റെ ഉള്ളു ചുഴവൻ ചുട്ടു നീറിത്തുടങ്ങി. ചൂട് സഹിക്കാതായപ്പോൾ അവൻ ഭഗവാന്റെ ദേഹത്തെ പുറത്തേയ്ക്കുതന്നെ വമിച്ചു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ അവന്റെ കൊക്കുകൾ രണ്ടും പിടിച്ച് "വേണുകൾ ചീന്തും വണ്ണം" ചീന്തുകയും, അതോടുകൂടി ആ ദുഷ്ടദൈത്യൻ യമലോകം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ അത്ഭുതവിക്രമം കണ്ട് ആശ്ചര്യപരതന്ത്രന്മാരായിത്തീർന്ന ബലരാമനും മറ്റു ബാലന്മാരും ശ്രീകൃഷ്ണനെ ആലിംഗനം ചെയ്തുയും അഭിനന്ദിക്കയും ചെയ്തു. അതിനിടയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ തിരുമുടിയിൽ ദേവകൾ പുഷ്പവൃഷ്ടിചെയ്തു. കൈകുന്നേരം പതിവുപോലെ എല്ലാവരും ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. ഗോപബാലന്മാർ വകലത്തെ വർത്തമാനമെല്ലാം സ്ത്രീജനങ്ങളോട് പറഞ്ഞപ്പോൾ അവരുടെയിടയിലുണ്ടായകോലാഹലം പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസം. "ശ്രീകൃഷ്ണനു എന്തെല്ലാം ആപത്തുകളാണ് തുടരെത്തുടരെ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്! ഈശ്വരാനുഗ്രഹത്താൽ അതൊന്നും ഫലിക്കുന്നില്ലെന്നേ ഉള്ളു" എന്നു വിചാരിച്ചു നന്ദഗോപരും മറ്റും സമാധാനത്തോടുകൂടിത്തന്നെയിരുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ദിവ്യസാന്നിദ്ധ്യത്താൽ ഗോപന്മാർ സംസാരത്തിലെ വിരസഭാവങ്ങളൊന്നും അറിയാതെകണ്ടു സുഖമായിപ്പാർത്തു.

അഘാസുരവധം.

വേറെ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണനും കൂട്ടുകാരും കൂടി പശുക്കളേയും കൊണ്ടു കാട്ടിലേയ്ക്കു പോയി പലതരം കളികളിൽ ഏർപ്പെട്ടു. അന്നു രാവിലെ ഊണുകഴിക്കാതെകണ്ടാണ് എല്ലാവരും പുറപ്പെട്ടത്. ഊണ് വനത്തിൽവെച്ചാവാമെന്നുറച്ച് ഊണിനുള്ള സാധനങ്ങൾ ചോറ് ഉരികളിലാക്കി എടു

ത്തുംകൊണ്ടു കാരോരുത്തരും യാത്ര തുടങ്ങി. അന്നത്തെ ക്രീഡകൾ വളരെ വിശേഷംതന്നെ എന്നല്ലാതെ ഒന്നും പറയുവാനില്ല. ഒരാളുടെ ഭക്ഷണസാധനം വേറെ ഒരാൾ മോഷ്ടിക്കുക, മറെറാരാൾ അതു കണ്ടുപിടിക്കുക, ഓടക്കുഴലുകളുടേയും കൊമ്പുകളുടേയും ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു വനഭൂമിയെ മുഖരമാക്കിത്തീർക്കുക മുതലായവയായിരുന്നു അന്നത്തെ വിനോദങ്ങൾ. ചിലർ മത്സ്യത്തെ വിഴുങ്ങാനായി തഞ്ചം നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കൊറ്റിയുടെ അടുത്തുചെന്നു പതുങ്ങിയിരിക്കും. ചിലർ വാനരന്മാരോടുകൂടി മരങ്ങളിൽ കയറുകയും മറുചിലർ ഒരുമിച്ചു ചാടിക്കളിക്കയും വേറെ ചിലർ അവയുടെ വാൽപിടിച്ചു വലിക്കുകയും ചെയ്യും. ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ ചങ്ങാതിമാരോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ കളിക്കുന്ന വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ കംസഭൃത്യനായ അഘാസുരൻ വിചാരിച്ചു—"കൃഷ്ണൻ എന്റെ സോദരനായ ബകനെ കൊന്നകളഞ്ഞു. അതിനു പകരം വീട്ടുവാൻ തക്ക അവസരം ഇതുതന്നെയാണ്. അവനെ ഞാൻ ഇന്നുതന്നെ നിഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ട്." എന്നു വിചാരിച്ചു അഘാസുരൻ ഒരു പെരുംപാമ്പായിച്ചമഞ്ഞ് അവരുടെ കളിസ്ഥലത്തുചെന്നുകിടന്നു. അവന്റെ നീളം ഒരു യോജനയും വണ്ണം ഏകദേശം അതിൽ പകുതിയും കാണും. കണ്ണുകൾ അഗ്നിജ്വാലയ്ക്കു തുല്യങ്ങളും വായ് പർവ്വതഗുഹയോളം പോന്നതുമായിരുന്നു.

പെരുംപാമ്പിന്റെ വക്ത്രഗഹ്വരം കണ്ടിട്ട് അതൊരു ഗുഹയാണെന്നാണു ഗോപബാലന്മാർക്കും പശുക്കൾക്കും പശുക്കിടാങ്ങൾക്കും തോന്നിയത്. അതു കളിപ്പാൻ നല്ലൊരു സ്ഥലമാണെന്നു കരുതി ഓരോരുത്തരായി എല്ലാവരും ആ പെരുംപാമ്പിന്റെ വായിൽ പ്രവേശിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണനാകട്ടെ അതു അസുരന്റെ മായയാണെന്നു മനസ്സിലായതുകൊണ്ടു അതിൽ കടന്നില്ല. കൃഷ്ണൻകൂടി അകത്തു പെട്ടതിനുശേഷം എല്ലാവരേയും ഒന്നിച്ചു ദഹിപ്പിച്ചേക്കാമെന്നു കരുതി അസു

രൻ ഒന്നും ചെയ്യാതെ കിടപ്പായി. ആ അവസരത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അതിന്റെ വായിൽ പെട്ടവരെ രക്ഷിക്കുവാനുള്ള വഴികൾ ആലോചിക്കുകയായിരുന്നു. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണനും അതിന്റെ വായിലേക്കു കടന്നു. ഭഗവാൻ അകത്തു കടന്നതും പാമ്പ് വായ് കൂട്ടിയതും ഒരുമിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ആ സമയത്തു, വിശ്വമൂർത്തിയായ ഭഗവാൻ പാമ്പിന്റെ വായിൽനിന്നു ദേഹത്തെ വലുതാക്കുകയും തന്നിമിത്തം ശ്വാസം കഴിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതേകണ്ട് പെരും പാമ്പിന്റെ ഉടലെടുത്ത് ആ അഘാസുരൻ ചത്തു മലയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. മൃതനായ അസുരന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നു അസാധാരണമായ ഒരു തേജസ്സ് പുറപ്പെടുകയും അതു ഭഗവാന്റെ ദേഹത്തിൽ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴാണ് പാമ്പിന്റെ വിഷാഗ്നികൊണ്ടു ഗോപബാലന്മാരും പശുക്കളും പശുക്കിടാങ്ങളുമെല്ലാം ദഹിച്ചുപോയിരുന്നു. അതുകണ്ടു, ഭഗവാൻ തന്റെ കടാക്ഷമാകുന്ന അമൃതംകൊണ്ടു അവരെയെല്ലാം പുനർജ്ജീവിപ്പിച്ചു. സകല പ്രപഞ്ചത്തിന്റേയും സൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരങ്ങൾക്കു കാരണമായ ഭഗവാന്റെ കടാക്ഷംകൊണ്ടു അസാദ്ധ്യമായി വല്ല വസ്തുവുമുണ്ടോ? ഈ അവസരത്തിൽ ദേവകൾ ആനന്ദമഗ്നരായി പുഷ്പവൃഷ്ടിചെയ്തു. ഗന്ധർവ്വന്മാർ പാട്ടുകൾ പാടുകയും, ഗന്ധർവ്വസ്ത്രീകൾ ആട്ടം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

ബ്രഹ്മാവിന്റെ പരീക്ഷ.

സപ്പവക്ത്രത്തിൽനിന്നു മുക്തന്മാരായ ബാലന്മാരോടുകൂടി ഭഗവാൻ മുമ്പത്തെപ്പോലെ ഓരോ കളികളിൽ ഏർപ്പെട്ടു. അനന്തരം ഭഗവാൻ സ്നേഹിതന്മാരോടു അരുളിച്ചെയ്തു:— "ചങ്ങാതിമാരേ! നമുക്കു ഈ പൊയ്കയുടെ തീരത്തിരുന്നു ഭാണ്ഡങ്ങൾ അഴിച്ചു ക്ഷണം കഴിക്കാം. പശുക്കൾ പൊയ്കയിലെ സ്വച്ഛജലം തൃപ്തിയാവോളം കുടിച്ചു പച്ചപ്പുല്ലുകൾ തിന്നു ദേഹത്തും കൊണ്ടിരിക്കട്ടെ." ഇപ്രകാരമുള്ള ഭ

ഗവാന്റെ അരുളപ്പാടനുസരിച്ച് ബാലന്മാർ കൃഷ്ണനോടുകൂടി ഭക്ഷണത്തിന്നാരംഭിച്ചു. തമ്മിൽ തമ്മിൽ ഓരോ നേരം പോക്കുകളും പറഞ്ഞു രസിച്ചും, എടയ്ക്കിടക്ക് ചിരിച്ചും അവർ ഭക്ഷണം തുടങ്ങി. എല്ലാവരുടെ കയ്യിലും അവരവരുടെ അമ്മമാർ കൊടുത്തയച്ച ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവയെ ബാലസഹജമായ നേരംപോക്കുകളിൽ മഗ്നന്മാരായിക്കൊണ്ടു അവർ ഭക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി.

കുട്ടികൾ ഇങ്ങിനെ വനഭോജനത്തിൽ വ്യാപൃതന്മാരായിരിക്കുമ്പോൾ സൃഷ്ടികർത്താവായ ബ്രഹ്മാവ് വിചാരിച്ചു:— "അഹോ വിചിത്രം! ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മായാശക്തി അത്ഭുതം തന്നെ! ആട്ടെ, ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മായ എത്രത്തോളമുണ്ടെന്നു ഒന്നു പരീക്ഷിക്കണമല്ലൊ. ഇപ്പോൾ ഇദ്ദേഹം വയസ്യന്മാരോടുകൂടിയുള്ള ക്രീഡകൊണ്ട് മറ്റൊന്നും അറിയാത്ത നിലയിൽ ഇരിക്കുകയാണ്. ഇതുതന്നെയാണ് എന്റെ പരീക്ഷയ്ക്കു പറ്റിയ അവസരം." ഇപ്രകാരം വിചാരിച്ചുറച്ച്, ബ്രഹ്മാവ് തന്റെ മായാശക്തികൊണ്ടു, ആ സരസ്ഥീമത്തിൽ മേഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പശുക്കളേയും പശുക്കുട്ടികളേയും ഒളിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. ഒരിക്കൽ നോക്കിയപ്പോൾ പശുവൃന്ദത്തെ അവിടെയെങ്ങും കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു:— "ഇതാ ഞാൻ ഒരോട്ടത്തിന്നു വന്നേയ്ക്കാം. നിങ്ങൾ ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുവിൻ. പശുക്കളെങ്ങോട്ടോ പോയിരിക്കുന്നു. അവയെ ഒന്നു തെളിച്ചുകൊണ്ടുവരട്ടെ." ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ കോടക്കുഴലും ചൂരക്കോലും ഭക്ഷണകണ്ഡകവും എടുത്തു അവിടെനിന്നു പോയി. "കൃഷ്ണൻ വരട്ടെ. എന്നിട്ടാവാം ഉണ്ണുക" എന്നുവെച്ച് കുട്ടികൾ സ്വസ്ഥമായിരിക്കുകയും ചെയ്തു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ വളരെ നേരം തിരഞ്ഞുനോക്കിയിട്ടും പശുക്കളെ കണ്ടെത്തായ്കയാൽ സരസ്ഥീരത്തിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങുകയാണുണ്ടായത്. അവിടെ വന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കുട്ടികളായ ബാലന്മാരേയും

അവിടെ കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. എന്തായിരിക്കും ഇതിന്നു കാരണം എന്നു വിചാരിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ ബ്രഹ്മാവിന്റെ മായയാണെന്നു മനസ്സിലായി. അപ്പോൾ, സർവ്വചരാചരാത്മാവായ ഭഗവാൻ തന്നെ ഗോക്കളുടേയും പശുക്കിടാങ്ങളുടേയും ഗോപബാലന്മാരുടേയും സ്വരൂപം അവലംബിച്ചു.

"ദേഹവും വളച്ചയും വർണ്ണവുമംഗങ്ങളും
മോഹനവാക്യങ്ങളും കോപ്പുകൾ നാമങ്ങളും"

എല്ലാ ബാലന്മാർക്കും മുമ്പുള്ളതുപോലെത്തന്നെയായി. പശുബാലന്മാർക്ക്

"കാലുകൾ കരങ്ങളും വാണ്ടുകൾ പൂട്ടുകളും
വാലുകൾ മുലകളുമൊച്ചകൾ നിറങ്ങളും."

മുമ്പത്തെപ്പോലെത്തന്നെ കാണപ്പെട്ടു. എല്ലാവരുംകൂടിവൈകുന്നേരം കാട്ടിൽനിന്നു പതിവുപോലെ മടങ്ങി സ്വഗൃഹങ്ങളിൽ എത്തി. രാമകൃഷ്ണന്മാരേയും ഗോപബാലന്മാരേയും അവരുടെ മാതാക്കന്മാർ അതിസ്നേഹത്തോടുകൂടി ആദരിച്ചു ലാളിച്ചു.

ഇങ്ങിനെ നാളുകൾ കഴിഞ്ഞുതുടങ്ങി. ബ്രഹ്മാവിന്റെ മായകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ലീലകൾക്കു യാതൊരു വിഘ്നവും ഉണ്ടായില്ല. സൂര്യൻ പതിവുപോലെ ഉദിക്കുന്നു. രാമകൃഷ്ണന്മാരും ബാലന്മാരും കൂടി പതിവുപോലെ പശുക്കളേയുംകൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനപ്രദേശത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു. സന്ധ്യയാകുന്നതുവരേയും വനത്തിൽ പലതരം ക്രീഡകൾ ചെയ്ത് സന്ധ്യയ്ക്കു എല്ലാവരും കൂടി മടങ്ങിപ്പോരുന്നു. അമ്മമാർ എതിരേല്ക്കുന്നു, ലാളിക്കുന്നു, ഓമനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇപ്രകാരം കൊല്ലം ഒന്നു കഴിഞ്ഞു. എങ്കിലും യാതൊരു ഭാവഭേദവുമില്ല. ഒരു വ്യത്യാസം മാത്രമുണ്ട്. അതു ഗോപസ്ത്രീകൾക്കും പശുക്കൾക്കും അവരുടെ കിടാങ്ങളിലുള്ള സ്നേഹം ഇക്കാലത്തു പൂർവ്വാധികം വർദ്ധിച്ചുവശായി എന്നുള്ളതാണ്. പുത്രന്മാരുടെ പേർപാട് എവക്കും അസഹ്യമായി തോന്നുകയും അവരുടെ സ

മാഗമത്തിൽ മറെറല്ലാം മറന്ന് അവരെ ലാളിക്കുവാൻ എല്ലാ അമ്മമാരും അവാച്യമായ ഏതൊ ഒരു ശക്തിയാൽ പ്രേരിതമാരായിട്ടെന്നപോലെ ഒരുങ്ങുകയും ചെയ്തുവന്നു. സ്നേഹമൂർത്തിയായ മഹാവിഷ്ണുവിൻെറ തന്നെ പ്രതിരൂപമായ ആ ഗോവത്സന്മാരിൽ അമ്മമാർക്ക് പൂർവ്വാധികം സ്നേഹം തോന്നിയതിൽ യാതൊരാശ്ചര്യവുമില്ല.

ഒരു ദിവസം പശുക്കൾ ഗോവർദ്ധനശിഖരത്തിൽ പച്ചപ്പുല്ലുകൾ തിന്നുംകൊണ്ടു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. ഗോവർദ്ധനത്തിൻെറ മുകളിൽനിന്നു നോക്കിയാൽ ഗോപവാടത്തിൽ നടക്കുന്ന സകലതും കാണുവാൻ സാധിക്കും. ഗോപവാടത്തിൽ തങ്ങളുടെ കിടാങ്ങൾ നില്ക്കുന്നത് ഗോവർദ്ധനത്തിൽ മേഞ്ഞുകൊണ്ടുനില്ക്കുന്ന പശുക്കൾ കണ്ടു. അവരെ കാണേണ്ട താമസം, വത്സസ്നേഹത്താൽ മതിമറന്നുപോയ പശുക്കൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായി അവരുടെ അരികത്തേക്കു ഓട്ടംതുടങ്ങി. ഗോപാലന്മാർ എത്ര തടുത്തിട്ടും ഗോക്കൾ നിന്നില്ല. ഗോക്കളുടെ പിന്നാലെ കാലിക്കോലും കയ്യിലേന്തി ബാലന്മാരും ഓടി. "കുടത്തിനൊക്കുമകിടാൎന്നുടനേ പാൽചുരത്തിയും, ഇടയ്ക്കുമ്പാരവം പൂണ്ടും" ഗോപവാടത്തിൽ എത്തിയ പശുക്കളുടെ അടുത്ത് "തൽക്കിടാങ്ങൾ മുദാ വാലും പൊക്കി പാഞ്ഞെണഞ്ഞു." പശുക്കൾ ഇത്ര നേരത്തെ വന്നതിനു ഗോപിമാർ അവയെ ആട്ടുവാനും പ്രഹരിക്കാനും തുടങ്ങിയപ്പോഴേയ്ക്കു പശുമേയ്ക്കുന്ന കുട്ടികളും എത്തിച്ചേൎന്നു. അവരെക്കണ്ടപ്പോൾ ഗോപികൾ പശുക്കളുടെ കാൎയ്യം മറന്ന് പശുക്കൾ കാട്ടുന്നതുപോലെയുള്ള സ്നേഹചാപല്യങ്ങൾ തങ്ങളുടെ കുട്ടികളുടെ നേരെയും കാട്ടിത്തുടങ്ങി. അമ്മമാർക്കുള്ള ഈ അസാധാരണമായ പുത്രവാത്സല്യം കണ്ടപ്പോൾ ബുദ്ധിമാനായ ബലരാമൻ ഇതെല്ലാം ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മായാവൈഭവമാണെന്നു തീൎച്ചപ്പെടുത്തി ശ്രീകൃഷ്ണനെ പ്രശംസിച്ചു. ആ സമയത്ത് ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻെറ മായയെ

പരീക്ഷിപ്പാൻ പുറപ്പെട്ട ബ്രഹ്മാവു ഭഗവാന്റെ സമീപത്ത് ആവിർഭവിച്ചു. ഭഗവാന്റെ അരികിൽ ഗോപാലന്മാരും പശുക്കളും കിടാങ്ങളുമെല്ലാം ക്രീഡിക്കുന്നതുകണ്ട് ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായിട്ട് ബ്രഹ്മാവ് വിചാരിച്ചു:—"എന്ത്, ഇതെന്തദ്ഭുതം! എന്റെ മായയാൽ ബദ്ധന്മാരായ ഗോവത്സന്മാർ ഇപ്പോഴും അതിൽത്തന്നെ കിടക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ! പിന്നെ ഇവരെ ഇവിടെ ഇങ്ങിനെ കാണ്മാൻ സംഗതിയെന്ത്?" എന്നു വിചാരിച്ച് കമലാസനൻ ആശ്ചര്യംപൂണ്ടിരിയ്ക്കുമ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അത്ഭുതത്തെ ദ്വിഗുണീകരിക്കുമാറ്, ആ ഗോപബാലന്മാരും പശുക്കളും പശുബാലന്മാരും, ശംഖചക്രഗദാപത്മധാരികളായി പരബ്രഹ്മമായ സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുവിന്റെ രൂപത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. വിഷ്ണുരൂപധാരികളായ അവരെയും വിശേഷിച്ചു അവരുടെ അരികത്തു നില്ക്കുന്ന തന്നെത്തന്നെയും ബ്രഹ്മാവു കണ്ടു. അദ്ദേഹം ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായിട്ടു പെട്ടെന്നു കണ്ണടച്ചുപോയി. കണ്ണുതുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം കണ്ടത് അത്യാശ്ചര്യമെന്നേ പറയേണ്ടു. 'കാലിമേയ്ക്കുന്ന കോലം' പൂണ്ട്, നില്ക്കുന്ന വേണുഗോപാലമൂർത്തിയേയും, ഭോജനകംബളധാരികളായ ഗോപാലന്മാരേയുമാണ് അപ്പോൾ അദ്ദേഹം കണ്ടത്. ഉടനെത്തന്നെ ബ്രഹ്മദേവൻ ശ്രീകൃഷ്ണപാദത്തിൽ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചിട്ട് ഇങ്ങിനെ സ്തുതിച്ചു.

ബ്രഹ്മസ്തുതി:—

"കാർകൊണ്ടമേഘംപോലെ കോമളവർണ്ണംപൂണ്ടു
കാർകൂന്തൽ കെട്ടിനല്ല പീലിയുമണിഞ്ഞുടൻ
കുന്നിമാലകൾകൊണ്ടു ശേഖരമതുംചേർത്തു
മന്ദഹാസവും പൂണ്ടു സുന്ദരമുഖത്തോടും
പാണിപല്ലവമതിൽ ഭോജനകംബളവും
വേണുസൌവർണ്ണവേത്രശൃംഗശോഭകളോടും
ഉല്ലസദ്വനമാലാലംകൃതവക്ഷസ്സോടും

നല്ലൊരു പീതാംബരശോഭിതമദ്ധ്യത്തോടും
സുന്ദരപദാബ്ജംകൊണ്ടു ഴിയിൽ നടക്കുന്ന
നന്ദനന്ദനനായ കൃഷ്ണനു നമസ്കാരം!
മോഹനമായീടുമിബ്ബാലകരൂപത്തിന്റെ
മാഹാത്മ്യംപോലുമറിഞ്ഞീടുവാനാളല്ലഞാൻ
പിന്നെയെങ്ങിനേ പരമാനന്ദമയമാകും
നിന്നുടെ പരമാത്മരൂപത്തെയറിയുന്നു?
രാജസസ്വഭാവനാം ഞാനിന്നു മൌഢ്യംകൊണ്ടു
വ്യാജബാലകനാകും നിന്നുടെമായയെല്ലാം
കണ്ടുകൊള്ളുവാൻ മുന്നം മറച്ചു വത്സന്മാരെ
കൊണ്ടിങ്ങു വന്നീടിനേൻ ഗോപബാലന്മാരേയും
അന്ധതകൊണ്ടിന്നു ഞാൻ ചെയ്ത പരാധമെല്ലാം
ബന്ധമോചന! ഭവാൻ പൊറുത്തുകൊള്ളേണമേ!"

ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ച് മുന്നു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു നമസ്കരിച്ച ബ്രഹ്മാവിനെ ഭഗവാൻ അനുഗ്രഹം നൽകി യാത്രയയച്ചു. പിന്നെ ഭഗവാൻ പശുക്കിടാങ്ങളോടുംകൂടി മുമ്പിരുന്നിരുന്ന പൊയ്കയുടെ തീരത്തിൽ ചെന്നു. അപ്പോളവിടെ ബാലകന്മാർ കൃഷ്ണന്റെ വരവും കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പശുക്കിടാങ്ങൾ വന്നതിലുള്ള സന്തോഷത്തോടുകൂടി അവർ ശ്രീകൃഷ്ണനോടൊരുമിച്ചു ബഹുരസമായി ഭക്ഷണം കഴിക്കുകയുംചെയ്തനേരം എല്ലാവരുംകൂടി സ്വഗൃഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഒരു സംവത്സരംകാലം മറിഞ്ഞുപോയത് ബാലന്മാർ അറിഞ്ഞതേയില്ല. അന്നവർ അമ്മമാരോടു് അന്നു നടന്നതായിപ്പറഞ്ഞത് തങ്ങൾ പെരുംപാമ്പിന്റെ വായിൽ പെട്ടതും ശ്രീകൃഷ്ണൻ രക്ഷിച്ചതും അയ കഥയായിരുന്നു.

ധേനുകവധം

• പിന്നെ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലരാമനും കൂട്ടുകാരുംകൂടി പശുക്കളെ മേയ്പ്പാനായി പോയപ്പോൾ പ്രസ്താവ

യോഗ്യമായ ഒരു സംഭവമുണ്ടായി. കാട്ടിൽ നടന്നു ക്ഷീണിച്ചും വെയിൽകൊണ്ടു വശംകെട്ടും വല്ലാതെ തളർന്നുപോകയാൽ എല്ലാവരുംകൂടി മരങ്ങളുടെ തണലിൽ ഇരുന്ന് വിശ്രമിയ്ക്കുവാൻ തുടങ്ങി. നേരം നല്ല മദ്ധ്യാഹ്നമായിരുന്നു. അപ്പോൾ രാകൃഷ്ണന്മാർക്ക് ഏറ്റവും ഇഷ്ടനായ സുദാമാവ് പറഞ്ഞു: — "ഇവിടെ അടുത്ത് ഏറ്റവും മനോഹരമായ താലവനം (കരിമ്പനക്കാട്) ഉണ്ട്. അതിനെ രക്ഷിച്ചുവരുന്നത് ധേനുകൻ എന്ന അസുരനാകുന്നു. അവൻ ഗർദ്ദഭത്തിന്റെ രൂപം ധരിച്ച് ആ കാട്ടിൽ താമസിച്ച് എല്ലാവരേയും ഉപദ്രവിച്ചു വരികയാണ്. അതുകൊണ്ട് ആർക്കും വനത്തിൽ പ്രവേശിപ്പാനോ മധുരങ്ങളായ താലഫലങ്ങൾ ഭക്ഷിക്കുവാനോ സാധിക്കുന്നില്ല". സുദാമാവിന്റെ ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ബലരാമനും ശ്രീകൃഷ്ണനുംകൂടി ആ താലവനത്തിലേക്കു ചെന്നു. ബലരാമൻ എടത്തെ കൈകൊണ്ടു കരിമ്പനകളെ പിടിച്ചു കുലുക്കിയപ്പോൾ അവയുടെ കായ്കൾ സുലഭമായി നിലത്തു പതിച്ചു. അവ പെറുക്കിയെടുത്ത് അവർ തൃപ്തിയാവോളം ഭക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴേയ്ക്കു ഗർദ്ദഭാകൃതിയായ ധേനുകൻ കോപിച്ച് അവരുടെ നേരെ എതിർത്തു. ബലരാമൻ അത്യുഗ്രമൂർത്തിയായ ധേനുകന്റെ കാൽപിടിച്ച് അവനെ ഒരു കരിമ്പനമേൽ അടിയ്ക്കുകയും അതോടുകൂടി അവന്റെ കഥ അവസാനിക്കുകയും ചെയ്തു. ഊക്കോടുകൂടിയ ആ അടിയേറ് ആ കരിമ്പന മുറിഞ്ഞ് മറ്റൊരു പനയിന്മേലേയ്ക്കു വീണ് ആ മരത്തും ഖണ്ഡിച്ചു മറ്റതിന്മേൽ വീണ മരത്തും മരത്തും മരത്തും" പൊട്ടിപ്പോകയും ചെയ്തു. ധേനുകന്റെ ഭൃത്യന്മാർ ക്രോഷ്ടുവിന്റെ വേഷം പൂണ്ട് യുദ്ധത്തിന്നടുത്തുവെങ്കിലും രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ പ്രഹരമേറ്റ് അവരും അവരുടെ യജമാനൻ പോയ വഴിക്കുതന്നെ പോയി. ഇങ്ങിനെ, ആ താലവനത്തെ പൊതുജനോപയോഗയോഗ്യമാക്കിത്തീർത്തതിനുശേഷം രാമകൃഷ്ണന്മാരും സ്നേഹിതന്മാരുംകൂടി, സന്ധ്യയായപ്പോൾ ഗോപവാടത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

കാളിയൻ.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണൻ കൂട്ടുകാരോടുകൂടി പശുക്കളേയുംകൊണ്ട് വനത്തിലേക്കു പോയി. അന്നു ബലരാമനെ വിളിക്കാതെകണ്ടാണ് പോയത്. കാളിന്ദീതീരത്തുള്ള വനത്തിൽ പശുക്കാം മേഞ്ഞുംകൊണ്ടിരുന്നു. കുറെ നേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വെയിലിന്റെ ചൂട് സഹിക്കായ്കകൊണ്ട് പശുക്കാം കാളിന്ദീനദിയിൽ ഇറങ്ങി വെള്ളം കുടിയ്ക്കുകയും. തൽക്ഷണംതന്നെ അവയെല്ലാം ചത്തുവീഴുകയും ചെയ്തു. കാളിന്ദിയിലെ ജലം കാളിയൻ എന്ന സർപ്പത്തിന്റെ വിഷംകൊണ്ടു ദുഷിച്ചുപോയിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് അതു കുടിച്ചപ്പോൾ പശുവൃന്ദത്തിനു പ്രാണാപായം സംഭവിച്ചത്.

കാളിയൻ എന്നത് അതിഭയങ്കരമായ ഒരു സർപ്പത്തിന്റെ പേരാണ്. സർപ്പജാതിയിൽവെച്ച് കേമംവിപ്പെട്ടവരായ യോഗ്യരെല്ലാം താമസിച്ചിരുന്നത് രമണകം എന്ന ദ്വീപിലാണ്. അവർ വാവുതോറും സർപ്പാന്തകനായ ഗരുഡനു ബലി നൽകിയിരുന്നതുകൊണ്ട് ഗരുഡൻ അവരെ കൊന്നിരുന്നില്ല. അങ്ങിനെ കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കാളിയൻ ഗർവ്വിതനായിത്തീർന്ന് സർപ്പാന്തകനു നൽകേണ്ടതായ ബലിദ്രവ്യം കൊടുക്കാതെ താൻതന്നെ അതു തിന്നുവാൻ തുടങ്ങി. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞ് ഗരുഡൻ കാളിയനെ സംഹരിപ്പാനായി ചെന്നപ്പോൾ അവൻ തന്റെ ഭാര്യാപുത്രന്മാരോടുകൂടി കാളിന്ദിയിൽ വന്നു താമസമാക്കുകയാണുണ്ടായത്. കാളിന്ദിയിൽ ഗരുഡനെ ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. പണ്ടൊരിയ്ക്കൽ ഗരുഡൻ കാളിന്ദിയിലുള്ള മത്സ്യങ്ങളെയെല്ലാം കൊത്തിത്തിന്നിരുന്നപ്പോൾ, പരമകാരുണികനായ സൌഭരിമഹർഷി മത്സ്യങ്ങളുടെ ദുഃഖംകണ്ട് ദയതോന്നിയിട്ട്, "ഇനിമേൽ നീ കാളിന്ദീജലത്തെ തൊട്ടാൽ നിന്റെ തല ആയിരം ഖണ്ഡമായി തെറിച്ചുപോകും" എന്നു ഒരു ശാപം ഗരുഡനു കൊടുത്തിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു ഗരുഡൻ കാളിന്ദിയിൽ വരികയില്ലായിരുന്നു.

അത്യുഗ്രമായ വിഷത്തോടുകൂടിയ കാളിയൻ കാളിന്ദിയിലെ ഒരു കയത്തിലാണ് വാണിരുന്നത്. അവന്റെ വിഷശക്തിയാൽ അതിലെ ജലം ആർക്കും അനുഭവിപ്പാൻ വയ്യാതെയായി. ജലം കുടിച്ചാൽ എന്നല്ല തൊട്ടാൽത്തന്നെ ജീവികൾ മരിച്ചുപോകും. നദിയുടെ മീതെ പറക്കുന്ന പക്ഷികൾകൂടി ചിറകുകരിഞ്ഞുവീണു ചത്തുപോകും. സർവ്വജീവികൾക്കും ഉപകാരപ്രദയായ കാളിന്ദി, ഇപ്രകാരം, ആ നദിയുടെ ഭ്രാതാവായ അനന്തകന്റെ വൃത്തിയെത്തന്നെ അനുഷ്ഠിച്ചുതുടങ്ങി.

മേല്പറഞ്ഞ സംഗതികളെല്ലാം മനസ്സിലാക്കി, സർവ്വശക്തനായ ഭഗവാൻ യമുനാജലപാനത്താൽ പ്രാണാപായം വന്ന പശുക്കളെയെല്ലാം തന്റെ കടാക്ഷാമൃതംകൊണ്ടു ജീവിപ്പിക്കുകയും, കാളിയനെ അവിടെനിന്നകറ്റിക്കളഞ്ഞു കാളിന്ദീനദിയെ പരിശുദ്ധയാക്കുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

കാളിയമർദ്ദനം.

കാളിന്ദിയിൽ കാളിയൻ പാർക്കുന്ന കയത്തിന്റെ തീരത്തു യാതൊരു വൃക്ഷങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഒരു കടമ്പുമരം വിഷബാധകൂടാതെകണ്ട് നില്പുണ്ടായിരുന്നു. പണ്ടു ഗരുഡൻ ദേവന്മാരെ തോല്പിച്ച് അമൃതവുംകൊണ്ടു പോരുമ്പോൾ ഈ കടമ്പിന്മേലിരുന്നു വിശ്രമിക്കുകയുണ്ടായി. അന്നുണ്ടായ അമൃതബിന്ദുസമ്പർക്കത്താൽ ആ കടമ്പിനു വിഷം മൂലമായവ കൊണ്ടൊന്നും കേടു വരികയില്ല. ഇപ്രകാരം കാളിയന്റെ വിഷത്തിനു് അധ്യക്ഷ്യമായ കടമ്പിന്മേൽ കയറി ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാളിന്ദീജലത്തിലേക്കു അതിശക്തിയോടുകൂടി ഒരു ചാട്ടം ചാടി. ഈ ചാട്ടംകൊണ്ടു കാളിന്ദിയിലെ വെള്ളം ആകപ്പാടെ എളകിമറിഞ്ഞു ഒരു നൂറു വില്ലോളം കയറി. അത്യുഗ്രമായ ഈ ശബ്ദം കേട്ട് അമ്പരന്നവശായ കാളിയൻ സ്വസ്ഥാനത്തുനിന്നി

ളകി നോക്കിയപ്പോൾ കാളിന്ദിജലത്തിൽ നീന്തിക്കളി ക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെയാണു കണ്ടത്. അഗാധമായ ജലത്തെ താണ്ടിക്കൊണ്ടും തിരകളെ ഉന്തിക്കൊണ്ടും ക്രീഡിക്കുന്ന ശ്യാമളാംഗനായ കൃഷ്ണനെ നിലനിറമായ കാളിന്ദീജല ത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചറിവാൻ പ്രയാസമാണെങ്കിലും ദേഹ ത്തിൽ അണിഞ്ഞിട്ടുള്ള രത്നാഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ അഭിവ്യക്തിയെ പ്രാപിച്ചു. കൃഷ്ണനെക്കണ്ടപ്പോൾ കുപിതനാ യിത്തീർന്ന കാളിയൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മർമ്മങ്ങളിലേറ്റും കൊത്തുകയും അത്യുച്ചത്തിലുള്ള ഫുൽക്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് വലുതായ ശബ്ദത്തെ പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങി നെ ശ്രീകൃഷ്ണനും കാളിയനും കൂടി കിടന്നു കെട്ടി മറിയു വാൻ തുടങ്ങി.

ഈ സമയത്തു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കൂട്ടുകാരായ ബാലന്മാർക്ക് ണ്ടായ ഭയപരിഭ്രമങ്ങൾ പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ പ്രയാസം. അവർ തങ്ങളുടെ സ്നേഹിതനുണ്ടായിരിക്കുന്ന ആപത്തിനെ വിചാരിച്ചു വ്യസനിച്ചു കണ്ണുകളിൽനിന്നു ബാഷ്പധാര തുകി ക്കൊണ്ടു, നില്ക്കുന്നടിക്കിൽതന്നെ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീണു പോയി. പശുക്കളും കരഞ്ഞുകൊണ്ടു നിലത്തു പതിച്ചു. എ ന്നുവേണ്ട ആ പ്രദേശത്തുള്ള വൃക്ഷലതാദികളും കൂടി ഇല യും പൂവും കൊഴിഞ്ഞു കൃഷ്ണന്റെ വ്യസനത്തിൽ പങ്കുകൊ ണ്ടു. ഈ അവസരത്തിൽ ഗോപവാടത്തിലും പല ദുർന്നി മിത്തങ്ങൾ കാണപ്പെട്ടു. അവയെ കണ്ടതുകൊണ്ടും, വിശേ ഷിച്ചു അന്നു കൃഷ്ണൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു കൂടാതെയാണു പോ യിട്ടുള്ളതെന്ന സംഗതി വിചാരിക്കകൊണ്ടും നന്ദഗോപർ യശോദ മുതലായവർക്കു വലുതായ ദുഃഖങ്ങൾ പലതും ഉ ണ്ടായി. ബലരാമൻ പരമാത്മതത്ത്വമെല്ലാം അറിഞ്ഞിരുന്നുവെ ങ്കിലും ഉള്ളുകൊണ്ടു ഒന്നു മന്ദഹസിച്ചതല്ലാതെ ആരോടും ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ഏതായാലും കാട്ടിൽ പോയി കൃഷ്ണനെ അന്വേഷിക്കുകതന്നെ എന്നുറച്ചു ഗോപന്മാരും ഗോപീജന

ങ്ങളും മററും കൂടി ഉടനെത്തന്നെ പുറപ്പെട്ടു. കാളിന്ദീനദിയുടെ തീരത്തു ചെന്നു നോക്കിയപ്പോഴത്തെ കഥ ഒന്നും പറയേണ്ടതില്ല. ഗോക്കളും വത്സന്മാരും ബാലന്മാരും മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു കിടക്കുന്നു! കൃഷ്ണൻ കാളിന്ദീനദിയിൽ കാളിയനാൽ ബദ്ധനായിട്ടും ഇരിക്കുന്നു!

ഗോപസമുദായത്തിന്റെ സർവ്വസ്വമായ ശ്രീകൃഷ്ണന്നു സംഭവിച്ചതായ ഈ അവസ്ഥ നന്ദാദികൾക്കു—വിശേഷിച്ചും വാത്സല്യമേറിയ സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു—കാണ്മാൻ വയ്യാതെ തോന്നി. അവരെല്ലാം "അയ്യോ! അയ്യോ" എന്നിങ്ങിനെ മുറവിളിച്ചുംകൊണ്ടു മാറത്തടിച്ചു വിലപിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. സ്ത്രീകളുടെ കണ്ണിൽനിന്നൊഴുകിയ മഷി പുരണ്ടിരുണ്ട ബാഷ്പജലം മറെറാരു കാളിന്ദീനദിയെപ്പോലെ പ്രവഹിച്ചു. ബലരാമനൊഴികെ ആബാലവൃദ്ധം ആണുങ്ങളും പെണ്ണുങ്ങളും ഒരുപോല വിലപിച്ചു. നന്ദഗോപരും ശശോദയും വ്യസനഭാരത്താൽ ആർത്തരായി കാളിന്ദീജലത്തിലേക്കു എടുത്തു ചാടുവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ബലരാമൻ അവരെ ആ സാഹസത്തിൽനിന്നു വിലക്കി.

കാളിന്ദിതീരത്തിൽ വന്ന് മുറവിളിക്കുന്ന സ്വജനങ്ങളെക്കണ്ട് സഹതാപം തോന്നുകയാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സർപ്പബന്ധത്തെ വേർപെടുത്തി. അപ്പോൾ കാളിയൻ തന്റെ ആയിരം പടങ്ങളും വിരുത്തി ശ്രീകൃഷ്ണനെ കൊത്തുവാനായി ഭാവിച്ചു. പക്ഷെ എങ്ങിനെ നോക്കിയാലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ പടത്തിന്റെ പിന്നിലായിട്ടല്ലാതെ മുന്നിലായിട്ടു കാണപ്പെടാതിരുന്നതുകൊണ്ടു, കാളിയന്നു ശ്രീകൃഷ്ണനെ ദംശിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. ഇങ്ങിനെ കുറച്ചുസമയം തിരിഞ്ഞും മറിഞ്ഞും കളിച്ചതിനിടയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാളിയന്റെ ഫണാഗ്രത്തിങ്കൽ കയറി നൃത്തംവെക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഒരു പടത്തിന്മേൽ കുറെ നേരം നൃത്തം വെച്ചു കഴിയുമ്പോൾ രക്തം ഛർദ്ദിച്ച് ആ പടം താണുപോകും. അപ്പോഴയ്ക്കു കാളിയൻ മ

ൊരു പടം ഉയർത്തും. അതിന്മേൽ കൃഷ്ണൻ നൃത്തം ചെയ്യുകയും അതും താണുപോകയുംചെയ്യും. ഇങ്ങിനെ കുറെനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കാളിയന്റെ പടങ്ങളൊന്നും പൊങ്ങാതെകണ്ടായി. അപ്പോഴയ്ക്കു് ആ സർപ്പത്താന്റെ ഗർവ്വും ശമിച്ചു. മനസ്സിന്റെ മാലിന്യം നീങ്ങിയപ്പോൾ കാളിയന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ നാരായണമൂർത്തിയാണെന്നുള്ള പരമാർത്ഥബോധം ഉളവാകയും അവൻ തന്റെ അപരാധങ്ങളെല്ലാം ക്ഷമിച്ചു് രക്ഷിക്കേണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കയുംചെയ്തു. കാളിയന്റെ ഭാര്യമാരും തങ്ങളെ വൈധവ്യം വരാതെ രക്ഷിക്കുവാനായി അപേക്ഷിച്ചു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തു:—

"കാളിയാ! എനിക്കു സന്തോഷമായി. നിന്റെ മനസ്സിന്നു ശുദ്ധിവരുത്തുവാനായിട്ടാണ് ഞാനിത്രയും പ്രവർത്തിച്ചത്. കാളിന്ദീനദി ലോകത്തിലെ പ്രധാന പുണ്യനദികളിൽ ഒന്നും സകല ജീവികൾക്കും ഉപയോഗപ്പെടേണ്ടതുമാകുന്നു. അതിൽ നീ താമസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ജനങ്ങൾക്കു വരെ ഉപദ്രവം നേരിടുന്നുണ്ട്. അതുകയാൽ നീ ഇവിടെനിന്നു രമണകദ്വീപത്തിൽ തന്നെ പോയി താമസിക്കണം. ഗരുഡനിൽനിന്നു ഭയം വേണ്ട. നിന്റെ മസ്തകത്തിങ്കൽ എന്റെ പാദമുദ്രകൾ പതിഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകണ്ടാൽ പിന്നെ ഗരുഡൻ നിന്നെ ഉപദ്രവിക്കയില്ല."

എന്നു പറഞ്ഞു ഭഗവാൻ കാളിയനെ യാത്രയാക്കി. കാളിയൻ ശ്രീകൃഷ്ണന്ന് അനവധി ദിവ്യരത്നങ്ങൾ കാഴ്ചവെച്ചു കാളിന്ദിയെ വിട്ടു രമണകദ്വീപത്തിലേയ്ക്കു പോകയും ചെയ്തു.

അനന്തരം ഭഗവാൻ, കാളിയനാൽ കാഴ്ചവെയ്ക്കപ്പെട്ട ദിവ്യരത്നങ്ങളേയും എടുത്തു കാളിന്ദിയിൽനിന്നു കരയിലേയ്ക്കു കയറി. അപ്പോൾ,

"കണ്ണനീർതൂകിനോരച്ഛനമ[illegible]
കണ്ണൻതാൻവന്നതുകണ്ടഥോര[illegible]

MUL
041969

കണ്ണുനീർപിന്നേയുംതൂകിത്തുടങ്ങിനാർ
കണ്ണനെക്കണ്ടുള്ളസന്തോഷത്താൽ.
ഓടിയണഞ്ഞവർപൂമേനിതന്നുടെ
കേടററമേനിയിൽചേർത്തുചെമ്മേ
പൂണ്ടുതുടങ്ങിനാർപിന്നേയുംപിന്നെയും
നീണ്ടുള്ളവീർപ്പുകളാണ്ടുനിന്ന്."

ഗോപന്മാരും ഗോപിമാരും ബാലന്മാരും ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഗാഢമായി ആലിംഗനം ചെയ്തു. പശുക്കൾ കൃഷ്ണന്റെ തിരുമേനിയിൽ ചുംബിക്കയും ചെയ്തു. ദേവകൾ ചെയ്ത പുഷ്പവൃഷ്ടിക്ക് ഒരവസാനവുമില്ല.

കാട്ടുതീയ്.

ഇങ്ങിനെ കാളിയമർദ്ദനം കഴിഞ്ഞു ഗോപവാടത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോകാറായപ്പോഴയ്ക്കു നേരം രാത്രിയായതുകൊണ്ട് അന്ന് എല്ലാവരുംകൂടി വനത്തിൽതന്നെ കിടന്നു ആ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. രാത്രിയിൽ എല്ലാവരുംകൂടി കിടന്നുറങ്ങുന്ന സമയത്ത്,

"തല്ക്കാലംനാലുഭാഗങ്ങളിലളിപടല-
ശ്യാമധൂമങ്ങളോടേ
പൊക്കത്തിൽക്കത്തിയെത്തിസ്ഫുടമടവിതടേ
കാട്ടുതീകാററുമായി
വ്യാഘ്രംസിംഹംവരാഹം മഹിഷമിതിമഹാ
ജന്തുജാലങ്ങൾവെന്തും
ശീഘ്രംനന്ദാദിഗോപാലകനികരമടു-
ത്തുച്ചകൈരുജ്ജ്വലിച്ചു."

അപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ ആപത്തിൽനിന്നു ഗോപന്മാരേയും മററും രക്ഷിക്കുവാനായി ഭഗവാൻ ആ കാട്ടുതീയിനെ "വെണ്ണപോലെ" വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞു. മായാമൂർത്തിയായ ശ്രീകൃഷ്ണന്ന് അസാദ്ധ്യമായിട്ടു വല്ലതുമുണ്ടോ?

പിറേറദിവസം കാലത്ത് എല്ലാവരുംകൂടി ഗോപവാ
[illegible] എത്തിച്ചേർന്നു.

അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം.

ഗ്രീഷ്മകാലം.

കാളിയമർദ്ദനം നടന്ന കാലാത്തയ്യതന്നെ ഭഗവാന്റെ കൌമാരകാലം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. നവവയസ്സിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്ന രാമകൃഷ്ണന്മാരെ ആരാധിപ്പാനോ എന്നു തോന്നുമാറ് ഗ്രീഷ്മകാലം ആവിർഭവിച്ചു് അതിന്റെ ചിഹ്നങ്ങളെ ഓരോന്നായി കാട്ടിത്തുടങ്ങി. ചൂടു സഹിക്കാതെകണ്ടു് ആളുകളെല്ലാം പൂങ്കാവുകളിലും കുളക്കടവുകളിലും വിശ്രമം തുടങ്ങി. പകലത്തെ ചൂടുകൊണ്ടു പരവശരായിത്തീരുന്ന ജനങ്ങളെ ആശ്വസിപ്പിക്കുവാനായി സന്ധ്യാസമയത്തു ശിരീഷപുഷ്പത്തിന്റെ പരിമളമേന്തിക്കൊണ്ടു മന്ദമാരുതൻ വീടതോറും വീശിത്തുടങ്ങി, രാത്രിയിൽ "സുന്ദരിമാരും തൻ കാന്തന്മാരും" ചന്ദ്രികയുമേറ്റുകൊണ്ടു വെറും നിലത്തു കിടന്നു വിശ്രമസുഖം അനുഭവിച്ചു.

പ്രലംബവധം.

ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലരാമനും വത്സക്കളെ മേയ്പ്പാനായി കാട്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നതിലും വയസ്യന്മാരോടുകൂടി ക്രീഡിക്കുന്നതിലും തന്നെ വ്യാപൃതന്മാരായി. ഒരു ദിവസം അവരെല്ലാവരുംകൂടി ഭാണ്ഡീരം എന്നു പേരായ വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ കളിക്കുവാനായി ഒത്തുചേർന്നു. അന്നത്തെ കളി ഒരുതരം 'കയ്യാംകളി'യായിരുന്നു. ഈരണ്ടുപേർ ചേർന്നു ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ചെയ്യണം; അതിൽ ആരു തോല്പുന്നുവൊ അവൻ ജയിച്ചവനെ ചുമലിൽ എടുത്തു നടക്കുകയും വേണം; എന്നായിരുന്നു വ്യവസ്ഥ. ഇങ്ങിനെ നിശ്ചയിച്ചു കളി തുടങ്ങിയപ്പോൾ കംസപ്രേരിതനായ പ്രലംബൻ എന്ന അസുരൻ ഒരു ഗോപബാലന്റെ വേഷം ചമഞ്ഞു് അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. അവനെ കൂട്ടരാരും അറിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും രാമകൃഷ്ണന്മാർ മനസ്സിലാക്കാതിരുന്നില്ല. തല്ലു തുടങ്ങി

കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചില്ക്കെല്ലാം വിജയികളെ ചുമലിലേറേണ്ടതായി വന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ സുദാമാവിനേയും, ഭദ്രസേനൻ വൃഷഭനേയും, പ്രലംബൻ ബലരാമനേയും എടുത്തു നടക്കേണ്ടിവന്നു. അവരിൽ പ്രലംബൻ 'ഇതുതന്നെ തരം' എന്നു കരുതി ബലഭദ്രനേയും എടുത്ത് ആകാശത്തിലേക്കു പൊങ്ങുകയും, ആകാശത്തിൽവെച്ചു തന്റെ സ്വന്തരൂപം പ്രദർശിപ്പിക്കയും, അപ്പോൾ ബലഭദ്രൻ മുഷ്ടിചുരുട്ടി അവനെ കുത്തിക്കൊല്ലുകയും ചെയ്തു. ബലരാമന്റെ അത്ഭുതപരാക്രമത്തെ എവരും പ്രശംസിച്ചു.

വീണ്ടും കാട്ടുതീയ്.

പ്രലംബവധത്തിനുശേഷം വീണ്ടും ക്രീഡകൾതുടങ്ങി. അപ്പോഴയ്ക്കു പശുക്കൾ വഴിതെറ്റി എവിടെയോ പോയിരുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണനും കൂട്ടുകാരും കൂടി അവയെ അന്വേഷിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ പശുക്കളെ പേർചൊല്ലി വിളിച്ചപ്പോൾ അവ ഓടിക്കൊണ്ടു കൃഷ്ണന്റെ അടുക്കത്തെത്തി. അപ്പോഴയ്ക്ക് അത്യുഗ്രമായ വെയിൽകൊണ്ടും വെള്ളം കുടിക്കായ്കകൊണ്ടും അവ വല്ലാതെ തളർന്നിരുന്നു. അങ്ങിനെ കുറച്ചുപോയപ്പോൾ ഏറ്റവും കൊടുമയുള്ളതായ മുഞ്ജാടവി(മേഖലക്കാട്) അവരുടെ മുമ്പിൽ കാണുമാറായി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ പശുക്കളെ ആ കാട്ടിൽ ആക്കി വിശ്രമിപ്പിച്ചപ്പോഴയ്ക്ക് അവരുടെ നാലു പുറവും ഒരു വമ്പിച്ച കാട്ടുതീയ് കത്തിയണയുന്നതായിക്കണ്ടു. ബാലന്മാർ "അയ്യോ! അയ്യോ! രക്ഷിക്കണേ" എന്നു നിലവിളിച്ചു തുടങ്ങി. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരോടു ഒരു നിമിഷനേരം കണ്ണടച്ചു നില്ക്കുവാനായിപ്പറകയും, അവർ അതുപ്രകാരം ചെയ്കയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ കാട്ടുതീയ്ക്കിനെയും വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞു. കൂട്ടുകാർ കണ്ണുമിഴിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ അവിടെ തീയെന്നല്ലാ പുകപോലും കണ്ടില്ല. മേല്പറഞ്ഞ മുഞ്ജാടവിയും കാട്ടുതീയും കാണപ്പെട്ടതു കൃഷ്ണന്റെ മായകൊണ്ടായിരുന്നു. ഭഗ

വാൻ അവനെയും അവന്റെ മായയേയും ഒരു നിമിഷം കൊണ്ടു നശിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. അനന്തരം എല്ലാവരും കൂടി സചൂഹങ്ങളിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോരികയും, അന്നത്തെ അത്ഭുതവാർത്തകൾ ബാലന്മാർ ഗോപവാടത്തിൽ പരത്തുകയും ചെയ്തു. അതു കേട്ടവരെല്ലാം ആശ്ചര്യപ്പെടുകയും, ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരു സാധാരണ മനുഷ്യനല്ലെന്നു് ഉറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

വർഷാകാലവും ശരൽക്കാലവും.

ഇങ്ങിനെ കുറച്ചു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു വർഷാകാലം ആവിർഭവിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വർണ്ണഭംഗിയെക്കവെന്ന മേഘങ്ങൾ ആകാശമെങ്ങും നിറഞ്ഞു. മേഘാവൃതമായ ആകാശത്തിൽ, മായാമോഹിതമായ മനസ്സിൽ ജ്ഞാനമെന്നപോലെ, സൂര്യമണ്ഡലം മൂടപ്പെട്ടു. ഭൂമിദേവി സർവ്വസസ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടും പരിപൂർണ്ണയായി. ഇങ്ങിനെയുള്ള വർഷക്കാലത്തെ ഭഗവാൻ ഗോവർദ്ധനപർവ്വതപരിസരങ്ങളിൽ ഗോക്കളെ മേച്ചുംകൊണ്ടു ബഹുരസമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. അപ്പോൾ ശരൽക്കാലവും ആഗതമായി. ബലരാമന്റെ ദേഹംപോലെ ധവളവർണ്ണങ്ങളായ മേഘങ്ങളാണു് ശരൽക്കാലത്തു നഭോവീഥിയിൽ കാണപ്പെട്ടതു്. മായയുടെ ആവരണം നീങ്ങിയ യോഗികളുടെ മനസ്സെന്നപോലെ സൂര്യമണ്ഡലം തെളിഞ്ഞുകാണപ്പെട്ടു. ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന കാലത്തു ഭഗവാൻ മനോഹരമായ വേണുഗാനം മുഴക്കി പശുക്കളെ മേച്ചുംകൊണ്ടു് അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടി ക്രീഡിച്ചു.

ഗോപിമാരുടെ അനുരാഗം.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സുന്ദരരൂപവും, മോഹനവാക്യവും, മന്ദമന്ദഹാസവും, മധുരഗാനവും ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഹൃദയത്തിൽ അദ്ഭുതപൂർവ്വമായ ഒരു വികാരമുളവാക്കി. ആ വികാരത്തിനധീനമാരായ അവർ, തങ്ങളിൽത്തന്നെ,

"പീലിക്കാർകുന്തൽ കെട്ടി മന്ദഹാസവും തൂകി
കാലികൾപിമ്പേ വനമാലയുമിട്ടുകൊണ്ടു

വേണുവുമെടുത്തുപോയോരു കൃഷ്ണൻതന്നെ-
ക്കാണാതെ കാണിനേരമെങ്കിലും പൊറുക്കുമോ?

എന്നെല്ലാം പറകയും, കൃഷ്ണന്റെ മനോഹരരൂപത്തെ സദാസമയവും ധ്യാനിക്കുവാൻ തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. "ഹാ എത്ര മനോഹരമായ രൂപം! ഈ ദിവ്യമംഗളവിഗ്രഹത്തോടു നിത്യസഹവാസത്തിനു ഭാഗ്യമുള്ളവർക്കാണ് ജന്മസാഫല്യമുണ്ടാകുന്നതു്! കാട്ടിൽ ഈ രൂപാമൃതത്തെ യഥേഷ്ടം അനുഭവിക്കുവാനിടവരുന്ന കാട്ടാളസ്ത്രീകളുടെ ഭാഗ്യം എന്തു പറയേണ്ടു!" എന്നായി ഗോപിമാരുടെ വിചാരം. ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാലി മേയ്ക്കുവാനായി പോകുന്നതുതന്നെ ഗോപിമാർക്ക് വ്യസനകരമായിത്തീർന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നിരന്തരധ്യാനംകൊണ്ടു തന്മയത്വം സിദ്ധിച്ചതു നിമിത്തം ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഹൃദയത്തിൽ പരിശുദ്ധമായ സ്നേഹത്തിന്നല്ലാതെ മറെറാരു വികാരത്തിന്നും സ്ഥാനമില്ലാതായി. അതേ, പരിശുദ്ധമായ സ്നേഹം അഥവാ പരമമായ അനുരാഗംതന്നെ! അതിനെത്തന്നെയാണ് ലൌകികന്മാരായ നമ്മൾ ഭക്തിയെന്നു പറയുന്നതും. ശ്രീകൃഷ്ണകൽ സവ്വജനങ്ങളാലും കാമ്യമായ ഈ പരമാനുരാഗമുളവായ ഗോപീജനങ്ങളല്ലേ ഭാഗ്യശാലികൾ!

കാത്ത്യായനീപൂജ.

ശരൽക്കാലം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ഹേമന്തമെന്ന ഋതു ആരംഭിച്ചു. ഈ കാലത്ത് ഗോപസ്ത്രീകൾക്കു കൃഷ്ണകൃലുണ്ടായ അനുരാഗം പൂർവ്വാധികം പ്രബലമായിത്തീർന്നു. ഒരിക്കൽ എല്ലാ ഗോപിമാരുംകൂടി ഒത്തൊരുമിച്ച് കാളിന്ദിയിലേക്കു പോകയും, അതിലെ പരിശുദ്ധജലത്തിൽ സ്നാനം ചെയ്ത്, മണ്ണുകൊണ്ട് കാത്ത്യായനീദേവിയുടെ ഒരു ബിംബമുണ്ടാക്കി അതിങ്കൽ ദേവിയെ ആവാഹിച്ച് ഗന്ധമാല്യാദികളെക്കൊണ്ടു പൂജിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഭജനത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം ശ്രീകൃഷ്ണൻ തങ്ങൾക്കു ഭർത്താവായി വരേണമെന്നാ

തായിരുന്നു. അവർ കഠിനമായി വ്രതമെടുത്ത് ഹവിസ്സ് മാത്രം ഭക്ഷിച്ചുംകൊണ്ട് ഒരു മാസത്തോളം കാലം ഒരു മന്ത്രം കൊണ്ടു ദേവിയെ സേവിച്ചു. ആ സേവകൊണ്ട് സർവ്വാഭീഷ്ടദായിനിയും സൌഭാഗ്യദേവതയുമായ ദേവി ഗോപസ്ത്രീകളുടെ പേരിൽ പ്രസാദിച്ചുവെന്നു താഴെ പറയുന്ന സംഭവങ്ങളെക്കൊണ്ടു വ്യക്തമാകും.

ഗോപീവസ്ത്രാപഹരണം.

കാത്യായനിയെക്കുറിച്ചുള്ള വ്രതത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ഒരു ദിവസം ഗോപസ്ത്രീകൾ ജലക്രീഡ ചെയ്യുമായി കാളിന്ദീനദിയിൽ ഇറങ്ങി. തങ്ങളുടെ വസ്ത്രങ്ങൾ അഴിച്ചു നദിതീരത്തു വെച്ചിട്ടാണവർ വെള്ളത്തിലിറങ്ങിയത്. വെള്ളത്തിൽ നിന്തുകയും തുടിക്കുകയും മുങ്ങിക്കുളിയിടുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ അവരെല്ലാം ഉദ്യുക്തമാരായി. ഏതാനും പേർ അരയ്ക്കു മീതെയോളം വെള്ളത്തിൽ ഇറങ്ങി, വട്ടത്തിൽ നിന്നു "തയിർ കലക്കുക" മുതലായ വിനോദങ്ങളിലും ഏർപ്പെട്ടു. കാളിന്ദിയിൽനിന്നു അബലാജനങ്ങളുടെ,

"പച്ചക്കല്ലൊത്ത തിരുമേനിയും നിന്റെ
പിച്ചകക്കളികളും കാണാകേണം,
പാലാഴിമങ്കതൻ കൊങ്കപുണരുന്ന
കോലമെന്നുള്ളത്തിൽ കാണാകേണം,
പിച്ചകമാലയും താലിയും കിങ്ങിണി-
യൊച്ചയുണ്ടാത്മനികാണാകേണം,
പീലിക്കാർ കുന്തലും ചാന്തും കരികളും
ബാലസ്വഭാവവും കാണാകേണം"

എന്നാദിയായ പ്രാർത്ഥനാഗാനങ്ങളും,

"കണ്ണനെക്കണ്ടു ഞാനിന്നു പുലർകാലേ-
ക്കണ്ണുമടച്ചു കിടക്കുന്നേരം
ചായംമുല ചുന്നിറിറു വീഴുമ്പോ-
ളിന്നെന്റെ കണ്ണൻ വരുമോ തോഴി!

ഇന്നലെയീനേരം കേട്ട കുഴൽവിളി-
യിന്നെന്തുകേൾക്കാത്തു തോഴിമാരേ!"

എന്നു തുടങ്ങിയ ഉൽകണ്ഠാഗാനങ്ങളും അത്യുച്ചത്തിൽ കേൾക്കപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ അവരുടെ ഗാനങ്ങളാൽ ആകൃഷ്ടനായിട്ട ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവിടെ വരികയും, അവർ കാളിന്ദീതീരത്തിൽ അഴിച്ചുവെച്ച വസ്ത്രങ്ങളുമെടുത്തു ആലിന്റെ മുകളിൽ കയറി വസ്ത്രങ്ങൾ ആലിൻകൊമ്പുകളിൽ തൂക്കിക്കൊണ്ടു മനോഹരമായ വേണുഗാനം ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. അതു കേട്ടപ്പോഴാണ് നദീജലത്തിൽ കളിക്കുന്ന സ്ത്രീകൾക്കു കാര്യം മനസ്സിലായത്. തങ്ങൾ നഗ്നതയോടുകൂടി കളിക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണൻ വന്നതുകൊണ്ടും, വിശേഷിച്ച് നഗ്നതയെ മറയ്ക്കുവാനുള്ള വസ്ത്രങ്ങൾ അദ്ദേഹം എടുത്തുകൊണ്ടുപോയതുകൊണ്ടും ഗോപിമാർ വല്ലാത്ത പരിഭ്രമത്തിൽ അകപ്പെട്ടു. അവർ വസ്ത്രം തരുവാനായി കൃഷ്ണനോടപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം കുറെ നേരം ഓരോന്നു പറഞ്ഞു താമസിപ്പിക്കുകയും, വസ്ത്രം ധരിക്കാതെ വെള്ളത്തിലിറങ്ങിയതു ഹരിനിന്ദയായിപ്പോയെന്നും, അതിനു പ്രായശ്ചിത്തമായി ശിരസ്സിങ്കൽ അഞ്ജലിബന്ധം ചെയ്ത് തന്റെ മുമ്പിൽ വന്നപേക്ഷിച്ചാൽ വസ്ത്രം താമെന്നും പറകയും ചെയ്തു. വേറെ നിവൃത്തിയില്ലായ്കയാൽ സ്ത്രീകൾ അങ്ങിനെതന്നെ ചെയ്കയും കൃഷ്ണൻ വസ്ത്രങ്ങൾ തിരികെ കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം ഭഗവാൻ ലജ്ജാപരവശമായി നില്ക്കുന്ന ഗോപിമാരോടു പുഞ്ചിരി പൂണ്ടരുളിച്ചെയ്തു: —

"കാമിച്ച വസ്തു കനിവോടു വരുത്തുവൻ ഞാൻ
പ്രേമത്തിനിങ്കൽ കുറവില്ലനതാംഗിമാരേ!
കാളിന്ദിതൻപുളിനമുണ്ടിഹ വെണ്ണിലാവും
മേളിച്ചുരാത്രികളുമുണ്ടിനിവേണ്ടുവോളം."

ഈ അരുളപ്പാടു കേട്ടു സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഗോപസ്ത്രീകൾ സ്വഗൃഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോയി.

വിപ്രപത്നിമാരെ അനുഗ്രഹിച്ചത്.

ഗോവത്സ്യീകൾ പോയതിനുശേഷം ഭഗവാൻ തന്റെ കൂട്ടുകാരോടുംകൂടി പശുക്കളെ മേയ്ക്കുവാൻ തന്നെ പുറപ്പെട്ടു. മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ അവരെല്ലാവരുംകൂടി കാളിന്ദിയുടെ തീരത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. വെയിൽ സാമാന്യം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു ബാലന്മാർ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു. പോരാത്തതു വലുതായ വിശപ്പും അവർക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഭക്ഷണത്തിനു വഴിയുണ്ടാക്കിത്തരണമെന്നു ബാലന്മാർ അപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അമ്പാടിയിൽ അതിവിശിഷ്ടന്മാരായ ചില ബ്രാഹ്മണർ യാഗം ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നും, അവരുടെ അടുക്കൽ ചെന്നാൽ ചോറും കറിയും ധാരാളം തരുമെന്നും പറഞ്ഞു. അതുപ്രകാരം ബാലന്മാർ ആ "യജ്ഞവാ"ന്മാരോട് അപേക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും അതിനവർ ഉത്തരംപോലും പറയായ്കയാൽ ഇച്ഛാഭംഗത്തോടുകൂടി തിരിയെ വന്നു കൃഷ്ണനോടു വിവരം പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു:— "അതു സാരമില്ല. യാഗം ചെയ്യുന്ന ബ്രാഹ്മണന്മാരുടെ പത്നിമാരോടു ചോദിക്കുവിൻ! അവർ നിശ്ചയമായും നിങ്ങൾക്കു ഭക്ഷണം തരും. ഞാൻ പറഞ്ഞയച്ചതായിപ്പറഞ്ഞാൽ തരാതിരിക്കയില്ല." ഇതുപ്രകാരം അവർ വീണ്ടും യാഗസ്ഥലത്തു പോയി വിപ്രപത്നിമാരോടപേക്ഷിച്ചു.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ തിരുനാമം കേട്ടപ്പോൾ വിപ്രപത്നിമാർ ഭക്തിപരവശമാരായിത്തീർന്നു. ഉടനെത്തന്നെ, തങ്ങളുടെ ഭർത്താക്കന്മാർ തടുത്തിട്ടും നില്ക്കാതെകണ്ട്, അവർ നാനാവിധവ്യഞ്ജനങ്ങളോടുകൂടിയ ഭക്ഷണസാധനങ്ങളും കയ്യിലെടുത്ത് കൃഷ്ണനെ കാണ്മാനായി കാളിന്ദിയുടെ തീരത്തേയ്ക്കു ചെന്നു. അവിടെ അവർ ഭഗവാന്റെ നിസ്തുലസുന്ദരമായ രൂപത്തെ ആത്മാൽക്കണ്ണുകളോടുകൂടി കണ്ടു. ഭഗവാൻ "വിപ്രപത്നിമാരെ! എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. നിങ്ങൾ ഭർത്താക്കന്മാരേയും പുത്രന്മാരേയുംകൂടി വിട്ട് എന്നിലുള്ള

സ്നേഹംകൊണ്ട് ഇവിടെ വന്നതുകൊണ്ട് എനിയ്ക്കു തൃപ്തി യായി. മേലിൽ നിങ്ങൾക്കു നന്നായിവരും. ഇപ്പോൾ പൊ യ്ക്കൊള്ളുവിൻ" എന്നു പറഞ്ഞു. ഭഗവാനെ വിട്ടുപിരിവാനു ള്ള സങ്കടംകൊണ്ട് അവർ ഓരോന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഭഗ വാൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞു. 'നിങ്ങളെന്നെ ധ്യാനിച്ചുംകൊണ്ട് മനസ്സിൽ ദൃഢമായ ഭക്തിയോടുകൂടിയിരുന്നാൽ നിങ്ങൾ ക്ക് എന്നോടുതന്നെ ചേരുവാനിടയാകും. ഇപ്പോൾ പൊ യ്ക്കൊൾവിൻ!' ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ അവർ സഗൃഹങ്ങ ളിലേക്കു മടങ്ങി. അവരുടെ ഭഗവത്ഭക്തികണ്ട്, മുമ്പവരു ടെ നേരെ കോപിച്ചിരുന്ന ഭർത്താക്കന്മാർപോലും, അവരെ ബഹുമാനിക്കുകയാണുണ്ടായത്. മനസ്സിൽ ദൃഢഭക്തിയോടു കൂടി ധ്യാനിച്ചാൽ ഭഗവാനോടു ചേരുവാനിടയാകുമെന്ന് അരുളിച്ചെയ്തതിന്ന് അവിടെത്തന്നെ ഒരു ദൃഷ്ടാന്തമുണ്ടായി. ഒരു വിപ്രപത്നിയെ അവരുടെ ഭർത്താവ് കൃഷ്ണസമീപത്തേയ്ക്കു പോകാനനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. ആ സ്ത്രീ അവിടെ ഇരുന്നുകൊ ണ്ട് അനന്യചിത്തയായി ഭഗവാനെ ധ്യാനിക്കയും, ഉടൻ തന്നെ സായുജ്യം പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ, വിപ്രപത്നിമാർ നൽകിയ ഭോജ്യവസ്തുക്ക ളെ വയസ്യന്മാരോടുകൂടി യഥേഷ്ടം ഭുജിച്ചു തൃപ്തനായി സ ഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി.

യാഗാരംഭം.

അക്കാലത്തൊരുദിവസം നന്ദഗോപർ മുതലായ യാദ വന്മാർ ദേവേന്ദ്രനെ ഉദ്ദേശിച്ച് ഒരു യാഗം ചെയ്യാനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തുതുടങ്ങി. ഗ്രാമവൃദ്ധന്മാരെല്ലാംകൂടി ഒ ത്തുചേർന്നാലോചിച്ച് യാഗത്തിനുള്ള വട്ടങ്ങൾ ഓരോന്നാ യി ഒരുക്കിത്തുടങ്ങി. ഗോപവാടത്തിലെ പ്രായംചെന്ന സ്ത്രീപുരുഷന്മാർക്കു യാഗത്തെപ്പറ്റിയല്ലാതെ മറ്റൊന്നിനെ ക്കുറിച്ചും ചിന്തയില്ലാതായി. ഇങ്ങിനെ എല്ലാവരേയും ഏ റ്റവും ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി കണ്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നന്ദ

ഗോപരോട് ചോദിച്ചു:—"അച്ഛാ! എന്താണിവിടെ വിശേഷിച്ചുള്ളത്? എന്തിനായിട്ടാണ് ഈ വട്ടങ്ങളൊക്കെ കൂട്ടുന്നത്?"

നന്ദഗോപർ:— (ഉണ്ണിയെ മടിയിൽ വെച്ചുംകൊണ്ട്) ഉണ്ണി! അതു ദേവേന്ദ്രനു യാഗം ചെയ്യാനാണ്. ദേവേന്ദ്രന്റെ പ്രീതിയുണ്ടായാലേ നമുക്കു സുഖം ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. ഇന്ദ്രൻ മേഘങ്ങളെക്കൊണ്ട് മഴ പെയ്യിക്കുകൊണ്ടാണ് ഭൂമിയിൽ സസ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നത്. സസ്യാദികളാണല്ലോ നമുക്കുപജീവനത്തിനുള്ള സാധനവും.

കൃഷ്ണൻ:—യാഗമൊ? അതു വെറുതെയാണെന്നാണ് എന്റെ പക്ഷം. മനുഷ്യർക്കുണ്ടാകുന്ന സുഖദുഃഖാനുഭവങ്ങൾ അവരുടെ കർമ്മമനുസരിച്ചാണ്. നല്ല കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവർക്കു നന്മയും ചീത്ത കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവർക്കു തിന്മയും ഉളവാകുന്നു. ദേവേന്ദ്രൻപോലും ഈ കർമ്മത്തിനധീനനാണ്. ഈ സ്ഥിതിക്ക് കർമ്മവശഗന്മാരായ മനുഷ്യർക്കു ദേവേന്ദ്രനെക്കൊണ്ട് എന്താണൊരു കാര്യം?

നന്ദ:—യാഗം എന്ന കർമ്മം വേണ്ടെന്നാണോ ഉണ്ണി പറയുന്നത്?

കൃഷ്ണൻ:—അങ്ങിനെയല്ല. യാഗം ഒരു സൽകർമ്മംതന്നെയാണ്. അതു ദേവേന്ദ്രനല്ലാ കുലദേവതമാർക്കാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. നമ്മളെസ്സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം നോക്കുമ്പോൾ ഗോപവംശക്കാരായ നമുക്ക് പശുക്കളും ബ്രാഹ്മണരും പശുക്കളുടെ ഉപജീവനത്തിനു തൃണാദികളും തരുന്ന ഗോവർദ്ധനപർവ്വതവുമാണ് കുലദേവതമാർ. അതുകൊണ്ട് അവർക്കാണ് യാഗം കഴിക്കേണ്ടത്. ദേവേന്ദ്രനു യാഗം ചെയ്യാനൊരുക്കിയ സംഭാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനത്തിനു യാഗം ചെയ്കയും, അതിങ്കൽ പശുബ്രാഹ്മണർക്കു പ്രീതിവരുത്തുകയുമാണ് വേണ്ടത്.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വാക്ക് യുക്തവും പരമാർത്ഥവുമാണെന്നു തോന്നുകയാൽ, യാദവന്മാർ ദേവേന്ദ്രനു യാഗംചെയ്യാ

നൊരുക്കിയ സംഭാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനത്തിനു യാഗം തുടങ്ങി. ഗോപവാടവും ഗോവർദ്ധനപർവ്വതവും ബഹുകമനീയമായി അലങ്കരിച്ചു. ഗോവർദ്ധനശിഖരത്തിൽ അത്യുന്നതമായ ധ്വജം നാട്ടി, വാദ്യഘോഷങ്ങളോടുകൂടി പർവ്വതത്തിനു മൂന്നു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു. പായസം, അപ്പം മുതലായവകൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുകയും, ആ വക വിശിഷ്ടവസ്തുക്കൾ ഗോവർദ്ധനത്തിനു നിവേദിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ മായാമൂർത്തിയായ ഭഗവാൻ പർവ്വതമധ്യം ഭേദിച്ച് അത്യുന്നതമായ ശരീരത്തെ അവലംബിച്ച് ഗോവർദ്ധനത്തിനു ചെയ്തിട്ടുള്ള പുഷ്പധൂപനിവേദ്യങ്ങളെ പ്രതിഗ്രഹിക്കയും, തന്റെ തൃപ്തിയെ വെളിപ്പെടുത്തി ഗോപന്മാരെ അനുഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തു. അതു കണ്ടപ്പോൾ നന്ദാദികൾക്കു കൃഷ്ണന്റെ വാക്കിൽ പൂർവ്വാധികം വിശ്വാസവും ബഹുമാനവും തോന്നി. ഇങ്ങിനെ യാഗം വളരെ മംഗളമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി.

ദേവേന്ദ്രന്റെ സംരംഭം.

ഗോപന്മാർ ദേവേന്ദ്രനു ചെയ്യാൻ പുറപ്പെട്ട യാഗത്തെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുടക്കിയതു ദേവേന്ദ്രന്റെ ഗർവ്വം കളയുവാനായിട്ടാണ്. അതിന്റെ ഫലമായി സ്വർലോകചക്രവർത്തിയായ ദേവേന്ദ്രൻ കലശലായി കോപിച്ചുവശായി. "അമ്പാ ഒരു ധിക്കാരം! നമ്മെ ഇത്ര വിലയില്ലാതായെന്നോ? ആട്ടെ, ഇതിന്റെ ഫലം എന്താണെന്ന് ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഗോപന്മാക്ക് കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്നുണ്ട്" എന്നുറച്ച് ദേവേന്ദ്രൻ കല്പാന്തമേഘങ്ങളെ വിളിച്ച് അതിഘോരമായ മഴപെയ്ത് ഗോപവാടത്തെ പ്രളയജലത്തിൽ മുക്കുവാൻ കല്പനകൊടുത്തു. ക്ഷണനേരംകൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനപർവ്വതവും ഗോപവാടവും ഘോരമേഘങ്ങളാൽ ആവൃതമായി നിബിഡമായ അന്ധകാരത്തിൽ പതിച്ചു. ഉടൻതന്നെ പെരുമഴയും ആരംഭിച്ചു. ഓരോ തുണുകളേയും വല്പപ്പമുള്ള വെള്ളത്തു

ള്ളികളും വളരെ വലുതായ ആലിപ്പഴങ്ങളും ഇടവിടാതെ വീണുതുടങ്ങി. കുട്ടികളുടെ "എട്ടാശപൊട്ട"മാറുള്ള ഇടിയും, കാണികളുടെ കണ്ണു ചിന്നിക്കുന്ന മിന്നലും ഉണ്ടായി. മഴയുടെ ഊക്കുകൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനപർവ്വതത്തിൽനിന്നു കുത്തിയൊലിക്കുന്ന നിർജ്ഝരങ്ങൾ നാലുപാടും പ്രവഹിച്ച് നാട്ടുപുറങ്ങളിൽ വലിയ നാശങ്ങൾ വരുത്തുവാൻ തുടങ്ങി. പശുക്കൾ നനഞ്ഞു പുതുങ്ങിക്കൊണ്ട് മൂക്കും താഴ്ത്തി ഓടിത്തുടങ്ങി. പെരുമഴയേറ്റിട്ടുള്ള കഷ്ടപ്പാടുകൊണ്ട് മനുഷ്യരുടെ കായ്വും വലിയ പരുങ്ങലിലായി. പശുക്കളും ഗോപന്മാരും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ചുറ്റും ഓടിയെത്തി. ഗോപന്മാർ പറഞ്ഞു:—"ജഗദീശ്വരാ! ഞങ്ങളെ ഈ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കണേ. ദേവേന്ദ്രൻ തനിക്കുള്ള യാഗം മുടക്കിയതുകൊണ്ട് കോപിച്ചിരിക്കയാണെന്നു തോന്നുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര ഭയങ്കരമായ ഒരു പെരുമാരി ഉണ്ടാവാൻ കാരണമില്ല. അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങളെ ഇന്ദ്രന്റെ കോപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കേണമേ." ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരെ ആശ്വസിപ്പിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:—"ദേവേന്ദ്രൻ കോപിച്ചാൽ, എന്താ നമ്മളൊക്കെ ഒലിച്ചുപോകുമോ? ദേവേന്ദ്രനു ചെയ്യേണ്ട യാഗം ഗോവർദ്ധനത്തിനല്ലേ നമ്മൾ ചെയ്യുന്നത്. അതുകൊണ്ട് ആ പർവ്വതം തന്നെ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കും. ആരും ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ല."

ഗോവർദ്ധനോദ്ധരണം.

മേൽപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തിട്ട്, ഭക്തരനുഗ്രഹപരതന്ത്രനായ ഭഗവാൻ തൃക്കൈകൊണ്ട് ഗോവർദ്ധനപർവ്വതത്തെ പുഴക്കിയെടുത്ത് ഒരു കുടയെപ്പോലെ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു. കുട്ടികൾ ചെറുകുടയെന്നപോലെ ഭഗവാൻ ഏടത്തെ കൈകൊണ്ട് ആ വലിയ പർവ്വതത്തെ താങ്ങിക്കൊണ്ടുനിന്നു. ഗോപന്മാരും ഗോപിമാരും കിടാങ്ങളും, പശുക്കളും പശുക്കുട്ടികളും കുടയുടെ കീഴിൽ വന്ന് അഭയം പ്രാപിച്ചു. പർവ്വതം പുഴങ്ങിയപ്പോൾ അതിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ കാണ

പ്പെട്ട പല തരത്തിലുള്ള ദിവ്യരത്നങ്ങളുടെ പ്രകാശത്താൽ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന നിബിഡാന്ധകാരം അകന്നുപോയി. ആർക്കും മനസ്സിനു യാതൊരു ചാഞ്ചല്യവും ഭയവുമുണ്ടായില്ല. എടത്തെ തൃക്കൈകൊണ്ട് പർവ്വതം പൊക്കിപ്പിടിച്ചു നില്ക്കുന്ന ഭഗവാൻ തന്റെ ചുറ്റും നില്ക്കുന്നവരിൽ മദ്ധ്യമായ മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി കടാക്ഷാമൃതം പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ടും, എടയ്ക്കെടയ്ക്ക് വലത്തെ കൈകൊണ്ട് ഓടക്കുഴൽ എടുത്ത് ഊതിക്കൊണ്ടും, ചിലപ്പോൾ പശുക്കളെ ചൊറുകിക്കൊണ്ടും പരമാനന്ദനിമഗ്നനായി നിലകൊണ്ടു. ഇങ്ങിനെ ഭഗവാൻ ഏഴു ദിവസം മുഴുവൻ പർവ്വതവുമെടുത്തുകൊണ്ട് നിന്നു. അപ്പോഴയ്ക്ക് മേഘങ്ങളുടെ കൈവശമുള്ള വെള്ളവും ദേവേന്ദ്രനുണ്ടായിരുന്ന ഗർവ്വും അവസാനിച്ചു. ദേവേന്ദ്രൻ ലജ്ജയോടുകൂടി തിരിച്ചുപോയി. മഴ പെയ്തിരുന്നതു തോന്നും. അതേവരേയും മേഘമാലയിൽ മൂടിയിരുന്ന സൂര്യദേവൻ അത്യുജ്ജ്വലകാന്തിയോടുകൂടി പ്രത്യക്ഷനായി ഭവിച്ചു. ഗോവർദ്ധനപർവ്വതത്തിന്റെ പരിസരം സൂര്യദേവന്റെ കിരണകന്ദളങ്ങൾ തട്ടി പ്രകാശിച്ചു. ഗോപന്മാർ അസാധാരണമായ സന്തോഷം കയ്യൊണ്ടു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ ഗോവർദ്ധനത്തെ തൃക്കയ്യിൽനിന്നിറക്കി പൂർവ്വസ്ഥാനത്തുതന്നെ വെയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

അനന്തരസംഭവം.

ഇതിനു മുമ്പുണ്ടായ ചില അത്ഭുതകൃത്യങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരു സാധാരണ മനുഷ്യനല്ലെന്നു ഗോപന്മാർക്കു തോന്നിയിരുന്നു. ഗോവർദ്ധനോദ്ധാരണത്തോടുകൂടി ഭഗവാൻ ഈശ്വരാവതാരം തന്നെയാണെന്നു ബോദ്ധ്യമാകയും ചെയ്തു. പണ്ട് ഗർഗ്ഗമഹർഷി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ജാതകം ഗണിച്ച് ചില ഫലങ്ങൾ പറകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അവ അശ്രദ്ധയ്ക്കുകാരണമായിരുന്നതുകൊണ്ട് നന്ദഗോപർ പാടുസ്മരിക്കയിരുന്നില്ല. ഈ സംഭവത്തിനു ശേഷം മഹർഷി അരു

ളിച്ചെയ്തത് നന്ദൻ എല്ലാവരോടും പറകയും, ഗോപന്മാർ അത്യാനന്ദത്തിൽ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു.

അനന്തരം ദേവേന്ദ്രൻ കാമധേനുവിനോടുകൂടി വന്ന് ഭഗവാനെ വന്ദിച്ചു. ഭഗവൽപ്രസാദത്താൽ ഗർവ്വം നീങ്ങിത്തെളിഞ്ഞ ദേവേന്ദ്രൻ ഇങ്ങിനെ സ്തുതിച്ചു:—

"നിന്തിരുവടിയുടെമഹത്വമെല്ലാംഞാനു-
മന്തരംഗത്തിലറിഞ്ഞീടുമെന്നിരിക്കിലും
പ്രൌഢൻഞാനെന്നുള്ളൊരുരാജസഭാവംകൊണ്ടും
മൂഢതകൊണ്ടുംതവമായാവൈഭവംകൊണ്ടും
അന്ധനായതുമൂലംചെയ്തപരാധമെല്ലാം
നിന്തിരുവടിയിന്നുപൊറുത്തുകൊള്ളേണമെ.
ഈശ്വരനായതവകാരുണ്യമുണ്ടാകയാ-
ലൈശ്വര്യമദമെല്ലാമടങ്ങിനമുക്കിപ്പോൾ
മായാമോഹങ്ങളിനിയുണ്ടാകാതിരിക്കേണം
മായാമാനുഷ! തവപാദങ്ങൾവണങ്ങുന്നേൻ."

ഇപ്രകാരമുള്ള സ്തുതികൊണ്ട് സന്തുഷ്ടനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ദേവേന്ദ്രന്റെ അപരാധമെല്ലാം ക്ഷമിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിച്ചു. അപ്പോൾ കാമധേനു പരമപവിത്രമായ തന്റെ ക്ഷീരംകൊണ്ട് ഭഗവാന്റെ ശിരസ്സിൽ അഭിഷേകം ചെയ്തു. അതുമുതൽ ഭഗവാന് ഗോവിന്ദനെന്നു പേരുമുണ്ടായി. ഇതിനെത്തുടർന്നുകൊണ്ട് ദേവേന്ദ്രന്റെ വാഹനമായ ഐരാവതമെന്ന നാൽക്കൊമ്പനാന തന്റെ തുമ്പിക്കൈകൊണ്ട് കൊണ്ടുവന്ന ആകാശഗംഗയിലെ പരിശുദ്ധമായ ജലംകൊണ്ടും ഭഗവാന്റെ ശിരസ്സിൽ അഭിഷേകംചെയ്തു. ദേവകൾ പുഷ്പവൃഷ്ടിയും ചെയ്തു. തദനന്തരം എല്ലാവരും വളരെ സന്തോഷിച്ചു പിരിഞ്ഞു. ഈ സംഭവത്തിന്നു ശേഷം പശുക്കൾക്കു പാൽ വർദ്ധിക്കുകയും, ഭൂമി താനേത്തന്നെ വിളഞ്ഞുതുടങ്ങുകയും, വൃക്ഷവതാദികൾ തേൻ ചൊരിഞ്ഞുതുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. സർവ്വശക്തനും സൌഭാഗ്യദേവത

യുമായ ഭഗവാന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു ഭൂലോകം സപ്തർഷ്യു
ല്യമായിത്തന്നെ പരിണമിച്ചു.

നന്ദമോക്ഷം.

അക്കാലത്തൊരു ദിവസം ഏകാദശീവ്രതമാകയാൽ നന്ദഗോപർ സൂര്യോദയത്തിനുമുമ്പായി കാളിന്ദിയിൽ സ്നാനത്തിനു ചെന്നിരുന്നപ്പോൾ വരുണന്റെ ഭൃത്യനായ ഒരു സുരൻ അദ്ദേഹത്തെപ്പിടിച്ചു് വരുണരാജധാനിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. വരുണനു ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടു സന്തുഷ്ടനാക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങിനെ നന്ദഗോപരെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയതു്. സ്നാനം ചെയ്യുന്നതിനിടയിൽ നന്ദഗോപരെ കാണാതെയായതു കണ്ടപ്പോൾ കൂടെപ്പോയിരുന്നവർ നിലവിളി തുടങ്ങി. ഉടൻതന്നെ വിവരം ശ്രീകൃഷ്ണനും മനസ്സിലായി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാളിന്ദിയിൽച്ചെന്നു മുങ്ങി വരുണരാജധാനിയിൽ ചെല്ലുകയും, വരുണൻ ഭഗവാനെ അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടി സ്വീകരിച്ചു് സ്തുതിക്കുകയും, 'നിന്തിരുവടിയെ കാണ്മാനുള്ള മോഹംകൊണ്ടു് അന്ധനായ ഞാൻ ചെയ്ത സാഹസം ക്ഷമിക്കണമേ' എന്നപേക്ഷിച്ചു. പലപലദിവ്യരത്നങ്ങൾകാഴ്ചവെച്ചു ഭഗവാനെയും നന്ദഗോപരേയും യാത്രയയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അത്യത്ഭുതമായ ഈ സംഭവത്തിനുശേഷം ഗോപന്മാർക്കു കൃഷ്ണന്റെ പേരിലുള്ള ഭക്തിബഹുമാനങ്ങൾ ഒന്നുകൂടി വർദ്ധിച്ചു. കൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ ജഗദീശ്വരൻതന്നെയാണെന്നുള്ള ബുദ്ധി ഉറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഈശ്വരനായ കൃഷ്ണൻ തങ്ങളുടെ സമീപനമായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിയ്ക്കു് അവിടത്തെ സൂക്ഷ്മമായ രൂപവും ലോകവും കൂടി കണ്ടു കാണ്മാനിടവരുത്തണമെന്നു അവർ മനസ്സുകൊണ്ടു പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ഭഗവാൻ അതും സാധിപ്പിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

രാസക്രീഡോദ്യമം.

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ, തന്നിലുള്ള പ്രേമത്താൽ പര

വശമാരായിരിക്കുന്ന ഗോപസ്ത്രീകളുടെ മനോരഥം സാധിപ്പിക്കേണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഭക്തിയുള്ളവരുടെ ദുഃഖം എത്രതന്നെയായാലും അതു തീർക്കുവാൻ ഭഗവാൻ ജാഗ്രുകനാണല്ലോ. ഗോപസ്ത്രീകൾക്കുള്ള ദുഃഖം ഭഗവാനോടു ചേരുന്നു രമിക്കുവാൻ സാധിയ്ക്കാത്തതുകൊണ്ടുള്ളതാണ്. മനഃശുദ്ധിയില്ലാത്തവർക്ക് ഭഗവാനോടു ചേരുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. ഗോപിമാരുടെ മനസ്സിനു ശുദ്ധിവന്നിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു ഇനി അവരെ അനുഗ്രഹിയ്ക്കുവാനുള്ള സമയമായി എന്നാണ് ഭഗവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു്.

ഒരു ദിവസം സന്ധ്യാസമയത്തു ഭഗവാൻ വൃന്ദാവനത്തിൽവെച്ചു വേണുഗാനം ആരംഭിച്ചു. ആ സമയത്ത് ചന്ദ്രൻ കിഴക്കുഭാഗത്തുദിച്ച് തന്റെ അമൃതമയങ്ങളായ കിരണങ്ങൾ എല്ലായിടത്തും പരത്തി. മല്ലിക മുതലായ പുഷ്പങ്ങൾ വിടർന്നു പരിമളമുദ്ധോരണിയെ പരത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. യുവതീജനങ്ങൾക്കു ഈ സമയം സ്വതേതന്നെ കാമോത്തേജകമാകുന്നു. അതോടുകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മധുരമായ മുരളീഗാനംകൂടെ ചേർന്നപ്പോഴത്തെ കഥ പറയേണ്ടതില്ല. ഓടക്കുഴലിന്റെ കളരവം കേട്ടുതുടങ്ങിയപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകളെല്ലാം അതു വിളിയ്ക്കുന്ന ദിക്കിലേക്കു ഓടിത്തുടങ്ങി.

"ഒട്ടേടമാഭരണഭാരമണിഞ്ഞൊരുത്തി,
പെട്ടെന്നു ഭൂഷണമിളച്ചുഥ മറൊരുത്തി,
വട്ടം മുലപ്പടവുമെന്നിവ മാർത്തമദ്ധ്യ
വിട്ടും കളഞ്ഞു നടകൊണ്ടിതു കാപിഗോപീ"

എന്നു വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതു ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഈയാത്രയിലുണ്ടായ സംഭ്രമത്തേയാണ്. അവർ തങ്ങളുടെ ഭർത്താക്കന്മാരേയും പുത്രന്മാരേയും ഗൃഹങ്ങളേയും പശുക്കളേയും ഒന്നും ഓർത്തില്ല. രാത്രിയിൽ ഓട്ടം തുടങ്ങിയ ചില സ്ത്രീകളെ അവരുടെ ഭർത്താക്കന്മാർ ബന്ധിച്ചു നിറുത്തി; അവരാകട്ടെ ശ്രീകൃഷ്ണരൂപത്തെ മനസ്സിലുള്ളവരെക്കാളധികം ഭക്തിയോടുകൂടി ധ്യാനി

ച്ചതുകൊണ്ടു പെട്ടെന്നു ചിത്തശുദ്ധിവന്ന് സുകൃതവും ദുഷ്കൃതവും നശിച്ച് അപ്പോൾത്തന്നെ മുക്തിയെ പ്രാപിച്ചു.

"കാമംകൊണ്ടെന്നാകിലും ക്രോധംകൊണ്ടെന്നാകിലും
പ്രേമവും ഭീതി ദ്വേഷമെന്നിവകൊണ്ടെങ്കിലും (ലും
നിത്യവും ഭഗവാനെസ്സേവിയ്ക്കുംജനങ്ങൾക്കു
ചിത്തശുദ്ധിയുംവരും മുക്തിയും ലഭിച്ചീടും"

എന്നാണല്ലൊ പ്രമാണം.

മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം തന്റെ സവിധത്തിൽ ഓടിയെത്തിയ ഗോപസ്ത്രീകളിൽ കൃപാശിശിരമായ കടാക്ഷകല്ലോലങ്ങളെക്കൊണ്ട് ലീലാഭിഷേകം ചെയ്തുകൊണ്ട്, പ്രതികൂലഭാവം നടിച്ച് ഭഗവാനരുളിച്ചെയ്തു:—

"ഇല്ലങ്ങളും ധനവുമാശുവെടിഞ്ഞിതാനീം
മല്ലാക്ഷിമാരിവിടെവന്നതു യോഗ്യമാമോ?
കല്യാണിമാർക്കു നിജവല്ലഭനേകനല്ലോ
നല്ലോരു ദൈവതമതെന്തു വിചാരിയാഞ്ഞു"

ഇതു കൂടാതെ സ്ത്രീകൾ തനിച്ചു നടക്കുന്നതു നിഷിദ്ധമാണെന്നും, രാത്രിയിൽ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങുകതന്നെ അരുതെന്നും, ആകയാൽ വേഗത്തിൽ എല്ലാവരും അവരവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കുതന്നെ തിരിച്ചുപോകേണമെന്നും ശ്രീകൃഷ്ണൻ അരുളിച്ചെയ്തു.

ഭഗവാന്റെ പ്രതികൂലവാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകൾ വ്യസനം സഹിയ്ക്കായ്കയാൽ കരയുവാൻ തുടങ്ങി. അവരുടെ മുഖം ബാഷ്പാവിലമായി, മഞ്ഞുതുള്ളികൾപതിഞ്ഞതാമരപ്പൂപോലെ കാണപ്പെട്ടു. അവർ തങ്ങളുടെ കാമതാപത്തെ വിശദമായി ഗ്രഹിപ്പിച്ചതിന്റെ ചുരുക്കം,

"കഷ്ടംഹരേ! വിരഹസങ്കടമേറുമിപ്പോ-
ളിഷ്ടംപദാർത്ഥവുമനിഷ്ടമതാമശേഷം
പെട്ടെന്നു ചന്ദനവുമിന്ദുകരങ്ങൾപോലും
തട്ടുന്നദിക്കൊളിയും പൊളിയല്ലിതൊന്നും"

എന്നാണ്. ഇപ്രകാരമുള്ള അവരുടെ വിലാപങ്ങൾ കേട്ടപ്പോൾ ദയാലുവായിത്തീർന്ന ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരോടുകൂടി 'രാസക്രീഡ' ചെയ്യാനൊരുങ്ങുകയും ചെയ്തു.

ആറാമദ്ധ്യായം.

ഗോപീസമാഗമം.

ഗോപസ്ത്രീകളോട് ചേർന്ന് ക്രീഡിക്കുവാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയതിനു ശേഷം, ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരോടുകൂടി കാളിന്ദിനദിയുടെ തീരത്തിങ്കലേക്കു പോയി. കൃഷ്ണൻ ഒരാളേ ഉള്ളുവെങ്കിലും മായകൊണ്ട് അനേകം കൃഷ്ണമൂർത്തികളായിച്ചമഞ്ഞ് എല്ലാ ഗോപസ്ത്രീകളുമായി ക്രീഡിച്ചു. ചിലർ സംഗീതംകൊണ്ടും, മറു ചിലർ ശൃംഗാരോചിതങ്ങളായ മറു ചിനോദങ്ങളെക്കൊണ്ടും ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഹൃദയാഹ്ലാദമുണ്ടാക്കി അദ്ദേഹത്തോടുചേർന്നു രമിച്ചു. 'കൃഷ്ണൻ സ്വയമേവാഗതന്മാരായ വനിതമാരെ ആലിംഗനചുംബനാദികൾകൊണ്ടു അനിർവ്വാച്യമായ ആനന്ദാമൃതത്തിൽ മുഴുകിച്ചു. മായാമാനുഷനായ ഭഗവാന്റെ ഈ ദിവ്യമായ ക്രീഡയിങ്കൽ സിദ്ധവിദ്യാധരാദികൾ ആകാശദേശത്ത് ഒത്തുചേർന്ന് ആനന്ദിക്കുകയും ഭഗവാന്റെ ശിരസ്സിൽ പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

വിരഹം.

ഇങ്ങിനെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപസ്ത്രീകളുമായി രമിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ മനസ്സിൽ എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു അഹംകാരം ഉളവായി. ഞാനാണ് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രേമഭാജനം; എന്റെ പേരിൽ അദ്ദേഹത്തിനുള്ള പ്രേമത്തിനു തുല്യമില്ല; എന്റെ സൌന്ദര്യവും സൌഭാഗ്യവും അതുല്യങ്ങളാണ്; ഉർവ്വശി, മേനക, രംഭ, തിലോത്തമ മുതലായവർക്കാർക്കും എന്നോളം ഭാഗ്യമില്ല." എന്നിങ്ങിനെയായി ഓരോ

ഗോപിമാരുടേയും വിചാരം. ഇങ്ങിനെ ഗോപസ്ത്രീകൾ ഗർവ്വിതമാരായിത്തീർന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ അങ്ങിനെയുള്ള ഗർവ്വം ബാധിക്കാത്തവളായ രാധയെ മാത്രം കൂടെക്കൂട്ടി അവിടെനിന്നു മറഞ്ഞു. ശ്രവണം, ധ്യാനം, ദർശനം എന്നിവകൊണ്ടു ഭഗവാങ്കൽ ഭക്തി വർദ്ധിയ്ക്കും; എന്നാൽ സഹവാസംകൊണ്ട് ഭക്തിയുടെ സ്ഥാനത്തു ഗർവ്വം കടന്നുകൂടുകയാണു ചെയ്യുക. അങ്ങിനെയല്ലാതെ വരുന്നത് മനഃശുദ്ധി തികഞ്ഞിട്ടുള്ളവർക്കു മാത്രമാകുന്നു. ഗോപസ്ത്രീകൾ ഗർവ്വിതമാരായി ചമഞ്ഞതുകൊണ്ട് അവരുടെ മനസ്സിന്നു ശുദ്ധി മതിയായിട്ടില്ലെന്നു തീർച്ചയാണ്. അതുകൊണ്ട് അവരുടെ മനസ്സിനെ ഒന്നുകൂടി ശുദ്ധമാക്കുവാനായിട്ടാണ് ഭഗവാൻ അവരെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞത്.

ഗോപീവിലാപം.

ഗോപസ്ത്രീകളുടെ കൂടെ ക്രീഡിച്ചിരുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ പെട്ടെന്നു കാണാതായപ്പോൾ അവരുടെ ഉള്ളിലുണ്ടായിരുന്ന ഗർവ്വം വ്യസനമായിപ്പരിണമിച്ചു. "അഹോ കഷ്ടം! അങ്ങുന്ന് അശരണമാരായ ഞങ്ങളെ വഞ്ചിച്ചുവല്ലൊ! നിന്തിരുവടിയല്ലാതെ ആരാണ് ഞങ്ങൾക്കൊരാശ്രയമുള്ളത്? സർവ്വവുമുപേക്ഷിച്ചു നിന്തിരുവടിയെ ഏകാധാരമായി ശരണം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന ഞങ്ങളെ ഇങ്ങിനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായാൽ ഞങ്ങൾ കേവലം മഹാജനങ്ങൾക്കു പരിഹാസപാത്രമായിച്ചമയുമല്ലൊ. നിന്തിരുവടി പരമാരുടെ സന്താപത്തെ അകറ്റുന്നാളാണെന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളത്; അതു ഞങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ നേരേ മറിച്ചുവാൻ ഞങ്ങൾ എന്തൊരപരാധമാണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളത്?" എന്നിങ്ങിനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞ് അവർ വിലപിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണനെപ്പറ്റിയുള്ള നിരന്തരവിചാരത്താൽ ചേതനാചേതനവസ്തുക്കളെ തിരിച്ചറിവാനുള്ള ശക്തി അവർക്കില്ലാതെയായി. തന്നിമിത്തം അവർ കാട്ടിൽ ചുറ്റിനടന്ന് കണ്ണിൽക്കണ്ട വൃക്ഷലതാദിക

ളോടും പക്ഷിമൃഗാദികളോടും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വൃത്താന്തം ചോദിക്കയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരൂപം അവയോടു വിവരിച്ചു പറകയും ചെയ്തു. തേന്മാവ്, അശോകം, പലാശം, മുല്ല മുതലായവയോടും കിളി, വണ്ട്, മയിൽ, കുയിൽ മുതലായവയോടും അവർ അന്വേഷണം നടത്തി. അതിനിടയിൽ നിരന്തരമായ ധ്യാനംകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ തന്മയത്വം സിദ്ധിച്ചിട്ട് അവർ ശ്രീകൃഷ്ണലീലകളെ ഓരോന്നായി അനുകരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഒരുവൾ തന്റെ കേശപാശത്തിൽ ഒരു പീലിക്കണ്ണി കോർത്തുകെട്ടിക്കൊണ്ട് 'ഞാൻ കൃഷ്ണനാണ്' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ മറ്റൊരുവൾ 'ഞാൻ ബലരാമനാണ്' എന്നും പറഞ്ഞു. ഒരുവൾ താൻ പൂതനയാണെന്നുള്ള നാട്യത്തിൽ മറ്റൊരുവൾക്കു മുലകൊടുക്കുകയും, അവൾ മുല കുടിക്കുന്ന സമയത്ത് വേദന ഭാവിച്ച് ഉറക്കെ അലറുകയും ചെയ്തു. ഒരുവൾ കാൽ ഉയർത്തി നൃത്തം ചെയ്കയാണെന്നു ഭാവിച്ച് 'കാളിയാ! നീ കാളിന്ദിയിൽ നിന്ന് മാറിപ്പോ' എന്നു പറഞ്ഞു. മറ്റൊരുവൾ ഗോവർദ്ധനത്തെ വഹിച്ചിരിക്കുകയാണെന്ന നാട്യത്തിൽ എടത്തുകൈ പൊക്കി "വഷ്ംകൊണ്ട് ആരും ക്ലേശിക്കേണ്ടതില്ല" എന്നു പറഞ്ഞു. എന്തിനേറെപ്പറയുന്നു? ഗോപസ്ത്രീകൾ ഉന്മാദം ബാധിച്ചാലെന്നപോലെ അന്യോന്യം സംബന്ധമില്ലാതെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ട് വിലാപം തുടങ്ങി.

രാധാദർശനം.

ഗോപസ്ത്രീകൾ ഉന്മത്തമാരായി കാട്ടിൽ കൂടെ നടക്കുന്നതിനിടയിൽ കരിടത്തു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദമുദ്രയും അതിനോടു സമീപിച്ച് ഒരു സ്ത്രീയുടെ അടിയടയാളവും കാണപ്പെട്ടു. "അതേ ഇതു രാധയുടെ അടി തന്നെ. അവളല്ലേ ഭാഗ്യശാലിനി" എന്നു പറഞ്ഞ് അവർ രാധയുടെ സൌഭാഗ്യത്തിൽ അസൂയയെ പ്രത്യക്ഷമാക്കി. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദചിഹ്നം പിടിച്ചുംകൊണ്ട് കുറെ വഴിപോയപ്പോൾ മുൻകൂ

ഈ സ്ത്രീയുടെ അടിയടയാളം കാണാതെയായി! അപ്പോൾ "കൃഷ്ണൻ രാധയെ ചുമലിൽ കയറ്റിയിരിക്കാം" എന്നും അവർ പറയാതിരുന്നില്ല. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വനഭൂമിയിൽ ഏകാകിനിയായി നടക്കുന്ന രാധയെ അവർ കണ്ടെത്തി.

ഗോപിമാർ:—പ്രിയസഖി! രാധേ! നീയെന്താണിങ്ങിനെ നടക്കുന്നത്? നീ ഭാഗ്യവതിയാണല്ലൊ!

രാധ:—എന്റെ ഭാഗ്യം തന്നെ ഭാഗ്യം! അക്കഥയൊന്നും പറയേണ്ട.

ഗോപി.—പറയൂ, നിനക്കെന്തുപിണഞ്ഞു? പറയൂ.

രാധ:—എന്നാൽ പറയാം. ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നോടുകൂടെ കുറെ നടന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം, ഹാ! എത്ര സ്പൃഹണീയം! എത്ര ആനന്ദകരം!! അയ്യോ ആ ക്ഷണങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുപോയല്ലൊ!

ഗോപി:—അതിരിക്കട്ടെ; ഉണ്ടായതെന്താണെന്നു പറയൂ.

രാധ—അതോ, അതു പറയാം. കുറെ നേരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരുമിച്ചു നടന്നപ്പോൾ എനിക്കു എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരഹങ്കാരം തോന്നി. ഞാനാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയഭാര്യ എന്നു ഞാൻ അഭിമാനിച്ചു. വഴി നടന്നതുകൊണ്ടു നല്ല തളർച്ചയും ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു എന്നെ കുറച്ചുനേരം എടുത്തു നടക്കേണമെന്നു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിച്ചു.

ഗോപി—എന്നിട്ടോ?

രാധ—എന്നിട്ടു, കൃഷ്ണൻ എന്നെ തീർച്ചയായും എടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞ് എന്നോടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തുചെല്ലുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. അടുത്തു ചെന്നപ്പോൾ ഹാ! കഷ്ടം! അദ്ദേഹത്തെ കാണാതാകുകയും ചെയ്തു.

രാധയുടെ വിവരങ്ങളറിഞ്ഞതിനുശേഷം ഗോപസ്ത്രീകളെല്ലാംകൂടി മുമ്പ് അവർ ക്രീഡിച്ചിരുന്ന സ്ഥാനത്തുതന്നെ ചെന്ന് ഏറ്റവും ദുഃഖത്തോടും ഭക്തിയോടും കൂടി ശ്രീകൃഷ്ണനോടു ആവലാധി പറയുവാൻ തുടങ്ങി.

ഗോപികാഗീത.

"ശ്രീപതിയാംഭവാൻഞങ്ങൾകുലത്തിൽവ-
ന്നീവണ്ണമുത്ഭവിച്ചീടുകമൂലമായ്
ദേവിയാംലക്ഷ്മിവിളങ്ങുന്നിതിക്കുലേ
ദേവകൾപോലുംസ്തുതിക്കുന്നുഗോകുലം.
ജീവനാകുംനിന്നെയന്വേഷണംചെയ്തു
ജീവികൾഞങ്ങൾദുഃഖിക്കുന്നുനിന്നുടെ
ദാസികൾ ഞങ്ങൾക്കുകാണ്മാറാകണം
വാസവവന്ദിത! നിൻമുഖപങ്കജം.
ആപത്തകറ്റിപ്പെട്ടതെല്ലാമകറ്റിനീ
ഗോപതേ!രക്ഷിച്ചുകൊൾകഭവാനെന്നും
തൽപാദപത്മമസ്മൂർദ്ധ്നിചേർക്കണം
പുഷ്കരാക്ഷ!ചതുരാനനപൂജിത!
നാഴികപോലുംനിൻവേർവാടതോർക്കിലോ
ആഴിവർണ്ണാ!കാലമേറുമായ്തോന്നുന്നു
ഇത്ഥമിരിക്കുന്നഞങ്ങളിന്നിങ്ങിനെ
ചിൽപ്രഭോ!നിന്നെപ്പിരിഞ്ഞാൽപൊറുക്കുമോ?
പ്രാണൻനശിച്ചുപോകുന്നതിൻമുന്നമേ
പ്രാണാത്മക!പാഹിനാഥ! നമോ നമഃ"

ശ്രീകൃഷ്ണദർശനം.

മേൽപ്രകാരം അതിയായ സന്തോഷത്തോടും ആന്തരമായ ഭക്തിയോടുംകൂടി സ്തുതിച്ചപ്പോൾ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപിമാരുടെ അന്തഃകരണശുദ്ധി കണ്ടു സന്തുഷ്ടനായിട്ട്, മനോഹരവേഷത്തോടും മന്ദസ്മിതസുന്ദരമായ മുഖത്തോടുംകൂടി അവരുടെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. അപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകൾക്ക് പോയ ജീവൻ വീണ്ടും വന്നാലെന്നപോലെ അമിതമായ ആനന്ദം ഉളവായി. അവരെല്ലാവരുംകൂടി ആനന്ദാശ്ചര്യപരതന്ത്രമാരായി ഓടിച്ചെന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണനെ ആലിംഗനംചെയ്തു. പ്രേമചാപല്യത്താൽ മതിമറന്നുപോയ

ഗോപസ്ത്രീകൾ അവിടെവെച്ചു കാട്ടിക്കൂട്ടിയ ഗോഷ്ഠികൾ പറഞ്ഞറിയിക്കുന്നതിനേക്കാൾ വായനക്കാർ ഊഹിക്കുകയാണ് നല്ലത്. തല്ക്കാലത്തെ സംഭ്രമം അല്പം ഒന്നൊതുങ്ങിയപ്പോൾ പ്രേമഗൽഗദത്തോടുകൂടി ഗോപിമാർ പറഞ്ഞു:—

"പ്രഭോ! ലോകത്തിൽ ജനങ്ങൾ മൂന്നു വിധത്തിലാണ്. ചിലർ തങ്ങളെ ഭജിക്കുന്നവരെ അങ്ങോട്ടും ഭജിക്കും; മറ്റുചിലർ ഇങ്ങോട്ടു ഭജിക്കാത്തവരേയും കൂടി അങ്ങോട്ടു ഭജിക്കും; വേറെ ചിലർ, അങ്ങയെപ്പോലെ, ഇങ്ങോട്ട് ഭജിക്കുന്നവരെക്കൂടി അങ്ങോട്ടു ഭജിക്കയില്ല. ഈ മൂന്നു വകക്കാരിൽ ആരാണു മേലെ എന്നു പറഞ്ഞാൽ കൊള്ളാം"

ശ്രീകൃഷ്ണൻ മന്ദസ്മിതം ചെയ്യുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:—

"ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ഭജിക്കുന്നവർ രണ്ടുകൂട്ടരും സ്വാർത്ഥികളാണ്. ഇങ്ങോട്ടു ഭജിക്കാത്തവരെക്കൂടി ഭജിക്കുന്നവർ നിഷ്കാമന്മാരും കരുണാശാലികളുമാണ്. അവരോടുള്ള കൂട്ടുകെട്ട് നല്ലതാണ്. മൂന്നാമതു പറഞ്ഞവർ നാലുവിധത്തിലുണ്ട്. ആത്മാരാമന്മാരായ ജ്ഞാനികൾ, ആത്മകാമന്മാർ, കൃതഘ്നന്മാർ, മിത്രദ്രോഹികൾ എന്നീ നാലു തരക്കാരാണ് ഇങ്ങോട്ടു ഭജിക്കുന്നതായാൽക്കൂടി അങ്ങോട്ടു ഭജിക്കാത്തവർ. എന്നാൽ ഞാൻ മേല്പറഞ്ഞ ഏതു തരക്കാരിലും പെട്ടവനല്ല. എന്നെ ഭക്തിപൂർവ്വം ഭജിക്കുന്നവരുടെ ദാസനാണ് ഞാൻ. ഭക്തന്മാരുടെ മനസ്സിലുള്ള അഹങ്കാരം കളഞ്ഞ് മനസ്സിനെ ശുദ്ധമാക്കി അവക്ക് ഞാൻ ആത്മജ്ഞാനവും ഒടുവിൽ മുക്തിയും നൽകും. നിങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ മദം വർദ്ധിച്ചതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾക്ക് മനഃശുദ്ധി വരുത്തുവാനായിട്ടാണ് ഞാൻ മറഞ്ഞത്. സുന്ദരിമാരെ! ഞാനൊരു കൃതഘ്നനല്ല. എന്നെപ്പോലെ ഭക്തവാത്സല്യമുള്ളവർ വേറെ ആരുംതന്നെയില്ല. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു ചിത്തശുദ്ധിയും എന്നിൽ ഭക്തിയും വന്നതുകൊണ്ട് ഇനി നിങ്ങൾ എന്നോടു ചേർന്നു യഥേഷ്ടം രമിച്ചുകൊൾവിൻ."

രാസക്രീഡ.

എന്നും പറഞ്ഞ് ഭഗവാൻ ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഇഷ്ടത്തിനധീനനായി. അനവധി സ്ത്രീകളുള്ളതുകൊണ്ട് ഭഗവാനും അനവധി ശ്രീകൃഷ്ണരൂപങ്ങളെ അവലംബിച്ചു. ഓരോ സ്ത്രീക്കും തന്നോടൊന്നിച്ചു കളിക്കുവാൻ ഓരോ ശ്രീകൃഷ്ണനെ കിട്ടിയതുകൊണ്ട് പരമാനന്ദമുളവായി. അവർ എല്ലാവരും കൂടി വട്ടത്തിൽ നിന്നു കൈകൾ പിടിച്ച് ക്രീഡിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

"ഇന്ദ്രനീലാഭചേരും കൃഷ്ണന്മാരുടെമദ്ധ്യേ
പൊൻനിറംതേടുംഗോപസ്ത്രീകളെക്കണ്ടനേരം
പൊന്മണികളുമിന്ദ്രനീലമാംമണികളും
നന്മയിലിടചേർത്തുകോർത്തൊരു മാലപോലെ"

തോന്നി.

"ഗോപികാജനങ്ങളും നന്ദനന്ദനന്മാരു-
മാപാദചൂഡംവിളങ്ങീടുന്നശോഭയോടും
അഴിഞ്ഞകേശത്തോടുംകൊഴിഞ്ഞമാല്യത്തോടും
കിഴിഞ്ഞചേലയോടും വഴിഞ്ഞമോദത്തോടും
സ്വേദലേശങ്ങളോടുംമഞ്ജുഗീതങ്ങളോടും
പാദതാളങ്ങളോടും ക്രീഡകൾചെയ്തനേരം
വിദ്യുന്മാലകളോടുമേഘങ്ങളെന്നപോലെ
വിദ്യോതിച്ചിതുഗോപീമണ്ഡലേകൃഷ്ണന്മാരും"

ഈ ക്രീഡയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ചിലർ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പിരിഞ്ഞുപോയതിൽ സങ്കടം സഹിക്കവഹിയാതെ കരയുകയും, ചിലർ കോപത്തോടുകൂടി മുള്ളുവാക്കുകൾ പറകയും, എന്നു വേണ്ടാ തോന്നിയതുപോലെയെല്ലാം പ്രവർത്തിക്കയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരമുള്ള ക്രീഡകളെക്കൊണ്ടു ദേഹംതളർന്നപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാളിന്ദീനദിയിലിറങ്ങി സ്ത്രീജനങ്ങളോടുകൂടി വളരെനേരം ജലക്രീഡയും ചെയ്തു. അപ്പോഴേയ്ക്ക് നേരം പ്രഭാതമായി.

"താരങ്ങൾക്കതുസമയേ നിറംകുറഞ്ഞു
ദൂരത്തഞ്ചൊരുദിശികുക്കടം കരഞ്ഞു
മാരനേറുമലർമയവില്ലുമൊന്നലഞ്ഞു
പാരാതേസുരപതിദിങ്മുഖംതെളിഞ്ഞു"

അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പ്രേമപരവശമാരായ ഗോപിമാരെ അവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കു പറഞ്ഞയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരം ആ ശരൽക്കാലത്തെ രാത്രികളിലെല്ലാം ഭഗവാൻ ഗോപസ്ത്രീകളോടുചേർന്ന് രമിച്ച് അവരുടെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിച്ചു. ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഭർത്താക്കന്മാർക്കെല്ലാം തങ്ങളുടെ ഭാര്യമാർ തങ്ങളുടെ കൂടെത്തന്നെ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുകയാൽ ആർക്കും അന്യഥാശങ്കയുണ്ടായില്ല.

രാസക്രീഡയുടെ തത്ത്വം.

ഭഗവാന്റെ രാസക്രീഡയെപ്പറ്റി ഒരു സംശയം വായനക്കാർക്കുണ്ടായിരിക്കും. "ധർമ്മാചാരങ്ങളെ രക്ഷിക്കുവാനായിട്ടവതരിച്ച ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാസക്രീഡയിൽ പരദാരഗമനമല്ലെ ചെയ്തത്? മഹാന്മാർ അധർമ്മം പ്രവർത്തിച്ചാൽ സാമാന്യജനങ്ങൾ അതു കണ്ടുപരിച്ച് സ്വധർമ്മമെന്ന നിലയിൽ പ്രവർത്തിക്കയില്ലേ?" എന്നാണ് സംശയം. ഈ സംശയം മഹാനായ പരീക്ഷിത്തുതന്നെ ശ്രീശുകബ്രഹ്മർഷിയോടു ചോദിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇതിനു ശ്രീശുകൻ പറഞ്ഞ മറുവടിയുടെ സാരം ഇങ്ങിനെയാകുന്നു:— "ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാസക്രീഡ ചെയ്തതിന്റെ മൂലം എന്തെന്നറിവാൻ ആർക്കും സാധിക്കുന്നതല്ല. ത്രൈലോക്യത്തിനു നാഥന്മാരായവരുടെ പ്രവൃത്തികൾ സാധാരണ ജനങ്ങളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ധർമ്മവിരുദ്ധമാണെന്നു തോന്നാമെങ്കിലും അവർക്കതുകൊണ്ട് ദോഷമില്ല. അതു കണ്ടിട്ട് ഈശ്വരതത്വമില്ലാത്തവർ അതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു ധർമ്മമല്ല. പരമശിവൻ വിഷം സേവിച്ചുവല്ലൊ. അതുപോലെ മറ്റുള്ളവർ ചെയ്താൽ മരണംതന്നെ ഫലം. ഈശ്വരൻ പറയുന്നതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കണം; അദ്ദേഹം ചെ

യുന്നതുപോലെ ചെയ്യരുത്. ഈശ്വരന്ന് ഇന്നതേ ചെയ്യാവു എന്നില്ല."

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രവൃത്തികളുടെ ഗുണദോഷനിരൂപണം ചെയ്വാൻ നമ്മളാരാണ്? സാധാരണജനങ്ങളുടെ തോതുവെച്ച്, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രവൃത്തികളെ അളക്കുന്നതായാൽ എവിടെയാണവസാനം? ഒരു മുലകുടിക്കുന്ന കുട്ടിക്ക് പൂതനയെപ്പോലെയുള്ള ഒരാളെ കൊല്ലുവാൻ സാധിക്കുമോ? കാളിയനെപ്പോലെയുള്ള ഒരു സർപ്പത്താനെ തോല്പിപ്പാൻ ഒരു കുട്ടിയെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുമൊ? ഒരു മനുഷ്യനെക്കൊണ്ട് ഒരു പർവ്വതത്തെ പൊക്കുവാൻ കഴിയുമൊ? ഇതൊക്കയും സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കു സാദ്ധ്യമാണെങ്കിൽ മാത്രമേ, ഭഗവാന്റെ രാസക്രീഡകണ്ട് അതു പരദാരഗമനമാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി ആളുകൾ പരദാരഗമനത്തിനു പുറപ്പെടാവു ശ്രീകൃഷ്ണനെസ്സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം നോക്കുമ്പോൾ രാസക്രീഡയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മായകളിൽ ഒന്നാണെന്നു, രാസക്രീഡയിൽ പങ്കുചേർന്നവരായ ഗോപസ്ത്രീകൾ തങ്ങളുടെ സമീപത്തിൽത്തന്നെയുണ്ടെന്നു അവരുടെ ഭർത്താക്കന്മാർക്കു തോന്നിയതുകൊണ്ടുതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുന്നുണ്ട്.

സുദർശനമോക്ഷം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപസ്ത്രീകളോടുകൂടി രാസക്രീഡചെയ്യുകൊണ്ടുതന്നെ ശരൽക്കാലം മുഴുവൻ കഴിച്ചുകൂട്ടി. അനന്തരം ഒരുദിവസം നന്ദഗോപർ മുതലായവരെല്ലാം അംബികാവനത്തിൽ മഹോത്സവത്തിന്നായി പോകയുണ്ടായി. അവർ സരസ്വതിനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്തിട്ട് പരമേശ്വരനേയും, ശ്രീപാർവ്വതിയേയും പൂജിക്കുകയും, അന്നം, വസ്ത്രം, സ്വർണ്ണം പശു മുതലായവയെ ബ്രാഹ്മണർക്കു ദാനംചെയ്കയും ചെയ്ത് അന്നത്തെ ദിവസം ഉപവാസമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. രാത്രിയിൽ വലുതായ ഒരു പെരുമ്പാമ്പ് നന്ദഗോപരുടെ കാൽ നേൽ പിടികൂടി. നന്ദഗോപർ ശ്രീകൃഷ്ണനെ വിളിച്ചു. അതി

ന്നിടയിൽ അനേകം പേർ വന്ന് പാമ്പിനെ കഴിക്കുവാൻ വളരെ ഭേദ്യംചെയ്തു നോക്കിയെങ്കിലും പാമ്പ് കഴിഞ്ഞുമാറിയില്ല. ഒടുവിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വന്ന് തൃക്കാലുകൊണ്ട് അതിനെ ഒന്നു തൊടുകയും, തൽക്ഷണം പാമ്പ് പിടിവിട്ട് ചത്തുപോകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ ആ പാമ്പിന്റെ ദേഹത്തിൽ നിന്ന് ഒരു ദിവ്യപുരുഷൻ ആവിർഭവിച്ചു. അദ്ദേഹത്തോട് ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിവരംചോദിച്ചപ്പോൾ പറഞ്ഞതാവിത്:—"സ്വാമിൻ! ഞാൻ സുദർശനൻ എന്നൊരു വിദ്യാധരനാണ്. ഞാൻ പണ്ട് 'യൌവനം ധനസമ്പത്തു പ്രഭുത്വമവിവേകിത' എന്നിവകൊണ്ട് സർവ്വരേയും പരിഹസിച്ച് നടന്നിരുന്ന കാലത്ത് അംഗിരസ്സുകൾ എന്നപേരായ മഹർഷിമാരെക്കണ്ട് അവർ വിരൂപന്മാരാണെന്നു പരിഹസിക്കയുണ്ടായി. അവർ കോപിച്ച് എന്നെ 'പെരുംപാമ്പായിപ്പോട്ടെ' എന്നു ശപിച്ചുകളഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഞാൻ താണുവീണപേക്ഷിക്കുകയാൽ അവർ സന്തോഷിച്ച് ആ ശാപത്തിനു മോചനവും പറഞ്ഞു. 'ശ്രീമഹാവിഷ്ണു നന്ദനന്ദനനായി അവതരിക്കുന്ന കാലത്ത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അംഗസ്പർശത്തിനു സംഗതിയുണ്ടാകയും, അന്നു ശാപംതീരുകയും ചെയ്യു'മെന്നാണവർ പറഞ്ഞത്. അവരുടെ വാക്ക് സത്യമായി. ഇനി എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചു പറഞ്ഞയയ്ക്കണം."

ഭഗവാൻ സുദർശനനെ ആശീർവ്വദിച്ച് പോകാനനുവദിച്ചു. ഈ സംഭവം കണ്ടിട്ട് നന്ദഗോപർ, കൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുഭഗവാൻ തന്നെയാണെന്നറിഞ്ഞു. പക്ഷേ, മായാപ്രഭാവത്താൽ, അടുത്ത നിമിഷത്തിൽ "എന്റെ പുത്രൻ' എന്നുള്ള മമത അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരമാത്മബോധത്തെ ആവരണംചെയ്തു. അനന്തരം എല്ലാവരും കൂടി ഗോപവാടത്തിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങിപ്പോയി.

ശംഖചൂഡവധം.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലരാമനും കൂടി

രാത്രിയിൽ കളിപ്പാനായി വൃന്ദാവനത്തിലേക്കു പോകയുണ്ടായി. ഗോപസ്ത്രീകളും ഗോപബാലന്മാരും അവരെ അനുഗമിച്ചു. ചന്ദ്രൻ തന്റെ ധവളരശ്മികളെക്കൊണ്ട് വൃന്ദാവനത്തെ സുന്ദരമാക്കിത്തീർത്തു. കുന്ദമന്ദാരാദികളുടെ പരിമളഭാരം വഹിച്ചുകൊണ്ട് മന്ദഗതിയായിത്തീർന്ന വായു രാമകൃഷ്ണന്മാരെ സേവിച്ചുംകൊണ്ടെന്നപോലെ കുതുകിപ്പെരുമാറി. ആ സമയത്ത് രാമകൃഷ്ണന്മാർ മധുരമായ ഒരു പാട്ടുപാടുകയും, അതുകേട്ട് മതിമറന്ന് ഗോപിമാർ അവരുടെ സമീപത്തേയ്ക്ക് ആകർഷിക്കപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു. ഇവരുടെ വിനോദത്തെ, വൈശ്രവണന്റെ ഭൃത്യനായ ശംഖചൂഡൻ കണ്ടെത്തുകയും, അയാൾ സ്ഥലത്തെത്തി ഗോപസ്ത്രീകളെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ ഭാവിക്കയും ചെയ്തു. അതുകണ്ട് ബലരാമൻ ഒരു കരിമ്പനയും പുഴക്കി കയ്യിലേന്തി അയാളെ പിൻതുടർന്നപ്പോൾ അതു കാലനാണെന്നു കരുതി ശംഖചൂഡൻ ഓടുവാൻ തുടങ്ങി. തൽക്ഷണം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ സ്ത്രീചോരനെ പിന്തുടരുകയും അവനെ സംഹരിച്ച് അവന്റെ ശിരോരത്നം പറിച്ചെടുത്തു ജ്യേഷ്ഠനു കാഴ്ചവെക്കുകയും ചെയ്തു. രാത്രികഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവർ കാട്ടിൽനിന്നു സ്വഗൃഹത്തിലേക്കുതന്നെ തിരിക്കുകയും ചെയ്തു. ശംഖചൂഡകൽനിന്നു മോചനം സിദ്ധിച്ചതോടുകൂടി ഗോപസ്ത്രീകൾക്കു കൃഷ്ണന്റെ പേരിലുള്ള പ്രീതി പൂർവ്വാധികം വർദ്ധിച്ചു. അവർ രാത്രി മുഴുവൻ കൃഷ്ണനോടുകൂടി ക്രീഡിച്ചും പകൽസമയങ്ങളിൽ സ്വഗൃഹങ്ങളിലിരുന്നു ശ്രീകൃഷ്ണനെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചും കാലയാപനംചെയ്തു.

അരിഷ്ടവധം.

അക്കാലത്തൊരുദിവസം കംസപ്രേരിതനായ അരിഷ്ടനെന്ന അസുരൻ ഒരു കാളക്കൂറന്റെ രൂപം പൂണ്ട് ഗോപവാടത്തിൽ എത്തി. അവന്റെ ശരീരം പർവ്വതസമാനമായിരുന്നു. ഈ കൂറന്റെ മുക്രവിളി കേട്ടാൽ ഗർഭമുള്ള പശുക്കളു

ടെ ഗർഭം അലസിപ്പോകും. ഈ ക്രൂരൻ മദമത്തനായിട്ടു പശുക്കളെ ഉപദ്രവിക്കാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ എല്ലാവരും ഭേടിച്ചു വിറച്ചുപോയി. ശ്രീകൃഷ്ണനാകട്ടെ എല്ലാവരേയും സമാധാനിപ്പിച്ചു് കാളയുടെ നേരെ ചെന്നു. അവൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ അതികഠിനമായി കുത്തിയെങ്കിലും കൃഷ്ണന്റെ ശക്തി സഹിക്കായ്കയാൽ നൂറു വില്ലാട പിൻമാറി ഭൂമിയിൽ വീണു പോയി. അടുത്തക്ഷണത്തിൽ അവൻ വീണ്ടും ശ്രീകൃഷ്ണനെ എതിർത്തു. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഓടിച്ചെന്നു അവന്റെ കഴുത്തു്, വെള്ളത്തിൽ മുക്കിയ വസ്ത്രം പിഴിയുന്നതുപോലെ തിരിച്ചു അവനെ നിഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ ദേവകൾ പുഷ്പവൃഷ്ടിചെയ്കയും ഗോപന്മാർ അത്യാനന്ദത്തിൽ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ കേൾക്കുന്നവർക്കു അത്യത്ഭുതങ്ങളായ കാരോരൊ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഭഗവാൻ യാദവവംശത്തിന്നൊരലങ്കാരമായി വളർന്നുവന്നു.

ഏഴാമദ്ധ്യായം.

വീണ്ടും നാരദമഹർഷി.

കംസൻ അസുരവംശജാതനും യാദവന്മാർ സുരാംശജാതന്മാരുമാണെന്നുള്ള വാസ്തവം മുമ്പൊരിക്കൽ നാരദമഹർഷി കംസനോടു പറഞ്ഞതായി ഒന്നാമദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആ നാരദോപദേശത്തിന്റെ ഫലമായിട്ടാണു് കംസൻ, ഇതേവരെ പറഞ്ഞ വഞ്ചനകളെല്ലാം പ്രവർത്തിച്ചതു്. പക്ഷെ അവയൊന്നും മായാമയനായ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു ഫലിക്കാതെ പോകയാണല്ലോ ഉണ്ടായതു്. കംസനും അതുകൊണ്ടു കൊടുംനാശം ഭവിച്ചതല്ലാതെ ആത്യന്തികമായ ആപത്തുകളൊന്നും നേരിടുകയുണ്ടായില്ല. അതുകൊണ്ടു് നാരദമഹർഷി കംസനെ ഒരിക്കൽകൂടിക്കണ്ടു സംസാരിക്കുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി മഥുരാരാജധാനിയിൽ എഴുന്ന

ള്ളി. കംസൻ മഹർഷിയെ സ്വീകരിച്ചു ഉപചാരങ്ങൾ ചെയ്തു. അനന്തരം മഹർഷി കംസനോടരുളിച്ചെയ്തു:—

"ഹേ മഹാനുഭാവനായ കംസ! ശ്രീകൃഷ്ണൻ നന്ദഗോപരുടെ പുത്രനല്ല. അദ്ദേഹം ദേവകിയിൽ വസുദേവക്കുണ്ടായ പുത്രനാകുന്നു. ബലരാമൻ രോഹിണിയുടെ പുത്രനാകുന്നു. വസുദേവൻ അങ്ങയെ ഭയപ്പെട്ടു തന്റെ പുത്രനെ ഗൂഢമായി നന്ദഗോപരുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിച്ചു പകരം നന്ദന്റെ പുത്രിയെ കൊണ്ടുപോരികയാണുണ്ടായത്. ബലരാമൻ അനന്തന്റെയും ശ്രീകൃഷ്ണൻ മഹാവിഷ്ണുവിന്റേയും അവതാരമാണ്. അങ്ങയുടെ ഭൃത്യന്മാരായ ധേനുകൻ മുതലായവരെയെല്ലാം കൊന്നതു ശ്രീകൃഷ്ണനാണ്. ഇതൊന്നും അറിയാതെകണ്ടിരുന്നാൽ ഉള്ള ഭവിഷ്യത്ത് ഭയങ്കരമായിരിക്കും."

മഹർഷിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ട ഏറ്റവും കുപിതനായിത്തീർന്ന കംസൻ "ചെഞ്ചുകനായ വസുദേവനെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഞാൻ വാളിന്നിരയാക്കുന്നുണ്ട്" എന്നു പറഞ്ഞു വാളെടുത്ത് ഒരു ചാട്ടം ചാടി. ആ സാഹസത്തിൽ നിന്നു കംസനെ നിരോധിച്ചതു നാരദൻതന്നെയാണ്. അപ്പോൾ കംസൻ "എന്നാലവർ തടവിൽ കിടക്കട്ടെ" എന്നു പല്ലും കടിച്ചു പറഞ്ഞുംകൊണ്ട് പാഞ്ഞുചെന്ന്, തൽക്ഷണം തന്നെ ദേവകിയേയും വസുദേവരേയും ചങ്ങലകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചുകളഞ്ഞു. നാരദമഹർഷി രാജധാനിയിൽ നിന്നു തിരിച്ചുപോകയും ചെയ്തു.

കംസന്റെ സന്നാഹം— ധനുയ്യാഗം.

നാരദമഹർഷി പോയതിന്നുശേഷം കംസൻ കേശിയെ വിളിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണനെ മായകൊണ്ടു നിഗ്രഹിച്ചു വരുവാൻ കല്പിച്ചു. അനന്തരം ചാണൂരൻ മുതലായ മല്ലന്മാരോടും ചില ഉപദേശങ്ങൾ ചെയ്തു. കൃഷ്ണനെ കൊല്ലുവാനായി ഒരു ധനുയ്യാഗം ചെയ്വാനാണ് കംസൻ തീർച്ചയാക്കിയത്. അതി

ന്നു വരുവാനായി ശ്രീകൃഷ്ണനു ആളെ അയയ്ക്കുക, വന്നാൽ ചാണൂരാദികളായ മല്ലന്മാരെക്കൊണ്ട് ഉപായത്തിൽ തല്ലിക്കൊല്ലിക്കുകയും ചെയ്യുക, എന്നായിരുന്നു കംസന്റെ ഉദ്ദേശം. ധനുർയ്യാഗത്തിൽ ഒരു മല്ലയുദ്ധം ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നും, എന്നാൽ ഈ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുവാൻ വഴിയുണ്ടെന്നുമാണ് കംസൻ വിചാരിച്ചത്. അതല്ലെങ്കിൽ ആനയെക്കൊണ്ടു കൊല്ലിക്കാമെന്നും വിചാരിച്ചു. "ഏതായാലും രാമകൃഷ്ണന്മാർ ഇവിടെ വന്നാൽ പിന്നെ എല്ലാറിനും വഴിയുണ്ട്. ഒന്നാമത് വേണ്ടതു അവരെ വരുത്തുകയാണ്" എന്നു വിചാരിച്ചു അക്രൂരനെന്ന യാദവനെ വിളിച്ചു തന്റെ ഉദ്ദേശങ്ങളെല്ലാം അറിയിച്ചു. അനന്തരം ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "നിങ്ങൾ എന്റെ രഥത്തിൽത്തന്നെ കയറി അതിവേഗത്തിൽപോയി ധനുർയ്യാഗത്തിന്നായി രാമകൃഷ്ണന്മാരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരണം. ഉദ്ദേശങ്ങൾ സ്വകാര്യമായിരിക്കട്ടെ. ബന്ധുനിലയിൽ പറഞ്ഞുകൊണ്ടുവന്നാൽ മതി." അക്രൂരൻ പോകാൻ സമ്മതിച്ചു.

കൃതിരയായ കേശി.

ശ്രീകൃഷ്ണനെ കൊൽവാനായി കംസൻ കേശിയെ നിയോഗിച്ചയച്ചതായി മുമ്പ് പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഈ കേശി മഹാപരാക്രമശാലിയും മായാവിദ്യകളിൽ കണ്ണു തെളിഞ്ഞവനുമായ ഒരസുരനാണ്. യാതൊരായുധംകൊണ്ടും ഇവനു മരണം വരുത്തുവാൻ ആരെക്കൊണ്ടും സാധിക്കുന്നതല്ല. ഇവൻ ഒരു കുതിരയായിച്ചമഞ്ഞിട്ടാണ് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നേരെ ചെന്നത്. ഒരിക്കൽ അതിക്രൂരനായ ഒരു കുതിര ഗോപവാടത്തിൽ എവിടെനിന്നോ വന്നുചേർന്നു. മേഘമാർഗ്ഗത്തോളം ഉയരമുള്ള കുഞ്ചിമുടിയും, പർവ്വതത്തോളം പോന്ന ദേഹവുമുള്ള ഈ കുതിര ലോകമെല്ലാം നടുങ്ങുമാറുള്ള ഹേഷാരവങ്ങൾ മുഴക്കിക്കൊണ്ടു കൃഷ്ണന്റെ നേരെ പാഞ്ഞു ചെന്നു. അവനെക്കണ്ട് ഗോപവാടത്തിലുള്ള സകലരും പേടി

ച്ചു വിറച്ചുപോയി. ഭയങ്കരമായ വായും പിളർന്നു വന്നടുക്കുന്ന ആ കുതിര ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുമ്പിൽ ചെന്നു ഒരു കടി കടിച്ചപ്പോൾ അവന്റെ പല്ലുകൾ കൊഴിഞ്ഞുപോയി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവന്റെ വായിൽ തന്റെ തൃക്കൈ കടത്തുകയാണുണ്ടായത്. അവന്റെ വായിൽ പെട്ടപ്പോൾ കൈ വലുതാകയും, ആ അസുരൻ വിഷ്പ്പുമുട്ടി ചത്തുപോകയും ചെയ്തു. അന്നുമുതൽ കൃഷ്ണനെ കേശിയെ കൊന്നവൻ എന്നർത്ഥമായ "കേശവൻ" എന്ന നാമധേയമുണ്ടായി. കേശി മരിച്ചപ്പോഴേക്ക് നാരദമഹർഷി അവിടെ പ്രത്യക്ഷമായി ശ്രീകൃഷ്ണനെ പലപ്രകാരത്തിൽ സ്തുതിക്കയും, കംസൻ തുടങ്ങുവാൻ വെച്ചിട്ടുള്ള ധനുയ്യാഗത്തിൽ മറഞ്ഞുകിടക്കുന്ന കപടങ്ങളേയും, ചാണൂരൻ മുതലായ മല്ലന്മാരുടെ സംരംഭത്തേയും, കൊമ്പനാനയെക്കൊണ്ടു കൊല്ലിക്കുവാനുള്ള ഒരുക്കത്തേയും കൃഷ്ണനോടു പറഞ്ഞു മറകയും ചെയ്തു.

വ്യോമാസുരൻ.

കേശിയെ കൊന്നതിന്നുശേഷം ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലരാമനുംകൂടി കാട്ടിൽചെന്നു പലേ ക്രീഡകളും തുടങ്ങി. അപ്പോൾ, മയാസുരന്റെ മകനായ വ്യോമാസുരൻ ഒരാടിന്റെ വേഷമെടുത്തു വന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണനോടു ചേർന്നു കളിക്കുന്ന ഗോപബാലന്മാരെ തന്റെ മായയാൽ മറച്ചുകൊണ്ടുപോയി ഒരു ഗുഹയിലാക്കി അടച്ചുകളഞ്ഞു. ഈ വിവരം ശ്രീകൃഷ്ണനു മനസ്സിലായപ്പോൾ അദ്ദുഷ്ടം ചെന്ന് അസുരനെ കുഴഞ്ഞു പിടിച്ചു ഞെക്കി കൊല്ലുകയും, അവനാൽ ഗുഹയിൽ അടയ്ക്കപ്പെട്ട ഗോപബാലന്മാരെ വീണ്ടും കൊണ്ടുപോരികയുംചെയ്തു. അസുരസംഹാരിയും മായാമാനുഷനുമായ കൃഷ്ണനോടു ണ്ടോ അസുരന്മാരുടെ മായ പലിക്കുന്നു!

അക്രൂരൻ.

ധനുയ്യാഗത്തിന്നായി ശ്രീകൃഷ്ണനേയും ബലഭദ്രനേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുവാൻ കംസനാൽ നിയുക്തനായ അക്രൂ

രൻ എന്ന യാദവശ്രേഷ്ഠൻ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു കംസന്റെ തേരിൽ കയറി യാത്രപുറപ്പെട്ടു. ഈ അക്രൂരൻ ഏറ്റവും ഭക്തിയും ഭഗവദ്ഭക്തിയുമുള്ള ഒരുവനായിരുന്നു. കംസന്റെ നിയോഗവുംകൊണ്ടാണ് പോകുന്നതെങ്കിലും കംസനുള്ള സ്വഭാവത്തിനു വിപരീതമായ സ്വഭാവമാണ് അക്രൂരനുള്ളത്. സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും സ്നേഹമുള്ളവനാകയാൽ "അക്രൂരൻ" എന്ന പേർ അന്വർത്ഥമാക്കിച്ചെയ്യുന്ന ഈ ഭക്തൻ കംസന്റെ ക്രൂരതകളെ വെറുക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, കംസൻ രാജാവാകയാൽ അത് ആരോടും പ്രസ്താവിക്കാറില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരമാണെന്നു ധരിച്ചിട്ടുള്ള അക്രൂരന്ന്, കംസന്റെ ദൂതനായിട്ടെങ്കിലും, ഗോപവാടത്തിൽ പോയി കൃഷ്ണന്റെ സ്വരൂപം ഒന്നു കാണ്മാൻ സാധിക്കുമല്ലോ എന്ന സന്തോഷമാണുണ്ടായിരുന്നത്. താൻ മനസ്സിൽ സങ്കല്പിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ദിവ്യരൂപത്തെ കണ്ണുകൾ കൊണ്ടു കാണുവാൻ സാധിക്കുമെന്നും, ഭഗവാൻ തന്നെ ബഹുമാനിക്കുമെന്നും വിചാരിച്ചും, തദ്ദിനപ്പോലെയുള്ള ഭാഗ്യം വേറെ ആർക്കും ഇല്ലെന്നുറച്ചും യാത്രചെയ്തിരുന്ന അക്രൂരൻ, "ഭൂമിശൈലവിപിനങ്ങൾ" കടന്നതൊന്നും അറിയാതെ കളിന്ദിതീരത്തുള്ള വനത്തിൽ എത്തി. അവിടെ,

"കേശവൻതന്റെ പാദചിഹ്നവും കണ്ടുനേര-
മാശ്രുതാനതിൽക്കിടന്നുരുണ്ട ഭക്തിയോടേ
ഏണാങ്കമൗഢ്യൻപോലും കാംക്ഷിക്കും വിഷ്ണുപാദ-
രേണുക്കളണിഞ്ഞുകൊണ്ടാനന്ദവിവശനായ്"

സന്ധ്യാസമയത്തു നന്ദഗോപഭവനത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു.

ആസമയത്ത് നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ മധുരമായ വേണുഗാനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ വേണുഗാനം കേട്ടു പശുക്കൾ മതിമറന്നു നില്ക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി, യശോദ,

"കേന്നകിടാങ്ങൾ കൂടിപ്പതിനായിക്കൊ-
ണ്ടൊന്നുമേ ചെല്ലുന്നതില്ല കണ്ണു!
ചെന്നവയൊന്നും കുടിക്കുന്നതുമില്ല
മന്ദമായ് നോക്കുന്നിതിങ്ങുതന്നേ.
നിൻ കുഴൽ കേട്ടതൻ മക്കളെയൊന്നുമേ
നക്കുന്നതില്ല കാൺ ധേനുക്കളും
കാലികരന്നെങ്ങൾ പോയിട്ടവേണംനിൻ
കോലക്കുഴൽവിളിയെന്മകനേ!"

എന്നിങ്ങിനെ പറയുന്നതു കേട്ടംകൊണ്ടാണ് അക്രൂരൻ ചെന്നു കയറിയത്. സുന്ദരരൂപന്മാരായ രാമകൃഷ്ണന്മാരെക്കണ്ടപ്പോൾ ഭക്തിപരവശനായ അക്രൂരൻ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തെ എഴുന്നേല്പിച്ചു കൈ പിടിച്ച് അകത്തേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി, അഗ്ര്യപാദ്യാദിക ളെക്കൊണ്ടുപചരിച്ചു. ബലഭദ്രനും അക്രൂരനു വേണ്ട ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്തു. നന്ദഗോപർ "പാവപ്പെട്ട സോദരിയുടെ മക്കളെക്കൊന്ന ദുഷ്ടനായ കംസന്റെ രാജധാനിയിൽ പാർക്കുന്ന നിങ്ങൾക്കൊക്കെ സുഖംതന്നെയല്ലേ?" എന്ന രീതിയിൽ കുശലപ്രശ്നങ്ങളും ചെയ്തു. നാനാവിധവങ്ങളോടുകൂടി അത്താഴം കഴിപ്പിച്ച് അക്രൂരനെ മൃദുവായ ശയ്യമേൽ സുഖമായി കിടത്തിയതിനുശേഷം, രാമകൃഷ്ണന്മാരും ഊണുകഴിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അരികത്തു ചെന്നു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ:—നമ്മുടെ ബന്ധുക്കൾക്കെല്ലാം സുഖംതന്നെയല്ലെ? ദുഷ്ടനായ മാതുലന്റെ കൈകൊണ്ടു എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാർ ഘോരമായ പുത്രദുഃഖവും ബന്ധനവും അനുഭവിച്ചുംകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നത്. ആ സംഗതിയിൽ എനിക്കു വളരെ സങ്കടമുണ്ടെങ്കിലും അങ്ങയുടെ ദർശനം വലിയ സന്തോഷം തരുന്നുണ്ട്. അങ്ങയുടെ വരവു വിശേഷിച്ചു വല്ലതും ഉണ്ടായിട്ടാണോ?

അക്രൂരൻ—(നാരദൻ കംസനെക്കണ്ടു സംസാരിച്ചതും മറ്റും

പറഞ്ഞതിനുശേഷം) കംസൻ ഒരു ധനുർയ്യാഗം കഴിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനു 'നന്ദഗോപരേയും ശ്രീകൃഷ്ണനേയും ബലഭദ്രനേയും മറ്റുള്ള ഗോപന്മാരേയും ഗോപിമാരേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം' എന്നൊന്നോട്ട പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നു. ഉണ്ണികൾക്കു നടന്നുപോരുവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ച് കംസൻ തന്റെ രഥവും തന്നയച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞയച്ചതിന്റെ ഉദ്ദേശമെന്തെന്ന് വിവരമില്ല. അഥവാ, സർവ്വാന്തര്യാമിയായ അങ്ങയ്ക്ക് അറിവില്ലാത്ത കാര്യം ഒന്നുമില്ലല്ലൊ.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ:— കൊള്ളാം. ഈ ധനുർയ്യാഗം ഒരു കപടമാണെന്നുള്ളതിന്ന് സംശയമില്ല. എന്നാലും ഞങ്ങൾക്ക് അങ്ങിനെ വിചാരിപ്പാൻ പാടില്ല. കംസൻ രാജാവല്ലെ? യാഗം ചെയ്യാൻ ത്രാണിയുള്ളവനുമല്ലെ? ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബന്ധുക്കളുമല്ലെ? അപ്പോൾ ഇവിടെക്ഷണിച്ചതിൽ മറിച്ചു വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ല. നാളെത്തന്നെ ഞാൻ വരുന്നുണ്ട്. എനിക്ക് ഈ ധനുർയ്യാഗം കാണ്മാൻ വളരെ മോഹമുണ്ട്. ഇനി ഇതിൽ വല്ല കപടവും കരുതീട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിവിടെ ഫലിക്കുകയുമില്ല.

ഈ സംഭാഷണത്തിനു ശേഷം രാമകൃഷ്ണന്മാർ കംസന്റെ സന്ദേശം നന്ദഗോപരോട് പറകയും, അദ്ദേഹം ഗോപന്മാരെ അറിയിക്കയും, പിറേന്നു രാവിലെത്തന്നെ മഥുരാപുരിയിലേക്കു പുറപ്പെടുവാനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്കയും ചെയ്തു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ പിറേദിവസം രാവിലെ പോകുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയ വിവരം രാത്രിയിൽത്തന്നെ ഗോപസ്ത്രീകളെല്ലാം അറിയുകയും, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിരഹമോർത്ത് അവർ വലിയ വ്യസനത്തിൽ പെട്ട് വിലാപം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

"മങ്കമാരായുള്ളോരുഞങ്ങൾക്കു ജീവനാകും
വങ്കജേക്ഷണൻതന്നെക്കൊണ്ടിങ്ങുപോയിട്ടവൻതാൻ

മണ്ടിവന്നോരുടൻതന്നെത്രയുംക്രൂരനത്രേ
രണ്ടില്ലപക്ഷമവനക്രൂരനല്ലതെല്ലും
കാൽക്ഷണംപോലുംകൃഷ്ണൻതന്നുടെത്രുപാമൃത-
മീക്ഷണംചെയ്യാതെകണ്ടെങ്ങിനെപൊറുക്കുന്നു."

എന്നിങ്ങിനെ ഗോപസ്ത്രീകൾ വിലപിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, സൂര്യദേവൻ ഉദയശിഖരത്തിൽ ഉദിച്ചു കാണപ്പെട്ടു.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ രയാത്ര.

പ്രഭാതത്തിൽത്തന്നെ നന്ദാദികളായ ഗോപന്മാർവണ്ടികൾ കൂട്ടിക്കെട്ടി, കംസനു കാഴ്ചവെക്കുവാനുള്ള തയിർമുതലായ സാധനങ്ങൾ വലിയ പാത്രങ്ങളിലാക്കി വണ്ടിയിൽ കയറിയാത്രയായി. ശ്രീകൃഷ്ണനുംബലഭദ്രനും, അക്രൂരൻ കൊണ്ടുവന്നതേരിൽകയറിയുംയാത്രപുറപ്പെട്ടു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിരഹത്താൽ പരവശമാരായിവിലപിക്കുന്നഗോപിമാരെ അദ്ദേഹം സന്ദേശവാക്കുകളെക്കൊണ്ടു സമാധാനിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും, അവർ രഥത്തിന്റെ പിന്നാലെ കുറെ ദൂരം ഓടുകയും, രഥംകണ്ണിൽനിന്നു മറഞ്ഞപ്പോൾ വ്യസനത്തോടുകൂടി തിരിച്ചുപോകയുംചെയ്തയാണുണ്ടായത്. രഥം കാളിന്ദീതീരത്തെത്തിയപ്പോൾ രാമകൃഷ്ണന്മാർ താഴത്തിറങ്ങി കാളിന്ദിയിലെ പരിശുദ്ധജലംപാനംചെയ്തു ദാഹംതീർത്തു തേരിൽത്തന്നെ കയറി തേർ മരത്തണലിൽനിറുത്തിവിശ്രമിച്ചു. ആ സമയത്ത്, അക്രൂരൻകാളിന്ദിയിലിറങ്ങി സ്നാനംചെയ്യാൻപോയി. അദ്ദേഹംമുങ്ങിപ്പൊങ്ങുന്നതിനിടയിൽ വെള്ളത്തിൽ ബലരാമന്റെയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെയുംസുന്ദരരൂപം കാണപ്പെട്ടു. പൊങ്ങിനോക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു രാമകൃഷ്ണന്മാർ തേരിൽ ഇരിക്കുന്നതായിട്ടാണു്. 'ഇതെന്തു്? കരിക്കൽകൂടി മുങ്ങിനോക്കുകതന്നെ' എന്നുറച്ചു രണ്ടാമതും മുങ്ങിയപ്പോൾ, വെള്ളത്തിനുള്ളിൽ സപ്താധിരാജനായ അനന്തനേയും, അനന്തശയനത്തിൽ ലക്ഷ്മീദേവിയോടുകൂടി പള്ളികൊള്ളുന്ന മഹാവിഷ്ണുവിനേയുമാണ് കണ്ടു

ത്.പൊങ്ങിനോക്കിയപ്പോൾ രാമകൃഷ്ണന്മാർ മുമ്പിലത്തെപ്പോലെത്തന്നെ തേരിലിരിക്കുന്നുണ്ട്. ആശ്ചര്യമായ ഈ ഭഗവദ്ദർശനംകൊണ്ട് ഭക്തിഭരിതനായ അക്രൂരൻ ഭഗവാനെ സ്തുതിച്ചു. അപ്പോഴയ്ക്ക് നേരം മദ്ധ്യാഹ്നമായിരുന്നു. അക്രൂരൻ മദ്ധ്യാഹ്നസന്ധ്യാവന്ദനം കഴിച്ച് കൃഷ്ണസവിധത്തിലെത്തിയപ്പോൾ 'എന്താണ് അങ്ങയുടെ മുഖത്ത് അത്ഭുതരസം സ്ഫുരിക്കുന്നത്' എന്നു ഭഗവാൻ ചോദിച്ചു. അക്രൂരൻ പറഞ്ഞു:— 'നിന്തിരുവടിയുടെ സാക്ഷാൽ സ്വരൂപവും ഈ കാണുന്ന സ്വരൂപവും വെള്ളത്തിനുള്ളിൽ കാണുകയുണ്ടായി. ഈശ്വരനായ നിന്തിരുവടിയുടെ ലീലകൾ കണ്ടിട്ടുള്ള ആശ്ചര്യമാണെനിക്കുള്ളത്.'

അനന്തരം ഭഗവാൻ, അക്രൂരനാൽ നയിക്കപ്പെടുന്ന തേരിൽ ഇരുന്നു ബഹുരസമായി യാത്രചെയ്തു. മാർഗ്ഗമദ്ധ്യത്തിൽ പല ജനങ്ങളും ശ്രീകൃഷ്ണനെക്കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും തേരിൽ ഇരുന്നുംകൊണ്ട് വഴിയിലുള്ള പല കാഴ്ചകളും കണ്ടാനന്ദിച്ച് മഥുരാപുരിയുടെ സമീപത്തുള്ള ഉദ്യാനത്തിൽ എത്തി. അപ്പോഴയ്ക്ക് നന്ദഗോപൻ മുതലായവർ അവിടെ എത്തിച്ചേർന്ന് രഥം വരുന്നതു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരെക്കണ്ടു സംസാരിച്ചതിനുശേഷം ശ്രീകൃഷ്ണൻ, "എന്നാൽ ആ ക്രൂരനേ! അങ്ങുന്നു വേഗം പോയി കംസനോടു വിവരം ഗ്രഹിപ്പിക്കുക. പിന്നെ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു വരണമെന്നില്ല. ഗൃഹത്തിലേക്കു പോകാം" എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ അക്രൂരൻ വ്യസനത്തോടെ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ എഴുന്നള്ളി തന്റെ കുടുംബത്തെ അനുഗ്രഹിക്കേണമെന്നപേക്ഷിച്ചു. ഭഗവാനാകട്ടെ, അതിനു സമയമായില്ലെന്നും ദുഷ്ടനായ കംസനെ നിഗ്രഹിച്ചതിനുശേഷം താൻ അക്രൂരന്റെ ഗൃഹം സാധിപ്പിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും അറിയിച്ചെയ്യയാണ് ഉണ്ടായത്. അനന്തരം അക്രൂരൻ ചെന്ന് കം

സനെ വിവരങ്ങളെല്ലാം അറിയിച്ച്, സ്വഗൃഹത്തിൽ എത്തിച്ചേൎന്നു.

മഥുരാപുരീദൎശനം.

നന്ദഗോപരും ഗോപന്മാരും അവൎക്ക് താമസിപ്പാനുള്ള സ്ഥലത്തേയ്ക്കു പോയപ്പോൾ ബലഭദ്രനും ശ്രീകൃഷ്ണനും തങ്ങളുടെ സമപ്രായക്കാരായ അഞ്ചാറു സ്നേഹിതന്മാരോടും കൂടി മഥുരാപുരിയിലെ കാഴ്ചകൾ കാണ്മാനായി പുറപ്പെട്ടു. രാജധാനിയിലെ രമ്യങ്ങളായ ഹൎമ്മ്യങ്ങൾ, സമൃദ്ധങ്ങളായ അങ്ങാടിത്തെരുവുകൾ മുതലായവയെല്ലാം കണ്ട് അവൎക്ക് വലിയ പ്രീതിയുളവായി. പൌരനാരിമാർ ത്രൈലോക്യസുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണനേയും ബലരാമനേയും കണ്ട് ആനന്ദവും അത്ഭുതവും പൂണ്ടു. സൎവ്വലോകമോഹനമായ തങ്ങളുടെ ദിവ്യരൂപംകൊണ്ട് രാമകൃഷ്ണന്മാർ സുന്ദരിമാരുടെ മനസ്സിനെ വശീകരിച്ചു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ നഗരപ്രവേശത്തിൽ മഥുരാപുരിയിലെ പൌരസുന്ദരിമാർ ആഭരണങ്ങൾ സ്ഥാനംമാറി അണിഞ്ഞും, പകുതിയായ ഗൃഹജോലികൾ അങ്ങിനെത്തന്നെ നിൎത്തിയും, വളരെ ധൃതിപ്പെട്ട് അദ്ദേഹത്തെ കാണ്മാനായി ഓടിപ്പോകയും ആ കാമകോമളരൂപത്തെ കണ്ണുകളെക്കൊണ്ടു നുകൎന്ന് സങ്കല്പസംഗമസുഖം അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്തു. സ്ത്രീകൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻേറയും ബലഭദ്രൻേറയും ശിരസ്സിൽ മലരും പുഷ്പമാല്യങ്ങളും വൎഷിക്കുകയും, വൈദികബ്രാഹ്മണർ അക്ഷതം ചന്ദനം പൂൎണ്ണകുംഭം മുതലായവ കാഴ്ചവെക്കുകയും ചെയ്തു. രാമകൃഷ്ണന്മാർ അവരുടെ ആചാരോപചാരങ്ങളേയും ആശീൎവ്വാദങ്ങളേയും സന്തോഷപൂൎവ്വം സ്വീകരിച്ച് രാജധാനിയിലെ കാഴ്ചകൾ കണ്ടുംകൊണ്ട് കുറേ നേരം സഞ്ചരിച്ചു.

ചില നേരംപോക്കുകൾ.

അങ്ങിനെ സഞ്ചരിക്കുന്നതിന്നിടയിൽ ഒരു രജകൻ അ

ലക്കിയ വസ്ത്രങ്ങൾ ഒരു ഭാണ്ഡമാക്കി കെട്ടി കൊണ്ടുപോകുന്നത് ശ്രീകൃഷ്ണൻ കണ്ടു. ഉടൻതന്നെ കൃഷ്ണൻ അവനോട്, 'എടോ! ഞങ്ങൾക്കു നല്ല വസ്ത്രങ്ങളൊന്നും ഇല്ല. നിന്റെ കയ്യിൽ വളരെ നല്ല വസ്ത്രങ്ങൾ കാണുന്നുമുണ്ട്. നിന്റെ ദയയുണ്ടായി നല്ലതായ ഒന്നുരണ്ടു വസ്ത്രങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു തരാമൊ?' എന്നു ചോദിച്ചു. രാജകനാകട്ടെ അതിന്ന് 'തെമ്മാടികളെ! ഇതു മഹാരാജാവിന്റെ വക തിരുവുടവാടകളാണ്. അവനവന്നു കിട്ടാവുന്ന സാധനത്തിലേ ആക്രാന്തം കൊതി പാട്ടള്ളൂ. പോവിൻ, ദൂരെപ്പോവിൻ! രാജഭൃത്യന്മാർ പിടിച്ചു പ്രഹരിക്കുന്നതിന്നുമുമ്പ് ഓടിക്കൊൾവിൻ!' എന്നാണുത്തരം പറഞ്ഞത്. ഇതു കേൾക്കേണ്ട താമസം, ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവന്റെ തലയറുത്തുകളഞ്ഞ് അവന്റെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന വസ്ത്രഭാണ്ഡം കയ്യിലാക്കി. അവന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ഭൃത്യന്മാർ പേടിച്ച് ഓടിപ്പോയി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ ഭാണ്ഡം അഴിച്ച് അതിലുണ്ടായിരുന്ന മഞ്ഞപ്പട്ടുകൾ സ്വന്തം ആവശ്യത്തിന്നെടുക്കുകയും നീലപ്പട്ടുകൾ ബലരാമന്നു കൊടുക്കുകയും, പിന്നെയുള്ളത് കൂട്ടുകാർക്കു സമ്മാനിക്കുകയും ചെയ്തു. രാജകന്റെ കയ്യിൽനിന്നെടുത്ത വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുംകൊണ്ട് പിന്നേയും സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ, മെത്തകൾ തിരകളും നല്ലൊരു മേലാപ്പുകൾ മുതലായവ തുന്നിയുണ്ടാക്കുന്ന ഒരു തുന്നക്കാരനെ കണ്ടെത്തി. അവൻ ഈ സുന്ദരപുരുഷന്മാരെക്കണ്ടപ്പോൾ യോഗ്യന്മാരാണെന്നറിഞ്ഞ് നല്ലനല്ല കുപ്പായങ്ങളും തൊപ്പികളും രാമകൃഷ്ണന്മാർക്കു കാഴ്ചവെക്കുകയും, ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവയെല്ലാം ആദരവോടെ സ്വീകരിച്ച് ആ ഭക്തന് അമിതമായ ഐശ്വര്യവും ദീർഘമായ ആയുസ്സും അവസാനം മുക്തിയും കല്പിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നീടു നിന്നും പോയതു മഹാഭക്തനായ സുദാമാവിന്റെ ഗൃഹത്തിലേക്കാണ്. സുദാമാവ് ഏറ്റവും സന്തുഷ്ടനായി അവരെ സ്വീകരിച്ച് ഉപ

ചരിക്കയും, രണ്ടുപേർക്കും ഓരോ പുഷ്പമാലകൾ കാഴ്ചവെയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആയാളുടെ ഉപചാരം സ്വീകരിച്ച് 'സുദാമാവിന്ന് ഇഷ്ടമെന്താണെന്നുവെച്ചാൽ അതു സാധിപ്പിച്ചുതരാം' എന്നരുളിച്ചെയ്തപ്പോൾ ആയാൾ പറഞ്ഞു. 'നിന്തിരുവടിക്ക് ഇയ്യുള്ളവനിൽ തിരുവുള്ളമുണ്ടെങ്കിൽ ഒന്നാമതു തരേണ്ടതു വിഷ്ണുഭക്തിയാണ്. രണ്ടാമതു ഭക്തിയുള്ളവരോടു ബന്ധുത്വം; മൂന്നാമതു സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും അനുകമ്പ'. ഭഗവാൻ സുദാമാവിന്ന് ഈ മൂന്നു വരങ്ങളും കൊടുത്തിട്ട് അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. കുറച്ചുപോയപ്പോൾ, മുഖം കണ്ടാൽ നല്ല സുന്ദരിയും, എത്രയും വിരൂപമായ ഒരു കൂനുള്ളവളുമായ ഒരു സ്ത്രീ ഒരു സ്വർണ്ണപാത്രത്തിൽ വിശേഷപ്പെട്ടതായ പലതരം കുറിക്കൂട്ടുകളുമായി പോകുന്നത് കണ്ടു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ:—ഹേ സുമുഖി! നീയാരാണ്? ഈ കുറിക്കൂട്ടുകൾ ആർക്കുള്ളതാണ്? ഞങ്ങൾക്കിതിൽനിന്നു കുറച്ചു തരാമോ?

അവൾ:—ഞാൻ ജാതിയിൽ ഒരു സൈരന്ധ്രിയാണ്. പേർ ത്രിവക്ര എന്നാണ്. ഈ കുറിക്കൂട്ടു കംസന്നുള്ളതാകുന്നു. എനിക്കു വാസനക്കൂട്ടുകളുണ്ടാക്കുന്നതിലുള്ള വാസന കണ്ട് കംസൻ ഞാനുണ്ടാക്കിയ കുറിക്കൂട്ടുകൾമാത്രമെ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളു. അല്ലയോ സുന്ദരന്മാരെ! നിങ്ങൾ ഈ കുറിക്കൂട്ടുകൾ പൂശുവാൻ ധാരാളം അർഹതയുള്ളവരാണ്. നിങ്ങൾക്കു തരുന്നതിൽ യാതൊരു വിരോധവുമില്ല.

എന്നും പറഞ്ഞു ത്രിവക്ര പാത്രത്തോടു കൂടിത്തന്നെ ആ കുറിക്കൂട്ട് ശ്രീകൃഷ്ണന്നു കൊടുത്തു. ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും സൌരഭ്യധോരണിയെപ്പരത്തുന്ന ആ അംഗരാഗം തിരുമേനിയിൽ പൂശി പൂർവ്വാധികം ശോഭിച്ചു. കൃഷ്ണന്ന് അവളുടെ പേരിൽ വളരെ കരുണ തോന്നി. അതിന്റെ ഫലം അവൾക്കു അപ്പോൾ തന്നെ അനുഭവയോഗ്യമാക്കിത്തീർക്കണമെന്നുറച്ച്, ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ കാൽകൊണ്ട് അവളുടെ

കാലിന്മേൽ ചവുട്ടി വലത്തെ കൈകൊണ്ട് അവളുടെ താടി പിടിച്ച് ഒന്നു പൊക്കി. അപ്പോൾ അവളുടെ വളവും തീർന്നു.

"നന്ദനന്ദനകരസ്പർശംകൊണ്ടപ്പോൾ
സുന്ദരിമാരിൽവെച്ചു സുന്ദരിയായിവന്നു."

അനന്തരം അവൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദിവ്യസൌന്ദര്യം കണ്ട് കാമപരവശയായിട്ട് അന്നു രാത്രിയിൽ തന്റെ വീട്ടിലേക്കു എഴുന്നള്ളേണമെന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുവെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ അന്നു വരുവാൻ തരമില്ലെന്നും പിന്നീടൊരിക്കൽ അവളുടെ ആഗ്രഹം സാധിപ്പിക്കാമെന്നും അരുളിച്ചെയ്കയാണുണ്ടായത്. ലോകൈകസുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണനെ കാണുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായവരായ സുന്ദരിമാർക്കെല്ലാം സൈരന്ധ്രിയ്ക്കുണ്ടായതുപോലെയുള്ള ആഗ്രഹം ഉളവായി; അവരെല്ലാം ആനന്ദാത്ഭുതപരവശമാരായി ചിത്രത്തിലെഴുതിയവരെന്നപോലെ നിലകൊണ്ടു. ഇങ്ങിനെ, കാണുന്നവരുടെ കണ്ണിൽ അമൃതധാരയൂകിക്കൊണ്ടു പല ദിക്കിലും സഞ്ചരിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണനംബലഭദ്രനും യാഗശാലയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

ധനുർഭംഗം.

കംസന്റെ ധനുർയ്യാഗശാല വളരെ വിശാലമായ ഒരു കെട്ടിടമായിരുന്നു. അതിൽ ഏറ്റവും വലുതായ ഒരു വില്ല് ദിവ്യങ്ങളായ രത്നങ്ങളും പതിച്ചും വിശേഷപ്പെട്ട വസ്തുമാല്യങ്ങളെക്കൊണ്ടലങ്കരിച്ചും വെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആ ധനുസ്സിനെ "അപ്പം മലരവിൽ നാളികേരം ഗ്ലൗം" മുതലായവകൊണ്ടു പൂജിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഈ യാഗശാലയിലേക്കു പുറമെ ആരേയും കടക്കുവാനനുവദിക്കാതെ ആയുധപാണികളായ അനേകം കാവൽക്കാർ ശാലാദ്വാരത്തിങ്കൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. രാമകൃഷ്ണന്മാർ ദ്വാരപാലന്മാരുടെ തടങ്ങലൊന്നും സാരമാക്കാതെ നേരെ ശാലയിലേക്കു കടന്നുചെന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ "എൻറിയ ജനമെല്ലാം നോക്കിനില്പൂവേതന്നെ"

മഹത്തായ ആ യാഗചാപം എടുത്തു കുലയ്ക്കുവാൻ ഭാവിച്ചു. എന്നാൽ അതു മദ്ധ്യത്തിൽവെച്ച് രണ്ടു കഷണമായി മുറിഞ്ഞുപോകയാണുണ്ടായത്. വില്ലുമുറിഞ്ഞ ശബ്ദംകൊണ്ട് മഥുരാരാജധാനി ആകപ്പാടെ ഒന്നു കുലുങ്ങുകയും, ഘോരമായ ആ ശബ്ദം കേട്ട് കംസൻ ഭയപ്പെട്ട് ഒന്നു നടുങ്ങുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴയ്ക്കും കാവൽക്കാർ ഓടിവന്നു ശ്രീകൃഷ്ണനോടെതിർത്തു. "ഈ അധികപ്രസംഗിയെ പിടിപ്പിൻ, അടിപ്പിൻ, കെട്ടുവിൻ, വെട്ടുവിൻ" എന്നൊക്കെ അട്ടഹാസത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞുംകൊണ്ട് വളരെപ്പേർ യുദ്ധത്തിന്നൊരുങ്ങി. ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലരാമനും മുറിഞ്ഞ വില്ലിന്റെ മുറികളെകൊണ്ടുതന്നെ അവരെയെല്ലാം തല്ലുകൊന്ന് പുറത്തേക്കു പോയി. ഈ സംഭവം നടന്ന സ്ഥലത്തു കൂടിയിരുന്ന ജനങ്ങൾ, രാമകൃഷ്ണന്മാർ വല്ല ദേവന്മാരും ആയിരിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ചു. ഈ സമയത്തേക്കു നേരം സന്ധ്യയായതുകൊണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും നന്ദഗോപരുടെ വസതിയിൽ ചെന്നുചേർന്നു. പിന്നെ പാലും വെണ്ണയും തൃപ്തിയാവോളം ഭക്ഷിച്ച് മേലിൽ വേണ്ടുന്ന കാര്യങ്ങളെ വിചാരിച്ചുംകൊണ്ട് കിടക്കുകയും ചെയ്തു.

കംസന്റെ അവസ്ഥ.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ വില്ലു മുറിച്ചതും കാവൽക്കാരെ മുടിച്ചതും വിചാരിച്ച് ഭയാക്രാന്തനായിച്ചമഞ്ഞ കംസന്നു രാത്രിയിൽ വളരെ നേരത്തേയ്ക്കു നിദ്രതന്നെ ഉണ്ടായില്ല. അപ്പോൾ അനേകം ദുർല്ലക്ഷണങ്ങൾ ഒന്നിന്നു മീതെ ഒന്നായി കാണപ്പെട്ടു. തന്റെ നിഴൽ ശിരസ്സുകൂടാതെ കണ്ടു; വിളക്കിന്റെ ജ്വാല രണ്ടായിപ്പിളർന്നുകണ്ടു; നിഴലുകൾക്കെല്ലാം ദ്വാരങ്ങളുള്ളതായിക്കണ്ടു; ശരീരത്തിന്റെ എടത്തുഭാഗം വിറച്ചു; എട്ടുദിക്കിലും അഗ്നിജ്വാലകൾ കണ്ടു; മരങ്ങൾ പൊന്നിറമായിക്കണ്ടു; തന്റെ കാൽ തന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ കാണപ്പെടാതെകണ്ടായി. ഇങ്ങിനെ അനേകം ദുർല്ല

ക്ഷണങ്ങൾ ഉണർന്നിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ കണ്ടതുകൊണ്ട് പല വിചാരങ്ങൾക്കും അടിമപ്പെട്ട് കംസൻ വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചു. ക്ഷീണതയോടുകൂടി കിടന്നു കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അല്പനേരം ഒന്നു കണ്ണടച്ചു. അപ്പോഴക്ക് അനവധി ദുസ്വപ്നങ്ങളും കാണപ്പെട്ടു. തല മുഴുവൻ "ചിരച്ച്" എണ്ണ തേച്ചു കുളിച്ചതായും, മരിച്ചുപോയ അമ്മയെ ആലിംഗനം ചെയ്തതായും, കഴുത-ഒട്ടകം-കരിമ്പോത്ത് എന്നിവയുടെ പുറത്തു കയറി കഴുത്തിൽ ചെമ്പരുത്തിമാലയും ധരിച്ചു എണ്ണതേച്ചു നഗ്നനായി തെക്കേ ദിക്കിലേയ്ക്കു പോകുന്നതായും, എന്നുവേണ്ടാ സാധാരണ പതിവില്ലാത്ത പല ചേഷ്ടകൾക്കും താനധീനനായതായും സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ടു. മരണസൂചകങ്ങളായ ഈ വക ലക്ഷണങ്ങൾ കംസന്റെ ഹൃദയത്തെ വല്ലാതെ ചഞ്ചലമാക്കിത്തീർത്തു.

മല്ലരംഗം.

മേൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം പല ദുർല്ലക്ഷണങ്ങളും കണ്ട ആ കാളരാത്രി ഒരുവിധം അവസാനിച്ചു. സത്യസ്വരൂപനായ സൂര്യഭഗവാൻ അവസാനമായി കംസനെ കാണുവാനൊ എന്നു തോന്നുമാറ്, ഉദയപർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിൽക്കയറി എത്തിനോക്കിത്തുടങ്ങി. ക്രമത്തിൽ ബാലാരുണന്റെ അരുണകിരണങ്ങൾ, കംസപീഡിതന്മാരായ ജനങ്ങളെ ആശ്വസിപ്പിക്കയോ എന്നു തോന്നുമാറ്, ഏവരുടേയും മേൽ തലോടി. ഈ സമയത്ത് കംസൻ, മുൻകൂട്ടി നിശ്ചയിച്ച പ്രകാരം മല്ലയുദ്ധം എന്ന വിനോദത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ വളരെ ധൃതിയിൽ ചെയ്തുതുടങ്ങി. ഇരുപുറവും ഉയരമുള്ള മാളികകൾ നിരന്നു നില്ക്കുന്ന ഒരു വിശാലമായ രംഗത്തിൽ വെച്ചാണ് മല്ലയുദ്ധം നടത്തുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളത്. യുദ്ധഭൂമിയുടെ രണ്ടുഭാഗത്തുമുള്ള മാളികകളോട് തൊട്ട് അവയുടെ വരാന്തയുടെ സ്ഥാനത്തു ഒടനീളത്തിൽ മഞ്ചങ്ങൾ പണിയിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവയിൽ അതാതു

വയ്ക്കാക്കു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ എല്ലാവരും ഇരുന്നു് താഴേ നടക്കുന്ന മല്ലയുദ്ധം കാണത്തക്കവിധത്തിലാണ് ഏർപ്പാടു ചെയ്തിരുന്നതു്. യാഗത്തിനായി നാനാദിക്കുകളിൽനിന്നും വന്നുചേർന്നിട്ടുള്ള രാജാക്കന്മാർ അവർക്കു പ്രത്യേകമായുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ ഇരുന്നു. ബ്രാഹ്മണർ, ക്ഷത്രിയർ, വൈശ്യർ, ശൂദ്രർ മുതലായവരെയെല്ലാം അവരവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ഇരുന്നു. അക്രൂരൻ മുതലായ യാദവശ്രേഷ്ഠന്മാരും, നന്ദഗോപർ തുടങ്ങിയുള്ള ഗോപന്മാരും അവരവർക്കു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട മഞ്ചങ്ങളിൽ സ്ഥാനമുറപ്പിച്ചു. സ്ത്രീകൾക്കു പ്രത്യേകസ്ഥലം ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ സുന്ദരിമാരായ യുവതീജനങ്ങളും വന്നിരുന്നു. എല്ലാവരേയും യഥാസ്ഥാനം ഇരുത്തിയതിനുശേഷം, കംസൻ തന്റെ പരിചാരകന്മാരോടുകൂടി അത്യുന്നതമായ ഒരു മഞ്ചത്തിൽ കയറി. അവിടെ വീരന്മാരായ രാജാക്കന്മാരാൽ ചുഴലപ്പെട്ട്, സ്വർണ്ണമയമായ സിംഹാസനത്തിന്മേൽ, വെൺകൊറ്റക്കുട വെഞ്ചാമരം മുതലായ രാജചിഹ്നങ്ങളോടുകൂടി കംസൻ ഇരുന്നു. കംസന്റെ ഉള്ളിൽ വലുതായ ഭയവും പരിഭ്രമവുമുണ്ടെങ്കിലും അതു പുറത്തു കാണിക്കാതെ മന്ദഹാസം ചെയ്തുകൊണ്ടും, ഉല്ലാസത്തോടുകൂടി കൂട്ടുകാരോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടുമാണ് അദ്ദേഹം ഇരുന്നതു്. എല്ലാം ഒരുങ്ങി. വാദ്യങ്ങൾ മുഴങ്ങി. മല്ലവീരന്മാർ തങ്ങളുടെ പ്രഭുക്കന്മാരോടുകൂടി വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രാഭരണങ്ങൾ ധരിച്ച് രംഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ചാണൂരൻ, മുഷ്ടികൻ, ക്രൂരൻ, ശൂരൻ മുതലായ ശ്രുതിപ്പെട്ട മല്ലന്മാർ പടക്കളി കളിച്ച് രംഗത്തിൽ കിടന്നു ചാടിത്തുടങ്ങി.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വരവ് — കുവലയാപീഡം.

രംഗത്തിൽ നിന്നുള്ള വാദ്യങ്ങൾ കേട്ടുതുടങ്ങിയപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും പ്രഭാതകൃത്യങ്ങൾ കഴിച്ച്, അഞ്ചാറു സ്നേഹിതന്മാരോടുകൂടി മല്ലയുദ്ധം കാണ്മാനായി പുറപ്പെട്ടു. ഈ മല്ലരംഗത്തിലേക്കു കടപ്പാനുള്ള ദ്വാരത്തിങ്കൽ കംസ

ന്റെ വക 'കുവലയാപീഡം' എന്ന കൊമ്പനാനയെ നിറുത്തീട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഗജേന്ദ്രൻ ആയിരം ആനകളുടെ ശക്തിയുള്ളവനും, യുദ്ധത്തിൽ പ്രത്യേകസാമർത്ഥ്യമുള്ളവനും, അനവധി ശത്രുക്കളുടെ അന്തകനുമാണ്. ഈ ആനയെക്കൊണ്ട് ദ്വാരപ്രദേശത്തുവെച്ചുതന്നെ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ കൊല്ലിക്കാമെന്നായിരുന്നു കംസന്റെ ഉദ്ദേശം. രംഗദ്വാരത്തിൽ ഒരു തടസ്ഥമായി നില്ക്കുന്ന ആനയെക്കണ്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ഇടിനാദംപോലെയുള്ള സ്വരത്തിൽ ആനക്കാരനോടു പറഞ്ഞു:—'ആരെടാ അത്, ഗോപുരദ്വാരത്തിൽ ആനയെ നിറുത്തിയിരിക്കുന്നത്? ഞങ്ങൾക്ക് ഇതിലെ പോകാൻ വഴി മാറിത്തരിക. മാറിപ്പോ, താമസിക്കാതെ'. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഈ ആജ്ഞാരൂപത്തിലുള്ള വാക്കുകൾക്ക് ആനക്കാരന്റെ ഉത്തരം ക്രിയാരൂപത്തിലാണുണ്ടായത്. അവൻ ആനയെ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നേരെ ഓടിച്ചു. അന്തകതുല്യനായ ഗജേന്ദ്രൻ ഓടിവന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണനെ പിടിച്ചപ്പോൾ, കൃഷ്ണൻ കുതറി പിടിവിട്ട് ആനയെ ഒരടിയടിച്ച് ആനയുടെ ചുവട്ടിൽ ചെന്നൊളിച്ചു. എതിരാളിയെ കാണാതായപ്പോൾ ആനയ്ക്കു കോപം വർദ്ധിച്ചു. എതിരാളി എവിടെയാണെന്നു മണത്തറിഞ്ഞ് ആന വീണ്ടും കൃഷ്ണനെപ്പിടിച്ചു. കൃഷ്ണൻ പിന്നേയും ആനയുടെ പിടിയിൽ നിന്നു വഴുതിപ്പോന്നു. പിന്നെ ആനയുടെ പിന്നിൽ ചെന്ന് അതിന്റെ വാൽ പിടിച്ചുവലിച്ച് ഒരുനൂറു വില്ലാട്ട ദൂരത്തോളം കൊണ്ടുപോയി വാൽപിടുകയും ആനയ്ക്കു കാണത്തക്കവിധം ഓടുകയും ചെയ്തു. ആനകൂടെ ഓടിയെത്തിയപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിലത്തുകിടന്നു. ആന അതിന്റെ കൊമ്പുകൾ അമർത്തി ഊക്കോടുകൂടി കുത്തിയപ്പോഴയ്ക്ക് കൃഷ്ണൻ ഉരുണ്ടുപിടഞ്ഞെഴുന്നീറ്റുപോയതുകൊണ്ട് ആനയുടെ കൊമ്പുകൾ നിലത്തു തറയ്ക്കുകയാണുണ്ടായത്. ആന വളരെ പണിപ്പെട്ട കൊമ്പുകൾ വലിച്ചെടുത്ത് ക്രോധാവിഷ്ടനായി വീണ്ടും ഓടിയെത്തിയപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ

മസ്തകത്തിന്മേൽ ഉയക്കോട്ടകൂടി ഒന്നടിയ്ക്കുകയും, അതോട്ടകൂടി ആന വല്ലാതെ തളർന്നുപോകയും ചെയ്തു. അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽ കൃഷ്ണൻ ആനയുടെ തുമ്പിക്കൈ പിടിച്ചുവലിച്ചു അതിനെ നിലത്തുവീഴ്ത്തി കൊമ്പുകൾ പറിക്കുകയും, അതോട്ടകൂടി കുവലയാപീഡം ചത്തു മലയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ആനയുടെ പാപ്പാന്മാരെയെല്ലാം ആ കൊമ്പുകളെക്കൊണ്ടുതന്നെ തച്ചുകൊന്ന്, കൊമ്പുകളിൽ ഒന്നു ജ്യേഷ്ഠനു കൊടുത്തു മറ്റേതു തന്റെ കയ്യിലും ധരിച്ച്,

"സേചദലേശങ്ങൾകൊണ്ടുശോഭിച്ചമുഖത്തോടും
മേടുരമദബിന്ദുഭ്രഷിതഗാത്രത്തോടും
ദന്തിതൻ ദന്തമായോരായുധവരത്തോടും"

കൂടി ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലഭദ്രസമേതനായി, വയസ്യന്മാരാൽ അനുഗതനായി, മല്ലരംഗത്തിലേക്കു കടന്നുചെന്നു. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണനെ മല്ലന്മാർക്ക് ഇടിത്തിയെന്നും, സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കു കരുത്തനായ പുരുഷനെന്നും, സ്ത്രീകൾക്കു മൂർത്തിമാനായ കാമദേവനെന്നും, ഗോപന്മാർക്ക് 'നമ്മുടെകൃഷ്ണൻ' എന്നും, ദുഷ്ടരാജാക്കന്മാർക്ക് തങ്ങളെ ശാസിക്കുന്നവനെന്നും, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അച്ഛനമ്മമാർക്ക് തങ്ങളുടെ ശിശുവെന്നും, ഭോജരാജാവായ കംസന്ന് സാക്ഷാൽ മൃത്യുദേവനെന്നും, കർമ്മികളായവർക്കു വിരാൾപുരുഷനെന്നും, യോഗികൾക്കു പരബ്രഹ്മമെന്നും, വൃഷ്ണികൾക്കു തങ്ങളുടെ പരദേവതയെന്നും തോന്നി. മല്ലയുദ്ധം കാണ്മാൻ വന്നുചേർന്നിട്ടുള്ള മല്ലലോചനമാർ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദിവ്യമായ രൂപാമൃതത്തെ കണ്ണുകൊണ്ടു നുകർന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അവതാരം മുതലായിട്ടുള്ള എല്ലാ ചരിത്രങ്ങളുടേയും ബോധമുണ്ടായി ഏവരും ഭക്തിവിവശരായി സ്ഥിതിചെയ്തു. ദുഷ്ടാത്മാവായ കംസനും കൂട്ടുകാരും മാത്രം ഭയവിഭ്രമങ്ങൾക്കധീനരായിത്തീർന്നു.

മല്ലയുദ്ധം.

ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും രംഗഭൂമിയിൽ എത്തിയപ്പോൾ

അവിടെ വാദ്യങ്ങൾ മുഴക്കുന്ന സമയമായിരുന്നു. അവർ വന്ന ഉടനെ അവരെ സംബോധന ചെയ്തുകൊണ്ട് മല്ലന്മാരിൽ പ്രമാണിയായ ചാണൂരൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "അല്ലയോ വീരാഗ്രേസരനായ കൃഷ്ണ! ശൌര്യത്തിന്നിരിപ്പിടമായ രാമ! നിങ്ങളെപ്പോലെ ശൌര്യപരാക്രമങ്ങളുള്ളവർ വേറെ ഇല്ലെന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളത്. അങ്ങിനെയുള്ള നിങ്ങളുടെ ഭുജപരാക്രമം ഒന്നു കാണേണമെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണ് മഹാരാജാവായ കംസൻ നിങ്ങളെ വരുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഗോപന്മാരായ നിങ്ങൾ പശുക്കളെ മേച്ചു കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ മല്ലയുദ്ധമാകുന്ന വിനോദത്തിൽ ഏർപ്പെടാറുണ്ടല്ലൊ. നിങ്ങളുടെ ആ പരാക്രമം ഇന്നു തിരുമുമ്പാകെ കാണിക്കണം. രാജാവിന്റെ ഇഷ്ടം എന്തായാലും അതു സാധിപ്പിക്കേണ്ടത് എല്ലാവരുടേയും കടമയാണ്."

ശ്രീകൃഷ്ണൻ മറുപടി പറഞ്ഞു: —"കംസന്റെ രാജ്യത്തു കാട്ടിൽ നടന്നു കാലി മേയ്ക്കുന്ന വഴിക്കാരാണ് ഞങ്ങൾ. രാജാവ് എന്നു കേട്ടാൽ വലിയ ഭയമുള്ളവരുമാണ്. ഞങ്ങൾ രാജാവിനെ സർവ്വദാ സേവിക്കുകയും രാജാവ് ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ഞങ്ങളുടെ ലീലായുദ്ധം കാണേണമെങ്കിൽ യാതൊരു വിരോധവുമില്ല. പക്ഷെ ഞങ്ങൾ ബാലന്മാരാണ്. ഞങ്ങളുടെ സമപ്രായക്കാരായവരോടാണെങ്കിൽ ഞങ്ങൾ യുദ്ധം ചെയ്യാം. ചേർച്ചയില്ലാത്തവർ തമ്മിൽ യുദ്ധം വിഹിതമല്ല; അതു കാണുന്നവർക്കു കൂടി പാപമുണ്ട്."

ചാണൂരൻ പിന്നേയും പറഞ്ഞു: —"നിങ്ങൾ ബാലന്മാരാണെന്നു പറഞ്ഞതു വിചിത്രംതന്നെ! ആയിരം ആനകളുടെ ബലമുള്ള കുവലയാപീഡനെ അനായാസേന നിഗ്രഹിച്ചതു കൃഷ്ണനല്ലെ? പരാക്രമശാലിയായ പ്രലംബനെക്കൊന്നതു രാമനുമല്ലേ? നിങ്ങൾ ഞങ്ങളോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതായാൽ ഒരു ചേർച്ചക്കേടുമുണ്ടെന്നു ആരും പറകയില്ല. ഞാനും

കൃഷ്ണനും തമ്മിലും, മുഷ്ടികനും ബലരാമനും തമ്മിലും യുദ്ധം ചെയ്യണം.''

ചാണൂരന്റെ വാക്ക് ശ്രീകൃഷ്ണൻ സമ്മതിച്ചു. ചാണൂരനോട് ശ്രീകൃഷ്ണനും മുഷ്ടികനോട് ബലഭദ്രനും ഏറ്റു. അവരുടെ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ,

''മുഷ്ടികൊണ്ടിടിക്കയുംകൈക്കൊണ്ടടിക്കയും
മുട്ടുകൊണ്ടുതന്നെമുട്ടിന്മേലടിക്കയും
മുഷ്ടികൊണ്ടുചുവക്കയുംദന്തങ്ങൾകടിക്കയും
നിഷ്ഠുരമേഘനാദതുല്യമായ്ശബ്ദിക്കയും
ക്രൂരമാംനഖംകൊണ്ടു നിർദ്ദയംപിളർക്കയും
ചോരകളൊലിക്കയുംപാരമായ്വിയർക്കയും
ഉർവ്വിയിൽ പതിക്കയുമുച്ചത്തിൽ ചിരിക്കയും
ഗർവ്വമോടടുക്കയുംപിൻനോക്കിയൊഴിക്കയും
തല്ലുകൊൾതടുക്കയുമെല്ലുകൊഞ്ഞെരിക്കയും
പല്ലുകൊൾകടിക്കയും നില്ലെന്നങ്ങുരയ്ക്കയും''

എന്നു വേണ്ട, പല അടവുകളും എടുത്തു പ്രയോഗിച്ചു. സുന്ദരബാലന്മാരായ രാമകൃഷ്ണന്മാരും ഭീമകായന്മാരായ മല്ലന്മാരും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധം കണ്ട് 'അനുചിതം അനുചിതം; അധർമ്മം അധർമ്മം; ചേർച്ചയില്ലാത്ത യുദ്ധം; ധർമ്മമറിയാത്ത കംസൻ' എന്നെല്ലാം കാണികൾ തമ്മിൽ പറഞ്ഞു. സ്ത്രീകൾ, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിയർപ്പുപൊടിഞ്ഞ തിരുമുഖത്തെ മഞ്ഞുപതിഞ്ഞ താമരപ്പൂവിനെപ്പോലെ കണ്ട് ആനന്ദവും വ്യസനവുംപൂണ്ട് പലതും പറഞ്ഞു. ദേവകീ വാഴ്ത്തി. നാരദൻ പുകഴ്ത്തി. കാണുന്നവർ 'അത്ഭുതമത്ഭുതം' എന്നു പറഞ്ഞു. ഇങ്ങിനെയുള്ള യുദ്ധത്തിൽ,

''ചാണൂചാണൂരനപ്പോൾസപദിയമപുരേ
കൃഷ്ണമുഷ്ടിപ്രഹാരാൽ,
താണുഭോജേന്ദ്രപുത്രം,മുസലിയുമുടനേ
മുഷ്ടികംനഷ്ടമാക്കി,

കേണുതൽബന്ധുവർഗ്ഗം, ബലബലപതിമാ-
രോടിനാരാടലോടേ,
വേണുൽഘോഷംമുഴക്കീമൃദുഹസിതസുധാ-
ഭാസുരൻവാസുദേവൻ."

ഇതിനെ തുടർന്നുകൊണ്ട് കൂടൻ എന്നവനെ ബലഭദ്രനും, ശലൻ-കോസലൻ എന്നിവരെ ശ്രീകൃഷ്ണനും നിഗ്രഹിച്ചു. ഇപ്രകാരം ചാണൂരാദികളായ പഞ്ചമല്ലന്മാരുടെ കഥ തീർന്നപ്പോൾ ശേഷമുള്ളവർ പേടിച്ച് ഓടിപ്പോയി. ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും മല്ലരംഗത്തിൽ സിംഹബാലന്മാരെന്നപോലെ ലീലയോടുകൂടി സഞ്ചരിച്ചു.

കംസവധം.

മല്ലന്മാർ കാലന്നിരയായെന്നു കണ്ടപ്പോൾ കംസൻ വാദ്യമെല്ലാം വിലക്കിച്ച് തന്റെ മഞ്ചത്തിലിരുന്നുംകൊണ്ടുതന്നെ ഇങ്ങിനെ പ്രസംഗിച്ചു:—

"അധികപ്രസംഗികളായ ഈ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ നമ്മുടെ രാജധാനിയിൽനിന്ന് അടിച്ചോടിക്കണം. ശോപന്മാരുടെ ധനം അപഹരിക്കുന്ന ദുർബുദ്ധിയായ നന്ദഗോപനെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ കൊല്ലണം. പരമദുഷ്ടനായ വസുദേവനെയും തൽക്ഷണം സംഹരിക്കണം. നമ്മുടെ പിതാവിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ളവനാണെങ്കിലും ഉള്ളുകൊണ്ടു ശത്രുപക്ഷക്കാരനായ ഉഗ്രസേനന്റെ ഉടൽ വെട്ടിമുറിച്ച് കാളിന്ദിയിൽ എറിയണം. ഇതെല്ലാം അതിവേഗത്തിൽ കഴിയണം. ആരവിടെ? നമ്മുടെ ചോറുതിന്നുന്ന ഭൃത്യന്മാരാരുമില്ലേ?"

കംസന്റെ ഈ പ്രസംഗം മുഴമിച്ചപ്പോഴെയ്ക്ക് ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, അയാൾ ഇരിക്കുന്ന മഞ്ചത്തിന്റെ മുകളിലേക്കു കുതിച്ചുചാടി രാമബാണംപോലെ കയറിക്കഴിഞ്ഞു. പെട്ടന്നു തന്റെ മുമ്പിൽ അന്തകതുല്യനായ ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടപ്പോൾ കംസൻ വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചു സിംഹാസനത്തിൽ

നിന്നൊഴനീറു. വാളും പരിചയും കയ്യിലെടുത്തു ആകാശ ദേശത്തേക്കു പൊങ്ങുവാൻ ഭാവിക്കുന്ന കംസന്റെ തലമുടികടന്നു പിടിച്ച് ഭഗവാൻ അവനെ അത്യുന്നതമായ മഞ്ചത്തിന്റെ മുകളിൽനിന്നു യുദ്ധരംഗത്തിലേക്ക് തള്ളുകയും, ആതള്ളലിന്റെ ശക്തികൊണ്ട് കംസൻ ഭ്രമിയിൽവീഴുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴക്ക് ഭഗവാനും കൂടെ ചാടി അവന്റെ മാറത്തുവീണു. അതോടുകൂടി കംസന്റെ ജീവനും പോയി. കംസന്റെ മൃതദേഹത്തെ സകലജനങ്ങളും കാൺകെത്തന്നെ ഭഗവാൻ ഭ്രമിയിൽ ഇഴച്ചു. ആസമയത്തു ദേവകരും സന്തോഷിച്ച് ഭഗവാന്റെ ശിരസ്സിൽപുഷ്പവൃഷ്ടിചെയ്തു. ദുഷ്ടാത്മാവായ കംസൻ നില്ക്കുമ്പോഴും ഇരിക്കുമ്പോഴും നടക്കുമ്പോഴും കിടക്കുമ്പോഴും, എന്നുവേണ്ടാ എല്ലാ സമയത്തും ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഭയത്തോടുകൂടി സ്മരിച്ചതുകൊണ്ടു അയാൾക്ക് മോക്ഷം ലഭിച്ചു. ആകയാൽ കംസന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്ന് ഒരു തേജസ്സ് പുറപ്പെട്ട് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദേഹത്തിൽ ചെന്നു ലയിച്ചു. അനന്തരം ബലഭദ്രൻ കംസഹന്താവായ കൃഷ്ണനെ സസന്തോഷം ആലിംഗനംചെയ്തു. അപ്പോഴയ്ക്ക് കംസന്റെ അനുജന്മാരായ എട്ടുപേർ യുദ്ധത്തിനടുക്കുകയുണ്ടായെങ്കിലും, ബലഭദ്രൻ അവരെയെല്ലാം ഒന്നിച്ച് കൊന്നുകളഞ്ഞു. ഇപ്രകാരം, സച്ചരാചരങ്ങൾക്കും ഉപദ്രവകാരിയും, തന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരെ ബന്ധനത്തിലാക്കിയവനും, മഹാ ക്രൂരനുമായ കംസനെ നിഗ്രഹിച്ച്, പരമകാരുണികനായ ഭഗവാൻ തന്റെ അവതാരത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം നിറവേറി. കംസനാകട്ടെ, പരമഭക്തന്മാക്കുപോലും ദുർല്ലഭമായ സായൂജ്യപദവിയെ, ഭഗവൽസ്മരണത്താൽ അനായാസേന ലഭിക്കുകയും ചെയ്തു.

കംസവധാനന്തരം.

---

* കംസൻമരിച്ചതിനുശേഷം ആയാളുടെ ഭാര്യമാർ വ്യസനാക്രാന്തമാരായി മുറവിളി കൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ഭഗവാൻ ത

ത്തജ്ഞാനോപദേശം ചെയ്ത് അവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കുകയും, കംസന്റെ മൃതദേഹത്തെ വൈദികബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം സംസ്കരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം ഭഗവാൻ, ജ്യേഷ്ഠനോടുകൂടി കംസബന്ധുക്കൾക്കായ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ബന്ധനം അഴിച്ചുകളഞ്ഞ് അവരുടെ പാദത്തിൽ നമസ്കരിച്ചു. അവരാകട്ടെ, പാദപതിതന്മാരായ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ ഈശ്വരന്മാരാണെന്നു വിചാരിച്ച് പുത്രോചിതങ്ങളായ ആലിംഗനാദികളൊന്നും ചെയ്യാതെ നില്ക്കുകയാണ് ആദ്യമുണ്ടായത്. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ അവരുടെ പരിശുദ്ധഹൃദയത്തിൽ കുറഞ്ഞൊന്നു മായാമോഹം അങ്കുരിപ്പിക്കുകയാൽ അവർക്ക് ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും തങ്ങളുടെ പുത്രന്മാരാണെന്നു തോന്നുകയും, ഉടൻതന്നെ അവരെ വാരിയെടുത്ത് മാറോടണച്ച് ആനന്ദാശ്രുക്കൾ പൊഴിഞ്ഞുംകൊണ്ട് മടിയിൽവെച്ച് മുഖാവിൽ ചുംബിക്കുകയും ചെയ്തു.

"മാതാവുതന്നിക്കപ്പോൾ മുലയും ചുരന്നിതു
ചേതസിനിറഞ്ഞൊഴും വാത്സല്യപൂരത്തോടും"

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ മുത്തച്ഛനായ ഉഗ്രസേനനെ ചെന്നു വന്ദിക്കുകയും അദ്ദേഹത്തെ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്കയും ചെയ്തു. പിന്നെ, തന്റെ ബന്ധുക്കളായ ഭോജന്മാർ വൃഷ്ണികൾ മുതലായവരേയും, കംസനെ പേടിച്ചു രാജ്യംവിട്ടുപോയ മറുള്ളവരേയും വരുത്തി മഥുരയിൽ സുഖമായി താമസിപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

നന്ദഗോപരുടെ പോർപാട്.

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ വളർത്തച്ഛനായ നന്ദഗോപരെ നമസ്കരിച്ചു. നന്ദഗോപൻ കൃഷ്ണനെ വിട്ടുപോകുന്നതിലുള്ള വ്യസനം ഇത്രയെന്നു പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസം: ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തെ പല സാന്ത്വനങ്ങളെക്കൊണ്ടും ആശ്വസിപ്പിച്ച്, വിശേഷപ്പെട്ട രത്നങ്ങളും മ

റും സമ്മാനിച്ച് പൊയ്ക്കൊൾവാൻ അനുവദിച്ചു. നന്ദഗോപർക്ക് പിരിഞ്ഞുപോകുന്നതിലുള്ള വ്യസനം കണ്ടപ്പോൾ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ

"അമ്മയെക്കാണാനായ്ഞാനും വരുന്നുണ്ട-
ങ്ങുണ്ണിയിച്ചൊന്നതു തേറിനാലും
അച്ഛനുമമ്മയും മറ്റിപനുണ്ടല്ലൊ
ഇച്ഛയെനൽകുവാനെന്നു നണ്ണി
ദീർഘമായുള്ളൊരു കാലമിങ്ങൊന്നും
പാർക്കുമിവനെന്നതോക്കൊല്ലാതെ.
അച്ഛനായുള്ളതു നിയ്യൊഴിച്ചാരുമി-
ല്ലച്യുതൻ തന്നാണ ചൊല്ലാമിപ്പോൾ
പെറ്റുവളർത്തൊരു തായായിനിന്നതും
മറ്റുമെനിക്കു മറ്റാരുമില്ല.
ആറ്റിലും തീയിലും വീഴാതെകണ്ടെന്നെ-
പ്പോറ്റിവളർത്തതു നിങ്ങളല്ലൊ.
ഇങ്ങിനെയുള്ളഞാനെന്നേമറക്കിലും
നിങ്ങളെയെന്നുംമറക്കയില്ലേ"

എന്നു പറഞ്ഞു സമാധാനിപ്പിച്ചു. അതോടുകൂടി തന്റെ കൂട്ടുകാരായ ഗോപബാലന്മാരേയും പല ചാടുവാക്കുകളും പറഞ്ഞു സമാധാനിപ്പിച്ചു. അനന്തരം നന്ദഗോപർ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഹൃദയത്തിലാക്കിക്കൊണ്ടു ഗോപന്മാരോടുംകൂടി അമ്പാടിയിലേക്കു പോകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ദേവകീവസുദേവന്മാരുടെ പുത്രനായി മഥുരാപുരിയിൽ അവതരിച്ചതും, അവിടേനിന്നു വസുദേവർ ആരുമറിയാതെ അമ്പാടിയിൽ കൊണ്ടുപോയാക്കിയതും വായനക്കാർ ഓർക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ. അന്നുമുതൽ ഇന്നുവരെയ്ക്കും യശോദയുടേയും നന്ദഗോപരുടേയും പുത്രനായിട്ടാണ കൃഷ്ണൻ വന്നത്. മഥുരാപുരി വിട്ടുവരുണ്ടായ കാരണം കംസനിൽ നിന്നുള്ള ഭയമായിരുന്നു. കംസന്റെ വധത്തോ

ടുകൂടി ആ ഭയം തീർന്നതുകൊണ്ട്, ഭഗവാൻ മഥുരയിൽത്ത
ന്നെ താമസം തുടങ്ങി. ഭഗവൽസാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ടു മഥു
രാപുരി ഐശ്വര്യസമൃദ്ധമായിത്തീർന്നു. മധുരാകൃതിയായ
മധുസൂദനൻ മഥുരാപുരിയെ മഹനീയമാക്കിയുംകൊണ്ട് അ
വിടെ എഴുന്നള്ളിത്താമസിച്ചു.

എട്ടാമദ്ധ്യായം.

ഉപനയനവും വിദ്യാഭ്യാസവും:

കഴിഞ്ഞ അദ്ധ്യായത്തിൽപ്പറഞ്ഞ സംഭവത്തോടുകൂടി
ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അവതാരത്തിലുള്ള ഉദ്ദേശങ്ങൾ കുറെയൊക്കെ
സാധിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മായാമാനുഷനായവതരിച്ച ഭ
ഗവാന്റെ മായകളിൽ പലതും ഇതിനുമുമ്പ് പ്രദർശിപ്പിച്ചും
കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനിമേലിൽ ഇതേവരെയുണ്ടായതിൽനി
ന്നു വ്യത്യസ്തമായ ഒരു ജീവിതത്തിലേക്കാണ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ
പ്രവേശിക്കുവാൻ പോകുന്നത്. ബാലലീലകൾ മതിയാക്കി
വേറെ ഒരു വിധത്തിലുള്ള ലീലകളെയാണ്, ഭഗവാൻ ഇ
നി പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ പോകുന്നത്. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ജീവിത
ത്തിലുള്ള ഈ മാറ്റത്തിൽ ഒന്നാമത്തെ സംഭവം ഉപനയ
നമായിരുന്നു.

വസുദേവൻ, വൈദികന്മാരായ മഹാബ്രാഹ്മണരെ വ
രുത്തി ബലഭദ്രന്റേയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റേയും ഉപനയനം ശാ
സ്ത്രവിധിപ്രകാരം കഴിപ്പിച്ചു. പണ്ടു രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ ജന്മ
നക്ഷത്രദിവസം അവർക്കു ശ്രേയസ്സുണ്ടാകുവാനായി അനവ
ധി പശുക്കളെ വസുദേവൻ ബ്രാഹ്മണർക്കായി മനസ്സുകൊ
ണ്ടു ദാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആ പശുക്കളെ ഇന്നു പ്ര
ത്യക്ഷമായിത്തന്നെ ബ്രാഹ്മണർക്കു ദാനംചെയ്തു. ദാനംകൊ
ണ്ടു പ്രീതന്മാരായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ ഉണ്ണികളെ അനു
ഗ്രഹിച്ചു. ഉപനയനസംസ്കാരംകൊണ്ടും ബ്രാഹ്മണരുടെ

ആശീർവ്വാദംകൊണ്ടും ചിരഞ്ജീവിയായിത്തീർന്ന തേജസ്സോടുകൂടി, രാമകൃഷ്ണന്മാർ ഗർഗ്ഗമഹർഷിയുടെ നിയോഗമനുസരിച്ച് ബ്രഹ്മചര്യാശ്രമത്തിലിരുന്ന്, സാന്ദീപനി എന്ന മഹർഷിയുടെ സമീപത്തിൽ ചെന്നു വിദ്യാഭ്യാസം ആരംഭിച്ചു. ശിഷ്യരുടെ ഭക്തിപൂർവ്വമായ ശുശ്രൂഷകളെക്കൊണ്ടു ഗുരു പ്രസാദിച്ച്, വേദം വേദാംഗം മുതലായവയും ന്യായശാസ്ത്രം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളും വേദാന്തം ധർമ്മസംഹിത പുരാണം ഇതിഹാസം ധനുർവ്വേദം തുടങ്ങിയവയും അവർക്കുപദേശിച്ചു. ബുദ്ധിശാലികളായ ശിഷ്യന്മാർ പ്രഥമോപദേശംകൊണ്ടുതന്നെ വിദ്യകളെല്ലാം അഭ്യസിച്ചതു കണ്ട് സാന്ദീപനിക്കു വലിയ കൃതാർത്ഥതയായി. സകല വിദ്യകൾക്കും ഈശ്വരന്മാരായിട്ടുള്ള രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ ഈ വിദ്യാഭ്യാസം ലോകാചാരത്തിന്റെ അനുകരണം മാത്രമായിരുന്നു.

ഗുരുദക്ഷിണ.

എല്ലാ വിദ്യകളും അഭ്യസിച്ചു കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം രാമകൃഷ്ണന്മാർ മഹർഷിയോടു ഗുരുദക്ഷിണ എന്താണ് വേണ്ടതെന്നു ചോദിച്ചു. മഹർഷിയാകട്ടെ, തന്റെ ഈ ശിഷ്യന്മാർ ദിവ്യന്മാരാണെന്നറിഞ്ഞതുകൊണ്ട്, തന്റെ പത്നിയുമായി ആലോചിച്ച്, മനുഷ്യരെക്കൊണ്ട് സാധിപ്പാൻ കഴിയാത്ത ഒരു കാര്യം ചെയ്യുന്നതുവാനാണ് ആവശ്യപ്പെട്ടത്. തന്റെ പുത്രൻ പ്രഭാസതീർത്ഥത്തിൽ വീണുമരിച്ചുപോയിട്ടുണ്ടെന്നും, അവനെ വീണ്ടുകൊണ്ടുതരികയാണ് വേണ്ടതെന്നും, ഈ കാര്യം സാധിപ്പിച്ചുതന്നാൽ അതിൽപരമായ ഒരു ഗുരുദക്ഷിണ വേറെ വേണ്ടതില്ലെന്നുമാണ് ഗുരു പറഞ്ഞത്. ശിഷ്യന്മാർ അതുപ്രകാരം ചെയ്യാമെന്നു സമ്മതിച്ചു.

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും കൂടി സമുദ്രതീരത്തു ചെന്നു വരുണനെ ധ്യാനിച്ചപ്പോൾ വരുണദേവൻ പ്രത്യക്ഷനായി വന്നു വന്ദിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗുരുപുത്രന്റെ കാ

യ്യം ചോദിച്ചപ്പോൾ വരുണൻ പറഞ്ഞു:—"പ്രഭോ! പഞ്ചജനൻ എന്നു പേരായ ഒരു അസുരൻ ശംഖരൂപധാരിയായി വെള്ളത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നുണ്ട്. അവനാണ് സാന്ദീപനിയുടെ പുത്രനെ പിഴുങ്ങിയത്." ഇതുകേട്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ വരുണനെ പറഞ്ഞയച്ച് പാഞ്ചജനാസുരനെ നിഗ്രഹിച്ച് അവന്റെ ദേഹമായ ശംഖത്തെ കൈവശമാക്കി. ശംഖിന്റെ ഉള്ളിൽ ഗുരുപുത്രൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. 'എന്നാൽ ഈ ശംഖ് * എന്റെ ഉപയോഗത്തിന്നിരിക്കട്ടെ' എന്നു പറഞ്ഞ്, ഭഗവാൻ ജ്യേഷ്ഠനോടുകൂടി അന്തകന്റെ രാജധാനിയിലേക്കു പോയി.

അന്തകരാജധാനിയുടെ സമീപത്തുചെന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ പാഞ്ചജന്യം വിളിച്ച് മന്ദ്രഗംഭീരമായ ശംഖധ്വനികൊണ്ട് രാജധാനിയെ മുഴക്കി. ഈ ധ്വനി കേട്ടപ്പോൾ അവിടെ അനേകവിധത്തിലുള്ള നരകങ്ങളിൽ കിടന്ന് അസഹ്യങ്ങളായ ദുഃഖങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നവക്കെല്ലാം എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു സുഖം തോന്നി.

"ശൂലത്തിൻമീതെകിടന്നുള്ളോരെല്ലാരു-
മാലസ്യംനീക്കിയെഴുന്നാരപ്പോൾ,
കീഴ്ത്തലയാമ്മാറുതൂക്കിനോരെല്ലാരു-
മാഞ്ഞിയെത്തിത്തുതെളിഞ്ഞുനിന്നാർ,
ചെങ്കനൽത്തന്നിൽകിടന്നുള്ളോരെല്ലാർക്കും
ചെങ്കനൽനല്ലൊരുനീരായ്വന്നു."

സകല പാപസംഹാരിയായ ഭഗവാന്റെ സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ട് നരകാലയം നന്ദനോദ്യാനം പോലെ ആയിച്ചമഞ്ഞു. ഈ അത്ഭുതങ്ങൾ കണ്ട് യമകിങ്കരന്മാർ അന്തകനെ വിവരം അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹം നോക്കിയപ്പോൾ സുന്ദരകളേബരന്മാരായ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടു. അവരുടെ എഴുന്നള്ളത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം മനസ്സിലായപ്പോൾ യമൻ സാ

* ഇതാണ് ഭഗവാന്റെ കൂത്തിലുള്ള പാഞ്ചജന്യം എന്ന ശംഖ്.

ന്ദീപനിയുടെ കുമാരനെ അവക്ക് കൊടുത്തു. രാമകൃഷ്ണന്മാർ അന്തകന്റെ സല്ക്കാരം സ്വീകരിച്ച് ഉടൻതന്നെ മടങ്ങിപ്പോന്ന് സാന്ദീപനിമഹർഷിക്കു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനെ കൊണ്ടുപോയിക്കൊടുത്തു. ഗുരു പരമാനന്ദനിമഗ്നനായി,

"എത്രയും പ്രസാദിച്ചു ഞാനതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ-
ക്കെത്രയും പ്രകാശിക്കും വിദ്യകൾ ദിനന്തോറും
ഇങ്ങിനെ ഗുരുപ്രീതിചെയ്തവരില്ലുപാത്താൽ
മംഗലം ഭവിച്ചീടും നിങ്ങൾക്കു ഗമിച്ചാലും."

എന്നനുഗ്രഹിച്ചു ശിഷ്യന്മാരെ യാത്രയയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഗുരുകുലത്തിൽനിന്നു മടങ്ങിവന്ന രാമകൃഷ്ണന്മാരെ മഥുരാപുരിയിലെ ദായവന്മാർ സന്തോഷപൂർവ്വം എതിരേറ്റ് ഉപചരിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണസന്ദേശം—ഉദ്ധവന്റെ യാത്ര.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗുരുകുലത്തിൽനിന്ന് വന്നു സുഖമായി താമസിക്കുന്ന കാലത്തൊരു ദിവസം രാവിലെ ബുദ്ധിമാന്മാരിൽ അഗ്രേസരനും പരമഭക്തനുമായ ഉദ്ധവനോട് ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—"അങ്ങുന്ന് എനിക്ക് എല്ലാംകൊണ്ടും വളരെ പ്രിയപ്പെട്ട ഒരു വിശ്വസ്തമിത്രമാണ്. അതുകൊണ്ട് എന്റെ ആളായിട്ട് ഗോകുലത്തിങ്കലോളം ഒന്നു പോയി വരണം. എന്റെ വേർപാടുകൊണ്ട് വ്യസനിച്ചിരിക്കുന്ന മാതാപിതാക്കന്മാരേയും, എന്നിലുള്ള സ്നേഹംകൊണ്ടു സർവ്വവുമുപേക്ഷിച്ച് എന്നെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അബലമാരായ ഗോപിമാരേയും എന്റെ സന്ദേശം പറഞ്ഞു സമാധാനിപ്പിച്ച് അമ്പാടിയിലെ വർത്തമാനമെല്ലാം അറിഞ്ഞു വരണം." ഭഗവാന്റെ ഈ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് ഉദ്ധവൻ രഥാരൂഢനായി അപ്പോൾതന്നെ ഗോകുലത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

ഉദ്ധവൻ അമ്പാടിയിലെത്തിയപ്പോൾ നേരം പോയാഹ്നമായിരിക്കുന്നു. സന്ധ്യാസമയത്ത് കാട്ടിൽനിന്നു പ

ശുക്കൾ അവയുടെ കുട്ടികളെ ഓർത്ത് ഓടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതും, തള്ളമാർ അടുത്തു വരുമ്പോഴയ്ക്കു പശുക്കിടാങ്ങൾ പാഞ്ഞു ചെല്ലുന്നതും ഉദ്ധവന്റെ ദൃഷ്ടിക്ക് ഏറ്റവും കമനീയമായ ഒരു കാഴ്ചയായിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ പാൽ കറക്കുന്ന ശബ്ദവും, ബാലന്മാർ ഓടക്കുഴൽ വിളിക്കുന്ന നാദവും, സുവ്വാഭരണഭൂഷിതമാരായ സ്ത്രീകൾ വിളക്കുകളും കയ്യിലേന്തി ശ്രീകൃഷ്ണലീലകളെ മധുരമായി പാടുന്ന ശബ്ദവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രോത്രേന്ദ്രിയത്തെ ആനന്ദാമൃതത്തിൽ നിമഗ്നമാക്കിത്തീർത്തു.

ഉദ്ധവൻ വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ നന്ദഗോപൻ വളരെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി എതിരേറ്റു സൽക്കരിച്ച് കുശലപ്രശ്നങ്ങൾ ചെയ്തു. രാത്രിയിൽ ഉദ്ധവൻ അത്താഴം കഴിഞ്ഞു കിടക്കുമ്പോൾ നന്ദഗോപർ അടുത്തു ചെന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വർത്തമാനങ്ങൾ ചോദിച്ചു.

"എന്നെയും മാതാവുതന്നെയും നിത്യവു-
മൊന്നിച്ചുവാണവയസ്യജനത്തെയും
വൃന്ദാവനത്തെയും ഗോവർദ്ധനത്തെയു-
മെന്നുടെ നന്ദനൻ കൃഷ്ണൻ മറന്നിതോ?
ദുഃഖിച്ചിരിക്കുന്ന ഞങ്ങളെക്കാണ്മതി-
നിക്കാലമിങ്ങുവരുമോ ജനാർദ്ദനൻ"

എന്നുതുടങ്ങി ഓരോന്നു ചോദിക്കുന്നതിനിടയിൽ സങ്കടം സഹിക്കാതെ നന്ദഗോപരുടെ തൊണ്ടയിടറുകയും കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം കലിക്കുകയും ചെയ്തു. യശോദയും ശ്രീകൃഷ്ണനെത്തന്നെ ഓർത്തു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഉദ്ധവൻ അവരുടെ ഭക്തികണ്ട് ഏറ്റവും സന്തോഷിക്കുകയും, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പരമാർത്ഥം പറഞ്ഞ് അവർക്കു ജ്ഞാനമുണ്ടാക്കി അവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ രാത്രിയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണലീലകളെ സ്മരിക്കുവാനല്ലാതെ അവർക്കു ഉറങ്ങുവാൻ സമയം കിട്ടിയില്ല.

നേരം പ്രഭാതമായപ്പോൾ ഗോപസ്ത്രീകൾ എഴുന്നേറ്റു ദേഹശുദ്ധി വരുത്തി, വിളക്കു കൊളുത്തി, അഷ്ടമംഗല്യവുംവെച്ച് തയിർ കലക്കുവാനുള്ള ശ്രമമായി. സ്ത്രീകൾ തയിർകലക്കുന്ന ശബ്ദം, അവരുടെ കൈവളകളുടെ ഝണഝണശബ്ദത്തോടിടചേന്ന് അവർ ആനന്ദത്തോടുകൂടി പാടുന്ന ബാലഗോപാലലീലാഗാനങ്ങൾകൂ കൊഴുപ്പുവരുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പശുക്കൾ ഉണ്ണുന്നെഴുന്നേറ്റതുകൊണ്ട് അവയുടെ കഴുത്തിലുള്ള മണികളുടെ കിണികിണിശബ്ദവും, കൂടുങ്ങളിൽ പാർക്കുന്ന പക്ഷികളുടെ ചുംകൃതശബ്ദങ്ങളും, ആത്മവേദികളായ ബ്രാഹ്മണരുടെ വേദോച്ചാരണകോലാഹലവും കേൾക്കുമാറായി. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുരളീരവം കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ,

"ദധിമഥനനിനാദൈർദീഘ്ലികാഘംസനാദൈ
സ്സുരഭിമണിനിനാദൈസ്സുന്ദരിഗീതനാദൈഃ
ഹരിമുരളിനിനാദൈരാത്മവിൽബ്രഹ്മനാദൈഃ
പ്രതിദിനമനുഭാവ്യംനന്ദഗേഹംപ്രഭാതെ"

എന്ന വർണ്ണന പരിപൂർണ്ണമാകുമായിരുന്നു എന്ന് ഉദ്ധവനു തോന്നി.

ഉദ്ധവൻ പ്രാതഃസ്നാനവും സന്ധ്യാവന്ദനവും കഴിഞ്ഞുവന്നപ്പോൾ നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ഗോപസ്ത്രീകൾ കൂടിയിരിക്കുന്നതായിക്കണ്ടു. മഥുരാപുരിയിൽ നിന്ന് ഉദ്ധവൻ എന്നു ഒരാൾ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തുനിന്നു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വർത്തമാനങ്ങളറിവാനായിട്ടാണ് അവർ അവിടെ കൂടിയിരിക്കുന്നത്. അവർ ഉദ്ധവനോട്,

"എങ്ങളെവഞ്ചിച്ചുപോയോരുകണ്ണൻതാ-
നിങ്ങോട്ടുചിന്തിപ്പതുണ്ടോചൊൽനീ,
വല്ലവിമാരെന്നചൊല്ലുന്നനേരത്ത
ങ്കുള്ളിൽവെറുപ്പുതുടങ്ങിയല്ലീ

സചർലോകംതന്നിലെനല്ലാരെയെല്ലുന്ന
മല്ലവിലോചനമാരുമായി
രാപ്പകൽനിന്നുകളിച്ചുപുളച്ചുങ്ങു
വായ്പോടുമേവുന്നകാലമിപ്പോൾ
കാനനംതന്നിൽക്കിടന്നുള്ളോരെങ്ങളെ-
കാർവർണ്ണനെങ്ങിനെചിന്തിപ്പുപോൽ."

എന്ന രീതിയിലുള്ള പല മുള്ളുവാക്കുകളും ശ്രീകൃഷ്ണനെപ്പറ്റി പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. പ്രേമവും കോപവും ശോകവും പൂണ്ട് പലതും പറഞ്ഞു കരയുന്ന ഗോപിമാരെ സമാധാനിപ്പിക്കുവാനായി ഉദ്ധവൻ, അവരോട് പറയുവാൻ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞയച്ചിട്ടുള്ള സന്ദേശത്തെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"സർവ്വഭൂതങ്ങൾക്കും ആധാരമായും സർവ്വരിലും വ്യാപ്തനായുമിരിക്കുന്ന ഞാൻ എല്ലായ്പോഴും എല്ലാവരുടെ കൂടേയും വസിക്കുന്നുണ്ട്; ആരോടും വേർപെട്ടുനില്ല. ഞാനെന്നും എന്റേതെന്നും മറ്റുമുള്ള വിചാരം ദേഹികൾക്കുണ്ടാകുന്നത് എന്റെ മായകൊണ്ടാകുന്നു. ആയക മോഹങ്ങൾ, സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ട കാഴ്ചപോലെ, ആകുന്നുപോകുമ്പോൾ ഈ പ്രപഞ്ചം മിഥ്യയാണെന്നുള്ള അറിവുണ്ടാകും. ഈ പരമാത്മജ്ഞാനം മനസ്സിൽ ഉറപ്പിച്ച് ഭവതിമാർ എന്റെ വേർപാടുകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖത്തെ കളഞ്ഞാലും. നിങ്ങളുടെ മനസ്സ് എന്നിൽ ഉറപ്പുള്ളവാനായിട്ടാണ് ഞാൻ നിങ്ങളെ വിട്ടുപോന്നത്. പ്രിയതമൻ ദൂരസ്ഥിതനായിരിക്കുമ്പോൾ സ്ത്രീജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ, അടുത്തിരിക്കുമ്പോഴത്തെക്കാളധികമായി ചിന്തിക്കും. ആകയാൽ നിങ്ങളെല്ലാവരും അവിടെത്തന്നെ ഇരുന്ന് അന്യചിന്തകൂടാതെ എന്നെ ധ്യാനിക്കുവിൻ! എന്നാൽ നിങ്ങൾക്ക് അചിരേണ എന്നോട് ചേരുവാനിടവരും."

ഇപ്രകാരമുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണസന്ദേശംകൊണ്ട് ഗോപിമാരുടെ മനസ്സിൽ ജ്ഞാനം തെളിയുകയാൽ അവർക്കു കുറെ ആ

ശ്വാസവും സന്തോഷവുമായി. ശ്രീകൃഷ്ണലീലാപ്രസംഗം ചെയ്ത് അവരെ ആശ്വസിപ്പിച്ചുംകൊണ്ട് ഏതാനും ദിവസം ഉദ്ധവൻ അവിടെ താമസിച്ചു. അവരുടെ ഭക്തികണ്ട് ഉദ്ധവനുണ്ടായ ബഹുമാനത്തിന്നവസാനമില്ലായിരുന്നു. കുറെ ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഉദ്ധവൻ, നന്ദഗോപരും ഗോപിമാരും കൊടുത്തയച്ച കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളുമായി മഥുരയിലേക്കു പോന്ന് സകല വിവരങ്ങളും ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഉണർത്തിച്ചു.

സൈരന്ധ്രീദർശനം—ഉപശ്ലോകോൽപത്തി.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം ഭഗവാൻ ഉദ്ധവസമേതനായി സൈരന്ധ്രി (ത്രിവക്ര)യുടെ ഗൃഹത്തിൽ എഴുന്നള്ളി. അവളുടെ കുനു തീർത്ത ദിവസം അവൾ ചെയ്ത അപേക്ഷയ്ക്ക് 'പിന്നീടൊരിക്കൽ വരാം' എന്നു ഭഗവാനരുളിച്ചെയ്തതുതന്നെ വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടാണവൾ ദിവസം കഴിച്ചിരുന്നത്. അവൾ, തന്റെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിക്കുവാനായി സദയം എഴുന്നള്ളിയ ഭഗവാനെ അത്യാനന്ദത്തോടുകൂടി എതിരേറ്റു സ്വീകരിച്ച് നാനാവിഭവങ്ങളോടുകൂടി ഉപചരിക്കുകയും, ഭഗവാൻ അവളുടെ ഉപചാരങ്ങളെ സ്വീകരിച്ച് അവളോടുകൂടി രമിക്കുകയും ചെയ്തു. അവളുടെ ആഗ്രഹമനുസരിച്ച് കുറച്ചുദിവസം അവളുമായി ക്രീഡിച്ചുംകൊണ്ടുതന്നെ ഭഗവാൻ അവളുടെ ഗൃഹത്തിൽ താമസിച്ചു. ഭഗവാനിൽ നിന്ന് അവൾക്കു ഗർഭമുണ്ടാകയും, അവൾ ദിവ്യനായ ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ കുമാരനു പേർ ഉപശ്ലോകനെന്നാകുന്നു. അദ്ദേഹം സംഖ്യയില്ലാത്തത്ര ശാസ്ത്രങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ച പിന്നീട് സാംഖ്യയോഗാചാര്യനെന്ന പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചു.

അക്രൂരദർശനം—പാണ്ഡവാന്വേഷണം.

പിന്നെ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലഭദ്രസമേതനായി അക്രൂരന്റെ ഗൃഹത്തിൽ എഴുന്നള്ളുകയുണ്ടായി. അക്രൂരന്ന് ഈ ആഗ്രഹം മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നതും ഭഗവാൻ

അതു സാധിപ്പിക്കാമെന്നു സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണല്ലൊ. കൃഷ്ണൻ വന്നപ്പോൾ അക്രൂരനുണ്ടായ സന്തോഷത്തിന്നു് അതിരില്ലായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഭഗവാനെ കാൽ കഴുകിച്ചു് ആ പാദതീർത്ഥം ശിരസ്സിൽ തളിക്കുകയും 'വസ്ത്രാഭരണാന്ന പാനാദി'കൊണ്ടു് രാമകൃഷ്ണന്മാരെ സൽക്കരിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം അക്രൂരൻ ഭഗവാന്റെ പാദശുശ്രൂഷ ചെയ്തു. അദ്ദേഹം ഭക്തിഭരിതനായിട്ടു് ഭഗവാന്റെ എഴുന്നള്ളത്തുകൊണ്ടു് താൻ ധന്യനായെന്നും, തനിക്കുള്ള മായാവ്യാമോഹങ്ങളെ നീക്കംചെയ്തു് പരമമായ ഭക്തിയെ ഉണ്ടാക്കിത്തരേണമെന്നും പറഞ്ഞപ്പോൾ ഭഗവാൻ വളരെ സന്തുഷ്ടനായി അരുളിച്ചെയ്തു:— "അങ്ങയെപ്പോലെയുള്ളവർ സജ്ജനാഗ്രേസരന്മാരാണു്. മറ്റുള്ളവർക്കു ഗുണം വരുന്നതിൽ സദാ താല്പര്യമുള്ളവരുമാണു്. അതുകൊണ്ടിന്നു് ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഒരുപകാരം ചെയ്യണം. ഹസ്തിനപുരത്തിൽപോയി കുന്തീദേവിയുടേയും പാണ്ഡവന്മാരുടേയും വർത്തമാനങ്ങൾ ഒന്നറിഞ്ഞുവരണം. കുന്തീദേവിക്കു് ഏകാധാരമായിരുന്ന പാണ്ഡു മരിച്ചതിനുശേഷം അവരുടേയും മക്കളുടേയും സ്ഥിതി കുറെ കഷ്ടത്തിലായിരിക്കും. വർത്തമാനങ്ങളറിയാഞ്ഞിട്ടു് മനസ്സിനു തീരെ സുഖമില്ല." ഇപ്രകാരം ഭഗവാന്റെ അരുളപ്പാടനുസരിച്ചു് അക്രൂരൻ അന്നുതന്നെ ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ ചെന്നു് കുന്തീദേവിയെക്കണ്ടു് തത്വജ്ഞാനപരങ്ങളായ വാക്കുകളെക്കൊണ്ടാശ്വസിപ്പിക്കുകയും, ധൃതരാഷ്ട്രരെക്കൂടി കണ്ടു സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തു. ധൃതരാഷ്ട്രരോടു് അക്രൂരൻ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ ആയാൾക്കു് അദ്ധ്യാത്മബുദ്ധിയെ ഉണ്ടാക്കത്തക്കതായിരുന്നു. അക്രൂരൻ മഥുരാപുരിയിൽ മടങ്ങി എത്തി ശ്രീകൃഷ്ണനോടു പാണ്ഡവന്മാരുടെ വർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അക്രൂരന്റെ പേരിൽ വളരെ പ്രീതി തോന്നുകയും ചെയ്തു.

ജരാസന്ധന്റെ പുറപ്പാട്.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ കംസനെ കൊന്നതിനുശേഷം കംസഭാര്യമാർ ദുഃഖംകൊണ്ടു പരവശമാരായ വിവരം മുമ്പു പറകയുണ്ടായല്ലൊ. കംസന്റെ ഭാര്യമാരിൽ അസ്തിയെന്നും പ്രാസ്തിയെന്നും പേരുള്ള രണ്ടുപേർ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ മഗധരാജാവായ ജരാസന്ധന്റെ പുത്രിമാരായിരുന്നു. ഈ അസ്തിയും പ്രാസ്തിയും ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാരണമായി തങ്ങൾക്കു വൈധവ്യം സംഭവിച്ച കഥ വളരെ വ്യസനത്തോടുകൂടി തങ്ങളുടെ അച്ഛനോടു ചെന്നു പറഞ്ഞ് ആയാളെ (ജരാസന്ധനെ) ശ്രീകൃഷ്ണനോടെതിർക്കുവാനായി പുറപ്പെടുവിച്ചു. ക്രോധാവിഷ്ടനായ ജരാസന്ധൻ സംഖ്യയില്ലാതോളം സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി പുറപ്പെട്ട് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വാസസ്ഥാനമായ മഥുരാപുരിയെ വളഞ്ഞു. മഥുരാപുരിയിലെ നിവാസികളായ യാദവന്മാർ വല്ലാതെ ഭയപ്പെട്ട് പരവശന്മാരായിത്തീർന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരോടു ഭയപ്പെടേണ്ട എന്നു പറഞ്ഞ് ജ്യേഷ്ഠനുമായി ആലോചിച്ച് ജരാസന്ധന്റെ സൈന്യങ്ങളോടു യുദ്ധംചെയ്വാൻ ഒരുങ്ങി. ഭഗവാന്റെ അവതാരം ദുഷ്ടസംഹാരത്തിന്നായിട്ടുള്ളതാണല്ലൊ. ജരാസന്ധനും അവന്റെ സൈന്യങ്ങളും പരമദുഷ്ടന്മാരാകയാൽ അവരെ ഈ അവസരത്തിൽ പെരുതെ വിടുവാൻ പാടില്ലെന്നാണ് ഭഗവാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയത്. ഇതിനെപ്പറ്റി ബലഭദ്രനുമായി ശ്രീകൃഷ്ണൻ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിന്നിടയിൽ അവർക്കു യുദ്ധത്തിന്നാവശ്യമായ തേരുകളും ആയുധങ്ങളും ആകാശത്തുനിന്ന് അവരുടെ മുമ്പിൽ പതിച്ചു. അതു ദേവന്മാർ അയച്ചതായിരുന്നു. ആ തേരുകളിലൊന്നിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനും മറ്റേതിൽ ബലഭദ്രനും കയറി കോട്ട വളഞ്ഞിട്ടുള്ള സൈന്യങ്ങളോടു യുദ്ധത്തിന്നു ചെന്നു.

യുദ്ധം.

വളരെ ഭയങ്കരമായ യുദ്ധം നടന്നു. ശൂരാഗ്രേസരന്മാ

രായ രാമകൃഷ്ണന്മാർ ശരവർഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശത്രുസൈന്യങ്ങളെ കൊന്നുകൊന്നൊടുക്കിത്തുടങ്ങി. യാദവസൈന്യങ്ങളും കുതിച്ചിപ്പുറപ്പെട്ട് വളരെ ശത്രുക്കളെ സംഹരിച്ചു. പ്രധാനയോദ്ധാക്കന്മാരെല്ലാം യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചുപോയപ്പോൾ ജരാസന്ധൻ യുദ്ധത്തിന്നായി എതിരിട്ടു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ജരാസന്ധനോടെതിർത്തു ഘോരമായ യുദ്ധം ചെയ്തതിൽ വെച്ച് മഹാപരാക്രമമുള്ള ആ അസുരരാജൻ വിവശനായിബ്ഭവിച്ചു. അതുകണ്ട് ബലഭദ്രൻ അവനെ കൊൽവാനായി ഓടിയെത്തിപ്പിടിച്ചു. പക്ഷെ, ഭഗവാൻ "വരട്ടെ; ഇപ്പോൾ ഇവനെ വിട്ടയയ്ക്കുക. ഇനിയുള്ള ദുഷ്ടന്മാരോടുകൂടി ഇവൻ വീണ്ടും വരും. അപ്പോൾ നമുക്കിവനെ നിഗ്രഹിക്കാം" എന്നു പറഞ്ഞ്, ജരാസന്ധനെ കൊല്ലാതെ കൊണ്ട് അയയ്ക്കുകയാണുണ്ടായത്. ജരാസന്ധൻ ലജ്ജാപരവശനായി മഗധരാജധാനിയിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോകുതന്നെ ചെയ്തു. പിന്നേയും സൈന്യങ്ങളെച്ചേർത്ത് കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ജരാസന്ധൻ മഥുരാപുരിയിൽ വന്നു യുദ്ധം ചെയ്കയും, അപ്പോഴും മുമ്പത്തെപ്പോലെ സൈന്യങ്ങൾ നഷ്ടപ്പെട്ട് ജീവനേയുംകൊണ്ട് തിരിച്ചുപോകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ പതിനേഴു പ്രാവശ്യം ജരാസന്ധൻ ശ്രീകൃഷ്ണനോടെതിരിട്ടു പരാജിതനായി.

യവനൻ — ദ്വാരകാപുരി.

"പതിനെട്ടാമതും ദുഷ്ടൻ വട്ടംകൂട്ടി" യുദ്ധത്തിന്നു വരുമ്പോൾ, യവനൻ എന്നൊരു മ്ലേച്ഛയോദ്ധാവ് മൂന്നുകോടി മ്ലേച്ഛസൈന്യങ്ങളോടുകൂടി വന്നുചേർന്നു. അതിന്നിടയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലഭദ്രനുമായി ആലോചിച്ച് വിശ്വകർമ്മാവിനെ സ്മരിക്കയും, വിശ്വകർമ്മാവ് ഭഗവാന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം സന്നിഹിതനായപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോട് പശ്ചിമസമുദ്രത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ തനിക്കും തന്റെ ആളുകൾക്കും താമസിക്കുവാൻതക്ക ഒരു പുരംപണിചെയ്യാനായി കല്പിക്കയും ചെയ്തു. അതുപ്രകാരം വിശ്വകർമ്മാവ് പണിചെയ്ത രാ

ജധാനിയാണ് ദ്വാരകാപുരി. ഇത് യവനനെ ഭയപ്പെട്ട്, കഴിച്ചു മാറിത്താമസിക്കുവാൻ ഭഗവാൻ പണിചെയ്യിച്ചതാണെന്നാണ് പറഞ്ഞുവരുന്നത്.

"ദീർഘവുംദ്വാദശയോജനയുണ്ടതു
ദീർഘസമാനവിസ്താരവുമുണ്ടുപോൽ
പിന്നെയദ്വീപംചുഴലവുംനല്ലൊരു
പൊന്നുകൊണ്ടേഴുമതിലുമുണ്ടത്ഭുതം
ഓരോമതിലുകൾക്കോരോപുറങ്ങളിൽ
ദ്വാരങ്ങൾനന്നാലുമുണ്ടതിവിസ്തൃതം
ദ്വാരദേശങ്ങളിൽഗോപുരമോരോന്നു
പാരമുയരത്തിലങ്ങുതീർത്തീടിനാൻ"

എന്നിങ്ങിനെയുള്ള അതിമനോഹരമായ ദ്വാരകാപുരിയുടെ മഹിമ വർണ്ണിക്കുവാൻ ആരെക്കൊണ്ടും സാധിക്കുന്നതല്ല. ഈ പുരിക്ക് അനേകം ദ്വാരങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ടും വിശേഷിച്ച് ഇത് മോക്ഷത്തിന്റെ ദ്വാരമാകകൊണ്ടും ഇതിനു ദ്വാരവതി എന്നും പേർ പറയുന്നുണ്ട്. ഈ ദ്വാരകാപുരിയുടെ പണി കഴിച്ച് വിശ്വകർമ്മാവ് ഭഗവാനോട് യിടവാങ്ങിപ്പോയശേഷം ഭഗവാൻ മഥുരാപുരിയിലെ നിവാസികളെയെല്ലാം ഉപകരണങ്ങളോടുകൂടി ക്ഷണനേരംകൊണ്ട് ദ്വാരകയിൽ കൊണ്ടുപോയാക്കി. മനോഹരമായ ദ്വാരകാപുരിയിൽ യഥേഷ്ടമുള്ള ഗൃഹങ്ങളിൽ താമസിക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായ യാദവന്മാർ 'സ്വർഗ്ഗലോകത്തു വസിക്കുന്നതുപോലെ' സൌഖ്യം അനുഭവിച്ചു. അപ്പോഴയ്ക്ക് ദേവേന്ദ്രൻ തന്റെ സഭയായ സുധർമ്മയേയും നന്ദനോദ്യാനത്തിലുള്ള കല്പകവൃക്ഷത്തേയും ദ്വാരകയിൽ കൊണ്ടുവന്നു സമ്മാനിക്കുകയുമുണ്ടായി.

യവനനും മുചുകുന്ദനും.

ഇപ്പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളെല്ലാം എത്രയും വേഗത്തിൽ കഴിഞ്ഞു. അതിനുശേഷം ഭഗവാൻ മഥുരാപുരിയിൽ ചെ

ന്ന് യവനനോട് ചെയ്യേണ്ടതെന്താണെന്നു ജ്യേഷ്ഠനുമായി ആലോചിച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കൈകൊണ്ടു യവനനെ കൊന്നാൽ അവനു മോക്ഷം സിദ്ധിക്കും; മനഃശുദ്ധി തീരെയില്ലാത്തവനായ യവനനു മോക്ഷം ലഭിക്കുവാൻ അർഹതയുമില്ല. അതുകൊണ്ടു വേറൊരു വഴിക്കു കൊണ്ടുപോയി അവനെ കൊല്ലുവാനാണ് ഭഗവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയത്. മഥുരാപുരിയുടെ അടുത്തുള്ള ഒരു പർവ്വതഗുഹയിൽ മുചുകുന്ദനെന്നു പേരായ രാജാവ് ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം 'കൃതയുഗാലങ്കാരഭൂത'നായ മാന്ധാതാവെന്ന രാജാവിന്റെ പുത്രനാകുന്നു. മുചുകുന്ദൻ പണ്ടു രാജ്യം വാണുകൊണ്ടിരുന്ന കാലത്ത് ശത്രുസംഹാരത്തിൽ ദേവേന്ദ്രനു സഹായം ചെയ്യാനായി ദേവലോകത്തു പോകയും അനവധികാലം നിന്നിദ്രനായി അസുരന്മാരോട് യുദ്ധംചെയ്ത് ദേവേന്ദ്രന്റെ ശത്രുഭയം തീർക്കുകയും ചെയ്തുപോന്നുണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ഉപകാരം കൊണ്ടു പ്രീതനായിത്തീർന്ന ദേവേന്ദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിനെന്താണിഷ്ടം കൊടുക്കേണ്ടതെന്നു ചോദിച്ചതിന്ന്, വളരെക്കാലം തുടച്ചയായി ഉറങ്ങുവാൻ സാധിക്കത്തക്കനിലയിൽ ഒരു വരം തരേണമെന്നാണ് മുചുകുന്ദൻ ആവശ്യപ്പെട്ടത്. അദ്ദേഹത്തെ ആരെങ്കിലും മദ്ധ്യത്തിൽ വെച്ചുണർത്തുന്നതായാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേത്രാഗ്നിയിൽ അവൻ ദഹിച്ചുപോകയും ചെയ്യും. അതുകൊണ്ട് യവനനെ മുചുകുന്ദന്റെ മുമ്പിലേയ്ക്ക് ആകർഷിക്കാമെന്നാണ് ഭഗവാൻ തീർച്ചയാക്കിയത്.

മഥുരയിലെ ഗോപുരദ്വാരത്തിൽ യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിനില്ക്കുന്ന യവനന്റെ നേരെ കേവലം നിരായുധനായിട്ടാണ് ഭഗവാൻ ചെന്നത്. അതുകണ്ട് യവനനും ആയുധം കൂടാതെതന്നെ ആയോധനത്തിനൊരുങ്ങി. അവൻ ഭഗവാന്റെ അടുത്തെത്താറായപ്പോൾ ഭഗവാൻ ഭയം ഭാവി

ച്ച് ഒരു കാട്ടിലേക്ക് ഓടി യവനന്റെ കണ്ണിൽനിന്നു മറ ഞ്ഞു. യവനൻ ഭഗവാനെത്തിരഞ്ഞു കുറെ നടന്നപ്പോൾ ഒരു ഗുഹയിൽ ഒരാൾ കിടന്നുറങ്ങുന്നതായിക്കണ്ടു. അതു ദേവേന്ദ്രനോട് വരം വാങ്ങിയ മുചുകുന്ദനായിരുന്നു. യവനൻ

"മുകുന്ദനെന്നു ചിന്തിച്ചുചവിട്ടീമുചുകുന്ദനെ
അവനംയവനൻതന്നെത്തരസാഭസ്മമാക്കിനാൻ."

യവനൻ മരിച്ചപ്പോഴയ്ക്കും ഭഗവാൻ അവിടെ പ്രത്യക്ഷനാകയും, അനേകം സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു സ്തുതിച്ച മുചുകുന്ദനു വിഷ്ണുഭക്തി നൽകുകയും ഇനിയത്തെ ജന്മത്തിൽ മുക്തി വരുമെന്നറിയിച്ചയയ്ക്കുയും ചെയ്തു. മുചുകുന്ദൻ തപസ്സു ചെയ്യാനായി ബദര്യാശ്രമത്തിലേക്കും, ഭഗവാൻ മഥുരാപുരിയിലേക്കും പോയി.

വീണ്ടും ജരാസന്ധൻ.

ഭഗവാൻ മഥുരാപുരിയിൽ വന്ന്, യവനന്റെ സൈന്യങ്ങളെയെല്ലാം നിഗ്രഹിച്ച്, യുദ്ധത്തിൽ കിട്ടിയ ദ്രവ്യത്തോടുകൂടി ബലഭദ്രസമേതനായി ദ്വാരകാപുരിയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടുന്ന വഴിയിൽ ജരാസന്ധൻ സൈന്യസഹിതനായി വരുന്നതുകണ്ടു. രാമകൃഷ്ണന്മാർ ഇനിയൊരിക്കലാവാമെന്നുവെച്ചു പേടി നടിച്ച് ഓടുകയാണുണ്ടായത്. ജരാസന്ധനും സൈന്യവും പിന്നാലേയും ഓടി. ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും ഓടിയോടി പ്രവർഷണ*മെന്ന പർവ്വതത്തിന്മേലേക്കു ചെന്നു കയറി. ജരാസന്ധനും സൈന്യങ്ങളും പർവ്വതത്തിന്റെ നാലു ഭാഗത്തും വളയുകയും ചെയ്തു. ജരാസന്ധൻ പ്രവർഷണത്തിന്മേൽ വളരെ നേരം തിരഞ്ഞിട്ടും ഭഗവാനെ കണ്ടെത്താതിരുന്നപ്പോൾ പർവ്വതത്തിനു നാലുഭാഗത്തും തീ കൊളുത്തുവാൻ സൈന്യങ്ങളോട് കല്പിക്കുകയാണുണ്ടായത്. രാമകൃഷ്ണന്മാർ പർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിൽനിന്നു കുതിച്ചുചാടി, ആയം

* പ്രവർഷണം=പ്രകർഷേണ വർഷിക്കുന്നത്. ഈ പർവ്വതത്തിന്മേൽ എപ്പോഴുമെപ്പോഴും മഴയുള്ളതുകൊണ്ട് ഈ പേർ വന്നു.

കാണാതെകണ്ട് ദ്വാരകയിൽ ചെന്നുചേർന്നു. ജരാസന്ധനാകട്ടെ 'ഇവർ ഇവിടെ കിടന്നു തീകത്തി മരിച്ചുപോയി' എന്നു വിചാരിച്ച് കൃതാർത്ഥതയോടുകൂടി പോകയും ചെയ്തു.

ബലഭദ്രന്റെ വിവാഹം.

അനന്തരം, ആനർത്തനാട്ടിലെ രാജാവായ രേവതൻ തന്റെ പുത്രിയായ രേവതിയെ ബലഭദ്രനു ഭാര്യയായി കൊടുക്കുകയും, ബലഭദ്രൻ അവളെ വിധിപ്രകാരം പോറ്റുകയും ചെയ്തു. ഈ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി രസകരമായ ഒരു കഥയുണ്ട്. പണ്ട് രേവതരാജാവ് തന്റെ മകളായ രേവതിയെ അനുരൂപനായ വരനു വിവാഹം കഴിച്ചുകൊടുക്കേണമെന്നു വിചാരിച്ച് മകളോടുകൂടി ബ്രഹ്മാവിനെ കാണ്മാനായി പോയി. തന്റെ പുത്രിയ്ക്ക് ഭർത്താവായി ആരെയാണ് സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു സൃഷ്ടികർത്താവിനോടു തന്നെ ചോദിച്ചറിവാനായിട്ടാണ് രേവതൻ ബ്രഹ്മലോകത്തേയ്ക്കു പോയത്. അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ ബ്രഹ്മാവിനെ കണ്ടു സംസാരിക്കുവാൻ കുറച്ചുനേരത്തെ താമസമുണ്ടായി. ബ്രഹ്മാവിനെ വിവരം ഉണർത്തിച്ചതിനുള്ള മറുവടി ഇങ്ങിനെയായിരുന്നു:— "അങ്ങുന്നിവിടെ വന്നിട്ട് വളരെ കാലമായിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യലോകത്തിലേയും ഇവിടത്തേയും സമയത്തിനുള്ള വ്യത്യാസംകൊണ്ട് അങ്ങുന്ന് അതറിഞ്ഞിട്ടില്ല. രേവതിയുടെ സമപ്രായക്കാരായ ആളുകളെല്ലാം മരിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ മനുഷ്യലോകത്തിൽ കൃഷ്ണാവതാരം കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള കാലമാണ്. രോഹിണീപുത്രനായി ബലഭദ്രൻ എന്നൊരു വീരനുണ്ട്. അദ്ദേഹമാണ് അങ്ങയുടെ മകൾക്ക് അനുരൂപനായ ഭർത്താവ്. അതുകൊണ്ടു രേവതിയെ അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുക്കുക". ബ്രഹ്മദേവന്റെ ഈ ഉപദേശം അനുസരിച്ചാണ് രേവതൻ ബലഭദ്രനു തന്റെ പ്രിയപുത്രിയെ നൽകിയത്. രേവതീബലരാമന്മാരുടെ വിവാഹം വളരെ ആഘോഷത്തോടുകൂടിയും മംഗളമായും കഴിഞ്ഞുകൂടി.

രുക്മിണിയുടെ ബാല്യം.

അക്കാലത്ത് വിദർഭരാഷ്ട്രത്തിലെ രാജാവായ ഭീഷ്മകൻ കുണ്ഡിനനഗരത്തിൽ വാണുകൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു രുക്മി മുതലായി അഞ്ചു പുത്രന്മാരും, രുക്മിണി എന്നു പേരായ ഒരു പുത്രിയും ഉണ്ടായി. ഭീഷ്മകന്റെ ഏകപുത്രിയായ രുക്മിണി 'ഈരേഴു ലോകങ്ങളും പാലിച്ചു പോരുന്ന വീരനു ഭാര്യയായ്വന്നുകൂടു'ന്നതിനുള്ള ലക്ഷണങ്ങളും തികഞ്ഞ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിലാണ് ജ്യേഷ്ഠയായത്. കുട്ടിക്കാലത്തു കൂട്ടുകാരായ കിടാങ്ങളോടുകൂടി കളിച്ചും, അസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തിയും സ്വഭാവഗുണവും പ്രദർശിപ്പിച്ചും, കാണുന്നവരുടെ കണ്ണിനെ ആനന്ദിപ്പിച്ചും അവൾ വളർന്നു വന്നു.

യൌവനാരംഭം.

ക്രമത്തിൽ ക്രമത്തിൽ രുക്മിണി ബാല്യംവിട്ടു യൌവനം ആരംഭിച്ചു—

"അല്ലിനെവെല്ലുവാൻ വല്ലുമപ്പുഞ്ചായൽ
വില്ലിനെവെല്ലുവാൻവല്ലുംചില്ലീ
മന്മഥനന്നുടെ ജന്മമായുള്ളോരു
കൺമുനതന്നിലേമെല്ലെമെല്ലെ
ചേണാറുനിന്നോരുനാണവും പ്രേമവും
കൂടിക്കലന്നിതേനാളിൽനാളിൽ
വായ്പോടുതഞ്ചിനപുഞ്ചിരിത്തുമത-
ന്നോപ്പക്കല്ലായോരുചോരിവായ്മേൽ
അമ്പുപൊഴിഞ്ഞുനൽകാമുകരുള്ളത്തിൽ
കമ്പംതുടങ്ങീതുമെല്ലെമെല്ലെ
താത്തനെവെല്ലുന്നവാത്തർവൈഭവം
വാഴ്ത്താവതല്ലേതുംപാർത്തുകണ്ടാൽ
പങ്കജനേർമുഖിതനുഖംകണ്ടിട്ടു
തിങ്കളെന്നുള്ളോരുശങ്കയാലെ.

പീയൂഷംചെന്നുനിറഞ്ഞുവഴിഞ്ഞതും
ചെയ്യുന്നുപയ്യവേയെന്നതോന്നും
അംഗജൻകോലുന്നകോദണ്ഡംതന്നുടെ
ടങ്കാരംതാനെന്നതോന്നുകിലാം
ആനനംതന്നുടെകാന്തിയെവാഴ്ത്തുവാ-
നായോരില്ലാരുമിപ്പാരിലിപ്പോൾ
തിങ്കളേനിർമ്മിച്ചാൻ പങ്കജംനിർമ്മിച്ചാൻ
പങ്കജസംഭവൻപണ്ടുപണ്ടേ
എന്തിതെന്നിങ്ങിനെചിന്തിച്ചുനിന്നുഞാ-
നന്ധനായ്പോയിനേനിത്രനാളും
രുഗ്മിണിതനുഖമിങ്ങിനെനിർമ്മിപ്പാ-
നത്യസിച്ചാനെന്നതിന്നറിഞ്ഞു."

എന്നിങ്ങിനെ ചുരുക്കത്തിൽ പറയുന്നതല്ലാതെ യൌവനാരംഭത്തിൽ ലാവണ്യധോരണിയെപ്പാത്തുന്ന രുഗ്മിണിയെപ്പറ്റി വർണ്ണിക്കുവാൻ ആർക്കു സാധിക്കും?

അനുരാഗവും വിവാഹാലോചനയും.

യൌവനം വന്നുതുടങ്ങിയ കാലത്തു രുഗ്മിണിക്ക് യാദവവംശാലങ്കാരമായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഗുണഗണങ്ങൾ കാരോ ആളുകൾ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ട് അദ്ദേഹത്തിൽ അനുരാഗമുളവായി. തന്റെ അനുരാഗത്തെ സഫലമാക്കിത്തീർക്കുവാനായി ആ സുമുഖി ത്രൈലോക്യമാതാവായ ദേവിയെ ഭജിക്കുവാനും തുടങ്ങി. അങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന കാലത്തൊരുദിവസം നാരദമഹർഷി ഭീഷ്മകന്റെ രാജധാനിയിൽ എഴുന്നള്ളുകയുണ്ടായി. രാജാവ് മഹർഷിയെ യഥോചിതം പൂജിച്ചതിനുശേഷം പുത്രിയുടെ വിവാഹമംഗളത്തെപ്പറ്റി ചോദിച്ചപ്പോൾ നാരദൻ, സർവ്വലക്ഷണസമ്പന്നയായി ശ്രീഭഗവതിയോ എന്നതോന്നുമാറിരിക്കുന്ന രുഗ്മിണി പുരുഷോത്തമനായ ശ്രീകൃഷ്ണനാണ് ഏറ്റവുമധികം ചേർന്നവൾ എന്നു പറകയുംചെയ്തു. മഹർഷി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്യുന്നത് അകത്തു വാ

തിലിൽ മറഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന രുക്മിണിയും കേൾക്കുകയുണ്ടാ
യി. അന്നുമുതല്ക്കു് രുക്മിണിക്കു ശ്രീകൃഷ്ണനിലുള്ള അനുരാഗം
കൂടുകൂടി വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭീഷ്മകൻ നാരദമഹർഷിയു
ടെ വാക്കുകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടനായിട്ടു് തന്റെ ഏകപുത്രിയെ
ശ്രീകൃഷ്ണനുതന്നെ നല്കേണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഈ വിവ
രം ഭീഷ്മകന്റെ ബന്ധുക്കളെല്ലാം അറിയുകയും, ഏവർക്കും
അതിയായ ആനന്ദം ഉളവാകയും ചെയ്തു. പുരവാസികളായ
ജനങ്ങൾക്കും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിവാഹാലോചന വളരെ സ
ന്തോഷപ്രദമായിത്തീർന്നു.

രുക്മിയുടെ സംരംഭം.

ഭീഷ്മകന്റെ മൂത്ത മകനായ രുക്മി ദുരഭിമാനിയും ഗ
വിഷ്ഠനും ആയ ഒരാളായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു് രുക്മിണി
യെ ശ്രീകൃഷ്ണനു കൊടുക്കുവാനുള്ള ആലോചന തീരെ രസ
കരമായിത്തീർന്നില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണൻ വംശശുദ്ധി കുറഞ്ഞവനും,
പോരാത്തതു ചെറുപ്പക്കാലത്തു തന്നെ പല ദുർവ്യാപാരങ്ങ
ളിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നവനും അമ്മാമനെക്കൊന്ന മഹാപാപി
യുമാണെന്നും, അങ്ങിനെയുള്ള ഒരാൾക്കു തന്റെ ഏകസ
ഹോദരിയെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ പാടില്ലെന്നും രു
ക്മി സിദ്ധാന്തിച്ചു. അതോടുകൂടി, ചേദിരാജാവായ ശിശു
പാലനു രുക്മിണിയെ ഭാര്യയായി കൊടുക്കേണമെന്നും രു
ക്മി തീർച്ചപ്പെടുത്തി. കുലം, ധനം, സൌന്ദര്യം മുതലായവ
കൊണ്ടു് രുക്മിണിക്കു ഏറ്റവും യോജിച്ച പുരുഷൻ ശിശുപാ
ലനാണെന്നായിരുന്നു രുക്മിയുടെ അഭിപ്രായം. ശുദ്ധാത്മാ
വായ ഭീഷ്മകനു രുക്മിയുടെ വാക്കു തെറ്റി നടക്കുവാൻ തക്ക
പ്രാപ്തിയില്ലായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആകപ്പാടെ എന്താണാ
വേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയമില്ലാത്ത നിലയിൽ ആയിത്തീർന്നു.

രുക്മിണിയുടെ സന്ദേശം.

കുണ്ഡിനപുരത്തിൽ വിവാഹത്തിന്റെ ആലോചന
കിടന്നു മുഴങ്ങിത്തുടങ്ങി. ചേദിരാജാവായ ശിശുപാലൻ ത

ന്നെയാണ് രുക്മിണിയുടെ ഭർത്താവെന്നും, വിവാഹം വള രെ ആഘോഷത്തോടുകൂടിയുണ്ടെന്നും നാട്ടുകാരുടെ ഇട യിൽ പാട്ടായി. "അങ്ങിനെതന്നെയാണ് വേണ്ടത്. കോവിലകത്തേയ്ക്കു ചേർന്നതു ഒരു രാജാവുതന്നെയാണ്" എ ന്നു ചിലർ. "സംശയമുണ്ടോ? മാറ്റൊക്കെ എത്രത്തോള മുണ്ടാവും? ധനവും പ്രഭുത്വവുംതന്നെയാണ് മേലെ" എ ന്നു വേറെ ചിലർ. ഇങ്ങിനെ ആളുകൾ ഓരോന്നു പറയു ന്നതിനിടയിൽ, 'ആട്ടെ. കന്യകയുടെ ഇംഗിതം ആരെങ്കി ലും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ' എന്നു ചോദിക്കുന്നവരും ഉർല്ലാ ചിലർ ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ, "പെണ്ണുങ്ങളുടെ ഹിതം നോക്കുന്ന കാലമൊക്കെക്കഴിഞ്ഞു. ഇന്നിവിടെ മഹൻതന്നു രാനു ഹിതമേതോ അതുതന്നെ ഹിതം. അതല്ലാതെ ഒന്നും നടക്കുകയില്ല" എന്നായിരുന്നു അധികം പേരുടേയും പക്ഷം. ഇങ്ങിനെ തന്റെ വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചു പലരും പലതും പറ യുന്നതു രുക്മിണിക്കു മനസ്സിലാകയും, ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ അനു രക്തയായ ആ അബല, അനഭിമതനായ ശിശുപാലനുമായു ള്ള വിവാഹം നടക്കുന്ന പക്ഷം വരാവുന്ന സ്ഥിതിയോർത്തു വളരെ വ്യസനിക്കുകയും ചെയ്തു. "എന്താണിതിൽ ഒരു രക്ഷ" എന്നു വളരെ ആലോചിച്ചശേഷം രുക്മിണി ഒരു വഴി കണ്ടെത്തി. അവൾ വിശ്വസ്തനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണ നെ വരുത്തി അദ്ദേഹത്തോടു ദ്വാരകയിൽ പോയി തന്റെ അവസ്ഥകളെല്ലാം ശ്രീകൃഷ്ണനെ ധരിപ്പിക്കുവാനും തന്റെ ഒരു സന്ദേശം ശ്രീകൃഷ്ണനോടു പറവാനും ഏല്പിച്ചു. ബ്രാഹ്മ ണൻ അപ്പോൾത്തന്നെ പുറപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ദ്വാരകയി ലെത്തിയപ്പോൾ ഭഗവാൻ അദ്ദേഹത്തെ സസന്തോഷം സ്വീകരിച്ചു സൽക്കരിക്കുകയും, അതുകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടനായി ട്ട് ബ്രാഹ്മണൻ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു രുക്മിണിയുടെ സന്ദേശം പറ കയും ചെയ്തു—

"ഉപേന്ദ്ര! ജഗതീബന്ധോ! കൃപാസിന്ധോ! നമോസ്തുതേ
അപേക്ഷയുണ്ടെനിയ്ക്കേകമുപേക്ഷിച്ചീടൊലാഭവാൻ.
തരുണാംബുധരശ്രീമൻ! തരുണീമോഹനാകൃതേ!
അരുണംചരണാബ്ജംതേ ശരണംകരുണാകര!
താതനും സോദരന്മാരും മാതാവും ബന്ധുവർഗ്ഗവും
എനിയ്ക്കു നിഷ്ടമാംവണ്ണമാരംഭിക്കുന്നുസാമ്പ്രതം.
അശുഭാത്മകനായുള്ള ശിശുപാലനു നല്ലവാൻ
സാദരം കോപ്പുകൂട്ടുന്നു സോദരാദികളൊക്കവെ.
ദുരഹങ്കാരിയാകുന്ന ധരണീപാലനെത്തദാ
വരണംചെയ്കയേക്കാട്ടിൽ മരണംനല്ലുമാധവ!
കരുണാകര! നീവന്നു ഹരണംചെയ്കമാംഹരേ!
പരിണാമസുഖംകൊണ്ടു ഭ്രുരുണാംസമ്മതംഭവേൽ.
ജനവുംധനവുംപിന്നെപ്രാണനുംദേഹവുംതഥാ
ജനകാദികളെപ്പോരും നിനക്കുമേനിൻപദാംബുജം."

മേൽപ്രകാരമുള്ള രുഗ്മിണിയുടെ സന്ദേശം കേട്ടപ്പോൾ, ഭഗവാൻ സന്തുഷ്ടനായിട്ട് അരുളിച്ചെയ്തു:— "ഹേ! ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠ! രുഗ്മിണിയുടെ സന്ദേശംകൊണ്ട് എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. അവളിൽ എനിക്കും അതിയായ അനുരാഗമുണ്ട്. രുഗ്മിണിയുടെ ഗുണഗണങ്ങൾ പലരിൽനിന്നും കേട്ടു കേട്ടു കാമപരവശനായിട്ടാണ് ഞാനിരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടു അങ്ങുന്നു വേഗത്തിൽ പോയി അവളെ ആശ്വസിപ്പിക്കുക. ഞാൻ രുഗ്മിണിയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിനു പ്രതിബന്ധമായുള്ള സകലരേയും ജയിച്ച് അവളെ ബലാൽക്കാരേണ കൊണ്ടുപോരുവാനാണ് വിചാരിക്കുന്നത്. ശിശുപാലാദികളുടെ കുസൃതികളൊന്നും എന്നോടു ഫലിക്കുകയില്ല. മുഹൂർത്തത്തിനു മുമ്പായിത്തന്നെ വന്നു ഞാൻ രുഗ്മിണിയെ ഹരിക്കുന്നുണ്ട്."

എന്നു പറഞ്ഞ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ ബ്രാഹ്മണനെ സമ്മാനിച്ചു സന്തോഷിപ്പിച്ചു. പിന്നെ വിവാഹോചിതമായ വേ

ഷത്തോടുകൂടി ആ ബ്രാഹ്മണനേയും കൂട്ടി അത്യുത്സാഹത്തോടെ രഥാരൂഢനായി പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഈ യാത്രയിൽ ഭഗവാൻ ബലഭദ്രനെ കൂട്ടാതെയാണ് പുറപ്പെട്ടത്.

രാജാക്കന്മാരുടെ വരവ്.

രുക്മിണിയുടെ പിതാവായ ഭീഷ്മകൻ രുക്മിയുടെ അഭിപ്രായത്തെ തടുക്കുവാൻ ശക്തനല്ലായ്കയാൽ ചേദിരാജാവായ ശിശുപാലനുതന്നെ മകളെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തുകയും, വിവാഹഘോഷത്തിനുള്ള കരുക്കങ്ങൾ ഓരോന്നായി ചെയ്തുതുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. തോരണം, കദളീവാഴ, കൊടിക്കൂറ മുതലായവയെക്കൊണ്ടും ദിവ്യങ്ങളായ ധൂപദീപങ്ങളെക്കൊണ്ടും രാജധാനിയെ അലങ്കരിച്ച് കമനീയമാക്കിച്ചെയ്തു. വിവാഹദിവസം വിശിഷ്ടന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരെ ക്ഷണിച്ചു അവരെ കാൽകഴീകിച്ചുകയും അവക്ക് നിരവധി ദ്രവ്യങ്ങൾ ദക്ഷിണയായി കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ബ്രാഹ്മണർക്കും അതിഥികൾക്കും മറ്റുമുള്ള ചതുർവ്വിധവിഭവങ്ങളോടുകൂടിയ സദ്യയുടെ കോലാഹലം കോവിലകത്ത് എങ്ങും മുഴങ്ങി.

ഈ അവസരത്തിൽ ശിശുപാലന്റെ പിതാവായ ദമഘോഷരാജാവ്, പുത്രന്റെ വിവാഹത്തിൽ അത്യുത്സാഹത്തോടും അതിയായ സന്തോഷത്തോടും കൂടി, പുത്രൻ ഭൂദയാത്മനായി ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു ജപഹോമപൂജാദികൾ വെട്ടപ്പായി കഴിപ്പിച്ച് അനേകം ദാനങ്ങളും ചെയ്തു, ആന തേർ കാലാൾ കുതിരപ്പട്ടയോടും നാനാവാദ്യഘോഷത്തോടും കൂടി ശിശുപാലനേയും കൂട്ടി കുണ്ഡിനപുരിയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. ഭീഷ്മകൻ അവരെ ചതുരംഗസൈന്യത്തോടുകൂടി ചെന്നെതിരേറ്റു വിധിപോലെ പൂജിച്ച് സല്ക്കരിക്കുകയും, ശിശുപാലനെ വിചിത്രശില്പവിതാനങ്ങളെക്കൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതായ ഒരു മണിഗൃഹത്തിൽ വലുതായ പദവിയിൽ ഇരുത്തുകയും ചെയ്തു. ഇതിനെത്തുട

ന്നുകൊണ്ട്,

"അംഗൻ കലിംഗനും മാളവൻ കേകയൻ
പിംഗൻമഗധനും കോസലൻ സാലവനും
വീരനാംകാശിഭൂപാലനും സൈന്യവും
ശൂരനവന്തിഭൂപാലൻ നിഷധനും
കൊങ്കണഭൂപനും ഛേഹയരാജനും
വംഗനും സിന്ധുസൌവീരനും മത്സ്യനും"

എന്നുവേണ്ട, പരാക്രമശാലികളായ എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും ഭീഷ്മകന്റെ ക്ഷണനപ്രകാരം സന്നിഹിതരായി. ആതിഥേയനായ ഭീഷ്മകൻ അവരെയെല്ലാം ഓരോ മഞ്ചങ്ങളിൽ ഇരുത്തി യഥായോഗം സൽക്കരിക്കുകയും ചെയ്തു. ജരാസന്ധൻ മുതലായവർ "ശ്രീകൃഷ്ണൻ വന്നാൽ യുദ്ധം ചെയ്യണം" എന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി, അതിനുള്ള വഴികളാലോചിച്ചുംകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിപ്പായി.

ബലഭദ്രന്റെ യാത്ര.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ദ്വാരകാപുരിയിൽ നിന്നു കുണ്ഡിനത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടതു ബലഭദ്രനോടുകൂടാതെയാണെന്നു മുമ്പു പറകയുണ്ടായല്ലൊ. ശ്രീകൃഷ്ണൻ പോയ വിവരം ബലഭദ്രൻ പരിജനങ്ങളിൽ നിന്നറിഞ്ഞു വലിയ വിചാരത്തിൽ അകപ്പെട്ടു. "ശ്രീകൃഷ്ണൻ പോയിട്ടുള്ളതു കുണ്ഡിനപുരിയിലേക്കാണ്. പ്രബലന്മാരായ ശിശുപാലാദികൾ ആഗ്രഹിച്ചുവരുന്ന ഒരു കന്യകയെ ബലാൽക്കാരേണ കരസ്ഥമാക്കുവാനായിട്ടാണ് പോയിട്ടുള്ളതും. ജരാസന്ധൻ മുതലായ ശത്രുക്കൾ വലിയ ഒരുക്കങ്ങളോടുകൂടി പോയിട്ടുമുണ്ട്. കൃഷ്ണനാണെങ്കിൽ ഒറ്റയ്ക്കാണതാനും" എന്നു വിചാരിച്ച്, ബലഭദ്രൻ യാദവസൈന്യങ്ങളോടുകൂടി ഉടൻതന്നെ പുറപ്പെട്ടു കുണ്ഡിനപുരത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ എത്തിയ പ്പോഴേയ്ക്കുതന്നെ ബലഭദ്രനും കുണ്ഡിനപുരിയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

രുക്മിണിയുടെ അവസ്ഥ.

ഇതിനിടയിൽ കന്യകയായ രുക്മിണിയുടെ സ്ഥിതി വലിയ വ്യസനത്തിലായിപ്പരിണമിച്ചു. താൻ ഇരിക്കുന്നിടത്തിലും, നടക്കുന്നിടത്തിലും, എന്നു വേണ്ടാ രാജധാനിയുടെ എല്ലാ പ്രദേശങ്ങളിലും വിവാഹത്തിന്റെ ഘോഷമേ കേൾക്കാനുള്ളൂ. ശിശുപാലന്റെ വർണ്ണനകൾ തന്റെ കർണ്ണത്തിനു ക്രൂരനാരാചംപോലെയാണ്. അവയല്ലാതെ എന്നും കേൾക്കുവാനില്ല. തനിക്കിഷ്ടമില്ലാത്ത ഒരു പുരുഷനെ തന്റെ വരനെന്ന നിലയിൽ പ്രശംസിക്കുന്നതും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ എന്ന നിലയിൽ തന്റെ ഭാഗ്യത്തെ വാഴ്ത്തുന്നതും കേട്ട് കേട്ട് രുക്മിണി അസ്വസ്ഥയായിത്തീർന്നു. തന്റെ മനഃസ്ഥിതിയെ അറിയുന്നവരായി ആരും തന്നെ രാജധാനിയിൽ ഇല്ലല്ലോ എന്ന് വിചാരിച്ച് അവൾ പരിതപിച്ചു.

"എന്നുടെപാണിഗ്രഹണമടുത്തിതു
നന്ദനനുജനെക്കണ്ടതുമില്ലല്ലൊ
ഭാഗ്യമില്ലാതുള്ളനാരീജനങ്ങളിൽ
യോഗ്യതപാത്താലിനിക്കായ്വരുന്നിതോ
ആരതണനെങ്കിലുമിന്നുപരായ്വതി-
നെന്തൊരുകാരണമെന്നറിഞ്ഞീലഞാൻ
എങ്കലൊരുദോഷമുണ്ടാകയൊമമ
സങ്കടമെല്ലാംദ്വിജൻപറയായ്കയൊ
പങ്കജനേത്രൻവരാഞ്ഞതുകാരണം
സങ്കടമേറാംവളരുന്നുമാനസേ"

എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ചും വിലപിച്ചും രുക്മിണി ഓരോനിമിഷവും ഓരോ യുഗംപോലെയാണ് കഴിച്ചുകൂട്ടിയത്.

ഇങ്ങിനെ കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ അബലയുടെ വ്യസനം അനാവശ്യമാണെന്ന് അവളുടെ എടത്തുടയും കണ്ണും കൈയും അവയുടെ ചലനങ്ങളെക്കൊണ്ട് അറിയി

ച്ചു. അതിനെ തുടർന്നുകൊണ്ട്, താൻ വളരെ നേരമായി പ്രതീക്ഷിച്ചുവരുന്ന ആ ബ്രാഹ്മണനും അവളുടെ മുമ്പിൽ വന്നെത്തി. ബ്രാഹ്മണന്റെ മുഖപ്രസാദം കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ അദ്ദേഹം കാര്യംസാധിച്ചാണു വരുന്നതെന്നു രുക്മിണിക്കു മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹം "ഹേ സുന്ദരി! നീ ഇനി വ്യസനിക്കേണ്ട. നിന്റെ പ്രേമഭാജനമായ ശ്രീകൃഷ്ണനും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ ബലരാമനും, യാദവസേനയും ഇതാ ഇവിടെ എത്തിച്ചേർന്നു. നിന്നെ ബലാൽക്കാരേണ കൊണ്ടു പോവാൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിട്ടാണ് ഭഗവാൻ വന്നിരിക്കുന്നത്." എന്ന് രുക്മിണിയോടു പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടപ്പോളുണ്ടായ ആനന്ദംപോലെ ഒരാനന്ദവും കൃതാർത്ഥതപോലെ ഒരു കൃതാർത്ഥതയും രുക്മിണി ഈ ജന്മത്തിൽ അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല. അവൾ വളരെ വന്ദനം പറഞ്ഞ് കാരുൽപീണ്, വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രാഭരണാദികളും അനവധി ദ്രവ്യവും കൊടുത്ത് ബ്രാഹ്മണനെ പോകാനനുവദിക്കയും, അദ്ദേഹം അനേകം ആശീർവ്വാദങ്ങൾ ചെയ്ത് അന്തഃപുരത്തിൽ നിന്നു പോകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വരവ്.

വിവാഹമുഹൂർത്തത്തിന്നല്പം മുമ്പായി ശ്രീകൃഷ്ണനും ബലഭദ്രനും കുണ്ഡിനരാജധാനിയിൽ വന്നുചേർന്നു. ഭീഷ്മകൻ ഈ വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ അവരെ എതിരേറ്റു സൽക്കരിച്ചു. അകത്ത് ആളുകൾ നിറഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു പുറത്തുള്ള ഒരു ഉദ്യാനത്തിന്നരികത്ത് വിശേഷമായി അലങ്കരിച്ചരണ്ടു ഗൃഹങ്ങളിലാണ് ഭീഷ്മകൻ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ ഇരുത്തിയത്. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുഖാരവിന്ദം സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ കുണ്ഡിനത്തിലെ പൌരനാരിമാർക്കുണ്ടായ ആനന്ദം പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസം. 'ലോകൈകസുന്ദരനായ ഇദ്ദേഹം രുക്മിണിയുടെ ഭർത്താവായാൽ വളരെ യോജിച്ചിരിക്കും' എന്നു ചിലർ. 'ഇന്ദീവരാക്ഷനായ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയതമ

യാകുവാൻ രുക്മിണിക്ക് വളരെ ചേച്ചയുണ്ട്" എന്നു ചിലർ. 'ദുർഭഗനായ ശിശുപാലനു ഗമിണിയെ കൊടുത്താൽ വളരെ മോശമാവും' എന്നു വേറെ ചിലർ. 'നമ്മുടെയെല്ലാം സുകൃതംകൊണ്ടു നമ്മുടെ രുക്മിണിക്ക് ഇദ്ദേഹം ഭർത്താവായെങ്കിൽ, ഹാ! എത്രനന്നായിരുന്നു' എന്നു മറ്റു ചിലർ. ഇങ്ങിനെ പൌരസ്ത്രീകൾ പല അഭിപ്രായങ്ങളും പറയാതിരുന്നില്ല.

ഗൌരീദർശനം.

അനന്തരം അന്തഃപുരസ്ത്രീകൾ കന്യകയെ ഗൌരീഭഗവതിയുടെ അമ്പലത്തിൽ തൊഴുവിപ്പാനായി കൊണ്ടുപോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. മംഗലാർത്ഥകങ്ങളായ വാദ്യങ്ങളോടും, നാലുഭാഗത്തും നിറഞ്ഞ സൈന്യങ്ങളോടും കൂടി കാൽനടയായിട്ടാണു രുക്മിണിയുടെ ഈ യാത്രയുണ്ടായതു്. സർവ്വാഭരണഭൂഷിതമാരായ സ്ത്രീജനങ്ങൾ വിവാഹവേഷം ധരിച്ചിരിക്കുന്ന രുക്മിണിയെ അമ്പലത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോകുന്ന ഈ കാഴ്ച ഏറ്റവും കൌതുകം തോന്നിക്കുന്നതായിരുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിൽ എത്തിയപ്പോഴയ്ക്കു് അനേകം ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീകൾ അവിടെ സന്നിഹിതമാരായി ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം രുക്മിണിയെ തൊഴുവിച്ചു.

"രാജകുലദൈവമായ ഹരനെയും
പൂജിതന്മാരായ നിന്റെ സുതരെയും
വന്ദിച്ചുലോകൈകനാഥയായുള്ളോരു
നിന്നുടെ പാദാംബുജം വണങ്ങുന്നു ഞാൻ
നന്ദസുതൻ മമ കാന്തനായീടുവാ-
നിന്നുനിൻ കാരുണ്യമുണ്ടായ്വരേണമേ."

എന്ന ഒരു മന്ത്രം ചൊല്ലിയിട്ടാണു് രുക്മിണി ദേവിയെ വന്ദിച്ചതു്. അനന്തരം ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീകൾ പായസം, അപ്പം മുതലായവ നിവേദിച്ചു് ഭഗവതിയെ പൂജിക്കുകയും, പൂജാവസാനത്തിങ്കൽ തീർത്ഥവും പ്രസാദവും രുക്മിണിക്കു നൽകുക

യും ചെയ്തു. ദേവീപൂജയ്ക്കായി വന്നിരുന്ന ഈ ബ്രാഹ്മണ സ്ത്രീകൾക്കു രുക്മിണി അനേകം ദിവ്യരത്നാദികൾ ദക്ഷിണയായി കൊടുക്കുകയും, അവരുടെ അനുഗ്രഹം വാങ്ങി കാൽ നടയായിത്തന്നെ അവിടെ നിന്നു തിരിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണദർശനം—രുക്മിണീഹരണം.

രുക്മിണി ബ്രാഹ്മണൻ മുഖേന ശ്രീകൃഷ്ണനോടു ഒരു സന്ദേശം ചെയ്തതായി മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. അക്കൂട്ടത്തിൽ "മുഹൂർത്തത്തിനു മുമ്പു അമ്പലത്തിൽനിന്നു തൊഴുതുപോരുമ്പോൾ ഭഗവദ്ദർശനത്തിനു സൌകര്യമായിരിക്കും" എന്നുകൂടി സകാര്യമായി പറഞ്ഞയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതുപ്രകാരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ അമ്പലത്തിൽനിന്നു കോവിലകത്തേയ്ക്കുള്ള വഴിയിൽ ഒരിടത്തു എഴുന്നള്ളി കന്യകയുടെ വരവിനെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നമുണ്ടായിരുന്നു. അമ്പലത്തിൽ നിന്നു വരുന്ന വരവ് അകലേനിന്നു കാണാവുന്ന വിധത്തിലാണ് വിവാഹത്തിനു വന്നിട്ടുള്ള രാജാക്കന്മാർ ഇരുന്നിരുന്നത്. സർവ്വാംഗസുന്ദരിയായ രുക്മിണി, സമസ്തങ്ങളായ ആഭരണങ്ങളും അണിഞ്ഞു "ഉത്തമരത്നാംഗുലീയവിരാജിതഹസ്താംബുജം കൊണ്ടു തോഴിതൻ പാണിമേൽ" പിടിച്ചും കൊണ്ടുവരുന്ന വരവ് എല്ലാവരും അത്യൽകണ്ണോടുകൂടി നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഈ അവസരത്തിൽ രുക്മിണി എടത്തെ കൈകൊണ്ടു കുന്തളഭാരം തെല്ലൊന്നു നീക്കിക്കൊണ്ടു അവിടെ സന്നിഹിതന്മാരായിരിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാരെ പരക്കെ ഒന്നു കടാക്ഷിച്ചു. അപ്പോൾ തന്റെ പ്രേമസർവ്വസ്വവും ആരാധനാമൂർത്തിയുമായ ആ സുന്ദരപുരുഷനെ—അതേ ശ്രീകൃഷ്ണൻ— അവളുടെ കണ്ണിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുഖാരവിന്ദത്തെ സന്ദർശിക്കുവാൻ വളരെ കാലമായി അത്യാഗ്രഹത്തോടുകൂടിയാണിരിക്കുന്നതെങ്കിലും ഈ അഭിമുഖദർശനത്തിൽ രുക്മിണിയുടെ മുഖം ലജ്ജകൊണ്ടു താനേ നമ്രമായി ഭവിച്ചു. ഈ അവസരത്തിൽ കന്യകാദർശനംകൊണ്ടു മ

തിമാനും അത്ഭുതപരവശന്മാരായും ഭവിച്ച രാജാക്കന്മാർ തന്നെത്താനറിയാതെ പല ഗോഷ്ഠികളും കാണിക്കയുണ്ടായതു പറഞ്ഞൊപ്പിക്കുവാൻ ആരെക്കൊണ്ടും സാധിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ ഒന്നുമാത്രം പറയാം. ചിത്രത്തിൽ എഴുതി വെച്ചിട്ടുള്ള പുരുഷന്മാർക്ക് വല്ല തന്റേടവും ഉണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ ഈ രാജാക്കന്മാർക്കും തന്റേടമുള്ളൂ. അവരുടെ മനസ്സിനു രുക്മിണിയുടെ ദിവ്യരൂപം, അത്രമേൽ ഒരു മോഹനാസ്ത്രമായിരുന്നു. ഈ അവസരത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സുധാമധുരമായ ഒരു മന്ദഹാസത്തോടുകൂടി,

"എങ്ങുപോകുന്നുനീയിപ്പോ-
ളംഗനാമൌലിരത്നമേ!"

എന്നു ചോദിച്ചുംകൊണ്ടു രുക്മിണിയുടെ പാണിപല്ലവം പിടിച്ച് അവളെ തേരിൽ കയറ്റി ജ്യേഷ്ഠനോടും യാദവസൈന്യത്തോടും കൂടി യാത്രയായി. കണ്ടുനില്ക്കുന്നവർ പ്രശംസിച്ചു. സ്ത്രീകൾ സന്തോഷിച്ചു. ബ്രാഹ്മണർ വാഴ്ത്തി. ദേവന്മാർ ദമ്പതിമാരുടെ ശിരസ്സിൽ പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്കയും ചെയ്തു.

രാജാക്കന്മാരുടെ കോപവും യുദ്ധവും.

ജനങ്ങളുടെ ആർപ്പുവിളിയും കോലാഹലവും കേട്ടപ്പോളാണ് രാജാക്കന്മാർക്കു കാര്യം മനസ്സിലായത്. കാര്യം അബദ്ധമായി എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവരുടെ ഇടയിൽ ഉണ്ടായ ക്ഷോഭം അവാച്യമായിരുന്നു.

'ആരെടാ! കന്യകാരത്നം ചോരണംചെയ്ത കൈതവാൽ
'തൊട്ടപ്പിൻ മൂഢരേ! ചെന്നു തട്ടപ്പിൻ ഭ്രമിപാലരേ!
എട്ടപ്പിൻ ചാപമങ്ങസ്ത്രം തൊട്ടപ്പിൻ മടിയെന്തെടാ!'

എന്ന് ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞുംകൊണ്ടു എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും കൂടി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നേരെ ഓടിയെത്തി. കടൽപോലെയുള്ള രാജസൈന്യങ്ങൾ എങ്ങും പരന്നു. ക്ഷണത്തിൽ ആ വിവാഹരംഗം ഒരു യുദ്ധരംഗമായി മാറി. ഈ യുദ്ധത്തിൽ വെച്ച് ബലഭദ്രനും ശ്രീകൃഷ്ണനും യാദവസേനാ

പതിയായ സാത്യകിയും കൂടി അനവധി ശത്രുസൈന്യത്തെ നിഗ്രഹിക്കുകയും വമ്പു പറഞ്ഞുവന്ന രാജാക്കന്മാരെയെല്ലാം പിന്തിരിച്ചോടിക്കുകയും ചെയ്തു. എല്ലാരാജാക്കന്മാരും തോറ്റു പിന്തിരിഞ്ഞപ്പോൾ, രുക്മിണിയുടെ ജ്യേഷ്ഠനും രുക്മിണിയെ ശിശുപാലനു വിവാഹം ചെയ്തു കൊടുക്കുവാൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തവനുമായ രുക്മി ശ്രീകൃഷ്ണനെ തോല്പിച്ച സഹോദരിയെ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരാതെ ഇനി കുണ്ഡിനരാജധാനിയിൽ ഞാൻ കടക്കുന്നതല്ല' എന്ന് വില്ലു പിടിച്ചു സത്യം ചെയ്ത് ശ്രീകൃഷ്ണനോടെതിരിട്ടു. അദ്ദേഹവുമായുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വില്ലുകളെല്ലാം മുറിച്ചു കളഞ്ഞു. ഉടൻ തന്നെ രുക്മി വാളും പരിചയുമെടുത്ത് ചെറുത്തുംകൊണ്ടടുത്തു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ രുക്മിയുടെ വാളും പരിചയും അസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുറിച്ചു കളഞ്ഞു, തേരിൽനിന്ന് ഒരു വാളുമെടുത്ത് രുക്മിയുടെ നേരെ ചാടി. രുക്മിയെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വധിക്കുമെന്നു ദിക്കായപ്പോൾ രുക്മിണി 'അരുത് അരുത്' എന്ന് പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഭഗവാൻ അദ്ദേഹത്തെ ശ്മശ്രുക്കൾ ഷേദിച്ച് വിരൂപനാക്കി വിടുകയേ ചെയ്തുള്ളൂ. രുക്മി ആവഴിയെത്തന്നെ ലജ്ജിതനായി മടങ്ങിപ്പോയി. കുണ്ഡിനത്തിൽ കടക്കുകയില്ലെന്നു സത്യം ചെയ്തതുകൊണ്ട്, രുക്മി കോട്ടയ്ക്കു പുറത്തു ഭോജകടം എന്നൊരു കോവിലകം പണിയിച്ച് അതിൽ താമസിക്കുവാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തുകയാണുണ്ടായത്.

രുക്മിണീപരിണയം.

ഇങ്ങിനെ സകല രാജാക്കന്മാരേയും തോല്പിച്ച്, രുക്മിണിയേയും കൊണ്ട് ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ബലഭദ്രസഹിതനായി ദ്വാരകാപുരിയിൽ സസുഖം എത്തിച്ചേർന്നു. സദാരനായി എഴുന്നള്ളിയ ഭഗവാനെ ദ്വാരകാവാസികൾ സാദരം എതിരേറ്റു. സ്വതേതന്നെ ആനന്ദമയമായ ദ്വാരകാപുരി ഇപ്പോൾ പൂർവ്വാധികം മനോഹരമായിച്ചമഞ്ഞു.

അനന്തരം ഭഗവാൻ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ, ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം, ബന്ധുമിത്രാദികളുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തോടുകൂടി വിവാഹക്രിയകൾ കഴിച്ച് രുക്മിണിയെ ഭാര്യയായി സ്വീകരിച്ചു. ദ്വാരകയിലെ ഗൃഹലക്ഷ്മിയായ രുക്മിണിയെക്കൊണ്ട് ആ നഗരിയുടെ നിർമ്മാണം സഫലമായി ഭവിച്ചു. അവിടെ,

"കേളിച്ചും കാന്താരേ കനകത-
രുകുഞ്ജങ്ങളിലണ-
ഞ്ഞാളിച്ചും വയ്യങ്കേ പരിചൊട്ട
ശയിച്ചും ദയിതയാ
രമിച്ചും ഗോവിന്ദൻ കമലശര-
ലീലാസുകൃതകീ
ഗമിച്ചു സാനന്ദം കിമപിസ-
മയം മോഹനമയം."

ഒന്പതാം അദ്ധ്യായം.

രുക്മിണീപുത്രൻ.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ രുക്മിണിയോടുകൂടി കുറേക്കാലം ക്രീഡചെയ്തു സുഖിച്ചു താമസിക്കുന്നതിനിടയിൽ രുക്മിണി ഗർഭിണിയായിത്തീരുകയും, അതിസുന്ദരനായ ഒരുണ്ണിയെ യഥാകാലം പ്രസവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ പുത്രൻ കാമദേവന്റെ അവതാരമാകുന്നു. പണ്ട് പാവ്വതീപരിണയത്തിനു മുമ്പ് കാമദേവൻ പരമശിവന്റെ മൂന്നാംതൃക്കണ്ണിൽ ദഹിച്ചുപോയി. അപ്പോൾ 'അനംഗ'നായിച്ചമഞ്ഞ കാമദേവൻ വീണ്ടും ശരീരമുണ്ടാവാനായിട്ട് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മനസ്സിൽ വാസനാരൂപേണ ലയിച്ച് അവസരം പ്രതീക്ഷിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള കാമദേവൻ രുക്മിണിയുടെ ഗർഭത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണപുത്രനായി അവതരിക്കുകയാണ് ചെയ്തത്.

രുഗ്മിണി പുത്രനെ പ്രസവിച്ചതു മായാവിയായ ശംബരൻ എന്ന അസുരൻ കണ്ടെത്തി. രുഗ്മിണിയുടെ പുത്രനായ ആ ബാലൻ തന്റെ അന്തകനാണെന്നു അസുരനു തോന്നി. അതുകൊണ്ടു അവൻ ഉടൻതന്നെ മായാബലത്താൽ ആ ബാലനെ രുഗ്മിണിയുടെ അരികിൽനിന്നെടുത്ത് സമുദ്രത്തിൽ എറിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. സമുദ്രചാരിയായ ഒരു മത്സ്യം ശിശുവിനെ വിഴുങ്ങുകയും ചെയ്തു. ആ മത്സ്യം, മുക്കുവർ വലവീശുമ്പോൾ അതിൽ കുടുങ്ങുകയുണ്ടായി. മുക്കുവർ അതിനെ കടൽക്കരയിൽ വാങ്ങുകൊണ്ടിരുന്ന ശംബരാസുരനു കാഴ്ചയായി നൽകി. ശംബരാസുരൻ അതു കീറി പാകം ചെയ്യുവാനായിട്ടു തന്റെ വെപ്പുകാരിയായ മായാവതിയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ മായാവതി കാമദേവന്റെ പത്നിയായ രതിദേവിയായിരുന്നു. തന്റെ ഭർത്താവ് ദഹിച്ചുപോയതിനുശേഷം രതിദേവി വേഷംമാറി മായാവതി എന്ന പേരിൽ ശംബരാസുരന്റെ വെപ്പുകാരിയായി അവന്റെ വീട്ടിൽ പാർക്കുകയായിരുന്നു. മായാവതിക്കു പാചനവേലയിൽ നല്ല നൈപുണ്യമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു അവളുടെ പേരിൽ ശംബരനു വലിയ താല്പര്യമുണ്ടായിരുന്നു.

മായാവതി ആ മത്സ്യത്തെ കീറിയപ്പോൾ അതിനകത്തു് അതിസുന്ദരനായ ഒരു ബാലനെ കണ്ടെത്തി. ബാലന്റെ അവയവങ്ങൾക്കുള്ള ചേർച്ചയും ശോഭാതിശയവും കണ്ടു സംശയം തോന്നുകയാൽ മായാവതി വിവരം ആരേയും അറിയിക്കാതെ ബാലനെ വളർത്തിവന്നു. ആ ബാലൻ തന്റെ ഭർത്താവായ കാമദേവന്റെ തന്നെ അവതാരമായിരിക്കുമോ എന്നായിരുന്നു അവളുടെ സംശയം. ഈ സംശയത്തോടുകൂടി അവൾ ബാലനെ വളർത്തി വരവേ, ഒരു ദിവസം തത്രപദേശിയായ നാരദമഹർഷി അവിടെ വന്നു് "ഹേ രതിദേവി! നിനക്കു ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ബാലൻ നിന്റെ ഭർത്താവായ കാമ

ദേവനാണ്. ഇവൻ രുക്മിണിയുടെ ഗർഭത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ പുത്രനായി അവതരിച്ചിരിക്കയാണ്. അതുകൊണ്ടു നീയിവനെ ആരുമറിയാതെ വളർത്തിക്കൊൾക. ഇവൻ ശംബരാസുരനെ യുദ്ധത്തിൽ നിഗ്രഹിച്ചു നിന്നെ പരിഗ്രഹിക്കും" എന്നരുളിച്ചെയ്തു മറഞ്ഞു.

ബാലൻ ക്രമത്തിൽ വളർന്നവരുംതോറും, രതിദേവി, പുത്രനോടു മാതാവു പ്രദർശിപ്പിക്കാറുള്ള ചേഷ്ടകളിൽ നിന്നു വ്യത്യസ്തമായ ചേഷ്ടകളാണ് പ്രദർശിപ്പിച്ചുവന്നത്. മാതാവിനു പുത്രന്റെ പേരിലുള്ള സ്നേഹത്തിനു വാത്സല്യമെന്നാണല്ലൊ പേർ പറയുക. വാത്സല്യത്തിന്റെ ചിഹ്നമായിട്ടുള്ള ഭാവങ്ങളെല്ലാ അവളിൽ കാണപ്പെട്ടത്. പിന്നയോ, ഒരു ഭാര്യയ്ക്കു തന്റെ ഭർത്താവിൽ ഉള്ള അനുരാഗത്തിന്റെ ചിഹ്നങ്ങളാണ് അവളിൽ കാണപ്പെട്ടത്. അതുകണ്ടിട്ട് ബാലൻ "അമ്മ എന്താണ് ഇങ്ങിനെയെല്ലാം പറകയും കാണിക്കയും ചെയ്യുന്നത്" എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ, രതിദേവി തന്റെ ചരിത്രങ്ങളും നാരദമഹർഷിയുടെ വാക്കുകളും അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞു.

അനന്തരം, മായാവതിയുടെ ഉപദേശപ്രകാരം, അദ്ദേഹം ശംബരാസുരനെ യുദ്ധംചെയ്തു കൊല്ലണമെന്നും, ഉടൻതന്നെ ദ്വാരകയിൽ പോയി തന്റെ വേർപാടുകൊണ്ടു ദുഃഖിച്ചിരിക്കുന്ന മാതാപിതാക്കന്മാരെ സമാധാനിപ്പിക്കണമെന്നും തീർച്ചയാക്കി. മായാശാലിയായ ശംബരാസുരനോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനാവശ്യമായ പല മായകളും മായാവതി അദ്ദേഹത്തിനു പറഞ്ഞുകൊടുത്തു. അതുപ്രകാരം അദ്ദേഹം ശംബരാസുരനെ യുദ്ധത്തിൽ അനായാസേന നിഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തു. അനന്തരം താൻ കാമദേവനാണെന്നും, മായാവതി തന്റെ ഭാര്യയായ രതിദേവിയാണെന്നും ഉള്ള ബോധത്തോടുകൂടി, രുക്മിണീപുത്രനായ അദ്ദേഹം സ ഭാര്യനായി ആകാശമാർഗ്ഗത്തൂടെ ദ്വാരകയിലേക്കു പോകയും ചെയ്തു.

പ്രദ്യുമ്നനും രതിയും.

ദ്വാരകാപുരിയിലെ നിവാസികൾക്കു അതിയായ വിസ്മയവും സന്തോഷവും ഉളവാക്കിക്കൊണ്ടു കാമദേവനും രതിയും അവരുടെ മുമ്പിൽ പെട്ടെന്ന് പ്രത്യക്ഷമായി. രുഗ്മിണി ആ സുന്ദരയുവാവിനെ കണ്ടപ്പോൾ "ഇയ്യാളാരാണ്? എന്റെ പ്രിയതമന്റെ തൽസ്വരൂപമായിരിക്കുന്നുവല്ലോ. താമരപ്പൂവിനൊത്ത മുഖവും, കരിങ്കുവലയതുല്യമായ കണ്ണുകളും, കാർമേഘതുല്യമായ കുന്തളഭാരവും ഉള്ള ഈ യുവാവ് എന്റെ കാണാതെ പോയ കുമാരൻ തന്നെ ആയിരിക്കുമോ? എന്താണ് എനിക്ക് ഇവനിൽ അതിയായ ഒരു പ്രീതി തോന്നുവാൻ കാരണം?" എന്നു വിചാരിച്ചു ഏറ്റവും പരവശയായിത്തീർന്നു. അപ്പോഴക്ക് ആളുകൾ പറഞ്ഞു കേട്ട ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനും അവിടെ വന്നെത്തി. എല്ലാവരും ആളെ മനസ്സിലാകാതെ നില്ക്കുമ്പോൾ ത്രൈലോക്യസഞ്ചാരിയായ നാരദമഹർഷി അവിടേയും പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു, രുഗ്മിണിയോട്,

"തവ നന്ദനൻ മദനനേഷ സുന്ദരൻ
നവനീലനീരദശരീരകോമളൻ.
ചടുലേക്ഷണേ! കുടിലനായ ശംബരൻ
കടലിൽക്കളഞ്ഞു ജനനക്ഷണേ പുരാ,
അവനെജ്ജവേന കുലചെയ്തു കൊണ്ടിവൻ
തവ സന്നിധൌ സപദി വന്നു സുന്ദരൻ.
രതിദേവിതാനിവളിവന്റെ വല്ലഭാ
ഹിതകാരിണിയമരനന്നു ദുർല്ലഭാ;
അധുനാനികാമമിവനോടു കൂടി നീ
മധുരാനനേ! നന്നു വസിച്ചുകൊൾകെടോ!"

എന്നരുളിച്ചെയ്തു. ആ യുവാവിന്നു നാരദൻ 'പ്രദ്യുമ്നൻ' എന്നു പേരും കല്പിച്ചു. അനന്തരം മാതാപിതാക്കന്മാർ പുത്രനെ വാത്സല്യത്തോടുകൂടി ലാളിക്കയും, നവദമ്പതിമാരായ

പ്രദ്യുമ്നനേറെയും രതിയുടേയും സാന്നിദ്ധ്യത്താൽ സകലവിധ സൌഭാഗ്യങ്ങളോടും കൂടി ദ്വാരകാവാസികളും പരമാനന്ദത്തിൽ നിമഗ്നരായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

സത്രാജിത്തും സ്യമന്തകമണിയും.

ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന കാലത്ത് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സമീപവാസിയായ സത്രാജിത്ത് എന്ന യാദവശ്രേഷ്ഠൻ ധനലോഭംകൊണ്ടു സൂര്യനെക്കുറിച്ചു തപസ്സുചെയ്കയും, സൂര്യഭഗവാൻ സന്തോഷിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്ന് സ്യമന്തകം എന്നപേരായ ഒരു ദിവ്യമായ മണിയെ കല്പിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. സ്യമന്തകം ഏറ്റവും ഐശ്വര്യപ്രദമായ ഒരു രത്നമായിരുന്നു. സൂര്യനെപ്പോലെ ശോഭയുള്ളതായ ഈ മണിയിൽനിന്നു ദിവസംതോറും എട്ടെട്ടുഭാരം സ്വർണ്ണംവീതം ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കും. ഇങ്ങിനെയുള്ള ലോകോത്തരമായ മണിയുടെ ലാഭത്താൽ സത്രാജിത്തിന്നു അതിയായ സന്തോഷവും കൃതാർത്ഥതയും ഉണ്ടായി.

ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുപോയതോടുകൂടി സത്രാജിത്തിന്നു സന്തോഷത്തേയും കൃതാർത്ഥതയേയും തുടർന്നുകൊണ്ടു അല്പമായ അഹങ്കാരവും ഉണ്ടായിത്തീർന്നതിൽ ആശ്ചര്യമില്ലല്ലോ. താൻ വലിയ ഒരു പ്രഭുവായിത്തീർന്നതു തന്റെ നാട്ടിലുള്ള പ്രമാണപ്പെട്ട ആളുകളെ അറിയിക്കേണമെന്നു സത്രാജിത്തിന്നു തോന്നുകയാൽ, അദ്ദേഹം ഒരു ദിവസം സ്യമന്തകമണിയും ധരിച്ച് ശ്രീകൃഷ്ണനെ കാണ്മാനായി ദ്വാരകാപുരിയിലേക്കു പോകയുണ്ടായി. ഏറ്റവും ദീപ്തിമത്തായ സ്യമന്തകത്തിന്റെ പ്രഭയാൽ കണ്ണഞ്ചിനിപ്പോയവരായ പാർശ്വജനങ്ങൾ ഓടിച്ചെന്നു ശ്രീകൃഷ്ണനോടു "പ്രഭോ! നിന്തിരുവടിയെ കാണ്മാനായിട്ടു ആദിത്യൻ വന്നിട്ടുണ്ട്" എന്നറിയിച്ചു. ഭഗവാൻ നോക്കിയപ്പോൾ, അവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതു ആദിത്യനല്ലാ, ആദിത്യങ്കൽ നിന്നു സ്യമന്തകം ലഭിച്ച സത്രാജിത്തായിരുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ സത്രാജി

ത്തിനെ വഴിപോലെ സ്വീകരിച്ചു സല്ക്കരിച്ചു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ ദിവ്യരത്നം രാജാവിന്നായിക്കൊണ്ടു തന്റെ കയ്യിൽ തന്നാൽ തരക്കേടില്ലെന്നും, രത്നങ്ങൾ രാജാവിന്നുള്ളവയാണെന്നും സത്രാജിത്തിനോടു പറകയും അങ്ങിനെ ചെയ്യാൽ അതിന്നു പകരമായി അളവറ്റ ധനം നൽകാമെന്നു അറിയിക്കയും ഉണ്ടായി. സത്രാജിത്താകട്ടെ ധനലോഭം നിമിത്തം അതിന്നൊന്നും മറുപടിപറയാതെ അവിടെനിന്നു പോകയാണുണ്ടായത്.

പ്രസേനന്റെ നായാട്ടും മരണവും.

സത്രാജിത്തിന്നു പ്രസേനൻ എന്നു പേരായി ഒരനുജനുണ്ടായിരുന്നു. ആയാളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു വളരെ സ്നേഹവുമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരുദിവസം പ്രസേനൻ സ്യമന്തകരത്നവും ധരിച്ചുകൊണ്ടു നായാട്ടുചെയ്യാനായി കാട്ടിലേക്കു പോയി. കാട്ടിൽ വെച്ചു് അതിശോഭയോടുകൂടിയ സ്യമന്തകരത്നത്തെ ഒരു സിംഹം കണ്ടെത്തുകയും, ആ സിംഹം പാഞ്ഞുചെന്നു പ്രസേനനെ കൊന്നു രത്നം തട്ടിപ്പറിക്കയും ചെയ്തു. ആ സിംഹത്തെ, ആ കാട്ടിലെ ഒരു ഗുഹയിൽ പാർത്തുവരുന്ന വാനരശ്രേഷ്ഠനായ ജാംബവാൻ കണ്ടെത്തി. ആയാൾ സിംഹത്തെയും കൊന്നു മണി കരസ്ഥമാക്കി. ഈവക വിവരങ്ങൾ ആരും അറിയുകയുണ്ടായില്ല.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പേരിൽ അപവാദം.

പ്രസേനൻ വരാഞ്ഞതുകൊണ്ടു് സത്രാജിത്തു വളരെ വിവശനായിത്തീർന്നു. കാട്ടിൽ പോയി കുറെ നേരം തിരഞ്ഞുവെങ്കിലും യാതൊരു തുമ്പും ഉണ്ടായില്ല. ഒടുവിൽ 'എന്റെ അനുജൻ മരിച്ചു' എന്നു വിചാരിച്ചു സത്രാജിത്ത് അനുജനുവേണ്ടി പിണ്ഡകർമ്മങ്ങളും ചെയ്തു 'ഈശ്വരകല്പിതം' എന്നു സമാധാനിച്ചു വ്യസനിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ അനർത്ഥത്തിന്നു കാരണം സ്യമന്തകമണിയാണെന്നും, ഈ രത്നത്തിൽ പ്രബലന്മാരായ ചിലർക്കു ഗ്രഹമുണ്ടെന്നും മറ്റും (ശ്രീ

കൃഷ്ണൻ രത്നം മോഷ്ടിച്ചതിനെ ഉള്ളിൽ വെച്ചുംകൊണ്ടു) ഗൂഢാർത്ഥമായി ആയാൾ ബന്ധുക്കളോടു സംസാരിച്ചു. ബന്ധുക്കൾ അതു വേറെ ചിലരോടും അവർ മറ്റു ചിലരോടും പറകയും, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പേരിലുള്ള ഈ അപവാദം വെള്ളത്തിൽ വീണ തൈലബിന്ദുപോലെ എല്ലാടവും പരക്കുകയും ചെയ്തു.

"കേട്ടീലയോ കിഞ്ചന വർത്തമാനം
നാട്ടിൽപ്പൊറുപ്പാനെളുതല്ല മേലിൽ,
വേട്ടയ്ക്കു പോയാനൊരു യാദവൻപോൽ
കൂട്ടം പിരിഞ്ഞിട്ടവനേകനായി
ഒരുത്തനപ്പോളവനോടു നേരി-
ട്ടടുത്തു കുത്തിക്കൊലചെയ്തപോലും
അവന്റെ കണ്ഠത്തിലണിഞ്ഞ രത്നം
കവർന്നുകൊണ്ടാശു തിരിച്ചുപോലും."

എന്നും,

"പ്രസേനനെക്കൊന്നവനാരുവാൻപോൽ?"
"പ്രസേനനെക്കൊന്നവനീശ്വരൻതാൻ"
"അതോ നമുക്കും പരമാത്മിപ്പോ-
ളുരുല്ല ചോദിച്ചതറിഞ്ഞിതോ താൻ?"
"അറിഞ്ഞു ഞാനിന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ"
"പറഞ്ഞുകൂടാത്തതിനെന്തു ബന്ധം?"
"തനിക്കുതാൻപോന്നവരൊന്നു ചെയ്താ-
ലതിന്നു ദോഷം പറയാവതാണോ?"
"എനിക്കു കേൾപ്പിക്കരുതോ രഹസ്യം?"
"തനിക്കു കേൾപ്പിക്കരുതായ്കയില്ല"
"തന്നാണു ഞാനെന്നുടെ കണ്ണുരണ്ടാ-
ണന്യാദൃശന്മാക്കുറിയിക്കയില്ല"
"എന്നാൽ കഥിക്കാമിതുകേട്ടതിപ്പോൾ
നന്ദാത്മജൻ ചെയ്തൊരു കൈതവം പോൽ."

എന്നും ഉള്ള അപവാദങ്ങളും സ്വകാര്യമായും പരസ്യമായും എല്ലാവരുടെ ഇടയിലും പരന്നു. നാലാളുകൾ കൂടിച്ചേരുന്ന ദിക്കിലെല്ലാം സ്യമന്തകമണിയെക്കുറിച്ച് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പേരിൽ അപവാദം പറയൽ തന്നെ തൊഴിൽ എന്നായി.

അന്വേഷണം.

മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം തന്റെ പേരിൽ പരന്നവരുന്ന അപവാദങ്ങളും കേട്ടു കേട്ടു സഹിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലായ്കയാൽ ഒരു ദിവസം ശ്രീകൃഷ്ണൻ അതിന്റെ പരിഹാരത്തിന്നുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിച്ചു. ഈ അപവാദം പറയുന്നവരെ തക്കവിധത്തിൽ ശിക്ഷിക്കുവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണന്നു യാതൊരു പ്രയാസവുമില്ല. എങ്കിലും അതിന്നു കൃഷ്ണൻ ശ്രമിച്ചില്ല. . അപവാദത്തിന്റെ കാരണംതന്നെ ഇല്ലായ്മചെയ്താൽ പിന്നെ അതുണ്ടാവില്ലല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ച് ആ വഴിക്കാണ് ഭഗവാൻ തിരിച്ചത്. പ്രസേനൻ നായാട്ടിന്നു പോയ കാട്ടിൽ ചെന്ന് അന്വേഷണം നടത്തുവാനാണ് ഭഗവാൻ തീർച്ചയാക്കിയത്. കുറെ യാദവന്മാരേയും കൂട്ടി കാട്ടിൽ കടന്നന്വേഷിച്ചതിൽ പ്രസേനന്റേയും അയാൾ കയറിയിരുന്ന കുതിരയുടേയും ശവം ഒരു ദിക്കിൽ നിന്നു കണ്ടെത്തി. അതിന്റെ അരികത്ത് സിംഹത്തിന്റെ അടികളും പതിഞ്ഞു കണ്ടതുകൊണ്ട് ഒരു സിംഹമായിരിക്കണം പ്രസേനനെ കൊന്നതെന്ന് ഊഹിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. സിംഹത്തിന്റെ അടി പിടിച്ചു കാട്ടിന്റെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു കടന്നു കുറെ നടന്നപ്പോൾ ഒരു സിംഹവും ചത്തുകിടക്കുന്നതായി കണ്ടു. "ശരി, ഇതേവരെയെല്ലാം ശരിയായിരിക്കുന്നു. പ്രസേനനെ കൊന്നതു സിംഹമാണെന്നു തീർച്ച. പക്ഷേ, ഇതുകൊണ്ടായില്ല. ഈ സിംഹത്തേയും ഒരാൾ കൊന്നിരിക്കയാണ്. അവനെക്കൂടി കണ്ടുപിടിച്ചാലേ സ്യമന്തകം പോയത് എവിടെയാണെന്നറിയുകയുള്ളൂ. ആട്ടെ, തിരയുകതന്നെ" എ

ന്നു പറഞ്ഞ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. സിംഹത്തിന്റെ മൃതദേഹത്തിന്നരികിലായി ഒരു വാനരന്റെ പാദചിഹ്നം പതിഞ്ഞു കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് സിംഹത്തെ വധിച്ചത് ഒരു വാനരനായിരിക്കേണമെന്ന് ഊഹിപ്പാൻ സാധിച്ചു. ഈ വാനരന്റെ അടികൾ വളഞ്ഞും പിരിഞ്ഞുമുള്ള വഴിയിൽക്കൂടെ പോയി ഭയങ്കരമായ ഒരു ഗുഹയിൽ ചെന്നവസാനിച്ചതായി കണ്ടു. ആ ഗുഹാദ്വാരം അന്ധകാരമയമായിരുന്നതുകൊണ്ടു യാദവന്മാർക്കെല്ലാം വലിയ ഭയം തോന്നി. അപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ "ആട്ടെ, നിങ്ങൾ ഇവിടെ നിന്നാൽ മതി. ഞാൻ പോയി ഈ ഗുഹയിൽ ഒന്നന്വേഷിച്ചു വരാം. ആരും പേടിക്കേണ്ടതില്ല" എന്നു പറഞ്ഞ്, കൂട്ടുകാരെ ഗുഹാമുഖത്തിൽ നിർത്തി ഏകാകിയായി ഗുഹയുടെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു കടന്നു.

ശ്രീകൃഷ്ണനും ജാംബവാനും.

ഗുഹയിൽക്കൂടെ വളരെ നേരം നടന്നു ചെന്നപ്പോൾ പെട്ടന്ന് അന്ധകാരമെല്ലാം നീങ്ങി, സൂര്യപ്രകാശംപോലെയുള്ള കാന്തി കാണുമാറായി. അതു സ്യമന്തകരത്നത്തിന്റെ കാന്തിയായിരുന്നു. കണ്ണു ചിന്നിക്കുന്നതായ ആ വെളിച്ചത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്ന് എല്ലാം നോക്കിക്കാണ്മാൻ സാധിച്ചു. അപ്പോളുണ്ട്, ഒരു വാനരബാലൻ, സ്യമന്തകരത്നവും കയ്യിൽ പിടിച്ച് കളിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യരെ കണ്ടു പരിചയമില്ലാത്ത ആ വാനരബാലൻ തന്റെ അടുത്തു ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടപ്പോൾ ഒന്നു ഞെട്ടി, അത്യുച്ചത്തിൽ കരഞ്ഞലറി. ആ അലച്ചിൽ കേട്ടപ്പോൾ ആ കുട്ടിയുടെ പിതാവായ ജാംബവാൻ എന്ന വാനരശ്രേഷ്ഠൻ ഓടിയെത്തി. അപ്രതീക്ഷിതമായ വിധത്തിൽ തന്റെ ഗുഹയിൽ ഒരു മനുഷ്യൻ കടന്നുവന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ജാംബവാൻ വളരെ കോപിച്ച് ഉഗ്രക്കോടെ ഒരടിയടിച്ചു. അടി കൊണ്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുഷ്ടികൾ ചുരുട്ടി അവനെ ഒരിടിയിടിച്ചു. അതോടുകൂടി അവർ തമ്മിൽ ഭയങ്കരമായ യുദ്ധവും ആരംഭിച്ചു.

"അടിക്കയും തങ്ങളിൽ മുഷ്ടികൊണ്ടു-
ങ്ങിടിക്കയും മാന്തുകയും നഖാഗ്രൈഃ
കടിക്കയും വൃക്ഷശതങ്ങൾ തല്ലി-
പ്പൊടിക്കയും യുദ്ധമതീവഘോരം"

എന്നല്ലാതെ, ശ്രീകൃഷ്ണനും ജാംബവാനും തമ്മിലുണ്ടായ യുദ്ധത്തെ എങ്ങിനെ വർണ്ണിക്കട്ടേ? ഇവരുടെ യുദ്ധംകൊണ്ട് ഭൂമി ആകപ്പാടെ കുലുങ്ങി. സമുദ്രങ്ങൾ കലങ്ങി. സിംഹ വ്യാഘ്രാദികളായ വനമൃഗങ്ങൾ നടുങ്ങി. കാട്ടിലുള്ള വന്മരങ്ങൾ ഒടുങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഈ യുദ്ധം യാതൊരു നീക്കുപോക്കും കൂടാതെ ഇരുപത്തെട്ടു ദിവസത്തോളം നീണ്ടുനിന്നു. അപ്പോഴെയ്ക്ക് ജാംബവാനു പരമാത്മബോധം വരികയും, അയാൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ തൃപ്പാദത്തിൽ വീണു നമസ്കരിച്ച് ഇങ്ങിനെ സ്തുതിക്കയും ചെയ്തു:—

"മദാന്ധനാമെന്നപരാധമെല്ലാം
സദാ സഹിച്ചീടുക ശാർങ്ഗപാണേ!
മീനായതും കൂർമ്മമതായതും നീ,
പീനം വരാഹാകൃതി പൂണ്ടതും നീ,
മഹാനൃസിംഹോത്തമനായതും നീ,
മഹാമതേ! വാമനനായതും നീ,
ക്ഷമാതലേ ഭാർഗ്ഗവനായതും നീ,
രമാപതേ! രാഘവനായതും നീ,
ഇഹാപി നീലാംബരനായതും നീ,
മഹാനുഭാവപ്രകൃതേ! നമസ്തേ.
ധരിച്ചു ഞാൻ സമ്പ്രതി കൃഷ്ണനായി-
ജ്ജനിച്ചു കംസാദികഹിംസചെയ്വാൻ
ഭവാൻ ഭവദ്ധ്വംസനജാഗ്രത്തുകൻ
നവാംബുദശ്യാമതനോ! നമസ്തേ"

ഇപ്രകാരം ജാംബവാന്റെ സ്തുതി കേട്ടു സന്തുഷ്ടനായിട്ട് ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തു: "ഹേ ജാംബവാനേ! നിന്റെ ഭ

കതിവിശ്വാസങ്ങൾകൊണ്ടു ഞാൻ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഞാനിവിടെ വന്നിട്ടുള്ളത് വേറെ ഒരുദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണ്. നിന്റെ പുത്രന്റെ കയ്യിലുള്ള സ്യമന്തകരത്നമാണ് എന്നെ ഇങ്ങോട്ടു വരുത്തിയത്. ആ രത്നം, സത്രാജിത്ത് എന്ന യാദവൻ സൂര്യനെക്കുറിച്ചു തപസ്സുചെയ്ത് സൂര്യന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. അതു കാരണമായി എനിക്കു ചില അപവാദങ്ങൾക്കിടയായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആ രത്നംമൂലമുണ്ടായ അനർത്ഥത്തെ ജാംബവാൻ പരിഹരിച്ചുതരണം." ഇങ്ങിനെ ഭഗവാൻ അരുളിച്ചെയ്തതു കേട്ടപ്പോൾ ജാംബവാൻ വളരെ സന്തുഷ്ടനായിട്ട് സ്യമന്തകമണിയേയും തന്റെ പുത്രിയായ ജാംബവതി എന്ന സുന്ദരീമണിയേയും തൃക്കാൽക്കൽ വെച്ചു വന്ദിച്ചു. ഭഗവാൻ അതു സ്വീകരിക്കയും ചെയ്തു.

ഈ സമയത്തു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കരുതിച്ച് കാട്ടിലേയ്ക്കു പോന്നിരുന്ന യാദവന്മാർ കാട്ടിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവർ ആ ഗുഹാദ്വാരത്തിൽ പന്ത്രണ്ടു ദിവസം ഭഗവാൻ വരുന്നതു കാത്തുംകൊണ്ടു താമസിച്ചു. എന്നിട്ടും അവിടത്തെ വരവു കാണായ്കയാൽ അവർ ദുഃഖിതന്മാരായി ദ്വാരകയിലേയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങിപ്പോയി. ഭഗവാൻ സ്യമന്തകമണി അന്വേഷിക്കുവാനായി കാട്ടിൽ പോയതും, വനമദ്ധ്യത്തിൽ കുരിരുട്ടു നിറഞ്ഞ ഒരു ഗുഹയിലേയ്ക്കു കടന്നുപോയതുമായ വിവരങ്ങളും അതിൽനിന്നു പിന്നെ പുറത്തു വരാതിരുന്ന സംഗതിയും യാദവന്മാർ ദ്വാരകയിൽ അറിയിക്കുകയും, ദ്വാരകാവാസികളെല്ലാം വളരെ വ്യസനിച്ചും സത്രാജിത്തിനെ ശപിച്ചും ദിവസങ്ങൾ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയും ചെയ്തു. അവർ, തങ്ങൾക്കു സംഭവിച്ചിട്ടുള്ള ആപത്തു നീക്കിത്തരുവാനായി ദുർഗ്ഗാദേവിയെ ഭജിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഭഗവാൻ സ്യമന്തകമണിയോടും ജാംബവതിയോടും കൂടി ജാംബവാൻ പാർക്കുന്ന കാട്ടിൽനിന്ന് ദ്വാരകയിൽ എത്തിച്ചേർന്നത്.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ സത്രാജിത്തിനെ വരുത്തി സ്യമന്തകരത്നം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. സത്രാജിത്തു തന്റെ പൂർവ്വവൃത്താന്തങ്ങൾ ഓർത്തു ലജ്ജിതനായി ഒന്നും പറയാതെ സ്യമന്തകവും കൊണ്ടു ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോയി. താൻ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ളതു തെറ്റാണെന്നു സത്രാജിത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ തോന്നിയിരുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു് ഇനി എന്തെല്ലാം ആപത്തുകളുണ്ടാവുക എന്നറിയായ്കയാൽ അദ്ദേഹത്തിനു കുറെ പരിഭ്രമവും ഉണ്ടായി. ഏതായാലും ശ്രീകൃഷ്ണനെ പ്രസാദിപ്പിക്കുകതന്നെ എന്നു് അയാൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അടുത്തുതന്നെ ഒരു ദിവസം സത്രാജിത്തു് തന്റെ പുത്രിയായ സത്യഭാമയേയും കൂട്ടി ദ്വാരകയിൽ ചെന്നു് പുത്രിയേയും മണിയേയും ശ്രീകൃഷ്ണനു ബഹുമാനപൂർവ്വം കാഴ്ച വെയ്ക്കുകയും, തന്റെ അപരാധങ്ങളെല്ലാം പൊറുക്കേണമെന്നു ഭഗവാനോടു പ്രാർത്ഥിക്കയും ചെയ്തു. ഭഗവാനാകട്ടേ "ഹേ സത്രാജിത്തേ! എനിക്കു് അങ്ങയുടെ പേരിൽ അപ്രിയമൊന്നുമില്ല. സ്യമന്തകരത്നം ഞാൻ സ്വീകരിക്കേണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല. അതു് അങ്ങയുടെ കൈവശംതന്നെ ഇരുന്നാൽ മതി. കന്യകാരത്നത്തെ അങ്ങുന്നു് എനിക്കായിത്തന്നതിൽ ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. അവളെ ഞാൻ സ്നേഹത്തോടും ആദരവോടും കൂടി സ്വീകരിക്കയും ചെയ്യുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു് സ്യമന്തകത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയുണ്ടായതു്. സത്രാജിത്തു മനസ്സമാധാനത്തോടുകൂടി സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ സ്യമന്തകമണിമൂലം തനിക്കു ലഭിച്ച ആ രണ്ടു സുന്ദരീമണികളേയും ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ വിധിപ്രകാരം വിവാഹംചെയ്തു. സർവ്വാംഗസൌന്ദര്യത്തോടുകൂടിയ ജാംബവതിയും സത്യഭാമയും ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ഭാര്യാപദം സ്വീകരിപ്പാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായതുകൊണ്ടു വളരെ ശോഭിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണനു സ്യമന്തകം മൂലമായുണ്ടായ അപവാദത്തിനു

ഒരു കാരണം പറയുന്നുണ്ട്. ചിങ്ങമാസത്തിലെ വെളുത്ത പക്ഷത്തിൽ ചതുർത്ഥിദിവസം ബാലചന്ദ്രനെ കണ്ടു വന്ദിച്ചും കൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോളാണ് ഭഗവാനെ ഈ അപവാദം ബാധിച്ചത്. ആ ദുഷ്ടീത്തി ഒഴിഞ്ഞുപോയതിനുശേഷം ഭഗവാൻ അതിനെ ആ ദിവസത്തെ ചന്ദ്രൻ തന്നെ സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു ചിങ്ങത്തിലെ ചതുർത്ഥിദിവസം ഇന്നും ആരും ചന്ദ്രനെ കാണാറില്ല. കണ്ടാൽ എത്ര യോഗ്യനായിരുന്നാലും ദുഷ്ടീത്തിക്കിടയാകുമെന്നാണ് വിശ്വാസം.

ചില വിശേഷങ്ങൾ.

മുമ്പത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞ കഥകൾ നടന്നതിനുശേഷം തന്റെ അച്ഛൻപെങ്ങളായ കുന്തീദേവിയും അവരുടെ പുത്രന്മാരായ പാണ്ഡവന്മാരും, കുരുവംശജന്മാരായ ദുര്യോധനാദികളുടെ വഞ്ചന നിമിത്തം അവരാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട അരക്കില്ലത്തിൽ കിടന്നു മരിച്ചുപോയതായ വിവരം കേട്ട് അതിന്റെ സൂക്ഷ്മം അറിവാനായിട്ട് ഭഗവാൻ ഹസ്തിനപുരിയിൽ എഴുന്നള്ളി. ഭഗവാന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ ബലഭദ്രനും കൂടെ പോയി. ആ അവസരത്തിൽ, ശതധനാവ് എന്നവൻ സത്രാജിത്തിനെ വധിച്ച് സ്യമന്തകരത്നം കയ്യിലാക്കി. ശതധനാവ് സത്രാജിത്തിനെ കൊന്നത് അക്രൂരന്റെയും കൃതവർമ്മാവിന്റെയും ഉപദേശപ്രകാരമാണെന്ന് ആളുകൾ പറയുവാൻ തുടങ്ങി. അച്ഛന്റെ മരണവർത്തമാനം സത്യഭാമയെ കഠിനമായി വ്യസനിപ്പിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അതിനു പകരമായി ശതധനാവിനേയും നിഗ്രഹിച്ച് സത്യഭാമയെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. സ്യമന്തകരത്നം നിമിത്തം ഇങ്ങിനെ പല അനർത്ഥങ്ങളും തുടച്ചയായി ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ബലഭദ്രൻ "ഇനി ഞാനിവിടെ ഇരിക്കുകയില്ല" എന്നു വിചാരിച്ച് മിഥിലാരാജധാനിയിലേയ്ക്കു പോയി അവിടെ താമസമാക്കി. സ്യമന്തകം മൂലം ശ്രീകൃഷ്ണനുള്ള ദുഷ്ടീത്തി വീണ്ടും വേറെ ഒരു പ്രകാര

ത്തിൽ പരക്കുവാൻ തുടങ്ങി. "ശതധനപാവിനെക്കൊന്നത് അക്രൂരനാണ്. അതു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം ചെയ്തതുമാണ്. കാരണം സ്യമന്തകത്തിലുള്ള ആഗ്രഹം തന്നെ" എന്നാണ് ഇപ്പോൾ ആളുകൾ പായുവാൻ തുടങ്ങിയത്. ഈ അപവാദത്തിന്റെ നിവാരണത്തിനായി ഭഗവാൻ ദൂരസ്ഥനായ അക്രൂരനെ വരുത്തി പരമാത്മമെല്ലാം പരബോദ്ധ്യമായ വിധത്തിൽ വെളിപ്പെടുത്തുകയും ഒടുവിൽ അനർത്ഥഹേതുവായ സ്യമന്തകമണിയെ ഭക്തശ്രേഷ്ഠനായ അക്രൂരനു കൊടുപ്പിച്ച് അനർത്ഥനിവാരണം വരുത്തുകയും ചെയ്തു. അക്രൂരനെപ്പോലെ ഭക്തിയുള്ളവരുടെ കയ്യിലല്ലാ ഇരിക്കുന്നതെങ്കിൽ സ്യമന്തകം പോലെയുള്ള രത്നങ്ങൾ പല ദോഷങ്ങളേയും ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചാണ് ഇങ്ങിനെ ചെയ്തത്. ഇതിനു ശേഷമാണ് പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം, ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥനിർമ്മാണം എന്നിവയുണ്ടായത്. പാഞ്ചാലീസ്വയംവരത്തിൽ ഭഗവാൻ സത്യഭാമയോടുകൂടി എഴുന്നള്ളിയതായും ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം എന്നുപേരായ ഒരു വിശേഷപ്പെട്ട രാജധാനിയെ ഭഗവാൻ വിശ്വകർമ്മാവിനെക്കൊണ്ടു പണിചെയ്യിച്ചു പാണ്ഡവന്മാർക്കു സമ്മാനിച്ചതായും ഉള്ള കഥകൾ പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ഈ സംഭവം കൂടി കഴിഞ്ഞു ഏതാനും സംവത്സരങ്ങൾക്കു ശേഷമാണ് അർജ്ജുനൻ സന്ന്യാസിവേഷം ചമഞ്ഞ് ദ്വാരകാപുരിയിൽ വന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സഹോദരിയായ സുഭദ്രയെ വിവാഹം ചെയ്തത്. ആ കഥ പ്രസ്താവയോഗ്യമാണ്.

സുഭദ്രാഹരണം.—

ഇക്കാലത്തു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സഹോദരിയായ സുഭദ്ര നവയൌവനാരംഭംകൊണ്ടു മനോഹരമായ പ്രായത്തിൽ എത്തിയിരുന്നു. ഗുരുനായകനായ ബലഭദ്രൻ സുഭദ്രയെ മാന്യനായ ഒരു വരനു വിവാഹംകഴിച്ചുകൊടുക്കേണമെന്നുദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. കൌരവരാജാവും തന്റെ പ്രധാനശിഷ്യനും പ്രസി

ജ്ഞനുമായ സുയോധനനു സുഭദ്രയെ നൽകേണമെന്നായിരുന്നു ബലഭദ്രന്റെ ഉദ്ദേശം. ഈ ഉദ്ദേശം അനുജനായ ശ്രീകൃഷ്ണനു സമ്മതമായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തന്ത്രകുശലനായ കൃഷ്ണൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ അഭിപ്രായത്തിനു വിരോധം ഭാവിച്ചിരുന്നതുമില്ല. തന്റെ പ്രിയസഹോദരിയായ സുഭദ്രയെ പരാക്രമശാലിയും ജഗദേകധനുർധരനുമായ അർജ്ജുനനു വിവാഹംചെയ്തുകൊടുത്തു കുന്തീപുത്രന്മാരുമായി മുമ്പുതന്നെയുള്ള ചാച്ചുയെ ഒന്നു പുതുക്കേണമെന്നായിരുന്നു കൃഷ്ണന്റെ ആന്തരമായ ഉദ്ദേശം. സുഭദ്രക്കു കുട്ടിക്കാലത്തുതന്നെ അർജ്ജുനന്റെ ശൌര്യാദി ഗുണങ്ങൾ കേട്ടുകേട്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ വലിയ സ്നേഹവും ബഹുമാനവും ഉളവായിരുന്നു. യൌവനാരംഭത്തിൽ അത് അനുരാഗമായി പരിണമിക്കയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന കാലത്ത്, അർജ്ജുനൻ സമയലംഘനം ചെയ്യേണ്ടിവന്നതുകൊണ്ടുള്ള ദോഷങ്ങളുടെ പരിഹാരത്തിനു പുണ്യതീർത്ഥസ്നാനത്തിന്നായി നാനാദിക്കുകളിൽ സഞ്ചരിക്കയായിരുന്നു. ആ കൂട്ടത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രഭാസതീർത്ഥത്തിലും പോവുകയുണ്ടായി. അവിടെവെച്ച് ഗയൻ എന്ന യാദവന്റെ വാക്കിൽനിന്നു ശ്രീകൃഷ്ണസോദരിയായ സുഭദ്രയുടെ ഗുണങ്ങൾ കേൾക്കുകയാൽ അർജ്ജുനൻ കാമപരവശനായിത്തീരുകയും സുഭദ്രയെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചു ദിവസങ്ങൾ പോക്കുകയും ചെയ്തു. അർജ്ജുനന്റെ ഈ അവസ്ഥ ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ദിവ്യദൃഷ്ടികൊണ്ടു കണ്ട് സത്യഭാമാസഹിതനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തിലെഴുന്നള്ളുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാരവശ്യത്തിനുള്ള കാരണം ഉപായത്തിൽ അറിഞ്ഞ് അതിന്റെ പരിഹാരത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിച്ചുറപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

സുഭദ്രയെ അർജ്ജുനനു കൊടുക്കുവാൻ ജ്യേഷ്ഠൻ സമ്മതിക്കുകയില്ലെന്നു ശങ്കിച്ച് ഇക്കാര്യം ഉപായത്തിൽ ഒപ്പിക്കുവാനാണ് കൃഷ്ണൻ ശ്രമിച്ചത്. രൈവതകം എന്ന പർവ്വത

ത്തിൽ യാദവന്മാരുടെ വകയായി ഒരു വലിയ ഉത്സവം ആരംഭിച്ചു. ആയതിനു ബലഭദ്രൻ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവരും രുഗ്മിണി, സത്യഭാമ, സുഭദ്ര തുടങ്ങിയവരും വലിയ ആഡംബരത്തോടുകൂടി എത്തിച്ചേർന്നു. ഈ ഉത്സവത്തിനു സുഭദ്രാകാമുകനായ അർജ്ജുനനും വന്നുചേർന്നു. അദ്ദേഹം പ്രഭാസത്തിൽവെച്ചു കൃഷ്ണനുമായി സംസാരിച്ചതിനു ശേഷം കാഷായവസ്ത്രവും യോഗദണ്ഡവും കമണ്ഡലുവും ധരിച്ച് ഒരു സന്ന്യാസിയുടെ വേഷത്തിലാണ് ഉത്സവത്തിനു വന്നത്. ഇവിടെവെച്ച് അർജ്ജുനനു സുഭദ്രയെ കാണ്മാൻ സാധിക്കുകയും, മുമ്പു കേട്ടിരുന്നതിനെക്കാൾ അധികം സൌന്ദര്യമുള്ള ആ കന്യകയെക്കുറിച്ചുള്ള വിചാരത്താൽ അദ്ദേഹം പൂർവ്വാധികം വ്യാകുലനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

ഉത്സവം കഴിഞ്ഞ് ആളുകളെല്ലാം പോകുമ്പോൾ വഴിയിൽവെച്ച് മഹാനായ ബലഭദ്രൻ ഈ സന്ന്യാസിയെ കണ്ടു. കാഴ്ചയിൽ വളരെ സുഭഗനും ശാന്തനും ഗംഭീരനുമായ ഇദ്ദേഹം വളരെ യോഗ്യനാണെന്നു തോന്നി ബലഭദ്രൻ സന്ന്യാസിയോട് "മഹാത്മാവായ അങ്ങുന്ന് സദയം ഞങ്ങളുടെ പുരത്തിൽ എഴുന്നള്ളി, ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കണം. അങ്ങയെ സ്വീകരിച്ചു സൽകരിക്കുവാനും അങ്ങയുടെ സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ടു ഞങ്ങളുടെ പുരത്തെ പവിത്രമാക്കുവാനും എടയാകുന്നതായാൽ അതൊരു ഭാഗ്യമായിരിക്കുമെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം" എന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെ ദ്വാരകയിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി, വലിയ ഉപചാരങ്ങളോടുകൂടി പൂജിക്കയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂജാദികാര്യങ്ങൾക്കു യാതൊരു വിഘ്നവും വരാതെ വേണ്ടുന്ന ശുശ്രൂഷകളെല്ലാം ചെയ്യുന്നതിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തുകയും ചെയ്തു. ഈ സന്ന്യാസി വലിയ വിശിഷ്ടനാകയാൽ അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിനു വല്ലവരേയും ഏല്പിച്ചാൽ മതിയാകയില്ലെന്നു തോന്നി ബലഭദ്രൻ സുഭദ്രയുടെ ഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ സന്ന്യാസിയെ താമ

സിപ്പിക്കുവാനും സുഭദ്രയെത്തന്നെ വേണ്ട ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്യാനും നിയോഗിച്ചു. ഈ ഏർപ്പാട് ശ്രീകൃഷ്ണനു സമ്മതമായില്ല. സന്ന്യാസിയാണെന്നുള്ളതുകൊണ്ടുമാത്രം ഒരാളെ വിശ്വസിച്ചുകൂടെന്നും, കാര്യം സിദ്ധിക്കുവേണ്ടി സന്ന്യാസിവേഷം ധരിച്ച് നടക്കുന്നവർ വളരെയുള്ളതുകൊണ്ടു വിരക്തന്മാരായ യഥാർത്ഥസന്ന്യാസികളെ തിരിച്ചറിയുവാൻ പ്രയാസമുണ്ടെന്നും, കന്ന്യാഗൃഹത്തിൽ സന്ന്യാസിയെ താമസിപ്പിക്കുന്നതു സൂക്ഷിച്ചിട്ടു വേണ്ടതാണെന്നുമാണ് കൃഷ്ണൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടത്. എന്നാൽ, ജ്യേഷ്ഠന്റെ അഭിപ്രായംതന്നെ അദ്ദേഹം അനുസരിക്കയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ അർജ്ജുനനു സുഭദ്രാഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശം ലഭിച്ചു. സന്ന്യാസിയുടെ പരമാർത്ഥം ശ്രീകൃഷ്ണനും രുഗ്മിണിയ്ക്കും സത്യഭാമക്കും മാത്രമല്ലാതെ ആർക്കും അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല.

സുഭദ്ര അതിഭക്തിയോടുകൂടി അന്ന്യാസിക്കു പതിവായി വേണ്ടുന്ന പൂജാസാധനങ്ങൾ ഒരുക്കിക്കൊടുക്കുക, ഭക്ഷ്യപേയാദികൾ തയ്യാറാക്കുക മുതലായ ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്തുവന്നു. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി സുഭദ്രയ്ക്കു യാതൊരു സംശയവും തോന്നിയില്ല. എന്നാൽ സന്ന്യാസി, പതിവായി വീരാസനത്തിലിരുന്ന് ഈശ്വരനെ ധ്യാനിക്കുമ്പോൾ കണ്ടിരുന്നത് "ബാലശശിയും കോടീരവും ഗംഗയും" ഒന്നുമല്ല; പിന്നയോ തന്റെ അനുരാഗഭാജനമായ കന്യകയുടെ "മന്ദസ്മിതപ്രൌഢിയും പന്തൊക്കും മുലയും" ആയിരുന്നു. സന്ന്യാസിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ അതേവരെ ഉണ്ടാകാതിരുന്ന ചില വികാരങ്ങൾ ക്രമേണ സുഭദ്രയ്ക്കും ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങി. തന്റെ പ്രേമഭാജനമായ കന്യകയെ കണ്ടുംകൊണ്ടു താൻ ഇന്നാളാണെന്നറിയിക്കാതെ കഴിക്കുവാൻ ഒരു യുവാവിന് എത്രനാൾ സാധിക്കും? കുറേ ദിവസങ്ങൾക്കു ശേഷം സന്ന്യാസിയും കന്യകയും തമ്മിൽ പല നാട്ടുവർത്തമാനങ്ങളും പറയുന്ന കൂട്ടത്തിൽ താൻ കുന്തീപുത്രനായ അർജ്ജുനനാണെന്നും സുഭദ്രയിൽ അ

നരകത്തനായിട്ടാണ് സന്ന്യാസിയായിച്ചമഞ്ഞ് ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതെന്നുമുള്ള പരമാർത്ഥം ആ പെൺകിടാവിനെ അറിയിച്ചു. താൻ വളരെ അനുരാഗത്തോടുകൂടി സ്നേഹിച്ചവരുന്ന വിജയനാണ് തന്നെ ലഭിപ്പാനായി വേഷം മാറി വന്നിരിക്കുന്നതെന്നു പെട്ടന്നു മനസ്സിലായപ്പോൾ സുഭദ്ര,

"ഓമൽപ്പൂവദനം കുനിഞ്ഞു, തളിർപോൽ
മിന്നുന്ന മെയ്യാകയും
രോമാഞ്ചാങ്കുരമാർന്നു, വേപഥു കല-
ർന്നോരം വിയർത്തങ്ങിനേ
ശ്രീമൽക്കാൽവിരൽകൊണ്ടുഭൂമിയിൽ വര-
ച്ചൊന്നും പറഞ്ഞീടുവാൻ
സാമർത്ഥ്യം കലരാതെ—"

ആയിച്ചമഞ്ഞ് തൽക്ഷണം തന്നെ അന്തഃപുരത്തിലേക്ക് ഓടി. പിന്നെ, അജ്ജുനനെ വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടുതന്നെ നിർഗ്ഗമനാദികളിൽകൂടി ശ്രദ്ധയില്ലാതെ സുഭദ്ര വളരെ പരവശയായിത്തീർന്നു.

സംഗതികൾ ഇത്രത്തോളമായപ്പോൾ ഭഗവാൻ സുഭദ്രയുടെ വിവാഹം നടത്തിക്കുവാനുള്ള വഴികളും ആലോചിച്ചുറച്ചു. ബലഭദ്രൻ ദ്വാരകയിലിരിക്കുന്നതു അജ്ജുനന്റെ വിവാഹത്തിനു പ്രതിബന്ധമാണെന്നു കണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ അവിടെ നിന്നു മാറുവാനായി അന്തർദ്ദീപത്തിൽ ഒരുത്സവം തുടങ്ങി. ദ്വാരകയിൽനിന്നു കുറച്ചകലെയുള്ള ഒരു ദ്വീപമാണ് അന്തർദ്ദീപം എന്നതു്. തോണിവഴിയായി യാത്രചെയ്തിട്ടുവേണം അവിടെ എത്തുവാൻ. ബലഭദ്രനും ശ്രീകൃഷ്ണനും മറ്റുള്ള യാദവന്മാരും വലിയ ആഡംബരത്തോടുകൂടി ഉത്സവത്തിനായി അങ്ങോട്ടു പോയി. സന്ന്യാസിയെ ശുശ്രൂഷിക്കുവാനായി സുഭദ്രയെ ദ്വാരകയിൽത്തന്നെ പാർപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ദ്വാരകയിൽ കാവൽക്കാരായ ചിലർ മാത്രമല്ലാതെ പുരുഷന്മാരാരും ഇല്ലെന്നായി.

ഈ അവസരത്തിൽ അർജ്ജുനനും സുഭദ്രയും തമ്മിൽ ആലോചിച്ച് വേണ്ടതെല്ലാം ഉറപ്പാക്കുകയും, അർജ്ജുനൻ ആ കന്യകയെ "ഗാന്ധർവ്വമായ് വേളികഴിച്ച്" തേരിൽ കയറി തന്റെ നഗരത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തു. ഈ വിവാഹം നടത്തിക്കുവാൻ അർജ്ജുനന്റെ സങ്കല്പശക്തികൊണ്ട് ദേവേന്ദ്രനും ശചീദേവിയും മറ്റു ദേവന്മാരും കൂടി ദ്വാരകയിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്നു. കന്യകയെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുപോകുന്ന അർജ്ജുനനോട് യാദവന്മാർ യുദ്ധത്തിനു ചെന്നുവെങ്കിലും, സുഭദ്രയാൽ നയിക്കപ്പെട്ട തേരിൽ കയറി യുദ്ധം ചെയ്ത് അർജ്ജുനൻ അവരെയെല്ലാം കീഴടക്കി. ഇങ്ങിനെ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഉപായംകൊണ്ട് സുഭദ്ര അർജ്ജുനന്റെ പ്രിയപത്നിയായി. ഈ സുഭദ്രാഹരണം അറിഞ്ഞപ്പോൾ ബലഭദ്രൻ വല്ലാതെ കോപിച്ചുവെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തെ സാമവാക്കുകളെക്കൊണ്ടു സമാധാനിപ്പിച്ചു. പിന്നെ ബലഭദ്രൻതന്നെ സപരിവാരനായി പാണ്ഡവന്മാരുടെ സന്നിധത്തിൽ ചെന്ന് സുഭദ്രയുടെ വിവാഹം വളരെ കേമമായി കഴിപ്പിക്കയും സ്ത്രീധനമായി അനവധി രത്നാഭരണാദികളെ കൊടുക്കുകയും ഉണ്ടായി.

കാളിന്ദിയുടേയും മറ്റും വിവാഹങ്ങൾ. —

അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാളിന്ദി എന്ന കന്യകയെ വിവാഹം ചെയ്തു. ഇത് ഖാണ്ഡവദാഹത്തിനു പോയ കാലത്താണുണ്ടായത്. കാളിന്ദീനദിയുടെ തീരത്തിൽ കളിച്ചിരുന്ന ഒരു കന്യകയായിരുന്നു കാളിന്ദി. ഭഗവാൻ അവളെ കണ്ടു സംസാരിക്കുവാനിടയായപ്പോൾ രണ്ടുപേർക്കും പരസ്പരം അനുരാഗമുളവാകയും, ഭഗവാൻ അവളുടെ അനുരാഗത്തെ ആദരിച്ച് അവളെ ഭാര്യയായി സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം അവന്തിരാജ്യത്തിൽനിന്നു മിത്രവിന്ദ എന്ന കന്യകയേയും ഭഗവാൻ ഭാര്യയായി സ്വീകരിച്ചു. ഈ മിത്രവിന്ദ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പേരിൽ അനുരക്തയായിത്തീരുക

യാണുണ്ടായത്. അവളുടെ സോദരന്മാരായ വിന്ദനും അനുവിന്ദനും അവളുടെ അനുരാഗത്തെ നിഷേധിച്ചതുകൊണ്ട് ഭഗവാൻ ബലാൽക്കാരേണ അവളെ അപഹരിക്കുകയാണ് ചെയ്തത്. പിന്നെ വിവാഹം ചെയ്തതു സത്യ എന്ന കന്യകയെയാണ്. ഈ കന്യക കോസലരാജാവായ നഗ്നജിത്തിന്റെ പുത്രിയായിരുന്നു. നഗ്നജിത്ത് തന്റെ പുത്രിയുടെ വിവാഹത്തിനു ഒരു വീരപരീക്ഷയെ ഏർപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹത്തിനു മഹാബലശാലികളായ ഏഴു കാളകളുണ്ടായിരുന്നു. അവയെ പിടിച്ചുകെട്ടുന്ന വീരൻ ആരോ അദ്ദേഹത്തിനു തന്റെ പുത്രിയെ നൽകുമെന്നായിരുന്നു നിശ്ചയം. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഈ വീരപരീക്ഷയിൽ അനായാസേന വിജയിയായി സുന്ദരിയായ സത്യയെ വിവാഹം ചെയ്തുയാണുണ്ടായത്. അതിനുശേഷം ശ്രീകൃഷ്ണൻ കേകയരാജകുടുംബത്തിൽ നിന്നു ഭദ്ര എന്നു പേരായ കന്യകയെ വിവാഹം ചെയ്തു. ഭദ്ര ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അച്ഛൻ പെങ്ങളുടെ പുത്രിയായിരുന്നു. തദനന്തരം മദ്രരാജാവിന്റെ മകളും സർവ്വലക്ഷണസമ്പന്നയുമായ ലക്ഷ്മണ എന്ന കന്യകയെ സ്വയംവരത്തിങ്കൽ വെച്ച് സ്വീകരിച്ച് വിധിപ്രകാരം വിവാഹം ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ രുക്മിണി, സത്യഭാമ, ജാംബവതി, കാളിന്ദി, മിത്രവിന്ദ, സത്യ, ഭദ്ര, ലക്ഷ്മണ എന്നീ എട്ടു ഭാര്യമാരോടുംകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിഷയസുഖങ്ങളെ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടും, അനന്യസാമാന്യമായ മാന്യതയോടുകൂടിയും ദ്വാരകാപുരിയിൽ താമസിച്ചുവന്നു.

പത്താം അദ്ധ്യായം.

നരകാസുരവധം.

അക്കാലത്തു നരകൻ എന്നു പേരായ ഒരു വലിയ അസുരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവൻ ഭൂമിദേവിയുടെ പുത്രനായി

രുന്നു. പണ്ടു ഹിരണ്യാക്ഷൻ എന്ന അസുരൻ ഭൂമിയെ കട്ട കൊണ്ടു പോയതും അപ്പോൾ മഹാവിഷ്ണു വരാഹാവതാരം ചെയ്ത് ഹിരണ്യാക്ഷനെക്കൊന്ന് ഭൂമിയെ തന്റെ തേറ്റമേൽ വെച്ചു തിരികെ കൊണ്ടുവന്നതുമായ കഥകൾ എല്ലാവരും കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കും. വരാഹരൂപിയും തന്റെ ഭർത്താവുമായ വിഷ്ണുവിന്റെ ചേഷ്ടനിമിത്തം അന്നു ഭൂമിദേവിക്ക് ഒരു പുത്രനുണ്ടായി. ആ പുത്രനാണു നരകാസുരൻ. മാതാപിതാക്കന്മാർ എത്ര ഗുണവാന്മാരായിരുന്നാലും ഉൽപാദനം വേണ്ടതുപോലെയല്ലെങ്കിൽ പുത്രൻ ദുഷ്ടനായിത്തീരുമെന്നുള്ളതിലേക്കു നരകാസുരൻ ഒരു ദൃഷ്ടാന്തമായിരുന്നു. മഹാ ദുഷ്ടനായിട്ടാണ് അവൻ വളർന്നുവന്നതു്. അതേ കാരണത്താൽത്തന്നെ ഭൂമി അവനു നരകൻ എന്നു നാമകരണം ചെയ്തു. ദുഷ്ടനാണെങ്കിലും പുത്രനാകയാൽ നരകനെ രക്ഷിക്കേണമെന്നു ഭൂമി വിഷ്ണുവിനോടു അപേക്ഷിച്ചതുകൊണ്ട് മഹാവിഷ്ണു അവനു നാരായണാസ്ത്രം ദാനംചെയ്തു. അതോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ അരുളിച്ചെയ്കയും ചെയ്തു.— "ഹേ നരക! നിനക്കു ഞാൻ തന്നിട്ടുള്ള ഈ നാരായണാസ്ത്രം ഇതേവരെ ആർക്കും കൊടുത്തിട്ടില്ലാത്തതാണ്. ഇതു നിന്റെ കയ്യിൽ എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ഞാനല്ലാതെ ആരും നിന്നെക്കൊല്ലുവാൻ ശക്തനാകയില്ല. എന്നാൽ ദേവദ്വിജാദികളെ ഉപദ്രവിക്കാതിരിപ്പാൻ മനസ്സിരുത്തണം അങ്ങിനെ ചെയ്തുതുടങ്ങിയാൽ ആപത്തു നേരിടും."

ഈ ഉപദേശത്തെ നരകാസുരൻ അനുസരിച്ചില്ല. പരാക്രമശാലിയായ അവൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷം എന്നൊരു പുരം നിർമ്മിച്ച് അതിൽ പാർപ്പുറപ്പിക്കുകയും ദേവന്മാരോടു വിരോധം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. അവന്റെ കൂടെ ഇഷ്ടമിത്രമായ മുരാസുരനും ഉണ്ടായിരുന്നു. പിന്നെ നരകാസുരൻ എല്ലാ ദേവന്മാരേയും കിടുകിടെ വിറപ്പിച്ച് തന്റെ പ്രതാപത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചു. വരുണനെ തോല്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദിവ്യ

ച്ഛത്രവും ദേവലോകത്തെ ആക്രമിച്ച് ദേവമാതാവായ അദി തിയുടെ കുണ്ഡലങ്ങളും നരകൻ അപഹരിച്ചു. ഈ സംഭ വത്തോടു കൂടി ദേവേന്ദ്രൻ വല്ലാത്ത വിചാരത്തിൽ അക പ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ദ്വാരകയിൽ ചെന്ന് വിവരങ്ങളെല്ലാം ശ്രീകൃഷ്ണനെ ധരിപ്പിക്കുകയും, ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒട്ടും താമസിക്കാ തെ സത്യഭാമയോടുകൂടി നരകാസുരനെ നിഗ്രഹിക്കുവാനാ യി പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ഭഗവാൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷപുരത്തെ ആക്രമിക്കുകയും അതിന്റെ മായാകല്പിതങ്ങളായ മതിൽക്കെട്ടുകളെ അനാ യാസേന ഭേദിച്ച് കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ കടന്നു കൂടുകയും ചെയ്തു. അവിടെ വെച്ച് അതികഠിനമായ ഒരു യുദ്ധമുണ്ടായി. അ തിൽവെച്ചു നരകാസുരന്റെ പ്രിയസുഹൃത്തായ മുരാസുരൻ തന്റെ അറുപതിനായിരം പുത്രന്മാരോടും കൂടിവന്നു യുദ്ധം ചെയ്തുയും, ആ യുദ്ധത്തിൽ അവനും പുത്രന്മാരും മരണം പ്രാ പിക്കയും ചെയ്തു. ഈ മുരാസുരൻ അഞ്ചു ശിരസ്സുകളോടുകൂടി യവനായിരുന്നുവെങ്കിലും അവന്റെ ശിരസ്സുകൾ ഭഗവാൻ ഛിന്നഭിന്നമാക്കിക്കളഞ്ഞു.

മുരൻ മരിച്ചപ്പോൾ നരകാസുരൻ തന്നെ പോരിന്നി ണഞ്ഞു. ഐരാവതത്തിന്റെ വംശത്തിൽ ജനിച്ച അനേ കം മത്തഗജങ്ങളോടുകൂടി, ഒരു വലിയ ഗജേന്ദ്രന്റെ പുറ ത്തു കയറിക്കൊണ്ടാണ് നരകാസുരന്റെ പുറപ്പാടുണ്ടായ ത്. ഭഗവാന് അവന്റെ പുറപ്പാട് ഏറ്റവും രസിച്ചു. അ വിടെ വെച്ചുണ്ടായ ഭയങ്കരയുദ്ധത്തിൽ ഭഗവാന്റെ വാഹ നമായ ഗരുഡൻ ക്ഷണനേരം കൊണ്ടു പിന്തിരിഞ്ഞുവെന്നും, ഭഗവാന്ന് അല്പമായ ഒരു മയക്കം ബാധിച്ചുവെന്നും, ആ സമയത്തു ഭഗവൽപത്നിയായ സത്യഭാമ വില്ലെടുത്തു യു ദ്ധംചെയ്ത് നരകാസുരനെ "വിധമല്ലാതെ ചമച്ചു"വെന്നും പ്രസിദ്ധിയുണ്ട്. അധികം താമസിക്കാതെ ഭഗവാൻ ച ക്രം പ്രയോഗിച്ച് നരകാസുരന്റെ തലയറുത്തു ഭൂമിയിലി

ട്ടു. അപ്പോഴക്ക് ഭൂമിദേവി പ്രത്യക്ഷയായിവന്ന് ഭഗവാനോട് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു.—

"നാഥ! നരകൻ എന്റെ മകൻ തന്നെയാണെങ്കിലും അവന്റെ ദുഷ്ടത വിചാരിക്കുമ്പോൾ അവനെ ഇവിടുന്നു നിഗ്രഹിച്ചതിൽ എനിക്കു വ്യസനമില്ല. എന്നാൽ അവന്റെ പുത്രനിൽ അവിടുന്നു ദയ വിചാരിക്കണമെന്നു പ്രത്യേകം അപേക്ഷയുണ്ട്."

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ് ഭൂമിദേവി, നരകാസുരനാൽ അപഹൃതമായ വരുണന്റെ ഛത്രവും, അദിതിയുടെ കുണ്ഡലങ്ങളും, നരകാസുരന്റെ പുത്രനായ ഭഗദത്തനേയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കാൽക്കൽ വെച്ചു വന്ദിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഭഗദത്തന്ന് നാരായണാസ്ത്രം ഉപദേശിക്കുകയും അവനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുകയും ചെയ്തു.

പതിനാറായിരം പെൺകിടാങ്ങൾ.

നരകാസുരന്റെ രാജധാനിയിൽ പതിനാറായിരം പെൺകിടാങ്ങൾ ബന്ധനത്തിൽ പെട്ട കാരാഗൃഹങ്ങളിൽ കിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ കാരോരോ ദിക്കുകളിൽനിന്നു നരകാസുരനാൽ ബലാൽക്കാരേണ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടു വരപ്പെട്ടവരാണ്. ഉയർന്ന വംശങ്ങളിൽ പിറന്നവരും സൌന്ദര്യശാലിനികളുമായ ആ പെൺകിടാങ്ങൾ അസുരരാജധാനിയിൽ ഏറ്റവും അസ്വസ്ഥതയോടെ ഈശ്വരനെ വിചാരിച്ചുംകൊണ്ടു നാൾ കഴിച്ചുവന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരെ എല്ലാവരേയും കാരാഗൃഹത്തിൽനിന്നു മുക്തരാക്കി. പരമകാരുണികനും പരമസുന്ദരനും പുരുഷോത്തമനുമായ ഭഗവാനെ സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ ആ കന്യകമാർ ആ ത്രൈലോക്യമോഹനമൂർത്തിയുടെ അരികിൽത്തന്നെ നിത്യം താമസിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹവാസസുഖം അനുഭവിക്കുവാനിടയാക്കിത്തരേണമെന്നു മനസാ സങ്കല്പിക്കുകയുണ്ടായി. ആ സങ്കല്പത്തെ ഭഗവാൻ അറിയുകയും, അവരുടെ അഭീഷ്ടം സാധി

പ്പിക്കുവാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തി, അവക്ക് വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രാഭരണങ്ങൾ കൊടുത്ത് അവരുടെ സ്നാനാശനങ്ങൾ കഴിപ്പിച്ച്, പല്ലക്കുകളിൽ കയറി, എല്ലാവരേയും ദ്വാരകാപുരിയിലേക്കു പറഞ്ഞയക്കുകയും ചെയ്തു.

പിന്നെ ഭഗവാൻ നരകാസുരന്റെ വശത്തിൽനിന്നു കിട്ടിയ വരുണന്റെ ഛത്രത്തെ അദ്ദേഹത്തിനു കൊണ്ടുപോയി കൊടുക്കുകയും, തദനന്തരം സത്യഭാമയോടുകൂടിത്തന്നെ സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽ എഴുന്നള്ളി ദേവമാതാവായ അദിതിദേവിയുടെ കുണ്ഡലങ്ങൾ അവക്ക് നൽകുകയും ചെയ്തു: അവിടെ ഇന്ദ്രനാൽ ബഹുമാനപൂർവ്വം സൽക്കരിക്കപ്പെട്ട് കുറച്ചു ദിവസം താമസിച്ചതിനു ശേഷം ഭഗവാൻ ദ്വാരകയിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോന്നു. പോരുന്ന സമയത്ത് ദേവലോകത്തുള്ള പാരിജാതവൃക്ഷത്തെപ്പറ്റി സത്യഭാമയ്ക്കുണ്ടായ അഭിലാഷം സാധിപ്പിക്കുവാനുറച്ച് ഭഗവാൻ പാരിജാതവൃക്ഷത്തെ സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു പറിച്ചുകൊണ്ടു പോരികയും, അതിനെ സത്യഭാമയുടെ ഗൃഹത്തിൽ നട്ടുവളർത്തുകയും ചെയ്തു. പാരിജാതം പറിച്ചുകൊണ്ടു പോയതുകണ്ട് ദേവേന്ദ്രൻ സൈന്യസമേതനായി യുദ്ധത്തിനു വന്നുവെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തേയും സൈന്യങ്ങളേയും പോരിൽ നിഗ്രഹം പരാജയപ്പെടുത്തി. ഈ പാരിജാതവൃക്ഷം, പത്തു നാഴിക അകലത്തോളം പുഷ്പസൌരഭ്യം പരത്തുന്ന ഒരു വിശേഷപ്പെട്ട വൃക്ഷമായിരുന്നു.

അതിനു ശേഷം സർവ്വലോകാനുഗ്രഹതല്പരനായ ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, നരകരാജധാനിയിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്ന പതിനായിരം കന്യകമാരേയും ഭാര്യമാരായി സ്വീകരിക്കയും അവക്കെല്ലാവർക്കും പാർക്കുവാൻ പ്രത്യേകം ഓരോ മണിഭവനങ്ങൾ പണിയിച്ചു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു, അവരോടും മുൻപറഞ്ഞ പ്രധാന പത്നിമാരായ എട്ടു സുന്ദരിമാരോടുംകൂടി അസാധാരണമായ ഗൃഹസ്ഥവൃത്തിയെ അവലംബിച്ചും

കൊണ്ടു സുഖമായി ദ്വാരകാപുരിയിൽ എഴുന്നള്ളിത്താമസിച്ചു.

രുഗ്മിണീപരീക്ഷ.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ ദ്വാരകാപുരിയിൽ വാഴുന്ന കാലത്തൊരു ദിവസം ഭഗവാൻ രുഗ്മിണിയെ ഒന്നു പരീക്ഷിക്കുകയുണ്ടായി. നല്ല തെളിഞ്ഞ രാത്രി. കറകളഞ്ഞ തുനിലാവ് എല്ലാടവും രജതവർഷം ചെയ്തുകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നു. ആ സമയത്ത് ഭഗവാൻ രുഗ്മിണിയോടുകൂടി അന്തർഗൃഹത്തിൽ മൃദുമനോഹരമായ ശയ്യമേൽ ഇരുന്നരുളുന്നു. രുഗ്മിണി

"അവ്യാജമായുള്ളരുപലാവണ്യവും
ദിവ്യരത്നോജ്ജ്വലഭൂഷണശോഭയും
മന്ദാക്ഷവീക്ഷണമന്ദഹാസങ്ങളും"

പൂണ്ട് പൊന്താലവൃന്തം കയ്യിലെടുത്തു ഭഗവാനെ മന്ദമന്ദം വീയുന്നു. അതിനിടയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ "പ്രിയേ! നിനക്ക് എന്നെ ഭാര്യയായതുകൊണ്ട് എന്തൊരു ഗുണമാണുണ്ടായത്? നീ ഒരു വലിയ രാജാവിന്റെ വംശത്തിൽ ജനിച്ച വൾ. മഹാ പരാക്രമമുള്ള ശിശുപാലന്റെ ഭാര്യയാവാൻ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടവൾ. ഞാനോ ഒരു വെറും ഗോപവംശ്യൻ! ശത്രുക്കളെ ഭയപ്പെട്ട് സമുദ്രമദ്ധ്യത്തിൽ സങ്കേതമുറപ്പിച്ചവൻ! എന്നിൽ അനുരക്തയായതു നിന്റെ കഷ്ടകാലം തന്നെ" എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതുപോലെ ഒരു വാക്കു ഭഗവാന്റെ മുഖത്തുനിന്ന് രുഗ്മിണി കേട്ടിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ആ അബല തലചുറ്റി മൂർച്ഛിതയായി. ദേഹമാസകലം വിറച്ചു വിയർത്ത് രുഗ്മിണിയുടെ കയ്യിൽനിന്നു താലവൃന്തം നിലത്തു വീണു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ അവളെ എടുത്തു ആശ്വസിപ്പിച്ചു. തന്നെ ഇങ്ങിനെ വ്യസനിപ്പിച്ചതെന്തിനാണെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞത്, "നിന്റെ പ്രേമകോപം ഒന്നു കാണാനാണ്" എന്നായിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ തന്റെ നിത്യസഹവാസം കൊണ്ടുള്ള

മനസ്സിന്റെ മദം കളവാനായിട്ടാണ് ഭഗവാൻ ഈ പരീക്ഷ ചെയ്തത്. അതു വിചാരിച്ചതുപോലെ ഫലിക്കുകയും ചെയ്തു. അതിൽപിന്നെ രുഗ്മിണി ഭഗവാനെ സർവ്വചരാചരാന്തര്യാമിയായ ഈശ്വരന്റെ നിലയിൽ കരുതി പൂർവ്വാധികം ഭക്തിയോടുകൂടി ആരാധിച്ചു പോന്നു.

ശ്രീകൃഷ്ണപുത്രന്മാർ.

രുഗ്മിണിയുടെ പുത്രനായി പ്രദ്യുമ്നൻ എന്നൊരു കുമാരൻ ഉണ്ടായ വിവരം മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. രുഗ്മിണിക്കു പിന്നെ ഒമ്പതു പുത്രന്മാർ കൂടി ഉണ്ടായി. ഇതുപോലെ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മറ്റു ഭാര്യമാരും പ്രസവിച്ച് ഓരോരുത്തക്ക് പതിപ്പത്തു പുത്രന്മാർ വീതം ഉണ്ടായി. സൌന്ദര്യം, ശൌര്യം, ഔദാര്യം മുതലായ ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ട് അവർ എല്ലാവരും ശ്രീകൃഷ്ണനോടു തുല്യന്മാരായി വന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പുത്രസമ്പത്ത് അസംഖ്യമായതുകൊണ്ട് അവരുടെയെല്ലാം പേർ പോലും പറയുവാൻ ഇവിടെ സാധിക്കുന്നതല്ല. അവരിൽ രുഗ്മിണിയുടെ പുത്രന്മാർ പ്രദ്യുമ്നനു പുറമെ ചാരുദേഷ്ണൻ, സുദേഷ്ണൻ, ചാരുദേഹൻ, സുചാരു, ചാരുഗുപ്തൻ, ഭദ്രചാരു, ചാരുചന്ദ്രൻ, അതിചാരു, ചാരുമാൻ എന്നിവരാണ്. സത്യഭാമയുടെ പുത്രന്മാക്ക് ഭാനു, സുഭാനു, സ്വഭാനു, പ്രഭാനു, ഭാനുമാൻ, ചന്ദ്രഭാനു, ബൃഹൽഭാനു, കപിഭാനു, സ്വഭാനു, പ്രതിഭാനു എന്നിങ്ങിനെയാണു ക്രമത്തിൽ നാമധേയം. ജാംബവതിക്ക് സാംബൻ, സുമിത്രൻ തുടങ്ങിയ പത്തു പേരും, സത്യക്കു ഭാനുചന്ദ്രാദികളായ പത്തു പേരും, കാളിന്ദിക്കു ശ്രുതാദികളായ പത്തുപേരും, ലക്ഷണക്കു പ്രഘോഷാദികളായ പത്തുപേരും, മിത്രവിന്ദക്കു വൃകഹംസാദികളായ പത്തുപേരും, ഭദ്രക്കു സംഗ്രാമജിത്ത് തുടങ്ങിയ പത്തുപേരുമാണ് പുത്രന്മാർ. ഇവരിൽ എല്ലാവരിലും ജ്യേഷ്ഠനായ പ്രദ്യുമ്നൻ രുക്മിയുടെ പുത്രിയായ രുക്മാവതിയെ വിവാഹം ചെയ്തുണ്ടായി. രുഗ്മാവതിക്കു സ്വയം

വരമാണ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നത്. സ്വയംവരമണ്ഡപത്തിൽ വെച്ച് അവൾ സർവ്വാംഗസുന്ദരനായ പ്രദ്യുമ്നനെ വരിക്കുകയും, പ്രദ്യുമ്നൻ കുപിതന്മാരായി യുദ്ധത്തിനു വന്ന രാജാക്കന്മാരെയെല്ലാം തോല്പിച്ച് രുഗ്മാവതിയെ കൊണ്ടു പോരികയും ചെയ്തു. പ്രദ്യുമ്നനു രുഗ്മാവതിയിൽ അതിതേജസ്വിയായി അനിരുദ്ധൻ എന്നൊരു പുത്രൻ ഉളവായി.

പ്രദ്യുമ്നപുത്രനായ അനിരുദ്ധന് രുഗ്മിതന്റെ പൌത്രിയായ രോചനയെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. രുഗ്മിണിയെ ഭഗവാൻ വിവാഹം ചെയ്തതു മുതൽ ഇതേവരെയും രുഗ്മി ശ്രീകൃഷ്ണനോടും ബലഭദ്രനോടും തീരെ രസമില്ലാത്ത നിലയിലാണു കഴിഞ്ഞു വന്നതു്. ആ രസക്കേടെല്ലാം തീർന്ന് തന്റെ ബന്ധുവായ ശ്രീകൃഷ്ണനോട് 'ലോഗ്യ'മാകേണമെന്നു രുഗ്മിക്കുണ്ടായ ആഗ്രഹത്തിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് ഈ വിവാഹം നടന്നതു്. വിവാഹാഘോഷത്തിനു ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ബലഭദ്രൻ തുടങ്ങിയ വാപക്ഷക്കാരൊക്കെയും രുഗ്മിയുടെ വകയായ 'ഭോജകടം' കൊട്ടാരത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. വിവാഹം വളരെ ആഘോഷമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി. ഈ സഭയിൽ വെച്ച് കലിംഗൻ ബലഭദ്രനോട് ചൂതുപൊരുതുവാനായി രുഗ്മിയെ പ്രേരിപ്പിക്കയും, രുഗ്മി ചൂതു കളിപ്പാൻ ബലഭദ്രനെ വിളിക്കുകയും ചെയ്തു. ചൂതുകളി എന്നതു ചതിയുടെ കൂടാണല്ലോ. രുഗ്മി കളിയിൽ പല ചതികളും പ്രയോഗിച്ചതു കൂടാതെ അതിനെപ്പറ്റി ആക്ഷേപിച്ചപ്പോൾ അസത്യം പറയുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ട് ബലഭദ്രനു കോപം വന്നു. "ഞാനാണു ജയിച്ചത്" എന്നു ബലഭദ്രനും, അതുപോലെ തന്നെ "ഞാനാണു ജയിച്ചത്" എന്നു രുഗ്മിയും തമ്മിൽ തർക്കമായി. ഈ തർക്കം മൂത്തു മൂത്ത് പല അസഭ്യങ്ങളും പറവാനിടയായി. ഇതിനിടയിൽ ശുണ്ഠിക്കാരനായ ബലഭദ്രൻ രുഗ്മിയെ കടന്നുപിടിച്ചു പ്രഹരിച്ച് കൊന്നുകളഞ്ഞു. ഭീതനായി ഓടിപ്പോവാൻ ഭാവിച്ച ക

ലിംഗനേയും രാമൻ കാലനുക്കയച്ചു. സഭയിൽ സന്നിഹിത രായിരുന്ന രുഗ്മിയുടെ മിത്രങ്ങളായ രാജാക്കന്മാരെല്ലാം ഓടിപ്പോയി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ജ്യേഷ്ഠൻ ചെയ്തതിനപ്പറ്റി ഒരഭിപ്രായവും പറഞ്ഞില്ല. പിന്നെ എല്ലാവരുംകൂടി ദ്വാരകയിലേക്കു തന്നെ പോരികയും ചെയ്തു.

ബാണയുദ്ധം — ഉഷാപരിണയം.

അക്കാലത്തു മഹാബലിയുടെ പുത്രനായി, മഹാപരാക്രമനായി ബാണൻ എന്നൊരസുരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ ബാണാസുരൻ ശ്രീപരമേശ്വരനെസ്സേവിച്ചു പ്രസാദിപ്പിക്കുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ ആയിരം കൈകളെ ലഭിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനു പുറമേ എന്തു വരമാണ് വേണ്ടതെന്നു ശിവൻ ചോദിച്ചതിനു "നിന്തിരുവടി തന്നെ എന്റെ രാജധാനിയെ കാത്തു രക്ഷണം" എന്നപേക്ഷിച്ചു. അതുപ്രകാരം, പരമശിവൻ ശ്രീപാർവ്വതിയോടും പുത്രന്മാരോടും ഭ്രതഗണങ്ങളോടുംകൂടി ബാണരാജധാനിയായ ശോണിതപുരത്തിൽ എഴുന്നള്ളി താമസവും തുടങ്ങി.

കുറച്ചു കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു ദിവസം ബാണാസുരൻ പരമശിവനോട് "സ്വാമിൻ! അവിടുന്നു കല്പിച്ചു തന്ന ആയിരം കൈകളെക്കൊണ്ട് ഒരു പ്രയോജനവും കാണുന്നില്ല. ശക്തനായ ഒരു ശത്രുവിനോടെതിരിടുവാനുള്ള ഭാഗ്യം എനിക്കു സിദ്ധിക്കുന്നില്ലല്ലോ. നിന്തിരുവടിയൊഴികെ ഒരാളേയും എന്നോടു യുദ്ധം ചെയ്യത്തക്കവണ്ണം ശക്തനായിട്ടു ഞാൻ കാണുന്നില്ല" എന്നു പറഞ്ഞു. അഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയ ഈ വാക്കു ശിവനെ തെല്ലൊന്നു കോപിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. കുപിതനായിട്ട് ശിവൻ അരുളിച്ചെയ്തു.—"അതു വിചാരിച്ചു നീ വ്യസനിക്കേണ്ട. ഒരു ദിവസം നിന്റെ കൊടി മുറിഞ്ഞു പോകുന്നതായി കാണാം. അതു സംഭവിക്കുന്ന ദിവസം എന്നെപ്പോലെ ശക്തനായ ഒരു പുരുഷൻ നിന്റെ മദം തീർക്കുന്നതാണ്." യുദ്ധമത്തനായ ബാണാസുരൻ ആ ദിവസത്തെ കാത്തുംകൊണ്ടിരുന്നു.

ബാണാസുരന്ന് സുന്ദരീശിരോഭൂഷണമായി ഉഷ എന്നൊരു പുത്രിയുണ്ടായിരുന്നു. അന്ന് അവൾ ബാല്യം കഴിഞ്ഞു യൌവനത്തിലേക്കു കാലൂന്നിയ പ്രായത്തിൽ എത്തിയിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ഉഷ, ശിവനെ ചെന്നു വന്ദിച്ചപ്പോൾ, അവിടുത്തെ മടിയിൽ ശ്രീപാർവ്വതി ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടിട്ട് "ഈശ്വരാ! എനിക്കും ഇതുപോലെ അനുരൂപനായ ഒരു ഭർത്താവിന്റെ അങ്കത്തിൽ ഇരിക്കുവാൻ എന്നാണ് യോഗമുണ്ടാവുക" എന്നു വിചാരിക്കുകയുണ്ടായി. ഉഷയുടെ ഈ അന്തർഗ്ഗതം അറിഞ്ഞിട്ട് ശ്രീപാർവ്വതി അവളോട് "ഇന്നേക്കു മൂന്നാം ദിവസം രാത്രി സ്വപ്നത്തിൽ ഒരു സുന്ദരപുരുഷൻ നിന്നെ രമിപ്പിക്കും. അവൻ നിന്റെ ഭർത്താവായിരിക്കും" എന്നരുളിച്ചെയ്കയും ചെയ്തു.

അന്നു മുതൽ മൂന്നാമത്തെ ദിവസം രാത്രിയിൽ ഉഷ തന്റെ അറയിൽ കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾ ജഗന്മോഹനനായ ഒരു യുവാവ് അവളുടെ അരികിൽ വന്നു ക്രീഡിച്ചതായി അവൾ ഒരു സ്വപ്നം കാണുകയും, ഉണർന്നു നോക്കിയപ്പോൾ ആരേയും കാണാഞ്ഞ് വല്ലാതെ വിഷാദിക്കുകയും ചെയ്തു. അവൾ കണ്ട യുവാവ് ആരാണെന്ന് ഉഷയ്ക്കു മനസ്സിലായില്ല. ആരായിരുന്നാലും, ആ യുവാവിനെ കാണാതെ അരനിമിഷം പോലും കഴിപ്പാൻ പ്രയാസമാണെന്നവൾക്കു തോന്നുകയാൽ, അവൾ തന്റെ സ്വപ്നവൃത്താന്തം തോഴിയായ ചിത്രലേഖയോട് പറഞ്ഞു. ഈ ചിത്രലേഖ ചിത്രമെഴുത്തിൽ അതിനിപുണയും പല ദിവ്യവിദ്യകളും അറിയുന്നവളും ആയിരുന്നു. ചിത്രലേഖ ലോകത്തിലുള്ള സകല യുവാക്കന്മാരേയും ചിത്രത്തിലെഴുതി കാണിച്ചപ്പോൾ ഉഷ ഒരു ചിത്രം തൊട്ടു കാണിച്ച് "ഇതാ അദ്ദേ—" ശിഷ്ടം പറയുവാൻ അവളുടെ ഹൃദയത്തിലെ വികാരങ്ങൾ അനുവദിച്ചില്ല. ഉഷയുടെ മുഖം തെളിഞ്ഞു. ദേഹം വിറച്ചു വിയർത്തു. രോമാഞ്ചമുണ്ടാകയും ചെയ്തു. ഈ വികാരങ്ങൾക്കു കാരണമാക്കിയ ആ ചിത്രം അനിരുദ്ധനേതായിരുന്നു.

"അനിരുദ്ധനൊ? കൊള്ളാം. ആട്ടേ, നീ വ്യസനിക്കേണ്ട. ഞാനദ്ദേഹത്തെ നിനക്കു കൊണ്ടുവന്നു തരാം" എന്നു പറഞ്ഞ് ചിത്രലേഖ, ഉടൻതന്നെ തന്റെ വിദ്യാബലം കൊണ്ട് ആരുമറിയാതെ ദ്വാരകയിൽ ചെന്ന് അനിരുദ്ധനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോന്ന് ഉഷയുടെ അരികിൽ ആക്കി. ഉഷക്കുണ്ടായ ആനന്ദം പറഞ്ഞറിയിപ്പാൻ പ്രയാസം. അതുപോലെ തന്നെ അനിരുദ്ധനും. അവർ രണ്ടുപേരുംകൂടി അതിപ്രേമത്തോടുകൂടി കാമലീലകളും ചെയ്യുംകൊണ്ടു സുഖമായി താമസിച്ചു.

ഇങ്ങിനെ കുറച്ചു കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കന്യകയായ ഉഷയ്ക്കു ചില ഭാവഭേദങ്ങൾ കണ്ടു തുടങ്ങുകയാൽ അന്തഃപുരപരിചാരികമാരായ സ്ത്രീകൾ അവൾക്കു പുരുഷസംസർഗ്ഗമുണ്ടെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി ശുദ്ധമായി അതിനെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ക്രമേണ ആ സംസാരം പരന്നു. ഇതിന്റെ വാസ്തവം പരീക്ഷിക്കുവാനായി കന്യകാരക്ഷികൾ ഒരു ദിവസം ഉഷയുടെ സ്വകാര്യമുറിയിൽ ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അവിടെ അനിരുദ്ധനെ കണ്ടെത്തി. ഉടൻതന്നെ രക്ഷികൾ വിവരം ബാണാസുരനെ ധരിപ്പിച്ചു. ബാണനാകട്ടെ, ഉഷയുടെ ഈ കാമചാരത്തിൽ കോപവും, അപവാദത്തെക്കുറിച്ചു താപവും പൂണ്ട് കന്യകാമന്ദിരത്തിലേക്കു കടന്നു ചെന്നു. അപ്പോഴുണ്ട്, അനിരുദ്ധൻ അവിടെ ഇരിക്കുന്നു. ബാണൻ കുപിതനായി ആ കന്യകാദൂഷകനെ തൽക്ഷണം തന്നെ പിടിച്ചു കെട്ടുവാൻ ഭൃത്യന്മാരോടു കല്പിച്ചു. പക്ഷേ ഭൃത്യന്മാർ ചെന്നപ്പോൾ അവരെ അനിരുദ്ധൻ തന്റെ പരിഘത്തിന്നിരയാക്കുകയാണുണ്ടായത്. അപ്പോൾ ബാണൻ തന്നെ അനിരുദ്ധനോടു നേരിട്ടു. അവിടെ വെച്ചുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ ബാണാസുരനു പരാജയമാണുണ്ടായതു്. വേറെ നിവൃത്തിയൊന്നുമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ബാണാസുരൻ നാഗാസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ച് അനിരുദ്ധനെ ബന്ധിച്ച് കാരാഗൃഹത്തിൽ ആക്കി.

ഇതിനിടയിൽ, ദ്വാരകാപുരിയിൽ ഒരു ദിവസം കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന അനിരുദ്ധനെ പെട്ടന്നു കാണാതായതുകൊണ്ടുള്ള പരിഭ്രമവും വ്യസനവും കലശലായിരുന്നു. അനവധി ദിക്കുകളിൽ ആളുകളെ അയച്ച് അന്വേഷണം ചെയ്യിച്ചുവെങ്കിലും ഒരു വിവരവും കിട്ടിയില്ല. അങ്ങിനെ നാലു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു ദിവസം നാരദമഹർഷി അനിരുദ്ധനെ ചിത്രലേഖ കൊണ്ടുപോയതും, ഉഷയും അനിരുദ്ധനുംകൂടി സുഖിച്ചു താമസിച്ചതും, ബാണാസുരൻ അനിരുദ്ധനെ നാഗാസ്ത്രം കൊണ്ടു ബന്ധിച്ച് തടവിലാക്കിയതുമായ വിവരങ്ങൾ ശ്രീകൃഷ്ണനോടും ബലഭദ്രനോടും പറഞ്ഞു. അതു കേട്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ബലഭദ്രൻ, സാത്യകി മുതലായവക്കുണ്ടായ കോപത്തിന്നതിരില്ല.

രാമകൃഷ്ണന്മാർ ഉടൻതന്നെ യാദവസൈന്യങ്ങളോടുകൂടി ചെന്ന് ശോണിതപുരിയെ വളഞ്ഞു. അന്നു ബാണാസുരന്റെ കൊടി മുറിഞ്ഞു പോയിരുന്നതുകൊണ്ട് അയാൾ യുദ്ധസന്നദ്ധനായി ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. യാദവസേനയും അസുരസേനയും തമ്മിൽ കൂട്ടിമുട്ടി ഘോരമായ ഒരു യുദ്ധം നടത്തിയതിൽ ബാണന്റെ പക്ഷത്തിൽ കുറെ അപജയമാണ് കാണപ്പെട്ടത്. അപ്പോൾ

"ബാണാസുരേശ്വരപുരീപരിരക്ഷിതാവാ-
മേണാങ്കശേഖരനണഞ്ഞുരണംതുടങ്ങി
പ്രദ്യുമ്നനംഗ്രഹനുമപ്പൊടുതമ്മിലേറ്റു
സദ്യോഗ്രമാധവനുമാപതിയോടുമേറ്റു"

പിന്നെ ഉണ്ടായ കഥകൾ വർണ്ണിപ്പാൻ പ്രയാസം തന്നെ. യാദവന്മാരും ഭൂതഗണങ്ങളും തമ്മിലുള്ള പോരാട്ടം ഒരു വക. ഇരുഭാഗത്തുമുള്ള മഹാരഥന്മാരുടെ അസ്ത്രശസ്ത്രപ്രയോഗം ഒരുവക. ശിവജ്വരവും വിഷ്ണുജ്വരവും തമ്മിലുള്ള കലഹം ഒരു വക. ഇങ്ങിനെയുള്ള മഹായുദ്ധം മുറുകി വന്നപ്പോൾ, ബാണാസുരന്റെ അമ്മ നഗ്നയായി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുമ്പിൽ

വന്നു നില്ക്കുകയും, അതു കണ്ടിട്ടുണ്ടായ ഭയാധിക്യത്താൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പിന്തിരിയുകയും, ആ തക്കത്തിൽ ബാണാസുരൻ ഓടി രക്ഷ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അസുരൻ വീണ്ടും വന്നു യുദ്ധം തുടങ്ങി. ഒടുവിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ചക്രം പ്രയോഗിച്ച് ബാണാസുരന്റെ കൈകൾ ഖണ്ഡിച്ചു തുടങ്ങി. ആ ഘട്ടത്തിൽ പരമശിവൻ ശ്രീകൃഷ്ണനോട് സമാധാനം പ്രാർത്ഥിച്ചതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ യുദ്ധം മതിയാക്കുകയും, ശിവഭക്തന്മാരിൽ അഗ്രേസരനായ ബാണനു് ശ്രീകൃഷ്ണൻ നാലു കൈകൾ മാത്രം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ ബാണയുദ്ധം അവസാനിച്ചു.

യുദ്ധം അവസാനിപ്പിച്ചതിനു ശേഷം, ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ കല്പനപ്രകാരം, ബാണാസുരൻ ഉഷയോടുകൂടി അനിരുദ്ധനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ തൃക്കാക്കൽ വെക്കുകയും, സ്വീധനമായി വിലപിടിച്ച അനവധി രത്നാഭരണങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നെ ശിവനോട് യാത്ര പറഞ്ഞു്, ഭഗവാൻ ഉത്സാഹസന്തോഷങ്ങളോടുകൂടി ദ്വാരകയിലേക്കു പോയി. ഉഷയും അനിരുദ്ധനും ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരായി സുഖസംഗമത്തിൽ മുഴുകി. ബാണാസുരൻ ശിവഭക്തനാകയാൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റേയും ഭക്തൻതന്നെയാണു്. മനസ്സിനു കലശലായ ഗർവ്വമുണ്ടാകുകൊണ്ടാണു് ശ്രീകൃഷ്ണനു് അപ്രിയനായിത്തീർന്നതു്. ആ ഗർവ്വം ഈ യുദ്ധത്തോടുകൂടി അവസാനിച്ചതുകൊണ്ടു് ബാണൻ പിന്നെ സജ്ജനകോടിയിൽ പ്രവേശിച്ചു.

—0—

പതിനൊന്നാമദ്ധ്യായം.

നൃഗമോക്ഷം.

അനന്തരം ഒരു ദിവസം സാംബൻ, ചാരുദേഷ്ണൻ മുതലായ ശ്രീകൃഷ്ണപുത്രന്മാർ ഒരുമിച്ചു കാട്ടിൽ കളിക്കുവാനാ

യി പോകയുണ്ടായി. അപ്പോൾ അവിടെ ഒരു കിണറ്റിൽ പർവ്വതസദൃശമായ ഒരോന്ത് കിടക്കുന്നതായി കണ്ടു. അതിനെ കണ്ടിൽനിന്നു കയറ്റുവാൻ അവർ വളരെ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും സാധിക്കാതെ വന്നതുകൊണ്ട് വിവരം ശ്രീകൃഷ്ണനെ അറിയിക്കുകയും, ഭഗവാൻ വന്ന് തുമ്പിക്കൈകൊണ്ടു തൊപ്പോൾ ഓന്ത് അതിവേഗത്തിൽ മോല്പട്ട കയറുകയും ചെയ്തു. മുകളിൽ കയറിയപ്പോൾ ആ ഓന്തുപോയി അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതനായ ഒരു പുരുഷനാണ് കാണപ്പെട്ടത്. കൂട്ടികൾക്കുണ്ടായ ആശ്ചര്യം പറഞ്ഞാലാവില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ പുരുഷനോട് "അങ്ങാണ് ആരാണ്" എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.—"പ്രഭോ! ഞാൻ ഇക്ഷ്വാകുപുത്രനായ നൃഗൻ എന്ന ക്ഷത്രിയനാണ്. ഞാൻ പണ്ട് അനവധി പശുക്കളെ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ദാനംചെയ്ത കൂട്ടത്തിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണനു നൽകിയിരുന്ന പശു എന്റെ പശുക്കൂട്ടത്തിൽത്തന്നെ ഞാനറിയാതെ വന്നുപെടുകയും അതിനെ ഞാൻ മറ്റൊരു ബ്രാഹ്മണനു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അതു നിമിത്തം ആ ബ്രാഹ്മണൻ 'നീ ഒരു ഓന്തായിത്തീർന്നു പൊട്ടക്കിണറ്റിൽ വീഴട്ടെ' എന്നു ശപിച്ചുകളഞ്ഞു. ഇപ്പോളെനിക്കു നിന്തിരുവടിയുടെ കരസ്പർശത്താൽ ആ ശാപത്തിൽനിന്നു മോചനം വന്നു. ഇനി നിന്തിരുവടിയിൽ അചഞ്ചലമായ ഭക്തിയോടുകൂടി പാർക്കുവാൻ അനുഗ്രഹിക്കണം" ശ്രീകൃഷ്ണൻ നൃഗനെ അനുഗ്രഹിച്ചയച്ചതിനുശേഷം ഭഗവാൻ ബാലന്മാരോട്

"നൃഗനെറ്റശാപത്തിനുഹേതുകേട്ടവോ
ജഗത്തിലിബ്രാഹ്മണരേകദൈവതം
അടക്കൊലാബ്രാഹ്മണവിത്തമേവനും
മുടക്കൊലാബ്രാഹ്മണകർമ്മമൊന്നുമേ.
മഹീതലേബ്രാഹ്മണഭക്തിയുള്ളവൻ
മഹാനുഭാവൻമനുജൻമമപ്രിയൻ

മമപ്രസാദത്തിനുവാഞ്ഛയുള്ളവൻ
മഹീസുരപ്രീതിവരുത്തിയാൽമതി
അവയ്ക്കുനൽകുന്നതെനിയ്ക്കുതിപ്രിയം
ശിവാദിമൂർത്തിത്രയമായതന്നുണർ,
അവയ്ക്കുചേറാപ്രിയമാചരിച്ചവൻ
ജവേനവീഴുംനരകാന്തഗഹ്വരേ.
ഗുരുത്വമേറുന്നമഹീസുരോത്തമൻ
വരുന്നനേരത്തെഴുനേറ്റുനില്ക്കയും;
വരിച്ചുപൂജിച്ചുവണങ്ങിവാഴ്ക്കയും
ഹരിയ്ക്കുമീശനുമജനുമച്ചനം."

എന്നരുളിച്ചെയ്ത് അവിടെനിന്നു പോന്നു.

പൌണ്ഡ്രകവധം.

. അക്കാലത്ത് ബലഭദ്രൻ വളരെ കാലമായി വിട്ടുപോന്നിട്ടുള്ള അമ്പാടിയിൽ ചെന്ന് നന്ദാദികളോടുകൂടി രണ്ടു മാസം താമസിക്കുകയുണ്ടായി. അവിടെവെച്ച് മദ്യപാനംകൊണ്ടു മത്തനായി പല ക്രീഡകളും ചെയ്കയും, കാളിന്ദീനദിയുടെ അരികത്തുചെന്ന് "ഹോ കാളിന്ദി" എന്നു വിളിക്കയുമുണ്ടായി. "ഇദ്ദേഹത്തിനു ലഹരി തലയ്ക്കു പിടിച്ചിരിക്കയാണ്" എന്നു കരുതി കാളിന്ദി വിളിച്ചതുകേട്ടു വന്നില്ല. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം തന്റെ ആയുധമായ കരികൊണ്ട് കാളിന്ദിയെ ഒരു വലി വലിക്കയും, കാളിന്ദി ഭയപ്പെട്ടു കാക്കൽ വീണ് "സമസ്താപരാധം" പറകയും ചെയ്തു. ഈ വക സംഭവങ്ങൾ നടന്ന കാലത്ത് ദ്വാരകയിലും ഒരു നേരംപോക്കുണ്ടായി. കാശ്യശനാട്ടിലെ രാജാവായ പൌണ്ഡ്രകൻ ഒരു ദൂതൻമുഖേന ശ്രീകൃഷ്ണനോട് ഇങ്ങിനെ സന്ദേശിക്കയുണ്ടായി:—

"ധരിക്കനീകേശവ! വാസുദേവനെ-
ന്നൊരുത്തനെന്നുള്ളസമസ്തനേഷഞാൻ
കരത്തിലുണ്ടിന്നിഹശംഖചക്രവും
കരുത്തുചേരുന്നഗദാസരോജവും

ഉരസ്സിലേകൌസ്തുഭവനമാലയും
തരത്തിൽവേണ്ടുന്നതശേഷമുണ്ടതേ
അഹംജഗന്നാഥനിതിഭ്രമിച്ചുകൊ-
ണ്ടഹങ്കരിക്കേണ്ടഗമിച്ചുകൊൾകനീ"

ഈ സന്ദേശം കേട്ട് ഭഗവാൻ പൌണ്ഡ്രകന്റെ അടുത്തു ചെന്നു. വൈജയന്തിമാലയും ശ്രീവത്സവും ചക്രവും വിളങ്ങുമകൃത്രിമകുണ്ഡലങ്ങളും കൂടി എടുത്തു നടപ്പാൻ വയ്യാത്ത പൌണ്ഡ്രകൻ പോരിനു വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ ചിരിച്ചുപോയി. ഭഗവാൻ സുദർശനചക്രംകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴുത്തറുത്തു. പൌണ്ഡ്രകവാസുദേവൻ ഭഗവദ്വേഷം ധരിച്ചതുകൊണ്ടും, തൃക്കൈകൊണ്ടു മരണം വന്നതുകൊണ്ടും വിഷ്ണുസായുജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചു. പൌണ്ഡ്രകസഖായിയായ കാശിരാജനേയും ഭഗവാൻ കൊന്നുകളഞ്ഞു.

തദനന്തരം കാശിരാജപുത്രനായ സുദക്ഷിണൻ തന്റെ പിതാവിനെ വധിച്ചവനെ അതിനു പകരം വധിക്കുവാനായി ശിവനെക്കുറിച്ചു തപസ്സുചെയ്തും, ശിവന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം ഒരു ഹോമം ചെയ്തും, ഹോമാഗ്നിയിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ട കൃത്യ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നേരെ പാഞ്ഞടുക്കുകയും, അപ്പോൾ സുദർശനചക്രം കൃത്യയെ എന്നല്ല അതു പ്രയോഗിച്ച സുദക്ഷിണനേയും അയാളുടെ രാജ്യത്തെത്തന്നെയും ഭസ്മമാക്കുകയും ചെയ്തു. പൌണ്ഡ്രകവധത്തിന്റെ 'കിഞ്ചിദ്ദോഷ'മായുണ്ടായ ഈ സംഭവം ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രഭാവമറിയാത്തവരും, അദ്ദേഹത്തെ തിരസ്കരിക്കുന്നവരുമായ ആളുകൾക്ക് ശാശ്വതമായ ഒരു പാഠമായിത്തീർന്നു. അതു കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷം ആളുകൾക്കു കൃഷ്ണനിൽ അധികം വിശ്വാസമുണ്ടായി.

സാംബന്റെ വിവാഹം.

മേല്പറഞ്ഞ സംഭവത്തിനുശേഷം, ബലഭദ്രന്റെ കഥയെ പ്രത്യേകം സംബന്ധിക്കുന്ന ചില സംഗതികൾ നട

ക്കുകയുണ്ടായി. അവയിൽ ഒന്നു വിവിദവധവും മറ്റൊന്നു സാംബോദ്വാഹവുമാണ്. നരകാസുരന്റെ ആപ്തമിത്രമായ വിവിദൻ എന്ന വാനരപുംഗവൻ നരകാസുരവധവൃത്താന്തം കേട്ടു കോപിച്ച് ദ്വാരകാപുരിയിൽ വന്ന് പല ദുഷ്കൃത്യങ്ങളും കാണിക്കയാൽ ബലഭദ്രൻ ആ കപിശ്രേഷ്ഠനെ വലുതായ ഒരു ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ കൊന്നുകളഞ്ഞു. ഈ സംഭവം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ബലഭദ്രനു മറ്റൊരു പ്രധാനകാര്യത്തിലും ഏർപ്പെടേണ്ടതായി വന്നു. ദുര്യോധനന്റെ പുത്രിയായ ലക്ഷ്മണ എന്ന കന്യകയെ ശ്രീകൃഷ്ണപുത്രനായ സാംബൻ സ്വയംവരസഭയിൽവെച്ച് ബലാൽക്കാരേണ കൊണ്ടുപോരികയുണ്ടായി. അപ്പോൾ ദുര്യോധനൻ സൈന്യങ്ങളോടുകൂടിച്ചെന്ന് യുദ്ധംചെയ്ത് സാംബനെ പിടിച്ചുകെട്ടി ഹസ്തിനപുരിയിലെ കാരാഗൃഹത്തിൽ ഇട്ടു.

ഈ വിവരം നാരദമഹർഷി മുഖേന ശ്രീകൃഷ്ണൻ അറിഞ്ഞ് ദുര്യോധനനോടു യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ബലഭദ്രൻ, തന്റെ ശിഷ്യനായ ദുര്യോധനനെ വലുതായ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുവാൻ ഹസ്തിനപുരിയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ദുര്യോധനനോടു നല്ല വാക്കു പറഞ്ഞ് സാംബനെ വിട്ടുകൊണ്ടുവരാമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം. ഹസ്തിനപുരിയിൽ ആഗതനായ ബലരാമനെ ദുര്യോധനൻ വിനയപുരസ്സരം സ്വീകരിച്ചു സൽക്കരിച്ചുവെങ്കിലും, ബലഭദ്രൻ താൻ വന്ന കാര്യത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞപ്പോൾ അതിനെ ആദരിക്കുകയല്ലാ ഉണ്ടായത്.

"ആശ്ചര്യമാശ്ചര്യമെന്നേപറയാവി-
തീശ്വരകാലഗതിയുടെവൈഭവം
ദിവ്യരത്നങ്ങളെച്ചേർത്തമകുടങ്ങൾ
സവ്യദാവാഴുന്നപാർത്ഥിവമസ്തകേ
ഇക്കാലമാഗ്രഹിച്ചീടുംചെരിപ്പുകൾ
ഭോഷ്കല്ലനാണമാമിത്തരംകേൾക്കിലോ"

എന്നാദിയായി, യാദവവംശക്കാരെ കൌരവന്മാരോട് സംബന്ധം കാംക്ഷിക്കുവാൻ അഹിതയില്ലെന്നുള്ള അർത്ഥത്തിൽ പല ശ്ലേഷവചനങ്ങളും കൌരവന്മാർ പറകയുണ്ടായി. അതു കേട്ടപ്പോൾ, സമാധാനം കാംക്ഷിച്ചുവന്ന ബലഭദ്രൻ കലശലായി ശ്രുണ്ടിയെടുത്തു, കണ്ണു ചുവന്നു, പല്ലുകടിച്ച് സംഹരിക്കുന്നോ എന്നു തോന്നുമാറുള്ള ഭാവത്തിൽ തന്റെ ആയുധമായ കലികൊണ്ട ഹസ്തിനപുരിയെ ഒരു വലി വലിച്ചു. ആ വലിയുടെ ശക്തികൊണ്ട് കൌരവരാജധാനിയായ ഹസ്തിനപുരി ഗംഗയിലേക്കു തന്നെ ചരിഞ്ഞു. രാജധാനി ആകപ്പാടെ തകർന്നുപോയേക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ച് ദുര്യോധനാദികളായ കൌരവന്മാർ കാൽക്കൽ വീണ്,

"സാക്ഷാലനന്തനാം ദേവനല്ലോ ഭവാൻ
ചിത്തമോഹംകൊണ്ട ഞങ്ങളും നിങ്ങടെ
തത്ത്വം നിനയ്ക്കാതെ ചൊല്ലിയതൊക്കയും
നേരേപൊറുത്തുകൊൾവംശമാകവേ
കാരുണ്യവാരിധേ! കാത്തുകൊള്ളേണമേ"

എന്നിങ്ങിനെ സ്തുതിക്കുകയും, ആ സ്തുതികൊണ്ട് ബലഭദ്രൻ പ്രീതനായിട്ട് അവർക്ക് അഭയം നൽകുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം ദുര്യോധനൻ തന്റെ പുത്രിയായ ലക്ഷ്മണയേയും സാംബനേയുംകൂടി തേരിൽ കയറ്റിക്കൊണ്ടുവന്ന് ബലഭദ്രനു കാഴ്ചവെക്കുകയും, പന്തീരായിരം ഗജങ്ങളേയും പതിനായിരം കുതിരകളേയും മറ്റനവധി ദിവ്യവസ്തുക്കളേയും സ്ത്രീധനമായി കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ബലഭദ്രൻ ഉടൻതന്നെ വധൂവരന്മാരേയും കൂട്ടി ദ്വാരകയിലേക്കു പോരുകയും, അവിടെവെച്ച് സാംബന്റെ വിവാഹം വളരെ ആഘോഷത്തോടുകൂടി കൊണ്ടാടുകയും ചെയ്തു. ശ്രീകൃഷ്ണനും മറ്റും ഏറ്റവും സന്തോഷിച്ച് ബലഭദ്രനെ അഭിനന്ദിച്ചു.

നാരദന്റെ പരീക്ഷ.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ നരകാസുരനെക്കൊന്ന് പതിനായിരം

പെൺകിടാങ്ങളെ വിവാഹം ചെയ്തതായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞ് ദേവർഷിയായ നാരദന്ന് അത്യാശ്ചര്യമായി. ഒരേ ഒരു പുരുഷൻ ഇത്രവളരെ സ്ത്രീകളോടുകൂടി ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം അനുസരിക്കുന്നതെങ്ങിനെയാണെന്നറിവാൻ നാരദന്നു കൌതുകം തോന്നി. കൌതുകാകുലനായ നാരദൻ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഗാർഹസ്ഥ്യം ദർശിക്കുവാനായി ദ്വാരകയിൽ എത്തി. ആഗതനായ നാരദനെ ഭഗവാൻ ആദരപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ച് ഉപചാരം ചെയ്ത് ആസനം നൽകി യഥാർഹം പൂജിച്ചു. അതിനുശേഷം അന്യോന്യം ബഹുമാനത്തോടുകൂടി അവർ കുറേനേരം സംസാരിക്കുകയും നാരദൻ യാത്രപറഞ്ഞു പിരിയുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം പിന്നെ പോയത് കൃഷ്ണന്റെ മറ്റൊരു ഗൃഹിണിഗൃഹത്തിലേക്കാണ്. അവിടെ ഭഗവാൻ തന്റെ പത്നിയോടും ഉദ്ധവനോടുംകൂടി ഇരിക്കുന്നതായി കണ്ടു. അവിടേയും ഭഗവാൻ ഒന്നും അറിയാത്ത ഭാവത്തിൽ നാരദനെ സ്വീകരിച്ചു കുശലപ്രശ്നം ചെയ്തു. "ഭഗവാന്റെ മായ അത്ഭുതം തന്നെ" എന്നു വിചാരിച്ചു മഹർഷിയുടെ കൌതുകലം വർദ്ധിച്ചു. അവിടേനിന്ന് വേറെ ഒരു ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നപ്പോളുണ്ട് ഭഗവാൻ പുത്രന്മാരേ ലാളിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പിന്നെ ഒരു ഗൃഹത്തിൽ പോയി. അവിടെ കൃഷ്ണൻ സ്നാനത്തിനുള്ള പുറപ്പാടായിരുന്നു. ഒരു ഗൃഹത്തിൽ ഭഗവാൻ അഗ്നിഹോത്രം ചെയ്യുന്നതായും, മറ്റൊരു ഗൃഹത്തിൽ പഞ്ചയജ്ഞങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതായും, വേറെ ഒരു ഗൃഹത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരെ കാൽകഴുകിച്ചു ഊട്ടുന്നതായും, ഇനിയും ഒരു ഗൃഹത്തിൽ അമൃതേത്തു കഴിക്കുന്നതായും, പിന്നേയും ഒരു ഗൃഹത്തിൽ സന്ധ്യാവന്ദനം ചെയ്യുന്നതായും കണ്ടു. ഇങ്ങിനെ തന്നെ ഒരിടത്തു വേദോച്ചാരണം ചെയ്യുന്നതായും, ഒരിടത്തു മൌനവ്രതം പൂണ്ടിരിക്കുന്നതായും, ഒരിടത്തു വാളും ചട്ടയുമേന്തി നടക്കുന്നതായും, ഒരിടത്തു ഗജതുരഗാദികളുടെ പുറത്തു കയറി പോകുന്നതായും, ഒ

രിടത്തു ശയ്യമേൽ കിടക്കുന്നതായും കണ്ടു. ഇങ്ങിനെ പതിനാറായിരം ഗൃഹങ്ങളിലും ഒരേ അളവിൽതന്നെ ഒരേ സമയത്തു അനേകം പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യുംകൊണ്ടു കാണപ്പെട്ട നാരദനുണ്ടായ വിസ്മയം പറഞ്ഞാലാവില്ല. മാനുഷവേഷം ധരിച്ച ഭഗവാന്റെ യോഗമായയെക്കണ്ട് നാരദൻ ചിരിച്ചുംകൊണ്ട്,

"യോഗേശ്വര! ഭവന്മായകളും, മായിക-
ളായുള്ളവക്കറിഞ്ഞുകൂടാഹരേ!
തവപാദസേവാബലത്താലവയെഞാ-
നിപ്പോളറിഞ്ഞേനൊരുജാതിയിങ്ങിനേ
ആകയാൽ ത്രൈലോക്യപാവനമാകിയ
ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾപാടിനിർന്തരം
ലോകത്തിലെങ്ങുമേസഞ്ചരിച്ചീടുവാ-
നേകഃവണമെനിക്കുണ്ടാനുഗ്രഹം"

എന്നു പറഞ്ഞു: ഭഗവാൻ അപ്രകാരംതന്നെ അനുവദിച്ചു, നാരദനെ യാത്രയാക്കുകയും ചെയ്തു.

രാജാക്കന്മാരുടെ അപേക്ഷ.

അക്കാലത്തൊരുദിവസം രാവിലെ പ്രാഭാതികകൃത്യങ്ങൾ കഴിഞ്ഞ് ഭഗവാൻ പുറത്തേയ്ക്കെഴുന്നള്ളിയപ്പോൾ, ഒരു ദൂതൻ വന്ന് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—"സ്വാമിൻ! ജരാസന്ധനാൽ കാരാഗൃഹത്തിൽ വെക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള രാജാക്കന്മാരുടെ ദൂതനാണ് ഞാൻ. ലോകത്തിലെ വിശിഷ്ടവംശജന്മാരായ അനവധി രാജാക്കന്മാരെ ജരാസന്ധൻ പിടിച്ച് തടവിൽ പാർപ്പിച്ചിരിക്കയാണ്. അവക്കെല്ലാം നിന്തിരുവടിയല്ലാതെ വേറെ ഒരാളും രക്ഷിതാവായിട്ടില്ല. നിന്തിരുവടി ദുഷ്ടസംഹാരാർത്ഥം ഭൂമിയിൽ വന്നവതരിച്ചിട്ടുള്ള സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവാണെന്നു അവക്ക് വിശ്വാസമുണ്ട്. ആകയാൽ ഞാൻ മുഖേന അവർ അപേക്ഷിക്കുന്നതെന്തെന്നാൽ, ജരാസന്ധന്റെ വലയിൽനിന്നു വേർപെടുത്തി നിന്തിരുവടി ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കണേ' എന്നാണ്.

ദൂതൻ ഇത്രയും ഉണർത്തിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോഴയ്ക്ക് സൂര്യനെപ്പോലെ തേജസ്വിയായ നാരദമഹർഷി ആകാശമാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഭഗവാന്റെ മുമ്പിൽ വന്നിറങ്ങി. സഭാവാസികളെല്ലാവരും ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു നോക്കിനി�ല്ക്കവേ ഭഗവാൻ സിംഹാസനത്തിൽനിന്നെഴുന്നേറ്റു മഹർഷിയെ അഗ്ര്യപാദ്യാദികളെക്കൊണ്ടു പൂജിച്ച് വന്ദ്യമാനങ്ങൾ ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിങ്ങിനെയാണ്:—"ഭക്തശിരോമണിയായ ധർമ്മപുത്രനു രാജസൂയയാഗം ചെയ്യാൽക്കൊള്ളാമെന്നു താല്പര്യമുണ്ട്. നിന്തിരുവടിയുടെ സഹായംകൊണ്ട് ഈ ആഗ്രഹം തീർച്ചയായും സാധിക്കുമെന്നാണ് അദ്ദേഹം വിചാരിക്കുന്നത്. ഭക്തന്മാരുടെ അഭീഷ്ടങ്ങൾ എന്തായിരുന്നാലും അവയെ സാധിപ്പിക്കേണ്ടതു നിന്തിരുവടിയുടെ കടമയാണ്. വിശേഷിച്ച് ധർമ്മപുത്രന്റെ കാര്യത്തിൽ, ഒരു ചാർച്ചക്കാരന്റെ നിലയ്ക്കും നിന്തിരുവടിക്കു ചില കടമകൾ ഉണ്ടല്ലൊ.'

"അങ്ങിനെ വരട്ടെ. ഇപ്പോൾ എല്ലാം ശരിയായി. രാജാക്കന്മാരുടെ അപേക്ഷ സാധിപ്പിക്കുവാൻ ധർമ്മപുത്രന്റെ ഈ അപേക്ഷ വളരെ ഉപകരിക്കുന്നതാണ്" എന്നാണ് നാരദവാക്യം കേട്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ വിചാരിച്ചത്. അനന്തരം അവിടുന്നു മന്ത്രിപ്രവരനും മഹാബുദ്ധിമാനുമായ ഉദ്ധവനോടു മേല്പറഞ്ഞ രണ്ടു കൂട്ടരുടേയും അപേക്ഷയിൽ എന്താണ് താൻ ചെയ്യേണ്ടതെന്നു സഭയിൽവെച്ചു ചോദിച്ചപ്പോൾ, ഭഗവാന്റെ ഇംഗിതം അറിഞ്ഞ് ഉദ്ധവൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"രാജശിഖാമണിയാംധർമ്മപുത്രന്റെ
രാജസൂയംകഴിപ്പിക്കവേണംഭവാൻ
മുഖ്യമായുള്ളോരുരാജസൂയത്തിനു
ദിക്കുകളെല്ലാംജയിക്കയുംവേണമെ
ദുർജ്ജയനത്രജരാസന്ധഭ്രപനും
ദിഗ്ജയഹേതുവായ്ചൊല്ലാമവനെയും

അക്ഷൗഹിണീസഹസ്രങ്ങൾകൊണ്ടുംപുന-
രക്ഷിതിപാലനെവെന്നുകൂടാദ്ധ്രുവം
ചന്ദ്രയുദ്ധത്തിൽജയിക്കാമവനെയു-
മിന്നതുഭീമനൊഴിഞ്ഞുകൂടാക്കമേ"

ഉദ്ധവന്റെ ഈ അഭിപ്രായംകേട്ട സന്തുഷ്ടനായി ഭഗവാൻ രാജാക്കന്മാരുടെ അപേക്ഷയെ താൻ സാധിപ്പിക്കാമെന്നു മറുപടി പറഞ്ഞ് രാജദൂതനെ പറഞ്ഞയയ്ക്കുകയും, പിന്നെ നല്ല മുഹൂർത്തത്തിൽ സൈന്യങ്ങളോടും സുന്ദരിമാരായ ഭാര്യമാരോടുംകൂടി ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ജരാസന്ധവധം.

ദ്വാരകാപുരിയിൽ നിന്നു വന്നുചേർന്ന ഭഗവാനേയും പരിവാരങ്ങളേയും ധർമ്മപുത്രാദികളായ പാണ്ഡവന്മാർ വിധിപോലെ സ്വീകരിച്ചു പൂജിച്ചു സൽക്കരിച്ചു. ധർമ്മപുത്രൻ പരമാനന്ദത്തിൽ മഗ്നനായിട്ട് "രാജസൂയത്തിന്റെ സകല ഭാരങ്ങളും നിന്തിരുവടിതന്നെ നടത്തി എല്ലാം നേരെയാക്കിത്തരണ"മെന്നപേക്ഷിച്ചതിനെ ഭഗവാൻ സന്തോഷപൂർവ്വം കൈക്കൊണ്ടുവെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

അനന്തരം ഭഗവാൻ രാജസൂയത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ഓരോന്നായി ചെയ്തുതുടങ്ങി. രാജസൂയയാഗത്തിനു മുന്നോടിയായി വേണ്ടതു ഭാരതഭൂമികളിലുമുള്ള രാജാക്കന്മാരെയെല്ലാം യുദ്ധംചെയ്തു ജയിച്ച് കപ്പംവാങ്ങുകയാകുന്നു. അതിനായി വടക്കെ ദിക്കിലേക്കു അർജ്ജുനനേയും, കിഴക്കെ ദിക്കിലേക്ക് ഭീമസേനനേയും, തെക്കെ ദിക്കിലേക്കു സഹദേവനേയും, പടിഞ്ഞാറെ ദിക്കിലേക്കു നകുലനേയും പറഞ്ഞയച്ചു. അവർ അതാതു ദിക്കുകളിലുള്ള രാജാക്കന്മാരെയൊക്കെയും ജയിച്ച് അവരിൽനിന്നു കിട്ടിയ ധനസഞ്ചയത്തോടുകൂടി തിരിച്ചുവന്നു. അവരുടെ ഈ യുദ്ധയാത്രയിൽ മഗധരാജാവായ ജരാസന്ധനൊഴിയെ എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും വിജിതന്മാരായി. 'ജരാസന്ധനെ ജയിപ്പാനിനിയെന്താണുപായം'

എന്നു വിചാരിച്ച് ധർമ്മപുത്രർ വിഹ്വലനായപ്പോൾ ഭഗവാൻ താൻ കണ്ടുവെച്ചിട്ടുള്ള ഒരുപായം പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

അതിനുശേഷം ശ്രീകൃഷ്ണനും ഭീമസേനനും അർജ്ജുനനും കൂടി ബ്രാഹ്മണവേഷം ധരിച്ച് ജരാസന്ധന്റെ അടുക്കൽച്ചെന്നു 'യുദ്ധം ദേഹീ' (യുദ്ധം തരണം) എന്നു അപേക്ഷിച്ചു. ജരാസന്ധൻ വലിയ ദാനശീലനായിരുന്നതുകൊണ്ട് അവരുടെ അപേക്ഷയെ സമ്മതിച്ച് യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ആ യുദ്ധത്തിൽ ജരാസന്ധനുമായി യുദ്ധം ചെയ്തതു ഭീമകായനായ ഭീമസേനനായിരുന്നു. അവർ തമ്മിലുണ്ടായ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ സർവ്വജ്ഞനായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ ഒരു ഇല നടുകെ കീറിയിട്ട് "ഇങ്ങിനെ ചെയ്താൽ ജരാസന്ധൻ മരിക്കു"മെന്നു ഭീമനു സംജ്ഞകാണിക്കുകയും, അതനുസരിച്ച് ഭീമസേനൻ ജരാസന്ധനെ തട്ടി നിലംപതിപ്പിച്ച്, ഒരു കാലിൽ ചവിട്ടി മറ്റേ കാൽ വലിച്ച്, ആന പന ചീന്തുന്നപോല ശത്രുവിന്റെ ദേഹം രണ്ടായി ചീന്തുകയും ചെയ്തു.

ജരാസന്ധന്റെ ദേഹം ജര എന്നവളാൽ കൂട്ടിച്ചേർത്ത് ഒട്ടിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നു ഭഗവാൻ അറിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് മേൽപ്രകാരം ഉപദേശിച്ചതു്. അതു കറിക്കു ഫലിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ ജരാസന്ധവധം കഴിഞ്ഞ് ഭഗവാൻ കാരാഗൃഹത്തിലുള്ള രാജാക്കന്മാരെയെല്ലാം വിട്ടയക്കുകയും, അവർ ഭഗവാന്റെ ഹിതപ്രകാരം ധർമ്മപുത്രന്റെ രാജസൂയയാഗത്തിനു സഹായികളായി തീരുകയും ചെയ്തു. അവർ ഇരുപതിനായിരത്തെണ്ണൂറു പേർ ഉണ്ടായിരുന്നു.

രാജസൂയവും ശിശുപാലവധവും.

മേൽപ്രകാരം സകല രാജാക്കന്മാരേയും ജയിച്ചുകഴിഞ്ഞതിനുശേഷം രാജസൂയയാഗം ആരംഭിച്ചു. വിശേഷാത്തരമായ ഈ മഹായാഗത്തിനു എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും വന്നു

ചേന്നിരുന്നു. പാണ്ഡവപക്ഷപാതികളായ ഭീഷ്മാദികളും എതിരാളികളായ രാജാക്കന്മാരും യാഗത്തിന്നു വന്നിരുന്നു. ഈ യാഗത്തിൽ അഗ്രപൂജ * എന്നൊരു പ്രധാനക്രിയ നടത്തേണ്ടതുണ്ട്. സഭയിൽ സന്നിഹിതരായവരിൽവെച്ച് എല്ലാഗുണങ്ങൾകൊണ്ടും യോഗ്യതകൂടിയ ആൾക്കാണ് അഗ്രപൂജ ചെയ്യേണ്ടത്. പ്രകൃതത്തിൽ ഈ പൂജ ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനു ചെയ്യാനാണ് വ്യാസാദികളായ താപസന്മാരും ഭീഷ്മാദികളായ ആചാര്യന്മാരും ധർമ്മപുത്രനെ ശാസിച്ചത്. ആ ശാസന സ്വതേ സന്തുഷ്ടനായ ധർമ്മപുത്രന്റെ സന്തോഷത്തെ പതിന്മടങ്ങ് വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, അദ്ദേഹം ശ്രീകൃഷ്ണനു യഥാവിധി അഗ്രപൂജ ചെയ്കയും ചെയ്തു.

ശ്രീകൃഷ്ണനു അഗ്രപൂജ ചെയ്തത് ശിശുപാലനു തീരെ രസിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു പണ്ടു രുക്മിണീഹരണം നിമിത്തമുണ്ടായിട്ടുള്ള വിരോധം ഉള്ളിൽ നീറിക്കിടക്കുന്നുമുണ്ടല്ലൊ. ശിശുപാലൻ, നിറഞ്ഞ സഭയിൽവെച്ച്,

"പൂജാർഹനല്ലാതെയുള്ളോരുകൃഷ്ണനെ
പൂജിച്ചതുംകണ്ടിരിക്കുന്നതത്ഭുതം!
നല്ലകുലാചാരവർണ്ണാശ്രമാദിക
ളില്ലവനാരെയുംഭേദമില്ലേതുമേ"

എന്നിങ്ങിനെ തുടങ്ങിയുള്ള ദുർവാക്കുകളെക്കൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനെ നിന്ദിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ചു. ശിശുപാലന്റെ ആ വാക്കുകൾ ഭക്തശ്രേഷ്ഠനായ ഭീഷ്മപിതാമഹന്റേയും ഭീമാർജ്ജുനാദികളായ പാണ്ഡവന്മാരുടേയും കർണ്ണങ്ങളിൽ ക്രൂരനാരാചങ്ങളെന്നപോലെയാണ് പ്രവേശിച്ചത്. ഭീമാർജ്ജുനാദികൾ ശിശുപാലനെ തൽക്ഷണംതന്നെ യുദ്ധംചെയ്തു വധിക്കുവാനൊരുങ്ങി പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ 'ഇവർ പോരിന്നതന്നെതുടങ്ങിയാൽ മഹത്തായ ഈ കർമ്മത്തിന്നു ലോപം വരുമല്ലൊ' എന്നു ഭയപ്പെട്ട് തന്റെ ചക്രംകൊണ്ടു

* മാന്യസ്ഥാനത്തിരുത്തി കാൽകഴുകിച്ച് പൂജിക്കുക.

തന്നെ ശിശുപാലനെ സംഹരിച്ചുകളഞ്ഞു. ഇപ്രകാരം രാജസൂയയാഗം കാരണമായിത്തന്നെ ദുഷ്ടനായ ശിശുപാലനും, ജരാസന്ധനെന്നപോലെ ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. അനന്തരം ഭഗവാൻ, ധർമ്മപുത്രർ ആരംഭിച്ചതായ യാഗത്തെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസ്ഥയ്ക്കു തക്കവിധം അതിഘോഷമായി നടത്തിച്ച് ദേവമാനവാദികളെ ഒരുപോലെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

സാലവധം.

ശിശുപാലന്റെ സുഹൃത്തായിട്ട് സാലവൻ എന്നൊരാളുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം രുക്മിണീപരിണയത്തിനു വന്നിരുന്നപ്പോൾ യാദവന്മാരാൽ യുദ്ധത്തിൽപരാജിതനായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ അന്നു എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും കേൾക്കെ സാലവൻ "യാദവവംശത്തെ ഞാൻ നിർന്നാശം നശിപ്പിക്കും" എന്നിങ്ങിനെ ഘോരമായ ഒരു പ്രതിജ്ഞയെ ചെയ്തു. ആ പ്രതിജ്ഞയെ നിറവേറുവാനായി അദ്ദേഹം ശിവനെ ക്കുറിച്ചു ഒരു സംവത്സരകാലം കഠിനമായ തപസ്സുചെയ്തുയും സന്തുഷ്ടനായ പരമേശ്വരങ്കൽനിന്നു സൌഭം എന്നു പേരായ വിമാനത്തെ സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ വിമാനം ആരാലും അഭേദ്യവും അത്ഭുതശക്തികളോടുകൂടിയതുമാണ്. ഇതു, ശിവന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം ശില്പിപ്രവീണനായ മയൻ പ്രത്യേകമായി പണിചെയ്തതായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഒരു വിമാനം കിട്ടിയതുകൊണ്ടു ഗർവ്വിതനായിത്തീർന്ന സാലവൻ വലുതായ സൈന്യത്തോടുകൂടി ഭഗവാന്റെ വാസസ്ഥാനമായ ദ്വാരകാപുരിയെ ചെന്നു വളഞ്ഞു. ഉദ്യാനങ്ങൾ, ഗോപുരങ്ങൾ, പ്രാസാദങ്ങൾ മുതലായവയെല്ലാം തകർത്തു സാലവൻ ദ്വാരകാപുരിയെ വളരെ വികൃതമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ പ്രദ്യുമ്നൻ, സാത്യകി തുടങ്ങിയവരോടുകൂടിച്ചെന്ന് സാലവനോടേറ്റു യുദ്ധം തുടങ്ങി. അസ്സമയത്തിൽ അതിവിദഗ്ദ്ധനായ പ്രദ്യുമ്നൻ സാലവന്റെ മായാപ്രയോഗങ്ങളെ

വകവെക്കാതെ പല പല ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച് സാലപസൈന്യങ്ങളെ പരാജയപ്പെടുത്തിയെങ്കിലും മയകൃതമായ സൌഭവിമാനത്തെ തകർക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. ഭൂമിയിലും ആകാശത്തിലും വെള്ളത്തിലും ഒരുപോലെ ചുറ്റിത്തിരിയുന്ന ആ അത്ഭുതവിമാനത്തിലിരുന്ന് സാലവൻ തന്റെ ശത്രുക്കളെ പീഡിപ്പിച്ചുവന്നു. ആ സമയത്തു സാലവന്റെ മന്ത്രിയായ ദ്യുമാൻ പ്രദ്യുമ്നനോടു ഗദായുദ്ധവും ആരംഭിച്ചു. ഇങ്ങിനെ സാലവനും പ്രദ്യുമ്നനുമായി ഇരുപത്തെട്ടു ദിവസം തുടർച്ചയായ യുദ്ധം നടന്നു.

ഈ സമയത്തു ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാജസൂയത്തിന്നായി ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിൽ എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. രാജസൂയം കഴിഞ്ഞപ്പോഴയ്ക്കു ഭഗവാൻ പല ദുർന്നിമിത്തങ്ങളും കാണുകയാൽ ദ്വാരകാപുരിയിൽ ശത്രുക്കൾ എത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നൂഹിച്ച് വേഗത്തിൽ തേരോടിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ദ്വാരകയിലേക്കു എഴുന്നള്ളി. ഭഗവാൻ യുദ്ധസന്നദ്ധനായി എത്തിയതുകണ്ട് സൌഭസ്ഥനായ സാലവൻ കൃഷ്ണസാരഥിയായ ദാരുകന്റെ നേരെ ശക്തി എന്ന ആയുധം പ്രയോഗിച്ചു. ആകാശത്തിൽനിന്നു വന്നുവീഴുന്ന ആ ശക്തിയെ ഭഗവാൻ ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഛേദിക്കുകയും അനേകം ശരങ്ങളെ സൌഭവിമാനത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി പ്രയോഗിക്കയും ചെയ്തു. സാലവനാകട്ടെ ഭഗവാന്റെ മാറത്തയ്ക്കു ശരങ്ങൾ അയച്ചു, അവിടുത്തെ ശാർങ്ഗധനുസ്സിനെ തൃക്കൈയിൽനിന്നു തെറിപ്പിച്ചു. പിന്നെ സാലവനും ഭഗവാനും തമ്മിൽ ചെറുതായ ഒരു വാക്കുതർക്കമുണ്ടാകയും തദനന്തരം ഭഗവാൻ സാലവനെ ഗദകൊണ്ടു താഡിക്കയും ചെയ്തു. ആ ഗദാപ്രഹരം ഏറ്റ് പരവശനായപ്പോൾ മായാപ്രയോഗങ്ങളെത്തന്നെ സാലവൻ അവലംബിച്ചു. ദേവകിയുടെ മൃതനാണെന്നു പറഞ്ഞ് ഒരു ഭൃത്യൻ വന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണനോടു, വസുദേവനെ സാലവൻ ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടുപോയതായി അറിയിച്ചു. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ

സൗഭപൻ വസുദേവനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്ന് പ്രത്യക്ഷമായി വെട്ടിക്കൊന്നു. ഇതു കണ്ടിട്ട് ഭഗവാൻ കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ച് ആ കണ്ടതെല്ലാം മായയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കുകയും ഗദാപ്രഹരങ്ങളെക്കൊണ്ടും അസ്ത്രപ്രയോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും സാലപനെ അവന്റെ വിമാനത്തോടു കൂടി നിലം പതിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. വിമാനം പൊടിഞ്ഞുപോയതിന്നു ശേഷം സാലപൻ ഗദയുമേന്തി യുദ്ധം തുടങ്ങി. ആ യുദ്ധത്തിൽ, മായാവികളിൽവെച്ച് അഗ്രഗണ്യനായ സാലപന്റെ 'ശുദ്ധമണ്ഡലം' കാണുകയും, അവൻ ഭഗവൽസ്പർശനത്താൽ മായാരഹിതമായ സായുജ്യപദത്തെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു.

ദന്തവക്രവധം.

സാലപവധത്തിന്നുശേഷം ദന്തവക്രൻ എന്നൊരുവൻ ഭഗവാനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാൻ വരികയുണ്ടായി. അവൻ ശിശുപാലന്റേയും പൌണ്ഡ്രകന്റേയും സാലപന്റേയും മിത്രമായിരുന്നു. ശിശുപാലാദികൾ പരലോകം പ്രാപിച്ചതിന്നു ശേഷവും, അവരുടെ മൈത്രിയെ പുരസ്കരിച്ച്, അവരെ നിഗ്രഹിച്ച ഭഗവാനോടു വൈരം ചോദിക്കുവാനായിട്ടാണ് ദന്തവക്രൻ യുദ്ധം തുടങ്ങിയത്. കാഴ്ചയിൽ ഒരു ഭീമരൂപനായ അവൻ അതികോപത്തോടുകൂടി കയ്യിൽ ഗദയുമെടുത്ത് അസഹ്യങ്ങളായ ഭർത്സനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞും കൊണ്ടാണ് പോരിന്നു വന്നത്. "എടോ കൃഷ്ണ! നീ എന്റെ അമ്മാമന്റെ മകനാണ്. എന്റെ മിത്രജനങ്ങളെ നീ കൊന്നുകളഞ്ഞു. എന്നേയും കൊല്ലുവാനാണ് നിന്റെ പുറപ്പാട്. അതുനിമിത്തം നിന്നെ ഞാൻ ഗദകൊണ്ട് പ്രഹരിച്ച് ഹനിക്കുന്നുണ്ട്. അങ്ങിനെ ചെയ്താലെ എനിക്ക് എന്റെ മിത്രജനങ്ങളോടുള്ള കടപ്പാട് തീരുകയുള്ളൂ. ബന്ധുവിന്റെ നാട്യത്തിലിരിക്കുന്ന ശത്രുവാണ് നീ. നിന്നെ വെച്ചേക്കുവാൻ പാടില്ല" എന്നിങ്ങിനെയായിരുന്നു ദന്തവക്രന്റെ

ജല്പനങ്ങൾ. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവനുമായി കുറച്ചുനേരം ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ചെയ്തതിനിടയിൽ തന്റെ കൌമോദകി എന്ന ഗദകൊണ്ട് അവന്റെ മാറത്തു പ്രഹരിക്കയും, ആ പ്രഹരം സഹിക്കാതെ അവൻ രക്തം ഛർദ്ദിച്ചു ചത്തുവീഴുകയും ചെയ്തു. ദന്തവക്രൻ മരിച്ചതോടുകൂടി അവന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നു ഏറ്റവും സൂക്ഷ്മമായ ഒരു തേജസ്സു പുറപ്പെട്ട് കൃഷ്ണന്റെ ദേഹത്തിൽചെന്ന് ലയിച്ചു. അതു കണ്ടവർ അത്ഭുതപരതന്ത്രന്മാരായും തീർന്നു.

ദന്തവക്രന്റെ മരണശേഷം, അവന്റെ അനുജനായ വിഡൂരഥൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ മരണംകൊണ്ടു വളരെ വ്യസനിച്ച് വാളും പരിചയുമായി ശ്രീകൃഷ്ണനോടെതിരിട്ടു. കൃഷ്ണൻ ചക്രായുധം പ്രയോഗിച്ച് കിരീടകുണ്ഡലങ്ങളോടുകൂടിയ അവന്റെ ശിരസ്സിനെ ഛേദിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം സാലവനേയും ദന്തവക്രനേയും അവന്റെ അനുജനേയും വധിച്ചതുകൊണ്ട് സന്തുഷ്ടന്മാരായ ദേവന്മാർ വർഷിക്കുന്ന പുഷ്പവൃഷ്ടിയെ ഏറ്റും, സിദ്ധചാരണന്മാർ പാടുന്ന സ്തുതിഗാനങ്ങളെ കേട്ടും, വൃഷ്ണിയാദവന്മാരോടുകൂടി ഭഗവാൻ പുരത്തേ പ്രവേശിച്ചു.

പാണ്ഡവസംരക്ഷണം.

മേല്പറഞ്ഞ സംഭവത്തിനു ശേഷമാണ് മഹാത്മാവായ ധർമ്മപുത്രൻ ഭഗവാനെ വരുത്തിയതും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹിതത്തിനായി ഭഗവാൻ ദൂതനായി കൌരവസഭയിലേക്കു എഴുന്നെള്ളി ദുര്യോധനനോടു ദൂത് സംസാരിച്ചതും സർവ്വലോകനാഥനായ ഭഗവാൻ ധർമ്മപുത്രന്റെ ദൂതനായി എഴുന്നെള്ളിയതെന്തുകൊണ്ടാണെന്നു ചിലർ സംശയിച്ചേക്കാം. എന്നാൽ ഭക്തന്മാരായവരുടെ ഇഷ്ടം സാധിപ്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ടി എന്തുവേഷം ധരിക്കുവാനും എന്തുതന്നെ ചെയ്യുവാനും ഭഗവാൻ മടിക്കുന്നതല്ലെന്നു എല്ലാവരും ധരിക്കേണ്ടതാണ്. ധർമ്മപുത്രൻ മുതലായ പാണ്ഡവന്മാർ ഭക്തന്മാരും

ണ്. വിശേഷിച്ച് അവർ ഭഗവാന്റെ പിതൃഷ്വസാവായ കുന്തീദേവിയുടെ പുത്രന്മാരുമാണ്. അതിലും വിശേഷിച്ച് മദ്ധ്യമപാണ്ഡവനായ അർജ്ജുനൻ അവിടുത്തെ പ്രാണസ്നേഹിതനുമാണ്. ഈ സ്ഥിതിക്കു പാണ്ഡവന്മാർക്കുവേണ്ടി അവിടുന്നു എന്തുതന്നെ ചെയ്യുകയില്ല?

പാണ്ഡവന്മാരുടെ കഥ നോക്കിയാൽ, അവർക്കു പ്രധാനമായ എല്ലാ സംഗതികളിലും അനിഷ്ടപരിഹാരംചെയ്ത് അവരെ രക്ഷിച്ചതും ഇഷ്ടപൂരണംചെയ്ത് അവരെ അഭിവൃദ്ധിയിലെത്തിച്ചതും ശ്രീകൃഷ്ണമൂർത്തിയാണെന്നു കാണാം. പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം, ഖാണ്ഡവദാഹം, രാജസൂയം മുതലായവയിൽ എന്നുവേണ്ട, പാണ്ഡവന്മാരുടെ പ്രധാന കഥകളിലെല്ലാം ഭഗവാന്റെ കരുണയും സഹകരണവുംകൊണ്ടാണ്. പാണ്ഡവന്മാർ വിജയം നേടിയത്. പാണ്ഡവന്മാരിലുള്ള കരുണയെപ്പോലെ തന്നെ അവരുടെ പത്നിയും പതിവ്രതയും വലിയ ഭക്തയുമായ പാഞ്ചാലിയുടെ പേരിലും അവിടേക്ക് ഏറ്റവും കരുണയുണ്ടായിരുന്നു. "ദുശ്ശാസനൻ പണ്ടു ദുര്യോധനോക്തമാം ദുശ്ശാസനംകൊണ്ട്" പാഞ്ചാലിയുടെ വസ്ത്രാപഹരണംചെയ്യുമ്പോൾ, ആ സങ്കടം ഭഗവാനെ വിളിച്ച് വിലപിയ്ക്കുകയും ഭഗവൽക്കാരുണ്യത്താൽ, ദുശ്ശാസനൻ എത്രനേരം ശ്രമിച്ചിട്ടും പാഞ്ചാലിയെ നഗ്നയാക്കി അപമാനപ്പെടുത്തുവാൻ സാധിക്കാതെ പോകയും ചെയ്തു. ഇതുപോലെ ഒരു സംഭവം പാണ്ഡവന്മാർ ദ്വൈതവനത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന കാലത്തുമുണ്ടായി. അന്ന് അതിഥിയായി വന്ന ദുർവ്വാസസ്സ് മഹർഷിയുടെ അമൃതേത്തു കഴിയുന്നതിനു മുമ്പ് പാഞ്ചാലി ഭക്ഷണം കഴിച്ചതു നിമിത്തം അക്ഷയപാത്രത്തിലെ അന്നം അവസാനിക്കുകയും, മഹർഷി ഇതറിഞ്ഞു കോപിച്ചു വന്നപ്പോഴൊക്കെ ഭക്തവത്സലനായ ഭഗവാൻ വിശന്നൊഴന്നെള്ളി അക്ഷയപാത്രത്തിൽ പറ്റിപ്പിടിച്ച ചീരക്കറിയുടെ ഒരു കഷണം വാങ്ങിത്തിന്ന് അക്ഷയപാത്രത്തിൽ വീണ്ടും വിഭവ

ങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ, ഓരോ കഥകളേയും വിസ്തരിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയാൽ അവസാനമില്ല. ചുരുക്കത്തിൽ,

"എപ്പോളുണ്ടോ പാണ്ഡവന്മാർക്കൊരാപ-
ത്തപ്പോളുണ്ടങ്ങൊക്കയും തീർത്തുകാക്കാൻ,
ഉൾപ്പൂവിങ്കൽപൂർണ്ണകാരുണ്യമോടേ-
പൊൽപ്പൂമാതിൻപൂർവ്വപുണ്യംമുകുന്ദൻ"

എന്നുതന്നെ പറയാവുന്നതാണ്.

ഭാരതയുദ്ധവും ഗീതോപദേശവും.

ധർമ്മപുത്രന്റെ ദൂതനായി ഭഗവാൻ കൌരവരാജധാനിയിൽചെന്നു പാണ്ഡവന്മാർക്കു വേണ്ടി ദുർയ്യോധനനോടു സന്ധി സംസാരിച്ചതായി മുമ്പു പറകയുണ്ടായല്ലോ. ഭഗവാന്റെ ആ വാക്കുകളെ ദുർമ്മദത്തിന്നിരിപ്പിടമായ ദുർയ്യോധനൻ സമ്മതിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ട്, അവസാനത്തിൽ കൌരവന്മാരും പാണ്ഡവന്മാരും തമ്മിൽ യുദ്ധംതന്നെ ആരംഭിച്ചു. കുരുക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചുണ്ടായ ഈ യുദ്ധത്തെയാണ് ഭാരതയുദ്ധം എന്നു പറയുന്നത്. ഈ യുദ്ധത്തിൽ ഭഗവാൻ പാണ്ഡവപക്ഷത്തിലെ നേതാവും ലോകൈകധനുർദ്ധരനുമായ അർജ്ജുനന്റെ സാരഥിയായിരിക്കയും, ആ ദിവ്യസാരഥിയുടെ സഹായംകൊണ്ട് പാണ്ഡവന്മാർക്കു പരിപൂർണ്ണമായ വിജയം സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഭയങ്കരയുദ്ധത്തിൽവെച്ച് കൌരവന്മാർ നിശ്ശേഷം നശിച്ചുപോകയും, ദുരിതനിധികളും ദുഷ്ടന്മാരുമായ അനേകലക്ഷം ആളുകൾ രണ്ടുഭാഗത്തുമായി നശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭഗവാന്റെ അവതാരോദ്ദേശം ദുഷ്ടനിഗ്രഹവും ശിഷ്ടരക്ഷണവുമാണല്ലോ. ഇതേവരെയുമായി അനവധി ദുഷ്ടന്മാരെ ഭഗവാൻ നേരിട്ടുതന്നെ നിഗ്രഹിക്കയും അനേകം ശിഷ്ടന്മാരെ അവിടുന്നു രക്ഷിക്കയും ചെയ്തിട്ടുമുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ യുദ്ധത്തോടുകൂടിയാണ് ദുഷ്ടന്മാർ നിശ്ശേഷം നശിക്കയും ശിഷ്ടന്മാർക്കു പൂർണ്ണമായ രക്ഷ കിട്ടുക

യും ചെയ്തത്. ആകയാൽ ഭാരതയുദ്ധത്തിൽ അജ്ജുനസാരഥ്യം വഹിച്ചതു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ലീലകളിൽ അതിപ്രധാനമായ ഒരു സംഗതിയാകുന്നു.

ഈ ഭാരതയുദ്ധത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലാണ് സുപ്രസിദ്ധമായ ഗീതോപദേശം ഉണ്ടായത്. ഭഗവാനാൽ തെളിയിക്കപ്പെട്ട രഥത്തിൽ കയറി അജ്ജുനൻ യുദ്ധഭൂമിയിലേക്കു ചെന്നപ്പോൾ തന്റെ എതിർഭാഗത്തു തന്റെ ഗുരുക്കന്മാരും കാരണവന്മാരുമായ ഭീഷ്മദ്രോണാദികളെയാണ് യുദ്ധോദ്യതന്മാരായി അദ്ദേഹം കണ്ടത്. അപ്പോൾ അജ്ജുനന്റെ മനസ്സിൽ വലിയ വ്യസനമായി. രാജ്യലോഭം നിമിത്തം ഗുരുകാരണവന്മാരെ നിഗ്രഹിക്കുന്നതു ധർമ്മമല്ലെന്നും, അനവധി ബന്ധുക്കളുടെ രക്തം പുരണ്ടതായ ഈ ഭൂമി നിഷ്ഫലമാണെന്നും അജ്ജുനൻ തീർച്ചയാക്കി. ധർമ്മശാസ്ത്രവും നീതിശാസ്ത്രവും തമ്മിൽ സ്പഷ്ടമായ വിരോധമുള്ളതായിക്കണ്ട് ത്രൈലോക്യധനുർധരനായ വിജയൻ വില്ലും വെച്ച് തേരിൽ ഇരിപ്പായി. ആ സമയത്ത് ഭഗവാൻ, അജ്ജുനൻ ഈ ഘട്ടത്തിൽ ക്ഷത്രിയധർമ്മപ്രകാരം യുദ്ധംചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചുംകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനു ഗീതോപദേശം ചെയ്തു. ആ ഉപദേശമാണ് സുപ്രസിദ്ധമായ ഭഗവൽഗീത. പതിനെട്ടധ്യായമുള്ള ഭഗവൽഗീത ലോകത്തിലെ ജ്ഞാനസംബന്ധമായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽവെച്ച് തുലോംപ്രാധാന്യമുള്ള ഒന്നാണ്. വലിയ മഹർഷിമാർക്കും പണ്ഡിതന്മാർക്കും കൂടി ധർമ്മോദാഹരണം നൽകുന്ന ഭഗവൽഗീത ലോകോത്തരമായ ഒരു ശാസ്ത്രമാകുന്നു. ഗീതാശ്രവണംകൊണ്ടു സർവ്വസംശയങ്ങളും തീർന്ന് അജ്ജുനൻ പ്രസന്നമാനസനായി ഭവിക്കുകയും, പിന്നെ പതിന്മടങ്ങു ശക്തിയോടും ദൃഢനിശ്ചയത്തോടുംകൂടി യുദ്ധം ചെയ്കയും ചെയ്തു. അതിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് അജ്ജുനനു യുദ്ധത്തിൽ ജയം കൈവന്നത്? ഭാരതയുദ്ധത്തിൽവെച്ച് ദുഷ്ടവർഗ്ഗം നിശ്ശേഷം നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടതുകൊണ്ട് ആ

യുദ്ധത്തിന്നുശേഷം ഭഗവാൻ ദുഷ്ടസംഹാരരൂപമായ ഉദ്ദേശത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ച് ശിഷ്ടപരിപാലനകൃത്യത്തിലാണ് പ്രധാനമായി ഏർപ്പെട്ടുവന്നത്.

പന്ത്രണ്ടാമദ്ധ്യായം.

ദരിദ്രനായ കുചേലൻ.

ശിഷ്ടജനങ്ങളെ പരിപാലിക്കുന്നതിൽ സദാ തല്പരനായിരുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് സകല ജനങ്ങളുടേയും ഭവനങ്ങളിൽ ശ്രീഭഗവതി വിളയാടുവാൻ തുടങ്ങി. ബ്രാഹ്മണാദികളായ നാലു വർണ്ണക്കാരും സ്വസ്വധർമ്മങ്ങളെ വിധിപോലെ അനുഷ്ഠിച്ച് സുഖസന്തുഷ്ടികളോടുകൂടി കാലയാപനം ചെയ്തു. സ്വധർമ്മനിഷ്ഠ എന്ന ഏക കാരണംകൊണ്ടുതന്നെ സകലർക്കും അമിതമായ ഐശ്വര്യം ഉണ്ടാവുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ, സ്വധർമ്മത്തിൽ തെല്ലുപോലും നിഷ്ഠയില്ലാത്തവനായിരുന്നിട്ടും സമ്പദ്ധീനിയായ ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ കടാക്ഷത്തിനു ഭാഗ്യം സിദ്ധിക്കാതെ ഒരു മനുഷ്യൻ ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു "സുചേഷ്ടിതംകൊണ്ടു ജഗൽപ്രസിദ്ധ"നും ജിതേന്ദ്രിയന്മാരിൽ അഗ്രേസരനുമായ കുചേലൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠനല്ലാതെ മറ്റാരുമായിരുന്നില്ല.

കുചേലൻ താമസിച്ചിരുന്നതു ഭഗവാന്റെ ഗുരുവായ സാന്ദീപനി മഹർഷിയുടെ 'വാസദേശ'ത്തായിരുന്നു. ഭഗവാൻ സാന്ദീപനിയുടെ 'ഗുരുകുല'ത്തിൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു താമസിച്ചിരുന്നതായി മുമ്പൊരിടത്തു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു വായനക്കാർ ഓർക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും. അന്ന് ഈ കുചേലൻ ഭഗവാന്റെ ഒരു ഇഷ്ടസതീർത്ഥ്യനും പ്രിയസഹപാഠിയുമായിരുന്നു. അക്കാലത്തുകുചേലൻ "സമസ്തദോഷത്തിനുമിടനം ധനം" എന്ന തത്ത്വത്തെ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കയും

പ്രസംഗിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. ലോകത്തിൽ എന്തെല്ലാം ആപത്തുകളുണ്ടോ, എന്തെല്ലാം കഷ്ടതകളുണ്ടോ, എന്തെല്ലാം കലഹങ്ങളുണ്ടോ അവയ്ക്കെല്ലാം പ്രധാനകാരണം ധനമാണെന്നാണ് കുചേലന്റെ അഭിപ്രായം. ധനവിഷയത്തിൽ തീരെ തൃഷ്ണയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു ധനവ്യയസാദ്ധ്യമായ വസ്തുക്കളിലും കുചേലൻ നിസ്പൃഹനായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് കുചേലൻ * എന്ന പേർ അദ്ദേഹത്തിന്നു പ്രസിദ്ധമായിത്തീർന്നു. "ഫലാപേക്ഷകൂടാതെ കർമ്മംചെയ്യുക" എന്ന കർമ്മയോഗസിദ്ധാന്തത്തിൽ കുചേലന്നു വലിയ പ്രതിപത്തിയുണ്ടായിരുന്നു. "ശരിയായി ജീവിതം നയിക്കുന്ന ഒരാൾക്കു ധനത്തിന്റെ ആവശ്യം എന്താണ്" എന്നു പലപ്പോഴും കുചേലൻ ചോദിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു.

അക്കാലമെല്ലാം കഴിഞ്ഞു. കുചേലന്റെ ഗുരുകുലവാസവും അവസാനിച്ചു. ഗുരുകുലത്തിൽനിന്നു നിവൃത്തനായതിന്നുശേഷം കുചേലൻ വിധിപ്രകാരം വിവാഹം ചെയ്കയും ഈശ്വരാനുഗ്രഹത്താൽ ഏതാനും സൽസന്താനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്നുണ്ടാവുകയും ചെയ്തു. ധനമില്ലാത്തവന്നു ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം ഒരു ഭാരവും ജീവിതത്തിലെ ഒരു വലിയ ശാപവുമാണ്. ഈ വാസ്തവം കുചേലന്റെ ധർമ്മപത്നിക്കു നല്ലപോലെ അനുഭവപ്പെട്ടുംകൊണ്ടുവന്നു. ആ പതിവ്രത തന്റെ സന്താനങ്ങളെ ആഹാരം കൊടുത്തു പോറ്റുവാൻ പാടില്ലാതെ കഷ്ടപ്പെട്ടു. ഒരു നേരത്തെ ആഹാരത്തിന്നുള്ള വക കയ്യിലുള്ള ദിവസം കുചേലന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഇല്ലായിരുന്നതുകൊണ്ട് നാലഞ്ചു കുട്ടികളുടെ മാതാവായ ആ സതി ജീവിതത്തെ നരകമായിട്ടാണ് നയിച്ചുവന്നത്. എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ടും 'നിഷ്കിഞ്ചനവാദി'യായ കുചേലന്റെ മനോഗതിക്കു യാതൊരു വ്യത്യാസവും വന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം സ്വീകരിക്കുന്നതിന്നുമുമ്പ് തന്റെ ദരിദ്രജീവിതത്തിൽ

---

* കുചേലൻ = കുത്സിതമായ വസ്ത്രത്തോടുകൂടിയവൻ.

യാതൊരു സംതൃപ്തിയെ അനുഭവിച്ചിരുന്നുവോ, യാതൊരു സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നുവോ, ആ സംതൃപ്തിയും ആ സന്തോഷവും അദ്ദേഹത്തിനു ഇന്നും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഒരു വിശേഷമുണ്ട്: അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മപത്നി പലപ്പോഴും ഗൃഹത്തിലെ ബുദ്ധിമുട്ടുകളെപ്പറ്റി ആവലാധി പറഞ്ഞിരുന്നു. പക്ഷേ യാതൊരു കാരണംകൊണ്ടും കുലുക്കമില്ലാത്ത ദേഹമായ കുചേലൻ അതിനെ അത്ര സാരമാക്കിയിരുന്നില്ല

കുചേലഭാര്യയുടെ സങ്കടം.

ഒരു ദിവസം കുചേലനോടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മപത്നി അസഹ്യമായ വ്യസനത്തോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"ദരിദ്രനെന്നാകിലുമത്രമാത്രം
കരത്തിലില്ലാത്തജനം ചുരുക്കം,
ധരിക്കനീനാഥ! നമുക്കിദാനീ-
മൊരിയ്ക്കലഷ്ടിയ്ക്കുമുപായമില്ല.
ഇല്ലങ്ങളിൽചെന്നു നടന്നിരന്നാ
ലില്ലെന്നുചൊല്ലുന്നജനങ്ങളേറും,
അല്ലെങ്കിലാഴക്കരിനൽകുമപ്പോൾ
നെല്ലെങ്കിൽ മൂഴ,ക്കതുമന്തിനേരം
ഒഴുക്കുചോർകൊണ്ടൊരുവാസരാന്തം
കഴിയ്ക്കുമഞ്ചാറുജനങ്ങളിപ്പോൾ,
കിഴക്കടിയ്ക്കുംപൊഴുതാത്മജന്മാർ
കഴല്കുകെട്ടിക്കരയുന്നുകാന്ത!
മറുള്ളതെപ്പേരുമെടുത്തുവിറും
കൊറിന്നുനൽകുന്നുഗൃഹസ്ഥരെല്ലാം,
മുറുംഭവാനുണ്ണികളെപ്പുലർത്താ-
നൊട്ടുംമനസ്സില്ലുമഹീസുരേന്ദ്ര!
അപേക്ഷയുള്ളോരുജനത്തിനെല്ലാ-
മുപേക്ഷകൂടാതെ കൊടുക്കുമീശൻ

മനക്കരുന്നിൽ കനിവുള്ള കൃഷ്ണൻ
നിനക്കുപണ്ടേ സഖിയെന്നുകേൾപ്പു.
വിവാഹമീരെട്ടസഹസ്രമെട്ടും
വിധിയ്ക്കുചേരുംപടി ചെയ്തവൻപോൽ
അവക്കുവേണ്ടുന്നവിഭ്രതിയെല്ലാ-
മവൻകൊടുക്കുന്നു നിരന്തരംപോൽ.
ഗമിയ്ക്കു നീ ചെന്നിഹ കണ്ടുപോന്നാൽ
നമുക്കുവേണ്ടുന്നതുനൽകുമല്ലോ,
രമയ്ക്കുചേതോഹരനായ കാന്തൻ
ക്ഷമിയ്ക്കുമോ നമ്മുടെ ദീനഭാവം?"

ഭാര്യയുടെ ഈ ദീനവാക്കുകൾ കുചേലന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പൂർവ്വാധികമായി സ്പർശിച്ചുവെങ്കിലും, അദ്ദേഹം ധനത്തെപ്പറ്റി ഗ്രഹിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ള തത്വത്തിലുള്ള വിശ്വാസത്തെ എളുക്കുവാൻ അവയ്ക്കു ശക്തിയുണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: —

"അനർത്ഥമൂലം ധനമെന്നുകല്പി-
ച്ചെനിയ്ക്കതിങ്കൽ കൊതിയില്ലബാലേ!
ധനിയ്ക്കുശത്രുക്കളസംഖ്യമുണ്ടാം
മനക്കരുന്നിൽഭയമേറെയുണ്ടാം,
തനിക്കലംഭാവവുമില്ലപിന്നെ-
ക്കനക്കവേകൈതവമേറെയുണ്ടാം
കഷ്ടിച്ചകൃത്യംകഴിയുന്നവന്നു-
മിഷ്ടിയ്ക്കുമുട്ടാതെവസിപ്പവന്നും,
കെട്ടിധനംനേടിയിരിപ്പവന്നും
പെട്ടെന്നതുല്യംഖലുനിത്യദുഃഖം."

ഇത്രയും പറഞ്ഞതിനുശേഷം, ശ്രീകൃഷ്ണസന്ദർശനത്തിലുള്ള താല്പര്യംകൊണ്ട്,

"എന്നാകിലുംഞാനിഹചെന്നുപോരാം
തന്നാകിലോഞാനതുകൊണ്ടുപോരാം

നന്ദാത്മജൻതന്റെമുഖാരവിന്ദം
മന്ദസ്മിതാർദ്രംബത!കണ്ടുപോരാം"

എന്നിങ്ങിനെ കുചേലൻ തന്റെ മരുവടിയെ ഉപസംഹരിച്ചു. അപ്പോൾ പത്നി, 'ആവുജയിച്ചു' എന്നുള്ള സമാധാനത്തോടുകൂടി ഒരു കീറിപ്പറിഞ്ഞ വസ്ത്രഖണ്ഡത്തിൽ 'കഴകുവിൽക്കുട്ടവരിഞ്ഞുകെട്ടി' ഭർത്തൃപാദത്തെ വന്ദിച്ചുംകൊണ്ട് ഭർത്താവിന്റെ കയ്യിൽ എല്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ യാത്രയാക്കി.

കുചേലന്റെ യാത്ര.

ശ്രീകൃഷ്ണനെക്കാണ്മാൻ പോകയാണല്ലൊകൊണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മനോഹരരൂപത്തെപ്പറ്റിയും, അദ്ദേഹത്തിന്നു തന്റെ പേരിലുള്ള സ്നേഹത്തെപ്പറ്റിയുമുള്ള വിചാരങ്ങൾക്കല്ലാതെ മറ്റൊരു സംഗതിക്കും കുചേലന്റെ മനസ്സിൽ സ്ഥാനമില്ലായിരുന്നു. അഹോ! ഭഗവാന്റെ ദിവ്യമായ രൂപാമൃതം! ഇന്ദ്രനീലവർണ്ണമായ കുന്തളവും, നീലാരവിന്ദമൊത്ത നയനവും, വിദ്രുമതുല്യമായ അധരവും, ചന്ദ്രികാസുന്ദരമായ മന്ദഹാസവും കലർന്ന ആ നീലമേഘശ്യാമളകോമളരൂപം എത്ര ഹൃദയാഹ്ലാദകരം! കാണുന്നവരുടെ ഹൃദയത്തിനുള്ള സർവ്വദുഃഖങ്ങളേയും ദർശനമാത്രംകൊണ്ടു പരിഹരിക്കുന്ന ആ ദിവ്യൌഷധം, ഹാ എത്ര മധുരം! എന്റെ പേരിൽ അവിടേയ്ക്കുള്ള ആ അസാധാരണസ്നേഹം—ആ കറകളഞ്ഞ സൌഹാർദ്ദം— ഏതു കാലത്തും മറക്കുമൊ! അഥവാ, ഇപ്പോൾ കാലപ്പഴക്കത്താൽ അവിടുന്നെന്നെ കണ്ടോലറിഞ്ഞില്ലെന്നു വരുമൊ? ഹരി! ഞാനെന്താണ് വിചാരിച്ചത്? സർവ്വജ്ഞനായ ഈശ്വരൻ ആരെയെങ്കിലും അറിയാതിരിക്കുമൊ? എന്റെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പഴയ കുചേലനെ മറന്നുകളകയൊ? അങ്ങിനെ വരില്ല. എന്നെ കാണുമ്പോഴയ്ക്ക് അരികത്ത് ഓടിയെത്തും. മധുരമായി സംസാരിക്കും. മനോഹരമായ പുഞ്ചിരികൊണ്ട് എന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കും. ഇങ്ങിനെ ഓരോന്നു വിചാരിച്ചു സസ

ന്തോഷം യാത്രചെയ്തിരുന്ന കുചേലൻ വഴി പോയതറിയാതെ ദ്വാരകാപുരിയുടെ ഗോപുരത്തിൽ എത്തി.

ഗോപുരോപാന്തത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ആളുകൾ 'അസ്ഥികൾകൊണ്ട് ചമച്ചതിൻ മൂലമെന്തഖ്ജനൻ പണ്ടിവൻ മേനിതന്നെ' എന്ന സംശയം തോന്നിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തെ ഹാസ്യകൌതുകങ്ങളോടുകൂടി നോക്കി. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ അസ്ഥിമാത്രാവശേഷമായ ദേഹത്തിലും ശുഷ്കപ്രസന്നമായ മുഖത്തും വിളങ്ങുന്ന ബ്രഹ്മതേജസ്സു കാണുകയാൽ ദ്വാരപാലന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ ആദരപൂർവ്വം അകത്തേയ്ക്കു കടത്തി. ഗോപുരം കടന്നു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വാസഗൃഹത്തിലേക്കു നേരെയാണ് കുചേലൻ നടന്നത്. ആ സമയത്ത് ഭഗവാൻ രുക്മിണിയുമായി സരസസല്ലാപാദികളിൽ ലയിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. 'ഗോപുരം കടന്ന് ഈ വരുന്ന പ്രാകൃതവേഷനായ ആൾ ആരായിരിക്കും?' എന്ന് അകലത്തുനിന്ന് കണ്ടപ്പോൾ ഭഗവാൻ ഒരു നിമിഷം സംശയിച്ചു. അപ്പോഴേക്ക് ആളെ മനസ്സിലായതുകൊണ്ട് ബദ്ധപ്പെട്ടെഴുനീറ്റു ചുവട്ടിലേക്കിറങ്ങിച്ചെന്ന് "അല്ലാ കുചേലനോ? നല്ല ശിക്ഷ! എത്രനാളായി ഞാനൊന്നു കാണണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു ഓടിച്ചെന്നു കെട്ടിപ്പിടിച്ചു ആലിംഗനം ചെയ്തു. അപ്പോൾ,

"അസ്ഥികളേറുചുവന്നു ചമഞ്ഞിത-
ങ്ങച്യുതൻപുൽമൈപാരമപ്പോൾ
മേദിനീദേവനിൽമേവുന്നരാഗന-
ന്മേനിയിൽക്കൂടിപ്പുരന്നപോലെ."

അനന്തരം ഭഗവാൻ ആഗ്ര്യപാദ്യാദികളെക്കൊണ്ടു പൂജിച്ചപ്പോൾ കുചേലൻ കൃതാർത്ഥനായി സ്ഥിതിചെയ്തു. വഴിനടന്നതുകൊണ്ടുള്ള ക്ഷീണം തീർക്കുവാനായി രുക്മിണീദേവി തന്നെ താലവൃന്തം എടുത്തു വീശി. മാർഗ്ഗമദ്ധ്യം തെല്ലൊന്നു തീർന്നപ്പോൾ ഭഗവാൻ മന്ദസ്മിതത്തോടുകൂടി,

"പുരാഹ്യനാംനികടേനിവാസം
ധരാസുരാധീശ!മന്നിതോനി?
മഹാവനേനാംവിരകിന്നുപോയി-
ട്ടഹോമഹാവൃഷ്ടിചൊരിഞ്ഞനേരം
നനഞ്ഞശേഷംവഴിയുംപിഴച്ച-
ങ്ങനേകനേരംവലയുംശയാം
തിരഞ്ഞെഴുന്നെള്ളിമഹാമുനീന്ദ്രൻ
വിരഞ്ഞുനമ്മെപ്പഥികണ്ടനേരം
അനുഗ്രഹിച്ചുവിവിധപ്രകാരം
മനസ്സിലുണ്ടോതവഭ്രസുരേന്ദ്ര!"

എന്നിങ്ങിനെ പൂർവ്വകഥകളെപ്പറഞ്ഞു സംസാരിച്ചു. അതിനിടയിൽ "എന്താണിതു കുചേല! ഭാണ്ഡത്തിൽ" എന്നു ചോദിച്ചുംകൊണ്ട് ഭഗവാൻ, അപ്രേമത്തിന്റെ ആ മുഷിഞ്ഞ വസ്ത്രഭാണ്ഡം കൈക്കലാക്കിയപ്പോൾ അതിലുണ്ടായിരുന്ന അവിൽ അത്യാർത്തിയോടുകൂടിയെന്നപോലെ ഒരു പിടി വാരി അമൃതേത്ത് ചെയ്തു. "നല്ലസ്വാദുണ്ട്. ബഹുരസം! അമൃത് തന്നെ" എന്നരുൾച്ചെയ്ത് രണ്ടാമതും ഭഗവാൻ ഒരു പിടി വാരിയപ്പോൾ ശ്രീഭഗവതി മുക്കെ പിടിച്ച് "അരുത്. ഇനി വേണ്ട. എന്നെ കുചേലപത്നിയുടെ ദാസിയാക്കിത്തീർക്കരുതേ" എന്നു പറഞ്ഞു. വൈകുന്നേരം സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനുശേഷം അനേക വിഭവങ്ങളോടുകൂടി അത്താഴം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം കുചേലൻ ശ്രീകൃഷ്ണനുമായി പല വർത്തമാനങ്ങളും പറഞ്ഞ് സുഖമായി കിടന്നുറങ്ങി. പിറ്റേ ദിവസം രാവിലെ കുചേലൻ യാത്ര ഉണർത്തിക്കുകയും ഭഗവാൻ അനുവദിച്ചപ്രകാരം സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോരികയും ചെയ്തു.

പോരുമ്പോൾ കുചേലൻ,

"മുരാരിയോടർത്ഥമിരന്നിതാകിൽ-
ത്തരാതിരിക്കില്ലവനത്രമാത്രം

പറഞ്ഞുമോദിച്ചുവസിക്കയാൽഞാൻ
മറന്നുപോയേൻഗൃഹിണീനിയോഗം.
അന്നേരമില്ലത്തെവിശേഷമൊന്നു-
മെന്നോടുചോദിച്ചതുമില്ലകൃഷ്ണൻ
ബന്ധംവരുത്താതെപറഞ്ഞുകൊണ്ടാ-
ലെന്തെന്നുതോന്നുംഭഗവാനുമുള്ളിൽ?
എന്തൊന്നുഞാനിന്നിനിയങ്ങുചെന്നി-
ട്ടന്തർജ്ജനത്തോടുരചെയ്തിടേണ്ടു?
ഓർത്തീലഞാനക്കഥകഷ്ടമെന്നെ-
പ്പാർത്തങ്ങിരിക്കുന്നുകുടുംബമെല്ലാം"

എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു കുണ്ഠിതപ്പെട്ടു. അങ്ങിനെ കുറെ നടന്നപ്പോൾ, അത്യുന്നതമായ ഒരു ഗോപുരവും രമ്യമായ ഹർമ്മ്യവും നാടകശാല നടപ്പുര മുതലായവും കുചേലന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെട്ടു. "എന്ത്? ഈ വഴിയല്ലെന്നോ? ഈ കാണുന്നത് ആരുടെ ഗൃഹമാണ്? എന്റേതാവാൻ തരമില്ല. നിത്യപരിചയമുള്ളതായ വഴി തെററിപ്പോകാനും തരമില്ല" എന്നിങ്ങിനെ ആ കണ്ട ഗൃഹത്തെപ്പററി കുചേലൻ വിചാരിക്കുന്നതിനിടയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മപത്നി സർവ്വാഭരണഭൂഷിതയായി, ഭർത്താവിനെ എതിരേല്ക്കുവാൻ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തയ്ക്കു എറങ്ങിവന്നു.

"ആഹന്തകൃഷ്ണാ! മമഭാര്യതാനോ
ഗേഹത്തിൽനിന്നാശുമുദാവരുന്നു?
കിമിന്ദ്രജാലം മമ മോഹമോവാൻ
നമാമിഗോവിന്ദ! മുകുന്ദവിഷ്ണോ!"

എന്നു വിചാരിക്കുന്നതിനിടയിൽ കുചേലന്നു പരമാർത്ഥബോധമുണ്ടാകയും താൻ കണ്ടതെല്ലാം മായാമാനുഷനായ ശ്രീകൃഷ്ണമൂർത്തിയുടെ ലീലകളാണെന്നു ബോദ്ധ്യമാകയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരം ഭഗവാൻ "മിണ്ടാതെ തന്ന" ധനത്താൽ നമ്മുടെ കുചേലൻ ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു കുബേരനായിത്തീ

ന്നു. ഇന്നലെവരേയും നിത്യവൃത്തിക്കു വകയില്ലാതെ കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്ന കുചേലന്റെ കുടുംബക്കാർ ഇന്നക്കു ഇതാ സമ്പത്തിന്റെ മുകളിൽ കയറിയിരിക്കുന്നു. സർവ്വശക്തനും ഭക്തവത്സലനുമായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ പ്രസാദംകൊണ്ട് എന്തുകായ്മാണ് സിദ്ധിക്കാതെകണ്ടുള്ളൂത്? തങ്ങളുടെ ശക്തിക്കു തക്കവണ്ണം എന്തുവസ്തുക്കളുങ്കിലും ഭക്തിപൂർവ്വം കാഴ്ചവെച്ച് പൂജിക്കുന്നവരുടെ പേരിൽ ഭഗവാൻ പ്രസാദിക്കാതിരിക്കയില്ല. കുചേലൻ കൊണ്ടുപോയി നൽകിയതു വെറും അവിൽ! അതുതന്നെ ഒരു മുഷിഞ്ഞ തുണിയിൽ കെട്ടിയിട്ട്! എങ്കിട്ടും അതു ഭഗവാന് അമൃതമായി തോന്നി. അതു സമർപ്പിച്ച കുചേലനു അളവറ്റ ധനം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതല്ലയോ ശരിയായ അനുഗ്രഹം?

ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ പ്രസാദംകൊണ്ടു സിദ്ധിച്ച അനന്യസാമാന്യമായ ഈ സമ്പത്തിൽ കുചേലന്റെ പത്നിക്കു വളരെ പ്രതിപത്തിയും സന്തോഷവും ഉണ്ടായി. എന്നാൽ കുചേലനു ഈ സമ്പത്തിൽ വലുതായ സക്തി ഉളവായില്ല. അദ്ദേഹം ധനവാനായിത്തീർന്നതിനു ശേഷവും അതിനു മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന മനോഗതിയോടുകൂടിത്തന്നെ ഇരുന്നതേയുള്ളൂ. ധനത്തെപ്പറ്റി കുചേലനു മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന അഭിപ്രായംതന്നെയാണ് പിന്നേയുമുണ്ടായിരുന്നത്. അതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം തനിക്കു ഭഗവാൻ കല്പിച്ചുതന്ന ദ്രവ്യത്തെ ആഡംബരങ്ങൾക്കും സുഖഭോഗങ്ങൾക്കും ചെലവഴിക്കാതെ അതിഥിപൂജയ്ക്കും ദാനധർമ്മാദികൾക്കുമായി ചെലവുചെയ്തു പത്നിയോടും പുത്രന്മാരോടുംകൂടി സസുഖം താമസിച്ചു.

ബ്രാഹ്മണന്റെ ബാലമരണം.

ഭക്താനുഗ്രഹപരതന്ത്രനായ ഭഗവാൻ ദ്വാരകയിൽ എഴുന്നള്ളി താമസിക്കുന്ന കാലത്ത്, കുചേലനു ദാരിദ്ര്യദുഃഖം ഉണ്ടായതുപോലെ മറ്റൊരു ബ്രാഹ്മണനു പുത്രദുഃഖവും അനുഭവിക്കേണ്ടതായി വരികയുണ്ടായി. ധർമ്മനിഷ്ഠയോ

ടെ വർണ്ണാശ്രമപ്രതിപത്തിയോടും കൂടി താമസിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണന്റെ ധർമ്മപത്നി പ്രസവിച്ചുണ്ടായ കിടാവ് ജാതനായ ഉടനെ മരിച്ചുപോയി. ബാലമരണം മുതലായവയുണ്ടാകുന്നതു രാജാവിന്റെ അധർമ്മംകൊണ്ടാണെന്നായിരുന്നു അക്കാലത്തെ വിശ്വാസം. അതുകൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണൻ, മൃതനായ ബാലനേയും എടുത്ത് ദ്വാരകയിൽ വന്ന് ശ്രീകൃഷ്ണനോട് ഇങ്ങിനെ ഉണർത്തിച്ചു:—

"നിന്തിരുവടിയുടെ തിരുവുള്ളംകൊണ്ടു സകല ജനങ്ങൾക്കും സുഖം സിദ്ധിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കേ സാധുവായ എനിക്ക് ഇങ്ങിനെ ഘോരമായ പുത്രദുഃഖം അനുഭവിപ്പാനിടവന്നിരിക്കുന്നു. ഇതിന്ന് നിന്തിരുവടിതന്നെ ഒരു പ്രതിവിധിചെയ്ത് എന്നെ രക്ഷിക്കണം" ബ്രാഹ്മണൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതു കേട്ടിട്ട് ഭഗവാൻ യാതൊന്നും അദ്ദേഹത്തോടു മറുപടി അരുളിച്ചെയ്തില്ല. ഈ അനാദരത്തിനു കാരണമെന്തെന്ന് ആർക്കറിയാം? ഭഗവാൻ ഒന്നും പറയാതിരുന്ന സ്ഥിതിക്കു മറ്റുള്ളവർ എന്തു പറവാനാണ് എന്നു വിചാരിച്ച് ബലഭദ്രാദികളും മൌനം അവലംബിച്ചു. ബ്രാഹ്മണൻ ഇമ്മഹാഭംഗത്തോടുകൂടി മടങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു.

ബ്രാഹ്മണന്റെ പത്നി രണ്ടാമതും പ്രസവിച്ചു. അപ്പോഴും കുട്ടി ജീവനോടെ ഇരുന്നില്ല. ബ്രാഹ്മണൻ അപ്പോഴും കുട്ടിയുടെ മൃതദേഹം എടുത്തുംകൊണ്ട് ദ്വാരകയിൽ ചെന്ന് സങ്കടം പറകയുണ്ടായി. ഭഗവാൻ അപ്പോഴും ഒരക്ഷരംപോലും അരുളിച്ചെയ്തില്ല. ബ്രാഹ്മണൻ "എന്തായാലും മമ കർമ്മമിതൊക്കയും" എന്നു സമാധാനിച്ച് അപ്പോഴും മടങ്ങിപ്പോന്നു. ഇങ്ങിനെ അനേകം പ്രാവശ്യം കഴിഞ്ഞു. ബ്രാഹ്മണപത്നിക്കു ഗർഭമുണ്ടാവുന്നു; യഥാസമയം അവർ ഉണ്ണിയെ പ്രസവിക്കുന്നു; ഉണ്ണി മരിക്കുന്നു; ബ്രാഹ്മണൻ വ്യസനിക്കുന്നു; മരിച്ച ഉണ്ണിയേയുംകൊണ്ട് ദ്വാരകയിൽ ചെല്ലുന്നു; സങ്കടം പറയുന്നു; ഭഗവാൻ മൌനംപൂണ്ടിരിക്കുന്നു;

ബ്രാഹ്മണൻ തിരിച്ചുപോരികയും ചെയ്തു; ഇപ്രകാരം എട്ടു പ്രാവശ്യം കഴിഞ്ഞു. എല്ലാത്തവണയും ബ്രാഹ്മണപത്നി പ്രസവിച്ച ഉടനെ ബാലൻ മരിക്കുകയാണുണ്ടായത്. ഒരുണ്ണിയുണ്ടായിക്കാണ്മാനുള്ള മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ആഗ്രഹം, ജാതന്മാരായ ബാലന്മാരുടെ അല്പനേരം മാത്രം നില്ക്കുന്ന ശ്വാസവായുക്കൾ കാണുന്നതിൽ മാത്രം വിശ്രമിക്കയാണുണ്ടായത്.

ഒമ്പതാമതും ബ്രാഹ്മണപത്നി പ്രസവിച്ച് ഒരുണ്ണിയുണ്ടായി. ബ്രാഹ്മണൻ ചെന്നു പുത്രനെ നോക്കിയപ്പോൾ, ഹാ കഷ്ടം, കുട്ടിക്കു 'വീപ്പുമാത്രവും' ഇല്ലായിരുന്നില്ല. ഈ കാഴ്ച അദ്ദേഹത്തെ പാടല്ലാതെ വ്യസനിപ്പിച്ചു. തന്റെ നിഷ്ഠാഗൃത്തെപ്പറ്റി വിചാരിച്ച് ബ്രാഹ്മണൻ ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെയായിത്തീർന്നു. മനസ്സു തകർപ്പാടെ കിടന്നു മറിയുകയാൽ അന്ധനായിത്തീർന്ന ബ്രാഹ്മണൻ ആ കുമാരന്റെ മൃതദേഹവുമെടുത്ത് പല വിലാപങ്ങളും ചെയ്ത് ദ്വാരകയിലേക്കു ഓടിച്ചെന്നു. ആ സമയത്തു സകലചരാചരമുത്തിയായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അശ്വമേധയാഗം ആരംഭിച്ച് യാഗശാലയിൽ എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്ന സമയമായിരുന്നു. ബ്രാഹ്മണൻ തന്റെ കയ്യിലുള്ള കുട്ടിയുടെ മൃതശരീരത്തെ ശ്രീകൃഷ്ണനു കാഴ്ചയായി വെച്ച് ആത്മാവിൽ പറഞ്ഞു:—

"ദുഷ്ടരായമഹീപാലന്മാരുടെ
ദുഷ്കൃതകൊണ്ടിവണ്ണമോരോതരം
നിഷ്ഠുരമായ ബാലമരണങ്ങൾ
കഷ്ടമായിട്ടനുഭവിച്ചീടുന്നു.
ശിഷ്ടപാലനെന്നമ്പോടഭാവിച്ച
കൃഷ്ണനെന്തിനിരുന്നുഞാളിയുന്നു?
* * ഖേദംകൊണ്ടുപറയുന്നുഞാൻവൃഥാ
ഖേദവാക്കിനുമില്ലിവനാദരം
ഇവൻതന്നെയുടയവനെങ്കിലോ
ഇനിമേലിട്ടുനന്നുനമുക്കെല്ലാം"

ഈ വിധത്തിൽ പലതും ബ്രാഹ്മണൻ പറഞ്ഞതുകേട്ട് സഭാവാസികൾക്കു പലേ വികാരങ്ങളുമുണ്ടായി. "എന്തൊരു ധിക്കാരമാണിത്" എന്നു ചിലർ. "ധിക്കാരമോ? ഇതു ധിക്കാരമാണെങ്കിൽ സങ്കടം പറയുന്നതെങ്ങിനെയാണ്" എന്നു ചിലർ. "സങ്കടമുണ്ടെങ്കിലും ഇത്രയാവാമോ?" എന്നു ചിലർ. "ഇത് ഇന്നു നാടാടെ ഉള്ളതല്ല. ഒന്നാമത്തെ പ്രാവശ്യമാണിപ്പറയുന്നത്" എന്നു ചിലർ. "തിരുമനസ്സിൽ എന്തൊക്കെ വിചാരിച്ചിട്ടുണ്ടാവും. അതാണിതിൽ ഒന്നും പറയാത്തത്" എന്നു ചിലർ. എന്തിനേറെപ്പറയുന്നു; പലരുടേയും പല അഭിപ്രായങ്ങൾ സഭയിൽ പരന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവർ മാത്രം അതൊന്നും കേട്ട ഭാവം നടിച്ചില്ല.

അർജ്ജുനന്റെ ശപഥം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവർക്കു ബ്രാഹ്മണന്റെ സങ്കടത്തിലുള്ള അനാസ്ഥ കണ്ടപ്പോൾ, ആ സഭയിൽ അന്ന് സന്നിഹിതനായിരുന്ന അർജ്ജുനനു സഹിച്ചില്ല. സങ്കടമനുഭവിക്കുന്ന ഒരു ബ്രാഹ്മണനെ എന്തുചെയ്തിട്ടും രക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്ന് ആക്ഷത്രിയവീരന്റെ ക്ഷാത്രാഭിമാനം അദ്ദേഹത്തെ മുമ്പോട്ടു തള്ളി. അതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം അതികോപത്തോടുകൂടി എഴുനേറ്റു തന്റെ ഗാണ്ഡീവചാപം എടുത്തു അത്യുഗ്രമായ ചെറുഞാണൊലികളിട്ടു ലോകമെല്ലാം മുഴക്കിക്കൊണ്ട് അവരുടെ അനാസ്ഥയെ ആക്ഷേപിച്ച് കുറെ പ്രസംഗിച്ച്, ദുഃഖിതനായ ബ്രാഹ്മണനോടു,

"അതു നില്ക്കട്ടെയിന്നിയൊരർഭകൻ
ഹിതമോടെ പിറന്ന ഭവാനെങ്കിൽ
സുരനായകനന്ദനനർജ്ജുനൻ
പരിപാലിക്കുമെന്നതുനിർണ്ണയം"

എന്നു പറഞ്ഞു. ബ്രാഹ്മണനാകട്ടെ,

"ഭദ്രമിപ്പറയുന്നതു നീ ബല-
ഭദ്രനില്ലേ മഹാരഥനായിട്ട?

പ്രദ്യുമ്നാദികളായവക്കാക്കുമേ
സാദ്ധ്യമായീലയെന്നതു നീയിപ്പോൾ
തീച്ചയാക്കിപ്പറഞ്ഞതുകേട്ടിട്ട
കാഴ്ചപോരാനിനക്കെന്നുറച്ചുഞാൻ
ഈശപരന്മാക്കുമീശപരനാകിയ
കൃഷ്ണനെന്തുകൊണ്ടേതുമിളക്കാഞ്ഞു?"

എന്നിപ്രകാരം പറഞ്ഞ് അജ്ജുനന്റെ വാക്കു അനാദരിക്കുകയാണ് ഉണ്ടായത്. അപ്പോൾ അജ്ജുനൻ അരിശം മൂഴുത്തുതന്നെ വീമ്പുപരാക്രമങ്ങളെ ഓരോന്നായി എടുത്തു പറയുവാൻ തുടങ്ങി. പിന്നെ,

"ഇരിക്കട്ടേയതൊക്കെയുമിന്നിമേ-
ലൊരുബാലകനുണ്ടായിതെങ്കിലൊ
പ്രേതനാഥനെത്തന്നെയുംവെന്നുഞാ-
നായുധത്താണ കാത്തുതരുന്നുണ്ട്.
ഇത്ഥമിനുപറഞ്ഞതുചെയ്യാഞ്ഞി-
ലത്രയല്ലാമഹീസുര! കേട്ടാലും
ശക്തിയേറുന്ന ഗാണ്ഡീവത്തോടെ വീ-
ണഗ്നിതന്നിൽ ദഹിക്കുന്നതുണ്ടുഞാൻ"

എന്ന് കരുസത്യം ചെയ്കയും ചെയ്തു. ഈശപഥം കേട്ടപ്പോൾ ബ്രാഹ്മണൻതെളിഞ്ഞ് അവിടെനിന്നു പോയി.

പത്താമത്തെ പുത്രൻ.

ബ്രാഹ്മണപത്നി പത്താമതും ഗർഭം ധരിച്ചു. ബ്രാഹ്മണൻ ഗർഭരക്ഷാർത്ഥമായി വേണ്ട കർമ്മങ്ങളെല്ലാം യഥാസമയം ചെയ്ത് പ്രസവസമയത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്നു. പ്രസവസമയം അടുത്തപ്പോൾ വിവരം അജ്ജുനനെ അറിയിക്കുകയും, അജ്ജുനൻ സന്നദ്ധനായി ബ്രാഹ്മണഗൃഹത്തിൽ എത്തുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴേയ്ക്ക് ഈറ്റില്ലത്തിൽനിന്നു പ്രസവവേദനകൊണ്ടുള്ള നിലവിളി കേട്ടുതുടങ്ങി. അജ്ജുനൻ ഉടൻതന്നെ കാൽ കഴുകി ആചമിച്ച്, ഗാണ്ഡീ

വച്ചാപം കുലച്ച്, അഗ്നിഭഗവാൻ നൽകിയ ആവനാഴി യും തോളിൽ കെട്ടി, ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ ധ്യാനിച്ച്, തങ്ക പ്പുനിറമൊത്ത ചില ശരങ്ങളെടുത്ത് ദ്രോണാചാര്യനെ ധ്യാ നിച്ച് പ്രയോഗിക്കയും, ശ്രീപരമേശ്വരനെ വന്ദിച്ച് പാ ശുപതമന്ത്രം ധ്യാനിച്ചുംകൊണ്ട് അസംഖ്യം ശരങ്ങളെ ത്തൊടുത്ത് ഈറ്റില്ലത്തിനു ചുറ്റും അതിദുർഗ്ഗമമായ ഒരു ശരകൂടം കെട്ടി മൃത്യുദേവനെ ജയിപ്പാനുള്ള വില്ലമ്പും കയ്യിലെടുത്തു നിൽക്കുകയും ചെയ്തു. ശരകൂടനിർമ്മാണം ശരിക്കു കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും, അതിൽപിന്നെ ചില അപശ്രുതികൾ കേൾക്കുക മുതലായ ദുർല്ലക്ഷണങ്ങൾ കാണപ്പെട്ടു.

പ്രസവം കഴിഞ്ഞു. കുട്ടിയാകട്ടെ, മുമ്പുണ്ടായ പ്രസവങ്ങളിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തവും ആശ്ചര്യവുമായ നിലയിൽ "ആവതല്ലെന്നാൻ നോക്കിയിരിക്കവേ ദേഹത്തോടെ മറഞ്ഞതാ പോകുന്നു" എന്നു അകത്തുനിന്നുള്ള ദീനപ്രലാപത്തോടുകൂടെ അദൃശ്യമായി പുറത്തേയ്ക്കുപോയി ശൂന്യമായ ആകാശത്തിൽ ലയിക്കുകയാണുണ്ടായത്. തൽക്ഷണം തന്നെ ബ്രാഹ്മണൻ താപകോപങ്ങൾ സഹിക്കാതെ പുറത്തുവന്ന് അർജ്ജുനനെ അനവധി പരുഷവാക്കുകളെക്കൊണ്ട് ശകാരിക്കയും മൂഢചേതനനായി നിലത്തുവീണുരുളുകയും ചെയ്തു. അർജ്ജുനനാകട്ടെ ഉടൻതന്നെ അവിടെനിന്നു അംബരായണമെന്ന വിദ്യകൊണ്ടു അന്തകന്റെ രാജധാനിയിലേക്കു ചെന്നു. അവിടെയെങ്ങും തിരഞ്ഞിട്ടും ബ്രാഹ്മണബാലനെ കണ്ടില്ല. "അങ്ങിനെ ഒരു ബാലനെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നിട്ടില്ല" എന്നു യമധർമ്മരാജാവു തീർത്തുപറകയാൽ വ്യസനാർത്തനായി അർജ്ജുനൻ അവിടെനിന്നു പോന്നു. പിന്നെ ഇന്ദ്രലോകത്തിലും പാതാളലോകത്തിലും ചെന്നന്വേഷിച്ചു. അവിടെയും ഇപ്പ്രകാരംതന്നെയാണ് ഫലമുണ്ടായത്. തന്റെ പൌരുഷംകൊണ്ടു യാതൊരു കാര്യവുമില്ലെന്നു തെളിഞ്ഞപ്പോൾ അർജ്ജുനൻ അഗ്നിപ്രവേശം കഴിച്ച് ബ്രാഹ്മണനോടു ചെയ്ത ശപഥം നിറവേറ്റുവാൻ തന്നെ തീർച്ചയാക്കി.

അർജ്ജുനന്റെ അഗ്നിപ്രവേശം.

അർജ്ജുനൻ അതിമഹത്തായ ഒരഗ്നികുണ്ഡം നിർമ്മിച്ച് അതിൽ അനവധി വിറകിട്ട ആകാശത്തോളം ഉയരത്തിൽ അഗ്നി കത്തിച്ചു. അനന്തരം കുളിച്ചു മാറുടുത്തു ശുദ്ധനായി തുളസിമാലയും ധരിച്ച് ഗാണ്ഡീവചാപവുമെടുത്തു മൂന്നു പ്രദക്ഷിണംചെയ്ത് അഗ്നിക്കഭിമുഖമായി നിന്നു ഈശ്വരനെ ധ്യാനിച്ചു. ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ കാരണങ്ങളിൽ ലയിപ്പിച്ച് ലോകവും ലോകനാഥനും താനും ഒന്നെന്നുള്ള ഉറപ്പു വരുത്തി വഹ്നിയിൽ പതിക്കുവാനുള്ള ഒരുക്കത്തോടുകൂടി അർജ്ജുനൻ നിലവായി. അന്നേരത്തു ദ്വാരകയിൽ യാഗശാലയിലിരുന്നരുളുന്ന ഭഗവാൻ അർജ്ജുനന്റെ അവസ്ഥയറിഞ്ഞു ഞെട്ടി എഴുന്നേറ്റ് അഗ്നിപ്രവേശസ്ഥലത്തേയ്ക്കോടി. പരമകാരുണികനായ ഭഗവാൻ ഭക്തനായ അർജ്ജുനങ്കലുള്ള വാത്സല്യംകൊണ്ട് കണ്ണീർ ചൊരിഞ്ഞു ശരംവിട്ടപോലെ ഓടി. ആകലത്തുനിന്നു അഗ്നി ഉയർന്നുകത്തുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ,

"വത്സ! വത്സവിജയസഖേ! സഖേ!
പാർത്ഥപാർത്ഥ!ധനഞ്ജയഫൽഗുന!
അവിവേകം തുടങ്ങിലാനിന്നുടെ
സഖിയല്ലയോഞാൻ പശുപാലകൻ"

എന്ന് ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞുംകൊണ്ട് ഒരു ഞൊടിയിടയിൽ ഭഗവാൻ സ്ഥലത്തെത്തി. അർജ്ജുനൻ നിശ്ചിതമായ സമാധിയിൽ നിന്നുണർന്നു കണ്ണു തുറന്നു തിയ്യിൽ ചാടുവാൻ മുമ്പോട്ടു കുതിച്ചതും ഭഗവാൻ തൃക്കൈകൊണ്ടു പിന്നുക്കം വലിച്ചു അർജ്ജുനനെ ഒരു വില്ലാട്ട പിന്നിലേക്കു തള്ളിയതും ഒരുമിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഹാ മായ! ഇന്ദ്രജാലംപോലെ കളിക്കുന്ന മായ! അതിന്റെ വലയിൽ ആർതന്നെ കുടുങ്ങുകയില്ല! ഭഗവാൻ ബ്രാഹ്മണപുത്രന്മാരെ കാട്ടിക്കൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞ് അർജ്ജുനനെ സാഹസത്തിൽനിന്നു വിലക്കി.

വൈകുണ്ഠയാത്ര.

അനന്തരം ഭഗവാൻ അജ്ജുനനോടുകൂടി തേരിൽ കയറി, അന്ധകാരമയമായ ചക്രവാളത്തേയും കടന്ന്, ക്ഷീരാംബുധിയുടെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള വൈകുണ്ഠലോകത്തിൽ ചെല്ലുകയും, സച്ചിദാനന്ദമൂർത്തിയായ ശ്രീമഹാവിഷ്ണുവിനെ സന്ദർശിക്കുകയും ചെയ്തു. മഹത്തായ ക്ഷീരാംബുധിയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ, മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന ആയിരം തൂണുകളോടുകൂടിയ മണ്ഡപം ഉള്ളതായിരുന്നു വൈകുണ്ഠപുരം. ആ മണ്ഡപത്തിൽ അതിഭയങ്കരമൂർത്തിയും ആയിരം പടങ്ങളോടുകൂടിയവനുമായ അനന്തന്റെ ദേഹത്തിൽ, പുരുഷോത്തമനായ വിഷ്ണുഭഗവാൻ നീലമേഘശ്യാമളകോമളനായി, മഞ്ഞപ്പട്ടുടുത്തവനായി, ദിവ്യരത്നങ്ങൾ പതിച്ച കിരീടകുണ്ഡലാദികൾ ധരിച്ചവനായി, എട്ടു തൃക്കൈകളോടുകൂടിയവനായി, കൌസ്തുഭം ശ്രീവത്സം വനമാല മുതലായവയോടുകൂടിയവനായി, ശ്രീഭൂമിദേവിയാലും സുനന്ദൻ നന്ദൻ മുതലായ പാർഷദന്മാരാലും സേവിക്കപ്പെടുന്നവനായിട്ടാണ് കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാരുടെ ദൃഷ്ടിക്കു പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടത്. അവിടെ മുൻപറഞ്ഞ ബ്രാഹ്മണന്റെ പുത്രന്മാർ പത്തുപേരും ക്രീഡിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"അംബുജമകളന്റെ മടിയിൽ ചെ-
ന്നമ്മേയെന്നുവിളിക്കുന്നിതു ചിലർ
ഭൂമിദേവിയെട്ടത്തൊരുബാലനെ-
യോമനിച്ചുമുലകൊടുത്തീടുന്നു
സച്ചിദാനന്ദമൂർത്തിയെച്ചെന്നിട്ട-
ങ്ങച്ഛനെന്നുവിളിക്കുന്നിതുചിലർ."

എന്ന നിലയിലാണ് ബാലന്മാരെ കണ്ടത്. ഭഗവാനെ കണ്ട ഉടനെ ശ്രീകൃഷ്ണനും അജ്ജുനനും ആനന്ദഭരിതന്മാരായി നമസ്കരിച്ചു. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ,

"ഹേ കൃഷ്ണ! ഹേ ഫൽഗുന! നിങ്ങളെന്നോ-
ടേകതഭാവേന നിരന്തരന്മാർ,
വരാമി ഞാനെങ്കിലുമാഗ്രഹിച്ചേ-
നുദാരമാം വിഗ്രഹമിന്നുകാണ്മാൻ.

ധാത്രീഭരം തീർപ്പതിനെങ്കിലുംകേൾ
മാത്രാധികപ്രാണിവധം നിമിത്തം,
ഉണ്ടായപാപങ്ങളശേഷമെന്നെ-
ക്കണ്ടാലകന്നീടുമതും പ്രസിദ്ധം"

എന്നു പറഞ്ഞ് നരനാരായണന്മാരെ ആദരിച്ച്, ബ്രാഹ്മണബാലന്മാർക്ക് മായാമോഹംവരുത്തി അവരെ കൊടുത്തയയ്ക്കുകയും അവർ ഉടൻ തന്നെ പോന്ന് പത്തു കിടാങ്ങളേയും ആ ബ്രാഹ്മണനു സമ്മാനിക്കുകയും ചെയ്തു. ബ്രാഹ്മണൻ ഹർഷാശ്രുക്കൾ നിറഞ്ഞുംകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനേയും അർജ്ജുനനേയും അനുഗ്രഹിച്ചു. തനിക്കു ഒരു പുത്രനെയെങ്കിലും ലഭിക്കുവാൻ വേണ്ടിയായിരുന്നു ബ്രാഹ്മണൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നത്. ഭഗവാനേറയും അർജ്ജുനനേറയും ദയകൊണ്ട് മരിച്ചുപോയ പത്തു പുത്രന്മാരേയും ലഭിക്കുകയാൽ ബ്രാഹ്മണനേറ സന്തോഷത്തിന്നതിരില്ലാതെയായി. കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാർ അദ്ദേഹത്തോട് യാത്രപറഞ്ഞ് പിരിയുകയും ചെയ്തു.

"ഭൂമീഭാരംശമിപ്പിച്ചുഴകൊടുസകല-
ബ്രാഹ്മണാദിപ്രജാനാം
ക്ഷേമം സമ്പാദ്യസമ്പൽക്കരസരസമഹാ-
ശർമ്മധർമ്മൈകലോലൻ
ഭാമാധൈർഭിമാരോടനുദിനമൊരുമി-
ച്ചാത്മഗേഹേ രമിച്ചാ-
നാമോദാനന്ദധാമാ മമ ദിശതു ഭൃശം
മംഗലം ശാർങ്ഗപാണിഃ
ഇക്കാവ്യം കൃഷ്ണലീലാമൃതകഥനമഹോ
പാവനം പാവനീയം
തൽക്കാരുണ്യം ഭവിപ്പാനൊരുപെരുവഴിയെ-
ന്നോർത്തു മർത്ത്യൻ ഗ്രഹിച്ചാൽ,
ഉൾക്കാമ്പിൽ ബോധമുണ്ടാമഖിലദുരിതവും
നഷ്ടമാമിഷ്ടമാക്കും
സൽക്കീർത്തി സ്ഫൂർത്തിയുണ്ടാമവനവികലമാം
മോക്ഷവും സംഭവിക്കും."

ശുഭം

17 DEC 19X2